T.C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI
YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖSTERGEBİLİM BAKIMINDAN GAZETE MANŞETLERİNİN ANLAMLANDIRILMASI

İsmail EKİCİ

Danışman
Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan DOĞAN

ŞANLIURFA - 2019

T. C.
HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Enstitünüz Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı 175210011 numaralı öğrencisi İsmail EKİCİ'nin hazırladığı "Göstergebilim Bakımından Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması" konulu **yüksek lisans** tezi ile ilgili tez savunması, 10/07/2019 tarihinde, saat 13.00'te yapılmış, sorulan sorulara alınan cevaplar sonunda adayın tezinin KABUL (başarılı) olduğuna oybirliği ile karar verilmiştir.

10/07/2019

Sınav Jürisi	Unvan, Adı Soyadı	Kanaati	İmzası
Danışman	Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan DOĞAN	Kabul	
Üye	Doç. Dr. Faruk GÖKÇE	Kabul	
Üye	Dr. Öğr. Üyesi Osman TÜRK	Kabul	

Bu tezin Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında Yapıldığını ve Enstitümüz Kurallarına Göre Düzenlendiğini Onaylarım.

22/07/2019
Prof. Dr. Sevket ÖKTEN
Müdür

Not: a) Bu tezde kullanılan özgün ve başka kaynaktan yapılan alıntıların, çizelge, şekil ve fotoğrafların kaynak gösterilmeden kullanımı, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunundaki hükümlere tabidir.

b) Tez, HÜBAK'tan Bilimsel Araştırma Projesi mali destek ☐Almıştır ☒Almamıştır.

HARRAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

ORJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı-Soyadı : İsmail EKİCİ
Öğrenci Numarası : 175210011
Enstitü Anabilim Dalı : Türk Dili ve Edebiyatı
Programı : Türk Dili ve Edebiyatı
Başlık (Türkçe) : Göstergebilim Bakımından Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Yukarıda başlığı belirtilen "Göstergebilim Bakımından Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması" başlıklı çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 203 sayfalık kısmına ilişkin, 17/06/2019 tarihinde danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, benzerlik oranı % 2'dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
2- Kaynakça hariç
3- Alıntılar hariç/dâhil
4- 6 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen tezli/tezsiz lisansüstü programlarda seminer, dönem projesi, tez vb Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından kabul edilen lisansüstü orijinallik raporu alınması uygulama esasları ile belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve bütün bilgilerin, akademik kurallara uygun olarak toplanıp sunulduğunu, çalışmada bana ait olmayan tüm veri, düşünce ve sonuçları andığımı, blok şeklinde alıntılar yapmadığımı ve tüm alıntıların bilimsel atıf kuralları çerçevesinde kaynağını gösterdiğimi, Yükseköğretim kurulu bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesi ile Harran Üniversitesi bilimsel araştırma ve yayın etiği yönergesinin 8. maddesinde yer alan etik ihlallerden her hangi birisinin yer almadığını, etik ihlal tespiti halinde, Enstitü yönetim kurulunca, diplomamın iptal edilmesini kabul ediyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

18/06/2019
Hazırlayan Öğrencinin
İmzası

Yukarıda yer alan raporun ve beyanın doğruluğunu onaylarım. 18/06/2019

Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan DOĞAN
Danışmanın Unvanı-Adı-Soyadı
(İmzası)

ÖZET

GÖSTERGEBİLİM BAKIMINDAN GAZETE MANŞETLERİNİN ANLAMLANDIRILMASI

EKİCİ, İsmail

Yüksek Lisans Tezi

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ahmet Turan DOĞAN

Temmuz, 2019, 210 sayfa

Basında önemli paya sahip olan gazeteler, toplumun ve gündemin nabzını yansıtmada önemli yer tutmaktadır. İçinde barındırdığı geniş bilgi yumağı ve etkili iletişim, gazetelerin değerini daha da yükseltmektedir. Gazetelerin okunabilmesi ve baskı sayısını artırıp ticari hayatına devam etmesi için bazı önemli şartları yerine getirmesi gerekmektedir. Bu şartların en başında ise gazete manşetlerinin dikkat çekici bir şekilde oluşturulması gelir. Gazetelerin ön sayfalarının üst bölümünde yer alan manşetler, ciddi bir çalışmanın, düşüncenin ve dil yapısının harmanından meydana gelir. Bu noktada haber başlıkları oluşturulurken içinde bulunulan kültürün ve toplum yapısının yanında; konuşulan ve standart olarak kabul edilen dilin izleri etkili bir şekilde görülür. Toplumda sürekli var olan, gelişen ve değişen özelliklere sahip olan dil ve kültür, gazete manşetlerinin oluşturulma aşamasında etkili olan iki önemli öge konumundadır. Basın alanında yaratıcılık gerektiren manşetler, dilin geniş anlam yapısından da yararlanır.

Manşetlerin oluşum şekli, altındaki anlam örüntüleri ve görsel unsurların manşet yazısıyla olan uyumunun incelendiği bu çalışmada göstergebilimden yararlanılmıştır. Dil, iletişim, basın, gazete ve göstergebilim ile ilgili bilgiler verilmiştir. Verilen bilgiler ışığında gazete manşetlerinin göstergebilim bakımından hangi anlamlara sahip olduğu ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Göstergebilim, İletişim, Basın, Gazete, Manşet.

ABSTRACT

INTERPRETATION OF NEWSPAPER HEADLINES IN TERMS OF SEMIOTICS

EKİCİ, İsmail

Master's Thesis

Department of Turkish Language and Literature

Advisor: Asst. Prof. Dr. Ahmet Turan DOĞAN

July, 2019, 210 pages

Newspapers play a significant role in press by reflecting the pulse of society and public agenda. The broad range of information and effective communication contained in newspapers further increase their value. Newspapers must fulfill some important conditions to be preferred by readers, increase the number of prints and thus continue their commercial life. The most notable of these conditions is the formulation of catchy headlines. Newspaper headlines are placed at the top of front pages of newspapers and created as a result of a mixture of serious hard work, thinking and language structure. At this point, while writing newspaper headlines, not only the culture and social structure but also the spoken language accepted as standard is effective. Since language and culture are always present in the society and improve and change continuously, they are two important components in the creation of newspaper headlines. They require creativity and make use of the broad semantic structure of language.

In this study, we studied the formulation of newspaper headlines, hidden meaning patterns and consistency between visual elements and headlines and used semiotics for this purpose. Information is provided on language, communication, press, newspaper and semiotics. In the light of this information, the interpretation of newspaper headlines in terms of semiotics is presented.

Key Words: Semiotics, Communication, Press, Newspaper, Headline.

GÖSTERGEBİLİM BAKIMINDAN GAZETE MANŞETLERİNİN ANLAMLANDIRILMASI

İÇİNDEKİLER

TEZ ONAY SAYFASI II

ORİJİNALLİK RAPORU VE BEYAN BELGESİ III

ÖZET IV

ABSTRACT V

İÇİNDEKİLER VI

KISALTMALAR IX

TABLOLAR LİSTESİ X

ŞEKİLLER LİSTESİ XI

GİRİŞ 1

BİRİNCİ BÖLÜM

DİL VE İLETİŞİM BAĞLAMINDA GAZETE, BASIN, GAZETE DİLİ VE MANŞET

1.1. DİL VE İLETİŞİM 2

1.1.1. Dil 2

1.1.2. İletişim 5

1.1.3. Dil ve İletişim Birlikteliği 7

1.1.4. Görsel Unsurlar ve İletişim Bağlantısı 9

1.2. BASIN VE GAZETE 11

1.2.1. Basın 11

1.2.2. Gazete 13

1.3. GAZETE DİLİ VE MANŞET 14

1.3.1. Gazete Dili 14

1.3.2. Manşet 19

İKİNCİ BÖLÜM

DİL VE DİL DIŞI GÖSTERGELERİN ANLAMLANDIRILMASI

2.1. GÖSTERGEBİLİM VE ANLAMLANDIRMA 21
2.1.1. Göstergebilim 21
2.1.2. Göstergebilimin Tanımı 22
2.1.2.1. Gösterge 23
2.1.3. Gösterge Türleri 25
2.1.3.1. Birinci Öbek 26
2.1.3.2. İkinci Öbek 27
2.1.3.3. Üçüncü Öbek 28
2.1.4. Göstergebilim İle İlgili Bazı Kavramlar 29
2.1.4.1. Metin 29
2.1.4.2. Dizge 29
2.1.4.3. Dizi ve Dizim 30
2.1.4.3.1. Türkçenin Söz Dizimi 31
2.1.4.4. Eşzamanlılık- Artzamanlılık 32
2.1.4.5. Kod 32
2.2. GÖSTERGEBİLİMDE ANLAMLANDIRMA 33
2.2.1. Görsel Anlamlandırma 35
2.2.2. Dilsel Anlamlandırma 37
2.2.2.1. Metafor 39
2.2.2.2. Metonimi 39
2.2.3. Düz Anlam 39
2.2.4. Yan Anlam 40
2.2.5. Göstergebilim, Gazete Dili ve Manşet 40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

MANŞETLERİN GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMLE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. MANŞETLERİN ANLAMLANDIRILMASI 43

3.1.1. 15 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 43

3.1.2. 16 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 49

3.1.3. 17 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 58

3.1.4. 18 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 68

3.1.5. 19 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 76

3.1.6. 20 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 84

3.1.7. 21 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 92

3.1.8. 22 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 102

3.1.9. 23 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 110

3.1.10. 24 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 119

3.1.11. 25 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 129

3.1.12. 26 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 139

3.1.13. 27 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 148

3.1.14. 28 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 158

3.1.15. 29 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 167

3.1.16. 30 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması 176

SONUÇ 187

KAYNAKÇA 191

KISALTMALAR

ABD Amerika Birleşik Devletleri

bkz. bakınız

BM Birleşmiş Milletler

CHP Cumhuriyet Halk Partisi

MHP Milliyetçi Hareket Partisi

TDK Türk Dil Kurumu

s. sayfa

SGK Sosyal Güvenlik Kurumu

ss. sayfa sayıları

t.y. tarih yok

vb. ve benzeri

vs. vesaire

yy. yüzyıl

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo 1: Renklerin Psikolojik Etkileri 10
Tablo 2: Pierce'ün Gösterge Türleri Tablosu 26
Tablo 3: Bireyin Yorumlama Süreci Şeması 34

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Jakobson'un İletişim Modeli 6
Şekil 2: Türkiye'de Gazeteler: Dil 16
Şekil 3: Ferdinand de Saussure'ün Gösterge Şeması 23
Şekil 4: Peirce'ün Gösterge Şeması 24
Şekil 5: Giovanni Anselmo'nun Salata Yiyen Yapısı 36
Şekil 6: Cenevre'ye Giden Belge (Hürriyet Gazetesi) 43
Şekil 7: Meydanı Asla Simsarlara Bırakmayacağız (Sabah Gazetesi) 44
Şekil 8: Bu Millet Dövizle Dize Gelmez (Takvim Gazetesi) 46
Şekil 9: Aslan Garry Döndü (Fotomaç Gazetesi) 48
Şekil 10: Utanma Sen De Gel (Hürriyet Gazetesi) 49
Şekil 11: Fırsatçılara Büyük Kıskaç (Sabah Gazetesi) 50
Şekil 12: Koltuk Onu Bırakmazsa O Koltuğu Bırakmaz! - Söz Verdin Git Köyüne Tavuklara Yem Ver! (Takvim Gazetesi) 53
Şekil 13: Sevdim Seni Bir Kere (Fotomaç Gazetesi) 56
Şekil 14: Üs Kurup Parsellediler (Hürriyet Gazetesi) 58
Şekil 15: İdlib'de Bu Süreç Devam Ederse Ağır Sonuçları Olur (Sabah Gazetesi) 60
Şekil 16: Türkiye'den Para Almam (Takvim Gazetesi) 62
Şekil 17: Kaşıkçı Elması (Fotomaç Gazetesi) 65
Şekil 18: Silahsız Çözüm (Hürriyet Gazetesi) 68
Şekil 19: İdlib'de 'Silahsız Bölge' Kurulacak (Sabah Gazetesi) 70
Şekil 20: Silahlara Veda (Takvim Gazetesi) 72
Şekil 21: Tren Gelir Hoş Gelir (Fotomaç Gazetesi) 74
Şekil 22: Akdeniz'de Mini Savaş (Hürriyet Gazetesi) 76
Şekil 23: Canımızı Erdoğan Kurtardı (Sabah Gazetesi) 78
Şekil 24: Onur Tablosu (Takvim Gazetesi) 80
Şekil 25: Demirden Korksak Trene Binmezdik (Fotomaç Gazetesi) 82
Şekil 26: ABD'den Teröre 250 Tır Daha (Hürriyet Gazetesi) 84
Şekil 27: Ekonomimizin Gücüne Güvenin (Sabah Gazetesi) 86
Şekil 28: Kriz Falan Yok (Takvim Gazetesi) 88
Şekil 29: Son İmparator (Fotomaç Gazetesi) 90
Şekil 30: 76 Milyar TL Tasarruf (Hürriyet Gazetesi) 92

Şekil 31: Önce İstikrar Sonra Değişim (Sabah Gazetesi) 94
Şekil 32: Ekonomide 3D Formülü: Denge Disiplin Değişim (Takvim Gazetesi) 97
Şekil 33: Kartal Norveç Somonunu Dilim Dilim Yedi (Fotomaç Gazetesi) 99
Şekil 34: Koca Gölü Öldürdük (Hürriyet Gazetesi) 102
Şekil 35: Bir Haşim Gider Bin Haşim Gelir (Sabah Gazetesi) 104
Şekil 36: 29. Katta Büyük Tartışma (Takvim Gazetesi) 106
Şekil 37: Devlerin Savaşı (Fotomaç Gazetesi) 108
Şekil 38: 'Varsa Yoksa Dolar'cılar (Hürriyet Gazetesi) 110
Şekil 39: Bağımsızlığın Şartı Teknoloji Üretmek (Sabah Gazetesi) 111
Şekil 40: Tehditlere Eyvallah Etmedik (Takvim Gazetesi) 114
Şekil 41: Heyecan Dorukta (Fotomaç Gazetesi) 116
Şekil 42: İşte Yeni BES Planı (Hürriyet Gazetesi) 119
Şekil 43: Bir Minik Adıma 81 Milyon Katkı (Sabah Gazetesi) 120
Şekil 44: Funk Club (Takvim Gazetesi) 124
Şekil 45: Bu 3 Etti (Fotomaç Gazetesi) 127
Şekil 46: Sessiz Bekleyiş (Hürriyet Gazetesi) 129
Şekil 47: İnsanlık Ölürken Nerede Bunlar (Sabah Gazetesi) 132
Şekil 48: Fırat'ın Doğusunda 4 Hedef (Takvim Gazetesi) 134
Şekil 49: Birlikte Paylaştılar (Fotomaç Gazetesi) 137
Şekil 50: Bunun Acısını Çekecekler (Hürriyet Gazetesi) 139
Şekil 51: BM'nin Beşli Yapısı Zalimleri Cesaretlendiriyor (Sabah Gazetesi) 141
Şekil 52: Adalet Uyarısı (Takvim Gazetesi) 144
Şekil 53: Ezdik Beşiktaş'ı Ezdik! (Fotomaç Gazetesi) 146
Şekil 54: Okula 50 Metre (Hürriyet Gazetesi) 148
Şekil 55: 2 Milyon Gence Meslek+Maaş (Sabah Gazetesi) 151
Şekil 56: Türkiye Küresel Lider (Takvim Gazetesi) 153
Şekil 57: Coşkumuz Yeter (Fotomaç Gazetesi) 155
Şekil 58: O Başbakan Sustu Kaldı (Hürriyet Gazetesi) 158
Şekil 59: Soçi'de 'ABD Ne Der' Diye Düşünmedik (Sabah Gazetesi) 160
Şekil 60: Trump Görüşürüz Dedi Yemeğine Gitmedim (Takvim Gazetesi) 162
Şekil 61: Kirli Oyun (Fotomaç Gazetesi) 165
Şekil 62: Aylan Affeder Mi (Hürriyet Gazetesi) 167

Şekil 63: Sıcak Karşılama Güçlü İşbirliği (Sabah Gazetesi) 170
Şekil 64: Merkel'in Yanında 2 Net Cevap (Takvim Gazetesi) 172
Şekil 65: Fatih'in Fedaisi (Fotomaç Gazetesi) 174
Şekil 66: Sahte Belge Hacıları (Hürriyet Gazetesi) 176
Şekil 67: 500 Bin İşçiye 3 Bin TL İkramiye (Sabah Gazetesi) 179
Şekil 68: Her Alanda İşbirliği (Takvim Gazetesi) 181
Şekil 69: Özel Birlik (Fotomaç Gazetesi) 184

GİRİŞ

Dünyada basının temeli olarak gazeteler kabul edilmektedir. Haber verme ve bilgilendirme gibi temel işlevlere sahip olan gazeteler, güncel ve sürekli değişen bir yapıya sahiptir. Bu yapı hiç şüphesiz gazetenin ana malzeme olarak kullandığı dile de yansımaktadır. Gazetelerin konu ve ideolojik olarak çeşitlilik göstermesi, edinilen haberlerin farklı ama gazeteciliğin temel yapısına uygun bir şekilde servis edilmesine neden olmaktadır. Basın alanında rakip olarak değerlendirilecek gazetelerin fazlalığı, gazeteleri ideolojik farklılıkların dışında bir alana sürüklemiştir. Bu alanda da başvurulan temel kaynak dil olmuştur.

Gazete söyleminde kullanılan dil, haberi yeniden yapılandıran, okuru yönlendiren ve bilgi veren bir özelliğe sahiptir. Dilin bu işlevleriyle paralel bir şekilde hareket eden ögeler ise kullanılan görseller ve görsel tasarımlardır. Dilin düşünceyi yansıtması, her dizgenin bir anlama sahip olmasına bağlı olarak kullanılan her şey muhakkak bir şeyi anlatmakta veya bir şeyin anlatılmasına aracılık etmektedir. Bu nedenle dilsel ve görsel olarak her göstergenin anlam yapısını inceleyen göstergebilim, gazete manşetlerinin anlam yapılarını incelemesine kaynaklık edebilmektedir. Manşetlerin sahip olduğu temel anlam ve çağrımsal anlam göstergebilimsel yöntemle açığa çıkarılabilmektedir.

Gazete manşetlerinin göstergebilimsel yöntemle anlamlandırılmasının yapıldığı bu çalışmada Sabah, Hürriyet, Takvim ve Fotomaç gazetelerinin 15.10.2018 - 31.10.2018 tarihleri arasındaki sayıları değerlendirilmeye alınmıştır.

Bu çalışma üç bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde dil, iletişim, dil ve iletişim unsurlarının bağlantısı konularının yanında basın, gazete, gazete dili ve manşet konuları açıklanmıştır.

İkinci bölüm, çalışmanın yöntemi olan göstergebilim ile ilgili açıklamalardan oluşmaktadır. Göstergenin ne olduğu, türleri ve bazı göstergebilim kavramları açıklanmış; göstergebilimin gazete dili ve manşet konusunda nasıl bir bağlantıya sahip olduğu ortaya konmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümü, resim şeklinde verilen gazete manşetlerinin başta dilsel daha sonra ise görsel olarak anlamlandırılmasının yapıldığı bölümdür.

1. BÖLÜM: DİL VE İLETİŞİM BAĞLAMINDA GAZETE, BASIN, GAZETE DİLİ VE MANŞET

1.1. DİL VE İLETİŞİM

1.1.1. Dil

Dil, insana özgü olan ve bir insanın diğer insanlarla iletişimini sağlayan temel araçtır. İnsanoğlunun dil olmadan herhangi bir anlaşma sağlaması beklenemez. Dilin ve dili meydana getiren asıl şeyin ne olduğu uzun zamandır süregelen bir tartışma konusudur. Seslerin biçimlenmesi ve çeşitli ögelerle beraber örgütlenmesi ile ilgili olarak dilin ana kaynağı olan şeyin, bizde önceden var olduğunu düşünenler olduğu gibi bu yapıların toplumsal bir uzlaşım sonucu ortaya çıkmış olduğunu savunanlar da vardır. Dilin sadece kaslı bir organ olarak düşünülmesi, onu diğer organlarla aynı oluşum hikâyesi içerisine alır. Dilin sadece sesten ibaret olduğunu düşünmek de yanlışlığa sebep olur. "Mors abecesini yazmaya yarayan elektrik aygıtları bu abecenin ne denli dışındaysa, ses örgenleri de dilin o denli dışındadır" (Saussure, 1998, s. 49) açıklaması sesin dil açısından fizyolojik yönüne dikkat çekmektedir. Bir dilin nasıl meydana geldiğiyle ilgili olarak yapılan çalışmalarla dilin değişebilen somut ve soyut özellikli bir canlı olarak değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Dil ile ilgili yaptığı çalışmalarla çığır açmış olan Noam Chomsky dille ilgili ifadelerin oluşumuyla ilgili olarak "Her 'dil ifadesi' bir takım özelliklerin toplamıdır. Bunun teknik ifadesi, dilin sonsuz sayıda ifade üreten bir 'sistem' olduğudur" (Chomsky, 2014, s. 22) açıklamasını yapar.

Dilin sürekli işlemesi ve üretim göstermesi sadece şekil yani yapı bakımından değil anlam bakımından da süreklilik göstermektedir. Dilin nasıl ortaya çıktığıyla ilgili olarak "Dil 'başlamadı.' Dil sayısız biçimiyle yüz milyonlarca yıllık evrim süreciyle oluştu. Esas itibariyle antropomorfik bir kavram olan 'dil,' ancak bu uzun süren evrimin sonunda, modern insanların özdeşleşebileceği ve iyi anlayabileceği biçimiyle ortaya çıktı" (Fischer, 2013, s. VIII) şeklinde bir bakış açısından da söz edilebilir. Dilin tanımlandıkça daha da karmaşık hâle geldiğini belirten Fischer, dili en basit ifadeyle "bilgi alışverişi aracı" olarak tanımlamaktadır (2013, s.1). Doğadaki

bütün doğal dillerin kendine özgü yapılarının bulunması ve bu yapıların toplumdan topluma farklılık göstermesi, dilin tanımında zorluklar meydana getirmektedir. Dili belirleyen şeyin gelenek mi yoksa zihinsel bir takım donanımlar mı olduğu sorusu tam olarak cevaplandırılamamaktadır.

Dili kültürel değerlerin başında gören ve dilin insanlar arası duygu ve düşünce alışverişi sayesinde insanları kitle veya yığın olmaktan kurtaran bir araç olarak tanımlanması (Kaplan, 1983, s. 45) da dilin toplumsal bir uzlaşım sonucu ortaya konduğu görüşünü desteklemektedir. Dilin nasıl oluştuğu, geliştiği, değiştiği ve öldüğü ile ilgili çalışmalar devamlılığını sürdürmektedir. Dilin kültür ile ilişkisine değinen Porzig, Dil Denen Mucize adlı kitabının ön sözünde dili, insan topluluğunun temelini oluşturan şey olarak tanımlar (1995, s. 3). Bu nedenle dilin insan yaşamında, kültürlerin gelişmesinde ve yok olmasında önemli bir yere sahip olduğu söylenebilir.

Günümüzde yaşanan sosyal değişimlerin yansımaları ilk olarak dilde kendini göstermektedir. Son yılların popüler eğilimi olan ve yeni hareket ve duruş meydana getiren "selfie" kısa bir sürede dilimize yerleşmiş ve herkes tarafından benimsenmiştir. Bunun doğal sonucu olarak toplum yaşantımıza giren bu eylemin Türkçe karşılığını bulma veya türetme gereği ortaya çıkmıştır. Yeni eylemlerin ve eğilimlerin dilin sahip olduğu imkânlar dâhilinde karşılık bulabilmesi üzerine yabancı kelimenin yerini tutması için türetilen "özçekim" kelimesi başarılı bir türetme örneği olarak gösterilebilir. Yabancı kelimenin yerini alması veya yabancı kelimeye karşılık olması için türetilen kelime popüler kültürün baskısından dolayı işlevsel olamamış ve kullanımı sınırlı olmuştur. Kelimenin gündeme gelmesi ve gündemde kalması için yapılan girişimlerden bir tanesi binlerce insanın girmiş olduğu ve tamamına yakını genç kesimden oluşan bir sınavda sorulmasıdır. Fakat kelimenin dilimize yerleşmesi tam olarak sağlanamamıştır. Popüler kültürün her zaman çekici olması ve haz uyandırması, bu durumun oluşmasında etkili olmuştur (Geçer, 2015). Bu bakımdan dilin kitle kültüründen de etkilendiği söylenebilir.

Dildeki somut kavramların yanında pek çok soyut kavramın da varlığını dile borçlu olduğunu düşünen, dili doğrudan doğruya insana özgü olarak tanımlayan ve uçağın hareket etmesine benzeterek çok yönlü ve karışık bir yapı içinde uyumla çalışan bir yapıya benzeten Aksan, dili sadece düşünceyi aktaran bir dizge değil aynı

zamanda onu oluşturan ve biçimlendiren bir dizge olarak açıklar (2016, s. 19). Dilin sadece seslerin çıkarımında bir araç olmadığı aynı zamanda bir zihin ürünü olarak kabul edilmesi, dilin düşünceyle birlikte ele alınmasına olanak tanımaktadır. Bir dilde yer alan kelimelerin anlamları, kişilerin içinde bulunduğu sosyal durum ve psikolojik durumuyla beraber ele alınmaktadır. Dilin toplumsal bir olgu olarak kabul edilmesi ve dil yetisinin toplumsal ürünü ve bu yetinin bireylerce kullanılabilmesi için toplumun benimsediği zorunlu bir kurallar bütünü (Saussure, 1998) olarak kabul edilmiş olması, dilin toplum ile beraber ele alınmasını gerektirir. Dil dizgelerinin toplumun kültür ve yaşanmışlıklarına bağlı olarak dilin sahip olduğu özelliklerle beraber çeşitlilik kazanması, dilin yaratıcılık evrenini genişleten unsur olarak kabul edilebilir.

Dilin canlı, gelişen ve değişen yapıda olması, insanların teknoloji ile olan bağlantısıyla ilgili olarak bazı olumsuz değişimleri de beraberinde getirmektedir. "Dil; canlı, toplulukta var olan, hatta kalabalıkları toplum haline getiren son derece önemli bir varlıktır" (Ağca, 2001, s. 12) gibi bir değerlendirme günümüz medya ve teknoloji ortamı için düşünüldüğünde sanal kalabalıkların dili, çekicilik ve farklılık amaçları uğruna zedelediği düşünülebilir.

Dilin temelinde var olan seslerin ve görsel biçimlerin toplumun bağ kurmakta zorluk çektiği ve genellikle çözümleyemediği bazı yeni ve zorlama göstergeler türetilmesinde kullanıldığı söylenebilir. Örnek olarak bir matematik terimi olan ve okunuşu "pi" olan (π) göstergesinden sonra kalp resminin konması ve okunduğu zaman "lav" sesinin çıkması ile "pilav" kelimesi kastedilmek istenmektedir (Üstünova ve Aydın, 2018, s.908). Dilin toplumdan topluma kültürden kültüre değişme nedenlerinin başında insanın dildeki unsurlara anlam yüklemesi gelir. "Dil, insanların verdikleri anlamlara göre biçimlenen yapıdır ve anlam, kelimenin kendisi değil, onu kullanan ve anlayan insandadır" (Yıldız, 2005, s. 43). Bir dildeki kelimelerin temel anlamından sıyrılarak yan anlamlara veya imgesel anlamlara doğru anlam türeyişi bilinmektedir. Söz gelimi Türkçede büyük sıfatı derlem temelli bir inceleme çalışmasında temel anlamda sadece %2.10 oranında kullanıldığı saptanmıştır (Akkök ve Lee, 2019, s. 14).

1.1.2. İletişim

İnsanların karşılıklı olarak anlaşabilmesi veya bilgi alışverişinde bulunması için iletişim temel şarttır. Bu bakımdan iletişimin temelinde bu iki neden yatmaktadır. İnsanların duygu ve düşüncelerini karşı tarafa bildirmesi olgusu olarak iletişim, dilin temel ürünü olarak görülen ama yalnızca dil ile sınırlandırılamayan bir yapıdadır. Günümüzde ve geçmişte de örnekleri olduğu gibi iletişimin engelli insanlar tarafından da yapılıyor olması bu görüşü desteklemektedir. Bazı hayvanların iletişim hâlinde oldukları da bilinmektedir. Fakat hayvanların kendi aralarındaki iletişim ile insanların kendi aralarındaki iletişim arasında farklar vardır. İnsanlar, iletişim esnasında karşıdaki kişi ile bilgi alışverişi içerisindeyken genellikle süreci dille yürütür. Fakat hayvanların kendi türleri içerisindeki iletişimin, iletişim olmaktan çok bir duygu yayılımı olduğu olarak kabul edilmektedir (Vygotsky, 1998, s. 23). "Hayvanların anlaşması tek yönlüdür. Bir haber, bir durum karşı tarafa bildirilir, o kadar. Alıcının soru sorma yeteneği ve yetkisi yoktur (Günay, 2004, s. 78). İnsan İletişim ve Dil adlı eserinde Özkan (2010) konuyu şu şekilde ifade eder:

> Gerçi hayvanlar da bir ölçüde birbirleri ile anlaşırlar, ancak hayvan dilinde, insan dilindeki temel özellikler yoktur. İnsan dilinin üretim düzeneği ve üretkenliği hayvan dilinde bulunmamaktadır. Hayvanlar arasındaki bildirişimde kalıplaşmış ifadeler bulunur ve bunlar hiç değişmeksizin sürdürülür. Hayvanlardaki bu hareketler, kalıtım yoluyla gelen hareketlerdir. Bunlar ecdattan evlada intikal eder. Bir köpek bugün nasıl havlıyorsa, büyük dedesi de aynı şekilde havlamakta idi (14-15).

İletişimin temelinde bilgi aktarımı olmasından dolayı iletişim birçok bilim dalını ilgilendirmekte ve bu sebeple de birden çok tanıma sahip olmaktadır (Günay, 2004). Bu nedenle iletişim farklı bilimler arasında ortak amaçla farklı tanımlarla karşı karşıya kalmıştır. Dilin bilim ve sanattaki her türlü etkinliğin ve kültür birikiminin sürekliliğinin merkezinde olması da bu durumu ortaya çıkaran neden olarak gösterilebilir (Özkan, 2010). İnsanlar, bir durumu veya duyguyu aktarırken genellikle dilden yararlanır. Dille yapılan iletişimin daha somut ve belirgin olması verilmek istenen mesajın net bir şekilde yerine ulaşmasını sağlamaktadır.

İnsanlar arası iletişimde bir model belirleyen Jakobson, karşılıklı iletişimin sağlanması için *verici, bildiri, alıcı, kanal, kod* ve *göndergeyi* temel unsurlar olarak belirlemiştir (Günay, 2004. s. 220). Jakobson'un iletişim modeli şu şekilde gösterilebilir:

Şekil 1: Jakobson'un İletişim Modeli

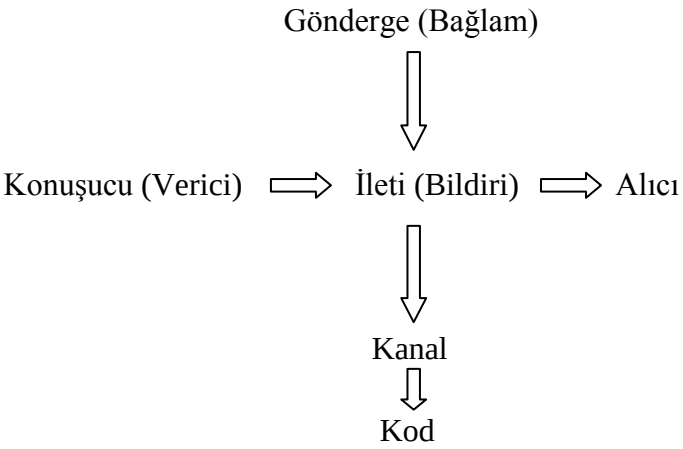

Dilsel bildirişimlerin gerçekleşmesi yukarıdaki unsurlara bağlanmıştır. Bir örnekle şöyle açıklanabilir:

Bir babanın çocuğuna "Baba, evin reisidir." demesi örneğinde kaynak kişi, baba; alıcı, çocuk; gönderge, bir şey hakkındalık (babanın evin reisi olduğu); ileti, bir saptama babanın evin reisi olması; kanal, ses dalgaları; kod ise Türkçedir.

İletişim, sadece dil ile yapılan bir etkileşim olarak değerlendirilemez. İletişimin en etkili biçimi olarak olabildiğince çok duyuya ulaşması gerektiğinden dil dışı unsurlar da iletişimde önemli rol oynar. Çevremizdeki birçok işaret, renk, sembol, ikon gibi göstergeler iletişimi sağlamaktadır. İnsanlığın ilkel dönemlerinde dumanla haberleşmenin olması belli ve sınırlı bir noktada iletişimi sağladığı bilinmektedir. Söz gelimi trafik ışıkları sürücüler ve yayalar için uyarıcı niteliğinde olup geçip geçmemeleri hakkında bilgi aktarmaktadırlar. Bazen bir rengin veya tek bir harfin karşıdaki kişiler için bilgiler taşıdığı, bilgilendirdiği veya uyardığı söylenebilir. Fakat kişilerin daha önce bu göstergeleri görmüş olması başka bir ifadeyle göstergelerin toplumda bilinen ve çözülecek bir koda sahip olması gerekmektedir. Bu da doğal olarak kültürel edimin iletişim noktasındaki önemini ortaya koymaktadır (Kıran, 1999, s. 95). Bu gibi örneklerde de anlaşılacağı gibi iletişimin spesifik bir yapıda olduğu söylenebilir.

Gazete manşetlerinin dilsel ve görsel anlamda sağladığı ileti birlikteliği, okuyucuyla sağlanmak istenen verimli iletişimin anahtarı durumundadır. Renklerin, fotoğrafların ve görsel tasarımların okuyucuya dilsel göstergelerle birlikte sunulması,

iletişimin ana sebebini oluşturan bilgi verme işleminin yeterince karşı tarafa iletilmesini sağlamaktadır.

İletişimin çeşitli işlevleri ve türleri bulunmaktadır. Gazete manşetlerinin yazılı iletişim alanına girmesi ve temel işlevi okuyucunun ilgisini çekecek şekilde bir dil ve bilgi tasarımına sahip olmasına bağlı olarak çalışmanın bu bölümünde sadece yazılı iletişimin genel tanımı ve işlevi ele alınmıştır.

1.1.3. Dil ve İletişim Birlikteliği

İletişimin en verimli ve kalıcı şekli olarak dille kurulanı kabul edilmektedir. Bu nedenle dil ögeleriyle yapılan iletişim ayrı bir öneme sahiptir. Dil ve iletişim bağlantısına dair "İnsan, iletişim sürecinde, zihinsel işlemleri denetleme özelliği taşıyan dilden vazgeçemez" (Yalçın ve Şengül, 2007, s. 758) şeklinde yapılan açıklama bu iki ögenin birbirinden ayrı düşünülmeyeceğini gösterir. Dil ile yapılan iletişim "Her an kullanmak zorunda olduğumuz dil, çoğu kez ayırdına varamadığımız daha birçok iletişim biçimleri arasında uygulamaya en yatkın, en geliştirilmiş, en belirgin, en vazgeçilmez; o nedenle de en çok ilgi toplayanıdır" (Guiraud, 2016, s. 9) olarak kabul edilir.

İnsanların duygu ve düşüncelerini yansıtmada en önemli araç olan dil, sahip olduğu bu özellikle toplumun uzlaşım noktasındaki mihenk taşı olarak değerlendirilir. Kişi dilin sahip olduğu değerlerle beraber niyetini karşı tarafa aktarmakta ve etkileşim kurmaktadır. İletişim noktasında böyle bir döngünün olması insanlar arası uzlaşımı sağlamaktadır. İnsanlar arası iletişimin söz konusu olduğu bir ortamda vazgeçilmez olan ve ortak olan şey hiç şüphesiz konuşulan ortak dildir. Nasıl ki aynı dili konuşan en az iki kişinin karşılıklı iletişim sağlayabileceği biliniyorsa iki ayrı dil konuşurlarının iletişim sağlayamayacağı da kestirilebilir. Türkçe konuşan birinin Türkçe bilmeyen karşısındaki birine bilgi aktarması beklenemez. Bu nedenle konuşulan ortak dilin iletişimdeki önemi kesindir.

Dil dışında toplumda kabul görmüş, bilinen ve kodlandığı zaman çözülebilen bazı göstergeler de vardır. Bir futbol karşılaşmasında hakemin kırmızı kart göstermesi, kartı gören futbolcunun cezalandırıldığının ve oyundan çıkması

gerektiğinin göstergesidir. Kart ve kırmızı rengin uluslararasında ortak bir biçimde algılanmasının temelinde hiç şüphesiz daha önce bunların dil ile açıklanması yatmaktadır. Bir kuralın dil ile ifade edilmeden yürürlüğe girmesi saha içindeki iletişim açısından anlaşılmaz olacağından kuralın gerek yazılı gerekse de sözlü olarak ifade edilmesine yine dil aracılık etmektedir. "İletişimde dil dışı araçlar da kullanılsa, mesajın mutlaka dille ifade edilir olması, dili her türlü iletişimin taşıyıcısı konumunda getirir" (Yıldız, 2005, s. 49) açıklaması bu görüşü destekleyici niteliktedir.

İnsanların veya toplumların sahip olduğu dilin yapı ve anlam bakımından zengin varyasyonlara açık olması iletişimin çeşitliliğini ve niteliğini değiştiren özellik olarak öne çıkar. Bir dilin morfolojik ve semantik açıdan zengin olması, duygu ve düşünce aktarımlarını etkilemektedir. Bir sözcüğün temel anlamından sıyrılıp yan anlamlara sahip olması çok anlamlılık olarak değerlendirilmektedir.

Aksan, Türkçenin Sözvarlığı (2015) adlı kitabında çok anlamlılığı şöyle açıklamaktadır:

> Çokanlamlılığın oluşumu insanoğlunun genellikle birbirine benzer niteliği ve işlev açısından yakınlığı olan nesneler arasında ilişki kurmasıyla bir göstergeyi, ilk yansıttığı kavramın yanı sıra başka bir nesneyi de anlatır duruma getirmesi, daha canlı ve kolay bir anlatıma yönelmesi sonucunda gerçekleşir (72).

Bir dildeki sözvarlığı ve o dil konuşurlarının kültür ve sosyal yaşantısına bağlı olarak sözcüklerin anlam değişimleri, düşüncelerin iletiminde önemli bir yere sahiptir. Bir dildeki her sözcüğün başlangıçta tek bir kavramı yansıtmak için oluştuğu kabul edilir (Aksan, 2015). Bir toplumda yer alan kültürün değişimlere açık olması aynı zamanda canlı bir varlık olan dilin de değişimini etkilemektedir. Taş kelimesinin somut bir anlama sahip olması ve bir cisim olarak bilinmesinin yanında mecazi olarak söylenen "taş atmak" deyiminin bilinen taş sözcüğünden uzak bir anlamda kullanılması savunulan görüşü destekleyici niteliktedir.

Bilinçli bir iletişimde olmazsa olmaz olarak görülen şey dilin kurallarının ve işlevlerinin özümsenmesinin gerekliliğidir (Yalçın ve Şengül, 2007, s. 751). Dilin sahip olduğu fonetik, morfolojik ve sentaks özellikleri ile dil kullanıcısın niyeti iletişim için önemli noktada yer almaktadır. Düşünceyi dünya ile buluşturma görevinde olan dil, kişinin kullanmış olduğu kelimeler ve cümle yapısına bağlı olarak

iletişimde verilmek istenen iletinin göstergelerin anlam değerlerinden faydalanmaktadır. Doğadaki doğal ve rastlantısal göstergeleri sembolleştirerek ve anlamlı birimler oluşturarak, var olan şeyin dil aracılığıyla ifade edilmesi sağlanır.

1.1.4. Görsel Unsurlar ve İletişim Bağlantısı

İletişimin her türlüsünde anlamların olması, dil göstergeleri dışında kalan göstergelerin de iletişim sürecinde etkili ve anlam dolu olarak yorumlanmasına olanak tanımaktadır. Görsel unsur olarak değerlendirilebilecek resim, şekil, çizgi, renk vb. gibi göstergeler iletişimde önemli noktada yer almaktadır. Dil kaynaklı seslerin dışında kalan göstergeler, çoğu zaman verilmek istenen mesajı aktarmanın yanında gizli görevlere ve anlamlara hizmet etmektedir. Guiraud (2016) bu konuda şu açıklamayı yapar:

> Çünkü her iletişim bir anlam içerir. Anlamın, en azından bir uyarıcı olarak bir dış gerçekliğe dayanması zorunludur. Ama bu dış gerçeklik, -dilde olduğu gibi- her zaman ses değildir. Duyularımızın her birine seslenebilen her türlü dış gerçeklikler, ayrımlı biçimlerde algılanabildikçe, açık ya da gizli iletişim türlerine dayanaklık edebilir (10).

Göstergelerin her birinde bir anlamın olması, iletişim sağlanmak istenen kitle veya kişiler arasında ortak anlam gerektirmektedir. Yerinde kullanılmayan ve toplumun veya toplumların uzlaşmadığı bir gösterge, anlaşılabilirlik düzeyinde olamayacağı açıktır. Bu nedenle iletişimde kullanılan her göstergenin bir anlam barındırması gerektirmektedir.

İnsanlar arasında kullanılan her gösterge açık şekilde olmayabilir. İnsanların daha önce deneyimledikleri ve gerek bilinçli gerekse de farkında olmadan kabul ettikleri göstergeler mevcuttur. İnsanlığın doğuşundan bu yana süregelen ve daha da gelişen iletişim ağının somut unsurlar düzeyinden soyut anlamlar düzeyine tırmanabiliyor olması, iletişimde kullanılan her şeyin dolaylı veya doğrudan mesaj veriyor olmasıyla çok yönlü özelliğini tekrar göstermektedir. Trafik ışıklarının sürücülerin ve yayaların trafik kurallarına olan duyarlılığına ne derece etki ettiği bilinmektedir. Yanan herhangi bir ışığın karşılıklı olarak iletişim sağladığı kesindir.

İletişimin görsel unsurlar aracılığıyla insan psikolojisine de yön verdiği bilinmektedir. Bu konuda örnek verilecek en etkili gösterge olarak renkler

gösterilebilir. Bir reklam filminde, afişte, resimde veya herhangi bir yerde tek başına kullanılan bir renk çeşitli anlamlara gelebilmektedir. Renklerin psikolojik etkileriyle ilgili yapılan bir çalışmada renkler şu şekilde anlamlandırılmıştır:

Tablo 1: Renklerin Psikolojik Etkileri

Renkler	**Renklerin Etkisi**
Beyaz	Beyaz, birliğin, saflığın rengidir, bütün renkleri içinde barındırır. Beyaz, evreni yansıtan bir ayna gibidir. Titreşimi bize geri döner. Bir açıklık ve şeffaflık idealini yansıtır. Beyaz ışık, organları kuvvetlendirir, ışığın sıcaklığa dönüşmesiyle yaşamsal süreci hızlandırır, dokuların özündeki elektrik alanlarını ve akımlarını üretir.
Siyah	Beyazın zıttı siyah, iyi-kötü, beyaz-siyah, gündüz-gece, yin-yang, yaşam-ölüm gibi var olan doğal ikilemlerin, "diğer" rengidir. Siyah, her birimizin doğasında bulunan derin uyuşmazlığın sembolüdür.
Kırmızı	Kanın, tutkunun rengi kırmızı heyecanlandırır, zihni harekete geçirir, kas gerginliğini olduğu gibi, solunum miktarını da arttırır.
Turuncu	Candan, güler yüzlü turuncu, ışığı, ateşi, sıcağı hatırlatır. Önsezinin, duru sevincin, dengeli gücün sembolü turuncu, iyimserlik yayar. Bu renk, ruhu neşelendirir.
Sarı	Bu renk, zenginlik ve bolluğu hatırlatır. Canlı sarı, kişiyi aktif yapar; solgun sarı ise, dinlendirir, gevşetir. Sarı, anlamayı keskinleştirir ve akıl işlevlerini artırır. Tam aydınlıkta sarı, alanları genişleterek büyütür. Hafif bir neşe yayar ve açık, neşeli, esprili bir kişilik yaratır. Belli bir iç özgürlüğünün belirtisidir. Sarının eksikliği, tersine, yalnızlık veya değişiklik ihtiyacını yol açar.
Mavi	Gökyüzü, deniz ve uzay gibi, mavi, sakin, dinlendirici ve derin bir renktir. Giysilerde kullanıldığında, denge ve uyum titreşimleri olduğu kadar, bir çeşit yaşama sevinci de yayar. İç dekorasyonda, alanı daha aydınlık yaparak genişletir. Sinir, sıkıntı, heyecan için iyileştirici olan bu ışık, tam olarak dinlenmeye yardım eder. Mavi ister çok koyu, ister açık olsun, içinde özgürlük ve uyum taşır. Ne kadar koyu olursa varlıktaki bütünlüğün o kadar gelişmiş olduğuna işaret eder. Mavinin reddedilmesi, endişe, başkalarıyla ilişkilerde tatminsizlik olduğu kadar derin bir dengesizlik belirtisi de olabilir. Bu sorunlar, kışkırtma ve hareketlilik rengi olan kırmızıdan veya ısıtan sarı ve kestane renginden yoğun birer dozla giderilebilir. Mavi, bir işi gerçekleştirmenin, dengeli bir birliğin ve doğal eğilimlerin rengidir.
Kahverengi	Toprak ana veya ağaç gibi kahverengi, yeşil gibi yaşamın yeşermesini değil, olgunluğu temsil eden, yatıştırıcı bir renktir. Sağlamlaştıran bir destek gibi, var olma bilincinin temelinin ve hareketli güçlerin tekrar ele alınmasında rol oynar.

Kaynak: Chislane D. Martel, *Ben Enerjiyim*, Çev. A. Ünel. Arion Yayınevi, İstanbul, 1995, ss.85-88.

Renklerin kazanmış olduğu psikolojik ve çağrışımsal anlam insanların binlerce yıllık geçmişine bağlıdır. Hangi rengin o toplumun kültüründe ne anlama geldiği ancak uzlaşılan bir takım değerlerle açıklanabilir bir durumdur.

Yaşamamızın her alanında ve hemen hemen yer şeyde bulunan renkler, insanları yönlendirme veya insanlara bir mesaj iletme işlevini de üstlenmektedir. Yakın geçmişte Fransa'da meydana gelen "Sarı Yelekliler" eylemlerinde Fransa'da araçta bulunması zorunlu olan, bisiklet sürücülerinin de giydiği ve işçi sınıfını temsil eden sarı yelekler eylemciler tarafından giyilmiştir. Eylemcilerin giymiş olduğu sarı yelekler, hem savunulan düşünceyi sembolize etmiş hem de onu savunan insanları temsil etmiştir. Rengin etkisiyle yelekler, ortak bir eylemi, düşünceyi ve insan topluluğunun sembolü hâline gelmiş ve eylemin düşünce gerçekliğini değil algı gerçekliğini ortaya koymuştur.

1.2. BASIN VE GAZETE

1.2.1. Basın

Basın, iletişim ortamında bulunan yazılı yayınların tümüne verilen addır. Bu tanım genellikle gazete ve dergi için kullanılmaktaydı. Günümüz teknolojilerine bağlı olarak basının tanımında da genişleme olduğu söylenebilir. Haber verme ve bilgilendirme amacında olan basın organlarının sanal ortamların gelişmesiyle beraber alanı genişlemiş ve daha etkili hâle gelmiştir. Basının gelişen tanımı noktasında "Gazete ve dergi gibi belirli zamanlarda yayınlanan, radyo ve televizyon, videotext, teletext ve internet gibi diğer işlevleri yanında haber üreten ve yansıtan; ajansları da içine alan kısaca gazetecilik yapan iletişim araçlarının tümüne basın denilmektedir" (Bülbül, 2001, s. 2) gibi bir açıklama, basının yalnızca basılan yayınları değil, bilgilendirme amaçlı tüm kitle iletişim araçlarını kapsadığını göstermektedir.

Basın, sözlü basın ve yazılı basın olarak ikiye ayrılmaktadır. Sözlü basın, televizyon ve radyo gibi alanlarda yapılan yayınlar için kullanırken yazılı basın ise daha çok gazete ve dergi için kullanılan basın alanı olarak bilinmektedir. Yazılı basın için "Gazete ve dergiler yalnız göze hitap eden haberleşme araçlarıdır. Okuma-yazma bilmeyenler, yazılı basının yazdıklarını okuyamazlar, ancak dinleme yoluyla

yararlanabilirler" (Tokgöz, 1981, s. 6) ifadesi yazılı basının görsel yönüne dikkat çekmiştir. Bir başka ifadesinde Tokgöz, yazılı basının zaman bakımından sözlü basına göre daha geniş olduğu için haberlerdeki derinlikle ilgili olarak yazılı basının sözlü basına oranla daha ayrıntılı olarak açıklamaktadır (1981, s. 6).

Sözlü basın tanımı televizyon ve radyo araçları üzerine temellendirilmiştir. Teknolojideki ilerleme sayesinde sözlü basın elektronik alanla bütünleşmiş ve iç içe geçmiş durumdadır. Sözlü basın içerisinde yer alan radyo, sadece kulağa hitap ederken televizyon ise hem göze hem de kulağa hitap etmektedir. Televizyon, radyo ve diğer elektronik kitle iletişim araçlarının belirli bir zaman diliminde haber sunuyor olmaları verilen haberin detayıyla paralellik göstermektedir. Kısa bir zaman içerisinde verilmek istenen bilgi çok detaya girilmeden verilir ve sonraki habere geçilir. Bu yönüyle sözlü basın kalıcılık noktasında yazılı basının uzağında kalmaktaydı. Yazılı basının geçmişten günümüze kadarki sürecinde bir belge niteliği taşımasındaki temel unsur da bu özellik olmuştur. Gelişen teknolojiye bağlı olarak günümüzde sözlü olarak yapılan haberleşmelerin de kayıt altına alınabiliyor olması sözlü ve yazılı basın arasındaki bu farkın erimesine neden olmuştur.

Basın, toplumu bilgilendirmekle görevlidir. Basının temel görevi toplumu gelişmelerden haberdar etmektir. Ülke içi ve diğer ülkelerde gerçekleşen durum ve olayları insanlara aktarmak basının doğuşunun ana sebebi olarak görülür. Basın denince akla ilk gelen araç hiç şüphesiz gazeteler olmaktadır.

Yazılı basının en önemli unsuru olan ve kitle iletişim araçları içerisinde en fazla çeşitliliğe sahip olan gazeteler, geçmişte olduğu gibi günümüzde de basın alanının bel kemiğini oluşturmaktadır. Basının temel işlevi olan haberciliğin, yazılı olarak ilk adımı gazete ile olmuştur. Gazetelerin toplum ve kamuoyu bilgilendirmesi açısından önemli noktada yer aldığı anlaşılmaktadır. Bu nedenle çalışmanın temelinde de gazeteler yer almaktadır. Gazetelerin okunabilirlik ve ticari hayatlarını sürdürebilirlik açısından önemli olan manşetlerin dilsel ve görsel anlamda daha önce pek fazla incelenmemesi bu çalışmayı gerekli kılmıştır.

1.2.2. Gazete

Yazılı basın alanında bilgi akışı sağlayan iki en bilinen öge: dergi ve gazetedir. Gazetelerin ve dergilerin kitle iletişim araçları içerisinde en eski ve kalıcı olmaları, bu iki iletişim aracının ayrıcalıklı olarak ele alınmasını sağlamaktadır (Bülbül, 2001, s. 13). Haberin üretimi ve dağıtımı noktasında köklerini daha eskiye dayandıran bu iki kitle iletişim aracı, zamanın teknolojik gelişmelerine rağmen ayakta kalabilmiş, çağdaş sisteme ayak uydurmuş ve devamlılığını sürdürmüştür. Gazetenin tanımı "Gazete, halkı ülke ve dünya meselelerinden, olaylardan, insanlar arasındaki sosyal, ekonomik, siyasal ilişki ve anlaşmazlıklardan, ilmi araştırmalardan vs. zamanında haberdar eden bir yayın organıdır" (Özbay, 2007, s. 3) şeklinde yapılabilir. Gazetenin temel işlevinde haber vermenin olması (Tokgöz, 1981) ve haber kapsamının çok geniş olması, gazeteciliğin de geniş alanlara yayıldığının göstergesi olarak kabul edilebilir.

Basın denilince akla ilk gelen haberleşme aracı hiç şüphesiz gazetecilik olmaktadır. Basının görevleriyle ortak görevleri olan ve basının ana damarı olarak nitelendirilen gazetecilik tüm kitle iletişim araçlarının kökeni olarak görülür.

Kitle bilgilendirme araçlarının temel işlevi bilgi aktarımıdır. Geçmişten günümüze kadar temel işlevini kaybetmeyen gazetecilik mesleği bu anlamda toplumun talep ettiği bilgiyi sunar. Bu konuda "[…] gazeteciliğin temel misyonu değişmez. Bu misyon toplumların anlaşmazlıklarını çözmelerini, herkesin hemfikir olduğu görüşler üretmelerini ve önceliklerini anlamalarını sağlamak için bilgi ve görüş sağlamaktır" (Hargreaves, 2006, s. 30) şeklinde yapılan açıklama gazeteciliğin temel işlevine vurgu yapmaktadır.

Gazetelerin basın etiğine uymaları gerekmektedir. Bu gereklerin en başında doğru haber verme gelir. Haber kaynağının belli olması, kanıtlanabilir olması, ideolojik çabaların dışında kalması gibi etkenler haberi doğruluk çizgisine yaklaştırmaktadır. Haberlerin sunumunda ise gazetelerin dikkat ettiği veya etmesi gerektiği bir başka konu ise haberin sade bir niteliğe sahip olması gelir. Haberin doğruluğu ve okuyucudaki etkisine değinen Tokgöz (1981)'ün bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

> Haberciliğin temel ilkeleri olan zamanlılık, yakınlık, önemlilik, sonuç ve insanın ilgisini çekme bir gazeteci için ne kadar önemliyse, gazetecinin haberini yazarken izleyicisine haberini sade bir dille, doğru olarak, açıklık ve kesinlikle sunması o kadar önemlidir. Haber ne kadar sade, açık ve kesin olursa, haberi okuyan, dinleyen, seyreden o kadar kolaylıkla haberi okur, dinler, seyreder ve anlar (89-90).

Gazetelerin haber verme ve okuyucuyu bilgilendirme çabası bazı dönüşümler ve çeşitlilikler kazanmıştır. Bu dönüşümlerin başında gazetelerin toplumsal sorun ve olgulara karşı bakış açısını değiştirmesi gelir. Gazeteciliğin yaşamış olduğu bu dönüşümün temel sebebi ise gazetelerin birbiriyle ekonomik rekabet içerisinde olmasıdır. Ekonomik rekabetin haber konularını değiştirmesiyle ilgili olarak "Ekonomik rekabet yalnızca gazetecilerin haber konularına ilişkin değerlendirmelerinde bir değişime işaret etmekle kalmamış, gazetecilerin gerçeklikle olan ilişkilerini de farklılaştırmıştır" (Taş, 2012, s. 48) gibi bir açıklama kabul edilebilir bir gerçekliğe sahiptir.

1.3. GAZETE DİLİ VE MANŞET

1.3.1. Gazete Dili

Basının tanımında ana kaynak olarak gösterilen gazetelerin dolayısıyla editörlerin dili etkili bir şekilde kullanmaları gerektiği bilinmektedir. Gazetede yer alan haber başlıklarının ve haber detaylarının sunumunda dilin eşsiz olanaklarından faydalanmak gerekmektedir. Gazete dilini standart dilden ve söylemlerden ayıran nedenlerin başında topluma sesleniyor olması gösterilebilir. Basının doğal olarak gazetenin bu temel işlevini yerine getirirken bazı dil dönüşümlerine ihtiyacı olmaktadır. Çalışmanın temelinde yer alan manşetlerin kısa ve etkili bir sunum gerçekleştirmesi gereği, haber üreticileri ve gazete ticari düşünürleri bağlamında bazı kaynaklardan yararlanılarak bir süreç başlatılır.

Yazılı basının ana göstergeleri olan sözcüklerin anlam değerleri ve sözcüğün değişik anlamlara açılma eğilimi, gazetelerin yaratıcı başlıklar ve metinler oluşturmasında etkili bir noktadır. "Dildeki sözcüklere yeni anlamlar kazandırma süreci her şeyden önce dilin yaratıcılık özelliğinin bir bağıntısıdır" (Günay, Şahin, Oflaz, Atak, Koç, ve İnceoğlu, 2009, s. 98) gibi bir açıklama dilin anlam türetmesine

dayanak olarak gösterilebilir. Bir dilde yer alan sözcüklere anlam yönünden iki şekilde yaklaşılabilir. Bunlar temel anlam ve yan anlamdır. Dilin canlı bir yapı olarak görülmesiyle ilgili olarak "Dil dünyayı değil dünya dili belirler; bu yüzden, dillerdeki her türden değişimin kaynağı, o dilleri kullananların gerçek dünyalarında olup biten değişmelerdir" (Karaağaç, 2013, s. 35) açıklaması yapılır.

Gazetelerin toplumda gerçekleşen en güncel olayların ve durumların aktarılmasında dinamik bir yapıda olması, gazete dilinin de aynı doğrultuda olmasına kaynaklık etmektedir. Gazete dilinin "güncel dil kullanımlarını en iyi şekilde yansıtan yazılı dil" (Günay, ve diğerleri, 2009, s. 106) olarak değerlendirilmesi gazetenin dinamik bir dil alanına sahip olduğunu göstermektedir. Toplumda kabul görmüş veya benimsenmiş bir ifadenin veya sözcüğün yeni ve popüler anlamını aktarmada gazeteler öncülük etmektedir.

Gazetecilikte haber editörlerinin konuyla ilgili olarak okuyucu için bilgi sunumu aşamasında bazı ölçütlere göre hareket etmektedirler. Haber yazma tekniği ve anlayışı ile ilgili olarak "Gazete haberlerinin genel yazım tekniğinde, geçmiş zaman anlatımıyla kesin ifadeler kullanılmaktadır. Haberde, olayla ilgili açıklamalar, geçmişe yönelik ayrıntılar da verilmektedir. Haberin uzun ya da kısalığı, ayrılan yere, zamana, yayın politikasına, önemine ve güncelliğine bağlıdır" (Bülbül, 2001, s. 215) açıklaması yapılmaktadır. Açıklamada da değinilen unsurlar göz önüne alındığında gazete dilinin oluşum evresinde birden çok faktörün etkili olduğu görülmektedir.

Çeşitli özellikleri ve değerleri barındıran gazete dili, bu bakımdan toplumsal değerleri de yansıtmaktadır. Bir dilin sahip olduğu kültürel ve sosyal değerler, gazetelerin topluma sesleniyor olmasına bağlı olarak artış göstermektedir. En doğru bilginin kendi gazetelerinin verdiğinin düşünülmesi amacıyla deyimler, atasözleri ve diğer kalıplaşmış sözlerden de yararlanılmaktadır. Kısa ve öz bir anlatıma sahip olan bu ifadeler, etkileyicilik ve inandırıcılık noktasında gazetelerin amacına hizmet etmektedir. Gazete dilinde kullanılan kelimelerin maksatlı ve sistemli şekilde dizilmesi de sözü edilen durumu desteklemektedir.

Türkiye'deki gazetelerin sahip olduğu dil özellikleri ve barındırmış olduğu yapılar Kozan (2014) tarafından şu şekilde tablolaştırılmıştır:

Şekil 2: Türkiye'de Gazeteler: Dil

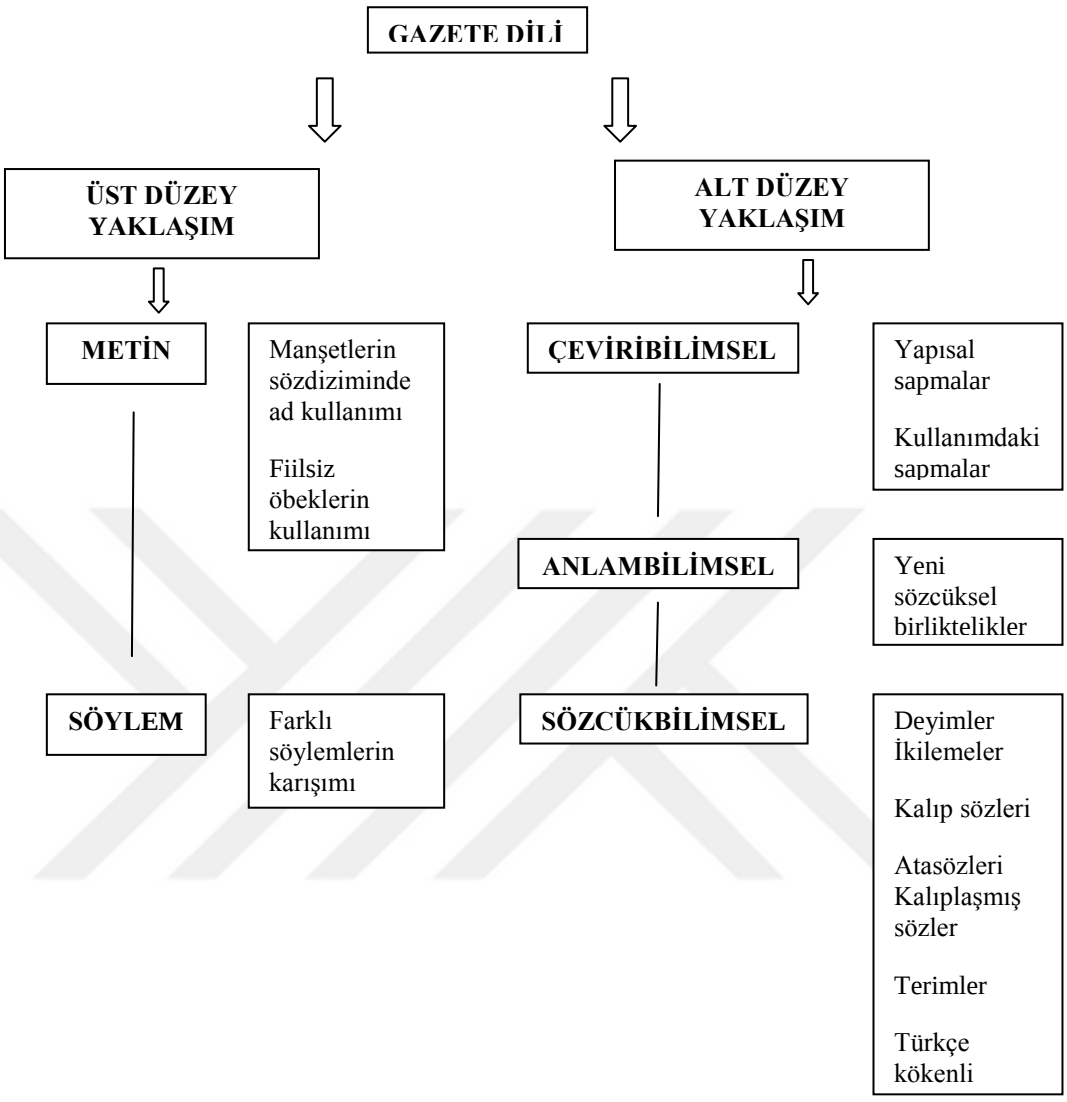

Kaynak: Olena Kozan, *Rus ve Türk Haber Başlığı Dili, Kültürdilbilimsel Yaklaşım*, Gazi Kitabevi, Ankara, 2014, s.34.

Gazetelerin haber ve haber başlığı oluşturma nedenlerinin yazılan dil üzerinde etki ettiğine dair Çevik (2006), çalışmasında şu açıklamada bulunmuştur:

> Gazetenin, hedef kitlesi tarafından düzenli olarak "tüketilmesi" için okurlarının anlayacağı, onlara hitap eden bir dil kullanması zorunluluktur. Aksi takdirde gazete; doğru ve tatmin edici bir şekilde anlaşılamayacağı için "iletişim aracı" olma özelliğini, satılıp para kazandıramayacağı için de "ticaret aracı" olma özelliğini kaybedecektir. Gazeteler, geniş halk kitlelerine hitap eden bir üslupla kaleme alındıklarında daha çok okurla, daha sağlıklı bir iletişim kurabilmektedir (291).

Haberin etkili ve dikkat çekici şekilde okuyuculara sunulması için, kullanılan dilin birçok şeye etki ettiği söylenebilir. Haberin okunabilirlik düzeyine bağlı olarak

gazetelerin satış sayısıyla ilgili bağlantı söz konusudur. Okunmayan bir haber veya haberler dizini, okuyucunun dikkatini çekmemiş ve gazete alınmamış olacaktır. Bu nedenle gazetelerin sadece bilgi vermek için çalışmadığı kendi ticari hayatını da dikkate alarak gazete dili olarak tanımlanan haber diline karşı özen içerisinde olduğu söylenebilir.

Haberin üslubu ile ilgili olarak "Haber üslubu dilin iyi bir şekilde kullanımını gerekli kılmaktadır. Haber yazarken, haberde sadelik, kesinlik, canlılık, doğruluk, açıklık ve orijinalliğe dikkat edilmelidir" (Tokgöz, 1981, s. 100) şeklindeki açıklama gazete dilinin sahip olması gereken nitelikler olarak gösterilebilir. Sayılan nitelikler, çoğu haberin bütün gazeteler tarafından farklı şekilde yansıtılmasının nedenini oluşturmaktadır. Haberlerin ortak olması nedeniyle gazetelerin birbirinden ayrılmaları ve farklı yönlerini ortaya koyabilmeleri için sığındıkları ana malzeme de doğal olarak dil olmaktadır.

Basın dilinin görsel ve işitsel medyada olduğu gibi dili biçimlendirdiğini ve bu nedenle çeşitli bilimlerin ilgisini çektiği ifade edilmektedir (Can, 2003). Bu bilimler başta dil bilimi olacak şekilde göstergebilim ve sosyolojidir.

Haber metinlerinin dil bakımından sunuluş şeklinde veya söylemi konusunda farklı görüşlerin olduğu belirtilir. Haber dili ile ilgili olarak ise "[…] haber dili, belli bir eğitim sonucu kazanılan, dil bilgisi kurallarına daha çok uyulması gereken, sözcük seçimi daha dikkatli yapılan, okurda soru işaretleri bırakmayacak ölçüde açık, net ve kesin bir dildir" (Yıldız Ekin, 2005, s. 96) gibi bir tanımlama yapılır.
Haber dilinin ikna edici boyutu Özerkan (2002)'a göre:

> Haber söylemi, çok iddialı olmayan bir dille yazılsa da, dolaylı olarak ikna edici boyut taşıyabilir. Herhangi bir görüşü savunmuyor olsa da, gazeteci, yazdığı metinde her şeyden önce "inandırmak" ister ve "gerçeği ilettiğini" duyumsatmayı amaçlar. Bu da, kendi içinde bir ikna girişimidir (69).

Yazılı veya sözlü olarak haber sunmanın temel nedeninin doğru bilgi vermek olmasının bilinmesi, yapılan her haber sunumunun gazetenin kendi düşünce ve kanıtlar çerçevesinde doğru olarak görüldüğü ve bunun okuyucuya bu şekilde aktarılmak istendiği gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Gazetelerin olaya bakış açılarındaki farklılıklarından dolayı sunulan haberlerin gazetenin emellerine malzeme olduğu söylenebilir. Bu nedenle herhangi

bir gerçeklik farklı gazetelerde farklı şekilde kendisini göstermektedir. Gazetelerin temel işlevi olan haber bilgilerinin yapılandırılmasına bağlı olarak dil de bir değişim içerisine alınmıştır. Gazetelerdeki bilgilerin yeniden üretimine bağlı olarak dilin kaydığı yönü belirten Kozan (2014) konuyla bağlantılı olarak şu açıklamayı yapar: "Günümüz haberlerine özgü olan haber ve bilgi verme işlevinin dönüşümü; haberlerde kullanılan nesnel dilin kişisel düşünce ağırlıklı dile dönüşmesine yol açmış ve böylece, nesnel dilden yönlendirici dile geçişin gerçekleşmesini başlatmıştır" (Kozan, 2014, s. 27).

Gazeteler sadece haber aktaran ve okuyucuyu bilgilendiren bir basın aracı değildir. Temel özelliklerinin dışında da özellikler barındıran ve bu özelliklerini okuyucu evrenine sunan bir sisteme sahiptir. Bu özellikler içerisinde en dikkat çeken unsurlar ideoloji ve söylemdir. Gazetelerin bağlı olduğu ideoloji çerçevesinde haber yayımı yaptığı ve bunu yaparken kendi söylemini oluşturduğu söylenebilir. Söylemlerin çoğunun ideolojik temelli görüşleri ifade ettiğini belirten van Dijk (2003), ideoloji ve söylem konusunda şu açıklamayı yapmaktadır:

> İdeolojik fikirlerimizin çoğunu ebeveynlerimizden ve akranlarımızdan başlayarak diğer grup üyelerini dinleyerek ve okuyarak öğreniyoruz. Daha sonra ideolojileri bir yığın konuşma ve metin biçimleri arasında(n) televizyon izleyerek, okulda okutulan kitaplardan, reklamlardan, gazetelerden, romanlardan ya da iş arkadaşlarımız ve dostlarımızla yaptığımız günlük konuşmalardan 'öğreniyoruz' (18).
> .

Açıklamada görüldüğü üzere ideolojik yapılar, insan yaşamında çeşitli unsurlar ve özelliklerle yer almaktadır. Bu nedenle geniş bir okuyucu kitlesine sahip olan gazetelerde de ideolojik tasarımların varlığı, yadırganacak bir durum olarak değerlendirilemez.

Haber söylemlerinin analizinde makro yapılardan yararlanılır. "Makro yapı incelemesi haber anlatısında incelenen temayı yansıtan, haber üretiminde kullanılan şemanın incelenmesidir" (Doruk, 2013, s. 115). Haber söyleminde van Dijk'ın da makro yapıları kullandığını belirten Pajunen, konuyla ilgili olarak "Makro yapılar, metinden söylem konusunu türetmeye yardımcı olur. Anlamsal bilgileri azaltır, sınıflandırır ve düzenler. Makro yapılar, daha küresel bir semantik temsil düzeyinde işler: Söylemin anlamını ya da bölümlerini, bireysel cümlelerin anlamlarına dayanarak tanımlar" (2008, s. 18) şeklinde açıklamada bulunur.

1.3.2. Manşet

Manşet, gazetenin ilk sayfasında yer alan ve diğer başlıklara oranla daha büyük puntolarla yazılan haber başlık yazısı olarak tanımlanır. Gazetenin ana sayfasında yer alması, temelde gazetenin dolaylı olarak ise söz konusu haberin reklamı görevindedir. Gazete manşetinin ön sayfada yer alması ve temel başlık olması, gazetenin yakalamak istediği tiraj konusunda önemli bir yerde bulunmaktadır. Gazetelerin bulunduğu rafta veya bulunduğu yerde ilk dikkat çeken yeri manşet kısmıdır. Söz konusu bu dikkat çekilebilirlik de rastlantısal değil örülmüş çeşitli bağlantılarla sağlanmaktadır. Manşet yazısında kullanılan yazı rengi, büyüklüğü ve yazı tipleri sözü edilen algı seçiciliğine katkıda bulunmaktadır.

Türkiye'de Türkçe olarak basılan her gazete, standart Türkiye Türkçesi ile haberlerini, doğal olarak da haber başlıklarını oluşturur. Bazı durumlarda yapılan haberlerin kaynağının yabancı bir bağlantıya sahip olması gerek görüldüğü takdirde yabancı dillerden de başlık oluşturulduğunu gösterir. Türkçe ile yazılan manşetlerin geneli dikkate alındığında belirli bir süreçten geçirildiği ve bunlar da Türkçenin sahip olduğu anlamsal ve yapısal zenginlikten faydalanıldığı anlaşılmaktadır. Türkçenin genel yapısının duygu ve anlam değerlenin çeşitlenebiliyor olması, manşetlerin çarpıcılık noktasında da değerlerinin yükselmesini sağlanmaktadır. Bir haber yazısı yazılırken dikkat edilmesi gereken sadelik, kesinlik, canlılık, doğruluk ve açıklık (Tokgöz, 1981) gibi unsurlar, manşet yazısı için de geçerlidir. Manşete konu olan haberin doğruluğu yönünde atılması gereken manşetlerin, oluşum sırasında ve sunumunda saptırıcı sözcükler yerine haberin çekiciliği noktasına hizmet edecek sözcükler tercih edilmelidir. Manşette yer alan kelimelerin abartı derecesi minimum seviyede tutulmalı ve okuyucunun beklentisine uygun olarak haber detayı ile birlikte sunulması gerekmektedir.

Manşetlerin temel işlevi okuyucuların dikkatini çekmektir. Hem dilsel hem de görsel anlamdaki bu birliktelik gerek dil ve gerekse de kültür dönüşümlerini barındırmaktadır. Dildeki en az çaba ilkesiyle bağlantılı olarak iletişimde de en kısa yoldan hedefe ulaşma isteği bulunmaktadır. Bir iletişim aracı olarak kabul edilen gazetelerde de dilin tasarruflu kullanımı söz konusudur. Bunun yoğun olarak yaşandığı yer ise hiç şüphesiz haber başlıklarıdır. Dil ekonomisine bağlı olarak

gazete manşetleri de gazetenin hedeflerine bu yönde hizmet eder. Gazetelerin hedeflerine yönelik yapacağı her türlü tasarruf, iletişimin anlaşılabilirlik noktasına olumsuz yönde etki etmeyecek düzeyde olmalıdır. İletişimin anlam yönünden aksaklığa uğraması ile ortaya anlaşılmaz bir durum çıkaracağından gazetelerin de hedeften uzaklaşmasına neden olur.

Bir haberde kullanılan fotoğrafın manşetle bütünleştiği ve haber metinlerinde geçen detaylara yönelik olduğu bilinmektedir. Gazete söyleminde inandırıcılığın olması gereği, manşet haberinde kullanılan fotoğrafları da birer belge hâline getirmektedir. "Haber fotoğrafı, diğer fotoğraflardan ayrılmaktadır. Haberi mümkün olduğunca tanımlayan, destekleyen, güçlendiren fotoğraf aynı zamanda olaya tanıklık ettiği gibi belge niteliği de taşımaktadır" (Bülbül, 2001, s. 103) şeklindeki bir açıklama, haber fotoğrafçılığının ayrı bir yerde tutulduğunu göstermektedir. Haber başlıklarından önce dikkat çeken fotoğraflar, manşet ile doğrudan bağlantılıdır.

Gazetelerde yer alan haberlerin önem sırasına göre tasarlandığı bilinmektedir. Bu durum gazete sayfasında yer alan haberlerin başlıklarında da söz konusudur. Sayfanın üst kısmından alt kısmına doğru gidildikçe başlık yazılarının puntoları da küçülmektedir. Aynı zamanda gazete sayfasının haber başlıkları birbirinden etkilenen ve büyükleri diğer haber başlıklarına göre belirlenen unsurlardır. Bir gazetede yer alan haber başlıklarının iki temel işlevi vardır. Bunlar bilgilendirme ve çekiciliktir. Bu unsurların hizmet ettiği amaç ise haberi kısaca vermek ve metni okutturmaktır (Şeker, 2004). Haber başlıklarının estetik özellikleri ve işlevi gazete sekreterleri tarafından düzenlenmektedir. Bu düzenleme aşamasında olabildiğince çarpıcı bir başlık ortaya koymak temel amaçtır.

Gazete manşetlerinin punto olarak diğer haber başlıklarına göre daha büyük yazıldığı bilinmektedir. Manşetin altında veya üstünde yer alan başlıkların yazı özellikleri manşet yazısını ön plana çıkaracak şekilde tasarlanmaktadır. Bu yazım özellikleri de gazetelerin birtakım hedefleri için manşetin ne denli önemli olduğunu ortaya koymaktadır.

2. BÖLÜM: DİL VE DİL DIŞI GÖSTERGELERİN ANLAMLANDIRILMASI

2.1. GÖSTERGEBİLİM VE ANLAMLANDIRMA

2.1.1. Göstergebilim

İnsanoğlunun dünyaya gelişiyle beraber dünyayı anlamlandırma süreci başlar. Doğada yer alan nesnelerin ve şeylerin anlamlarının ne olduğu veya insan algısında nasıl bir forma sahip olduğu ancak sözlü veya yazılı unsurların yanında çeşitli işaretler ve sembollerle mümkün olmaktadır. Bu bakımdan göstergebilimin doğuşu insanların anlam arayışıyla beraber ortaya çıkmıştır denebilir. Eskiçağ'dan günümüze kadar uzanabilecek bu alanda göstergebilim, bir bilim olarak XIX. yüzyılda tanımlanmaya başlanmıştır. Eski Çağ'da göstergebilimin izleri görülmektedir. Göstergebilim, göstergeler öğretisi olarak MÖ III. yüzyılda Stoacıların mantık ve dil alanındaki tartışmalarıyla ortaya çıktığı düşünülür (Rifat, 2014a). Orta Çağ ve Rönesans dönemlerinde göstergeler ve göstergelerin temsil ettiği şeyler üzerinde durulmuştur. Filozoflar arasında henüz bir bilim olarak ele alınamayan göstergebilimle ilgili olarak değişik kavramlar üretilmeye başlanmıştır. Göstergebilim ile ilgili kavramlardan söz edenlerden biri de John Lock'tur. 1690'da yazmış olduğu Essay Concerning Human Understanding (İnsanın Anlama Yetisi Hakkında Bir Deneme) adlı çalışmasında 'semeotike' terimine yer vererek fikirleri, şeylerin göstergeleri, kelimeleri de fikirlerin göstergeleri olarak betimler (Erkman Akerson, 2016; Yaylagül, 2015). Göstergebilimin kurulması gerektiğini belirten Saussure (1998)'ün bu konudaki görüşleri şu şekildedir:

> Demek ki, göstergelerin toplum yaşamı içindeki yaşamını inceleyecek bir bilim tasarlanabilir: Toplumsal ruhbilime, bunun sonucu olarak da genel ruhbilime bağlanacak bir bilim. Göstergebilim […] diye adlandıracağız biz bu bilimi. Göstergebilim, göstergelerin ne olduğunu, hangi yasalara bağlandığını öğretecek bize. Henüz yok böyle bir bilim; onun için, göstergebilimin nasıl bir şey olacağını söyleyemeyiz. Ama kurulması gerekli; yeri önceden belli (46).

Çağdaş göstergebilimin temelleri ise XX. yüzyıl başlarında Ferdinand de Saussure ve Charles Sanders Pierce tarafından atılmıştır. Göstergebilimin bir bilim olduğuyla ile ilgili tam bir görüş birliğinin olmadığı ve bunun nedeni olarak da

göstergebilimciler tarafından üzerinde uzlaşılan kuram, model ve deneysel yöntemlerinin olmayışı gösterilir (Yaylagül, 2015).

2.1.2. Göstergebilimin Tanımı

Göstergebilimin kelime anlamına bakıldığında göstergeleri inceleyen bilim dalı olarak açıklandığı görülmektedir. Göstergebilimin kelime kökeniyle ilgili Akerson tarafından yapılan açıklama şu şekildedir: "Göstergebilimin, Avrupa dillerindeki karşılığı olan Semiotik (Almanca), semiotique ve semiologie (Fransızca), semiotics (İngilizce) terimleri, Eski Yunancadaki semeion sözcüğüne dayanır. Semeion, Eski Yunancada gösterge, işaret anlamına geliyordu" (Erkman Akerson, 2016, s. 50). Bu nedenle denebilir ki göstergebilim, işaretleri inceleyen bilim dalıdır. Göstergebilimde ilk kuramı oluşturan ve bu bilim için semeiotic terimini ilk kullanan Pierce olurken semiologie terimini tercih eden isim ise Saussure olmuştur (Yaylagül, 2015). Ayrıca, göstergebilimin onu oluşturan gösterge ve bilim sözcüklerinin anlamsal toplamından fazla olduğu da düşünülür (Rifat, 2014a).

Dünyanın var oluşundan bu yana günümüzde de duyu organlarımızla algılayabildiğimiz her şeyin temelinde işaretlerin veya göstergelerin olması, göstergebilimin alanını genişleten ana neden olarak gösterilebilir. Rifat (2018)'a göre göstergebilim:

> Göstergebilim kuramı, bir anlamlı bütün, sözgelimi bir yazınsal ya da bilimsel söylem, bir görüntü, bir mimarlık yapısı, bir tiyatro gösterisi, müzik yapıtı, vb. hangi anlamsal katmanlardan oluşuyor, bunu bir üstdil aracılığıyla dizgeleştirerek sunmayı amaçlar. Açıkçası, anlamları değil, anlamın eklemleniş biçimini araştırır, anlam üretme süreçlerini ortaya çıkarmaya çalışır göstergebilim. Bu nedenle de içeriğin biçimine yönelik bir anlamlama kuramıdır (91).

Göstergebilimin anlam barındıran yapıların anlam örgülerini ortaya çıkarma isteği sadece dil dizgelerini değil dil dizgelerinin değil dil dışında kalan dizgelerin de incelenmesine olanak tanımıştır. Müzik, resim, sanat, edebiyat, karikatür, reklam, sinema ve medya gibi alanlarda göstergebilimden faydalanılmaya çalışılmıştır. Bir film afişinde yer alan hem dil hem de dil dışı göstergelerin ne ifade ettiği veya ne mesaj taşıdığı göstergebilim ışığında yorumlanabilmekte ve izleyici ile afiş arasındaki iletişim bağının anlam örüntülerinin kodları çözülebilmektedir. Bu

nedenle göstergebilim, doğrudan göstergeyle değil; anlam, anlamlama ve anlamın üretilmesiyle ilgilenen bir etkinlik olarak tasvir edilir (Rifat, 2018).

2.1.2.1. Gösterge

Göstergebilimin gösterge dizgelerinin tanıtlanması işlevini görüyor olmasına bağlı olarak gösterge kavramı bir ilke olarak bu bilimin temeli sayılır (Guiraud, 2016). Evrende var olan ve insanın duyularıyla algıladığı her şey birer göstergedir. "Genel olarak bir başka şeyin yerini alabilecek nitelikte olduğundan kendi dışında bir şey gösteren her türlü nesne, varlık ya da olgu; özel olarak, dilsel bir gösterenle bir gösterilenin birleşmesinden doğan birim" (Vardar, 2002, s. 106) açıklaması dilsel ve dil dışı göstergelere vurgu yapmaktadır. Göstergeyi göstermek için ihtiyaç duyulan şeyler ise gösteren ve gösterilendir. Gösterenler bir göstergenin meydana çıkmasını sağlayan fiziki araçlardır. Bir ses, bir kelime veya tek harf de olabilir. Gösterilen ise göstergenin zihindeki tasarımıdır. Yani gösterilen aynı zamanda göstergenin kendisi sayılır. Saussure göstergelerin temel özelliğini her zaman ve belli oranda bireysel ve toplumsal iradenin dışında kalması olarak belirler (Saussure, 1998).

Saussure, dilsel bir göstergenin bir kavram ve işitim imgesinden meydana geldiğini söyler. İki ögenin birbirine bağlı olduğunu ve birbirini çağrıştırdığını belirten Saussure, kavram yerine gösterilen, işitim imgesi yerine de gösteren terimlerinin benimsenmesi gerektiğini belirtir.

Şekil 3: Ferdinand de Saussure'ün Gösterge Şeması

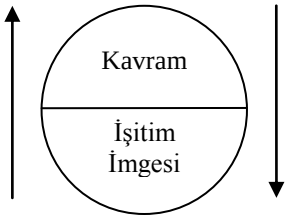

Kaynak: Ferdinand de Saussure, *Genel Dilbilim Dersleri*, Çev. B. Vardar. Multilingual Yayınları, İstanbul, 1998, s.111.

Gösteren ve gösterilenden meydana gelen bir dil göstergesinin iki temel özelliği verilir. Bunlar: göstergenin nedensizliği ve gösterenin çizgiselliğidir. Göstergenin nedensizliği Saussure tarafından şöyle açıklanır: "Dil göstergesi

nedensizdir. Örneğin, kardeş kavramının, kendisine gösterenlik yapan k-a-r-d-e-ş ses dizilişiyle hiçbir iç bağlantısı yoktur" (Saussure, 1998, s. 112). Aynı durum yeryüzünde bulunan tüm dillerdeki bütün kavramlar için geçerlidir. Bu ilkenin istisnaları olarak ise yansıma sözcükler ve bazı sözcüklerin anlam üretimine katkıda bulunması gösterilir. Bir diğer özellik ise gösterenin çizgiselliğidir. Saussure, işitimsel gösterenlerin tek bir boyutunun olduğu ve bunun da gerekli önem gösterilmeyen çizgi olduğunu belirtir ve şu açıklamayı yapar: "Gösteren işitimsel nitelikli olduğundan yalnız zaman içinde yer alarak gerçekleşir ve zamandan kaynaklanan özellikler taşır: a) Bir yayılım gösterir ve b) Bu yayılım bir tek boyutta ölçülebilir: O da çizgidir" (Saussure, 1998, s. 115).

Çağdaş göstergebilimin bir diğer öncüsü ve kurucusu Charles Sanders Pierce olarak gösterilir. Saussure ile hemen hemen aynı zamanda benzer çalışmalar yapan Pierce, Saussure'ün gösterge şablonuna benzer bir göstergebilim modeli belirlemiştir. "Pierce, Saussure'den farklı olarak göstergeyi ikili değil, üçlü bir yapı olarak düşünmüştür. Bu üçlü modelde gösteren/temsil eden (representamen) göstergenin biçimine; yorum (interpretant) göstergenin oluşturduğu anlama: nesne (object) ise göstergenin gönderimde bulunduğu şeye işaret eder" (Yaylagül, 2015, s. 23). Pierce'ün bu üçlü göstergesini hiçbir zaman çizmediği ancak daha sonra Ogden ve Richards tarafından çizilen ve geliştirilen bir üçgenin Pierce'ün gösterge şeması adı altında yaygınlaştığı ve kullanımı girdiği belirtilir (Erkman Akerson, 2016).

Şekil 4: Peirce'ün Gösterge Şeması

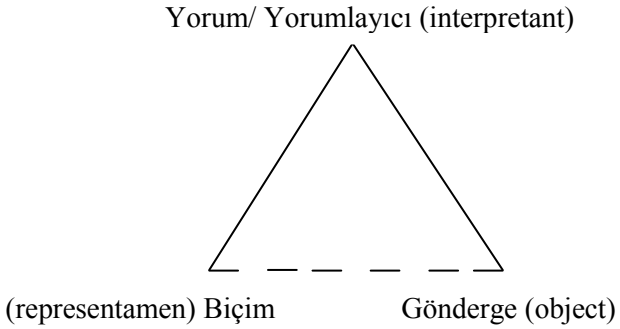

Kaynak: Fatma Erkman Akerson, *Göstergebilime Giriş*, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2016, s.104.

Yorum ile biçim ve yorum ile gönderge arasındaki ilişki buyrultusal; biçim ve gönderge arasındaki ilişki nedensiz olarak açıklanabilir. Pierce'ün gösterge şeması

gösterge çözümlemelerinde kullanılan bir anlamlandırma modeli olarak kabul edilir. Bu bakımdan çalışmanın temel dayanağı olarak Pierce'ün mantık ilkelerine bağlı gösterge sınıflandırmasının anlamlama modeli tercih edilmiştir.

Çağdaş göstergebilimin kurulmasında önemli pay sahibi olan Roland Barthes, göstergebilimin değişik alanlarda uygulanmasını sağlamıştır. Barthes'in metinsel anlamda yaptığı çalışmaların amacı, metinlerde kapalı olarak verilen noktaları açık hale getirmektir (Storey, 2000, s. 103). Göstergebilimin dilin sınırları dışına çıkmasını sağlayan Barthes, nesneler, davranışlar ve görüntüler gibi birçok göstergebilimsel dizgeyi toplumun belli bir anlam aktarma, anlamlama göreviyle donattığı kullanım nesneleri olarak belirtir (1979, s. 33). Saussure'ün dilbilimin göstergebilimin bir bölümü olduğu noktasındaki görüşüne karşı çıkarak göstergebilimini dilbilimin bir bölümü olarak kabul eder. Göstergebilimi dilbilim kaynaklı olarak dil ve söz; gösterilen ve gösteren; dizim ve dizge; düz anlam ve yan anlam olarak dört başlıkta toplar.

Göstergebilimin temelinde göstergenin olması, bu alanda çalışmalar yapmış kişiler tarafından onun çeşitli biçimlerde ifade edilmesini de beraberinde getirmiştir. Göstergenin dile dayandırılması ve dile dayandırılan göstergenin dil dışı ögelerle de bağlantısının kurulması üzerine göstergenin tanımında genişlik sağlanmıştır. Yeryüzünde bulunan her şeyin bir şeyi gösteriyor olması, konu olan şeyin gösterge olarak nitelenmesine olanak tanımaktadır. Denebilir ki, her şey bir şey gösteriyorsa, gösterge gösterilen her şeydir. Bu bakımdan görünürdeki her şeyin gösterge olabileceği ihtimali de gerçekleşmiş olacaktır. İnceleme alanının genişlemesine bağlı olarak, göstergebilimin her şeyin anlam yapısını inceleyebileceği gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Göstergelerin çeşitlilik göstermesine bağlı olarak gösterge türlerini ayrı bir başlık altında incelemek gerekmektedir.

2.1.3. Gösterge Türleri

Pierce'ün göstergebilimde yapmış olduğu en önemli katkılardan birisi de göstergeleri sınıflandırmak olmuştur. Pierce'ün yapmış olduğu bu sınıflandırma,

göstergebilimin dil sınırlarının dışına çıkmasını sağlamıştır. Üç öbek halinde çeşitlendirdiği göstergeler şu şekilde tablolaştırılabilir:

Tablo 2: Pierce'ün Gösterge Türleri Tablosu

Göstergenin Somut Biçimi ve Kapsamıyla İlgili Öbek (Birinci Öbek)	**Gösterge ve Nesne Arasındaki İlişkiyi Ortaya Çıkaran Öbek (İkinci Öbek)**	**İlk Gösterge ve Yorumlayıcı Gösterge Arasındaki İlişkiyi Ortaya Çıkaran Öbek (Üçüncü Öbek)**
Nitel	Görüntüsel Gösterge	Terim
Tikel	Belirti	Önerme
Kavramsal(Kural)	Simge	Sav

Kaynak: Fatma Erkman Akerson, Göstergebilime Giriş, Bilge Kültür Sanat, İstanbul, 2016, s.104.

Tabloda yer alan gösterge türlerinin açıklamaları şu şekilde yapılabilir:

2.1.3.1. Birinci Öbek

Birinci öbeğin kapsamına nitel, tekil ve kavramsal (kural) gösterge girmektedir. Nitel gösterge, duyularımızla algıladığımız göstergelerdir. Sadece olanın, var olan özelliğinin gösterimidir. Bir kitap kapağında yer alan gül, sadece kitap kapağının üzerinde yer alan güldür. Başka bir özelliği yoktur. Eğer gül yorumlanmaya başlanırsa tikel gösterge olur. Gülün gül özelliğinden başka özelliklere kavuşturulması durumunda oluşan göstergelerdir. Bir gönderim barındırırlar. Nitel ile tekil arasındaki bağlantının Pierce tarafından da net olarak ortaya konmadığı düşünülür (Özmakas, 2009). Bu öbeğin son ögesi ise kavramsal (kural) göstergedir. Pierce, tarafından geleneksel gösterge olarak tanımlanır. Nesne olmasının dışında anlamlı bir yapıya girdiğinde anlaşılan genel tiptir. Erkman Akerson (2016) tarafından kavramsal gösterge şöyle açıklanmaktadır:

> Sözlükteki tüm sözcükler, tek başlarına ele alındıklarında, tüm kümeye gönderme yaptıklarından, genelleme sayılırlar. Ancak, bireysel bir söylemin içine girip de, belirtili bir gönderme yaptıklarında, tikelleşirler. Birisinin o sözcüğü söylemesi ile kulağımıza çarpan ses zinciri ise, niteldir. Ağaç sözcüğü, duyulduğunda, niteldir. Sözlükteki tüm ağaçları kapsayan, küme adı olan ağaç sözcüğü ise kavramsaldır, bir

> genellemedir. Teyzemin evinin arka bahçesindeki o kocaman ağaç kurudu gitti, söyleminde ise, belirtili ve tek bir ağaçtan söz edildiği için, tikeldir (105).

Görüleceği üzere birinci öbekte yer alan göstergeler, somut özelliklerine ve kapsamlarına göre söylem içerisinde anlam kazanmaktadırlar.

2.1.3.2. İkinci Öbek

İkinci öbeğin kapsamında görüntüsel gösterge, belirti ve simge bulunmaktadır. İkinci öbek araştırmacılar tarafından en çok başvurulan öbek olarak bilinmektedir. Bir ürünün reklamının görüntü olarak verilebilmesi, bazı toplumsal belirtilerle verilebilmesi veya ürünü simgeleyen simgelerle verilebilmesi, gösterge çeşitliliğine bağlı olarak araştırmacıların ilgisini çekme özelliğini barındırmaktadır (Yaylagül, 2015).

Görüntüsel gösterge (icon), gösterenin gösterilene benzetildiği göstergelerdir. "Dış gerçekle bir benzerlik ilişkisi kuran gösterge. Örneğin, bir fotoğraf, görüntüsel bir gösterge niteliği taşır" (Vardar, 2002, s. 105). Görüntüsel gösterge, sadece göstergenin görünüm alanı sınırları içerisinde değildir. Taklit edilen bir ses veya bir edebi metinde olay örgüsündeki benzerlik de görüntüsel gösterge olarak kabul edilir. Bu bakımdan görüntüsel gösterge (icon) türündeki önemli detay: benzetme ilkesidir. "Bu benzetme ilkesi edebiyata da yakıştırılır. Bir anlatıda, eğer olayların anlatılış sırası gerçekleşme sırasına uyuyorsa, burada temsil edenle (metin) temsil edilen (olayların gerçekleniş sırası) birbirine benziyor demektir" (Erkman Akerson, 2016, s. 106).

Belirti (index) türü göstergesi, neden-sonuç ilişkisine dayalıdır. Bir olgunun varlığını doğal nedenleriyle ortaya koyan veya taşıyan olgu olarak tanımlanır (Vardar, 2002). Bu gösterge türündeki önemli detay ise bir yorumlayanın olup olmamasının göstergeyi etkilememesi olarak gösterilebilir. Rifat (2014b) belirtiyi şu şekilde açıklar:

> Bir belirti, göstergesi ortadan kalktığında kendisini gösterge yapan özelliği hemen yitirecek olan ama yorumlayan bulunmadığında bu özelliği yitirmeyecek bir göstergedir. Sözgelimi: içinde, ateş edilmiş olabileceğini gösteren bir kurşun deliğinin bulunduğu mulaj. Eğer ateş edilmemiş olsaydı, delik olmayacaktı; ama

> burada bir delik var, herhangi biri bunu ateş edilmiş olmasına bağlayabilir ya da bağlamayabilir (234).

Simge (symbol) türündeki göstergeler, gösteren ve gösterilenler arasında belli bir nedenlilik ilişkisine dayanmaktadır. Çoğu zaman görüntüsel bir niteliğe sahip olmasına rağmen uzlaşımsal özellik gösterir (Vardar, 2002). Erkman Akerson (2016)'a göre:

> Pierce'ün simge anlayışı, Saussure'ün gösterge anlayışıyla örtüşür. Sözlükteki her sözcük, bir uzlaşıma dayanır, dolayısıyla simgedir. O dili konuşanlar, bu sözcüğün ne anlama geleceği konusunda uzlaşmışlardır. İşte simge bu özelliği ile aynı zamanda kavramsal, yani kural oluşturan bir göstergedir de (106).

Simge, yorumlayanı olmadığı takdirde kendisini gösterge yapan özellikleri yitiren bir gösterge olarak kabul edilir (Rifat, 2014b). Bu gösterge, yorumlayanlar tarafından anlamlandırılan ve yorumlayanı bulunmadığı takdirde ortadan kalkabilecek bir özellik gösterir.

Görüntüsel göstergenin nesneyle benzerliği, belirtinin nesne ile yorumlayıcının yorumuna, sembolün yorumlayıcının zihninde nasıl şekillendirildiğine bağlı olarak temsil ilişkilerinde yorumlayıcı etkin rol oynar (Özmakas, 2009).

2.1.3.3. Üçüncü Öbek

Bu öbek terim, önerme ve savdan oluşur. Göstergenin yorumlayanı açısından sınıflandırılmıştır. Terim (rheme) "yorumlayanı açısından nitel bir olasılık göstergesidir" (Rifat, 2014b, s. 234). Olasılık barındırması bakımında açık uçlu bir gösterge olarak kabul edilir (Erkman Akerson, 2016). Kendi başına doğruluğu veya yanlışlığı olmamaktadır. Her kelime bir terim olarak kabul edilir fakat bu kelimelerin tek başına bir doğruluğu ve yanlışlığı olmaz. "Kavramlar Pierce tarafından her ne kadar kendi içlerinde bilgi taşıyormuş gibi ele alınsa da onların da uylaşım yoluyla ortaya çıktığı ve kültür içerisinde bir bilgi taşıdığı unutulmamalıdır" (Özmakas, 2009, s. 41) açıklaması, terimlerin toplumsal açıdan bir anlam barındırdığını desteklemektedir. Önerme (dicisign) göstergesi, terimlerin bir araya gelmesiyle oluşan gösterge türüdür. "Bir önerme gerçek, yorumlayanı açısından gerçek bir

varoluş göstergesi olan bir göstergedir" (Rifat, 2014b, s. 235). Önermeler bir konu hakkında bilgi verirken, doğruluğu ve yanlışlığı kendi içlerinde barındırabilirler.

Sav (argument) göstergesi, önermeden farklı olarak neden-sonuç ilişkisine sahiptirler. Yorumlayanı açısından mantıklı bir bağ ilişkisine dayanır. Erkman Akerson (2016) sav ile ilgili olarak şu açıklamayı yapar:

> Önerme, yalnızca bir nesnenin varlığını dile getirir, sav ise doğru olup olmadığını kanıtlar. "Şemsiyemi yanıma alıyorum" tümcesi bir önermedir, bu tümcenin içindeki her sözcük birer terimdir. Ama eğer tümceyi uzatarak "Şemsiyemi yanıma alıyorum, çünkü havada kara bulutlar var, yağmur yağacak, ıslanmak istemiyorum", dersek bir sav kurmuş oluruz: "Yağmur yağacak, çünkü havada kara bulutlar var, yağmur yağarsa ıslanırım, ıslanmak istemiyorum, bu yüzden şemsiyemi yanıma alıyorum", tümcesi, neden-sonuç ilişkileri kuran, akıl yürütmeye dayalı bir savdır (107).

Üçüncü öbekte yer alan göstergeler yorumlayan açısından farklı özelliklere sahiptiler. Göstergelerin taşımış olduğu anlam, çıkarıma dayalıdır.

2.1.4. Göstergebilim İle İlgili Bazı Kavramlar

Göstergebilimde, gösterge kavramı dışında sıkça kullanılan bazı kavramlar vardır. Göstergebilim alanında karşımıza çıkan bu kavramlardan bazıları bu bölümde açıklanacaktır.

2.1.4.1. Metin

Gösterge bilime konu olan ve üzerinde çalışılan malzemeye verilen addır. Metin kavramı sadece yazılı ve sözlü olan metinleri kapsamaz. Duyusal olan her göstergebilimsel malzeme metindir. Film afişleri, opera, sinema, televizyon, iletişim araçları, trafik ışıkları vb. gibi çözümlemeye alınan her şey metin kapsamına girmektedir.

2.1.4.2. Dizge

Ögelerinin veya bölümlerinin çeşitli ilkeler ile birbirine bağlı olduğu bütün veya yapı olarak tanımlanır (Vardar, 2002, s. 79). Dil ile ilgili dizgeler söz konusu olduğu gibi dil dışı göstergelerde de dizgeler mevcuttur. Göstergebilimin amacı da

bu dizgelerin anlamlı bir yapı içerisinde açığa kavuşturmaktır. İletişim alanında her şeyin bir göstergeye ve her göstergenin de belli bir dizgeye sahip olması, göstergebilimin en açık dizge ile en karmaşık dizge arasında geniş bir anlamlama alanına sahip olmasını sağlamıştır.

2.1.4.3. Dizi ve Dizim

Göstergeler bir dizge içerisinde oluşturdukları ilişki durumuna göre dizisel veya dizimsel bir boyut oluştururlar. Bir işaretin değerini hem dikey boyut hem de yatay boyut belirler. Dizi, bir göstergenin dikey boyutu ile ilgiliyken dizim yatay boyutuyla ilgilidir (Yaylagül, 2015, s. 31).

Dizi (paradigm), bir gösterge dizgesinde birbirinin yerini alabilen ögelere denir. "Bir paradigma bir dizgedir. Seçim bu dizge içinden yapılır ve bu dizgeden yalnızca bir tek seçim yapılabilir. Alfabedeki harfler basit bir paradigma örneğidir" (Fiske, 2003, s. 83). "Ali, kitabı okudu." gibi bir cümlede üç diziden söz edilebilir. Birinci dizi, cümlenin öznesi olan Ali; ikinci dizi, kitap; üçüncü dizi ise okumak fiildir. "Okudu" eyleminde bulunan bir şey ancak bir insanla mümkün olmaktadır. Bu insan Ali olabileceği gibi Özlem, İbrahim, Serkan vb. gibi biri de olabilir. Aynı durum kitap ve "okudu" için de geçerlidir. Kitap yerine dergi, gazete, makale vb. kullanılabilirken "okudu" fiili yerine ezberledi, yırttı gibi bir fiil de gelebilirdi. Tercih edilen ögeler arasında bir tutarlılık bağıntısı söz konusudur ve seçilen bir dizinin kapsamını tanımı belirler.

Dizim (syntagm), seçilen dizilerin belli bir kurala göre dizilmesidir. Başka bir tanımda ise dizim "Söz zincirinde birbirini izleyen ve belli bir birim oluşturan anlamlı öğelerin birleşimi" (Vardar, 2002, s. 79) olarak açıklanır. Göstergeler bir ileti oluştururken aralarında bazı ilişkiler kurarlar ve belli kurallar içerisinde metnin anlamının biçimlenmesini sağlarlar (Erkman Akerson, 2016). Bir odanın döşenmesi bir dizim olarak kabul edilebilir. Eşyalar, tablolar, halılar ve diğer ögeler benzerlerinin paradigmalarından yapılan bir seçme işleminin bir dizimi olarak görülür (Fiske, 2003, s. 84).

Her anlamlı bir bütün içerisinde dizimden söz edilebilir. Bir dizimdeki ögeler, kendisinden önce veya sonra gelen ögelerin değerini oluşturur (Saussure, 1998, s. 182). Bir dizimdeki bir göstergenin anlamlandırılması, diğer göstergelerle olan ilişkisine sıkı sıkıya bağlıdır.

2.1.4.3.1. Türkçenin Söz Dizimi

Bir dilde oluşturulan her anlamlı bir cümlede dikey ve yatay boyutta bir tercihten söz edilebilir. Birbirinin yerine geçebilen bir yapıda kurgulanan bu seçimler dizgesi, dillerin doğasına uygun olarak bir çizgisellik gösterir. Başka bir ifadeyle sözcüklerin bir cümle içerisinde kurallı bir şekilde sıralandığı görülür. Eker bu konuyla ilgili olarak "Aslında söz dizimi; iletişim kurmaya yarayan işaretler, simgeler ve onların doğal ya da yapay dillerdeki işleviyle ilgili genel felsefi kuram olan semiyotik'in, pragmatikle birlikte bir dalı olarak kabul edilir" (Eker, 2011, s. 405) açıklamasını yaparak söz dizimini göstergebilime bağlar.

Bir cümlede yer alan sözcükler, cümlede konumlandırıldıkları yere göre anlam taşırlar. Bir dildeki söz diziminin esnekliği, dili sıradanlıktan çıkaran ve dile hareketlilik kazandıran bir unsur olarak kabul edilir.

Türkçenin kurallı söz dizimi şekli özne-nesne/tümleç-yüklem çizgisine dayanmaktadır. Fakat bu yapı içerisinde bir cümledeki -cümle dışı ögeler hariç- tüm ögeler yer değiştirme özelliğine sahiptir. Türkçenin kurallı, kuralsız, devrik ve eksiltili olarak oluşturulabilecek cümle yapısında ögelerin yer değiştirme olanağı, ifadenin değişik biçimlerde aktarımını sağlamaktadır. Bu değişik ifade biçimleri anlamı da etkilemektedir. Söz gelimi Türkçede bir cümlede yükleme yakın olan öge vurgulanan öge olarak bilinmektedir. Bu nedenle kurulacak herhangi bir cümle yapısında cümleye yakınlaştırılan öge vurgulanmak istenen öge olarak anlaşılır.

Türkçede yer alan kalıp ifadeleri oluşturan sözcüklerin yeri sabit olarak kabul edildiğinden veya Türkçe konuşurları arasında uzlaşımla sabitlendiğinden dolayı söz diziminde kalıp ifadelerin yer değiştirmesi söz konusu değildir. Atasözlerinin yıllar içerisinde geçirmiş olduğu değişimlerin söz dizimi ile bağlantısının oldukça zayıf olması sözü edilen kalıp ifadelerin değişmezliğinin dışında tutulmaktadır.

2.1.4.4. Eşzamanlılık- Artzamanlılık

Dizgelerin yapısal özelliklerinin belirli dönemler için geçerli olması, onları belli zaman kesitleri içerisinde incelemeyi gerektirmektedir (Erkman Akerson, 2016, s.99). Bir dizgenin belirli bir zaman içerisinde bir bütün olarak ele alınması, eşzamanlı incelemedir. Detaylandırmak gerekirse "Herhangi bir dilin eşsüremlilik çerçevesinde ele alınması belli bir zaman diliminde dilin evriminin dışta bırakılarak statik bir şekilde incelenmesi anlamına gelir" (Bircan, 2015, s.56). Artzamanlı inceleme ise, dizgelerin birbirini izleyen dönemlerinin karşılaştırılmasıdır. Başka bir ifadeyle dizgelere tarihsel bir şekilde yaklaşmadır. Saussure, eşzamanlılığı bir dil durumunu, artzamanlılığı ise evrim aşamasını belirten kavram olarak tanımlar (1998, s. 129).

Dizgelerin sürekli değişikliğe uğramasından dolayı bir dizgenin hangi zaman aralığında ne ifade ettiği veya ne şekilde olduğu belirlenen eşzaman ve artzaman çizgileriyle ortaya çıkarılabilir. Bütün dillerin bir değişim süreci içerisinde bulunduğunu belirten Martinet, işleyişe ilişkin inceleme olan eşzamanlılık ile evrime ilişkin inceleme olan artzamanlılığın birbirinden ayrı olabileceği durumunu ve yaşanan değişimin ancak bir arada bulunan farklı kuşakların karşılaştırılmasıyla mümkün olduğunu belirtir (1998, s. 38). Bu bakımdan artzamanlılığın eşzamanlılıktan önce geldiği ve ikisinin de birbiriyle bağlantı içerisinde olduğu söylenebilir.

2.1.4.5. Kod

Kod, bir bildiri oluşturmayı ve bildirinin doğru şekilde çözümlenip yorumlanmasını sağlayan simgeler olarak tanımlanır (Vardar, 2002, s. 86). Başka bir tanımda kodlar "en basit ifadeyle, simgelerimizin yer aldığı çerçeveler, dizgeler" (Yaylagül, 2015, s. 26) olarak açıklanır. İnsanların toplum ve kültür yapısına bağlı olarak oluşturulan kodlar, iletişimde mesajın ve anlamın doğru biçimde aktarılmasını sağlayan birimlerdir. Her kültürün veya toplumun üzerinde uzlaştığı, o toplum veya kültür yapısında belli bir anlam taşıyan kodlar kimi zaman açık kimi zaman da

karışık şekilde yapılanabilir özelliktedirler. Kodların türleriyle ilgili olarak Yaylagül (2015), Chandler'in kodları çeşitli başlıklar altında toplamasını şu şekilde aktarmıştır:

1) Toplumsal Kodlar: Ses bilgisi, söz dizimi, sözlük bilgisi, vurgu, tonlama gibi kodları içine alan sözlü dil; yüz ifadesi, göz kırpma, dokunma, fiziksel yönetim, beden duruşu gibi beden kodları; moda, giysiler, arabalar, ev eşyaları gibi eşya kodları; protokol kuralları, ritüeller, oyunlar gibi davranışsal kodlar bu grupta yer alır.

2) Metinsel Kodlar: Matematikteki işaretler gibi bilimsel kodlar; klasik, romantik, realist gibi akımlara uygun olarak yaratılmış şiir, tiyatro, resim, heykel, müzik gibi çeşitli sanatlardaki estetik kodlar; betimleme, öyküleme, tartışma, örnekleme gibi tür, retorik ve stilistik kodlar; fotoğraf, televizyon, sinema filmi, radyo, gazete, dergi gibi hem geleneksel hem de teknik biçimler taşıyan medya kodları nu grupta yer alır.

3) Yoruma Dayalı Kodlar: Görsel algı gibi algı kodları; liberalizm, komünizm, kapitalizm, faşizm, feminizm gibi ideolojik kodlar bu grupta yer alır (27).

Kodların sahip olduğu anlam, yorumlayanın bilgi birikimi ve dünyayı algılama kapasitesine bağlı olarak değişiklik gösterme eğiliminde olabilir. Görsel anlamdaki kodları barındıran çeşitli sanat dallarında betimlemeye dayalı kod çözümü bireysellik gösterebilirken bir toplumun kültüründen izlerini taşıyan kodlar o toplumun bireyleri tarafından genel bir yargıyla rahatlıkla çözümlenebilmektedir. Bir Fransız ile bir Türkün Türkçe yazılmış bir eseri veya çalışmayı değerlendirirken evrensel değerler dışında kültür değerlerinin çözümünde düşünceleri algılayışı ve kod çıkarımları farklılık gösterecektir.

2.2. GÖSTERGEBİLİMDE ANLAMLANDIRMA

Göstergebilimin arayışı, gösterge dizgeleri üzerinde anlam çıkarımı yapmak ve göstergelerin anlam evrenini ortaya çıkarmaktır. Dil göstergeleri ve dil dışındaki göstergeler, birer anlam barındırırlar. Göstergelerin anlam amacının belirtileri olduğu (Guiraud, 2016), her göstergenin belli bir anlam aktarımına aracılık ettiği söylenebilir. Toplum veya toplumlardaki uzlaşım bağıntılarının çözümlenebilmesiyle, göstergelerin anlam değerleri ve anlam örüntüleri ortaya çıkmaktadır. Saussure'ün göstergeleri toplumun ürünü olarak görmesi ve göstergelerin çözümünde de toplum odaklı bir bakış açısını benimsenmesi söz konusudur (Saussure, 1998, s. 46). Pierce ise göstergelere mantık çerçevesinde

yaklaşmış, göstergelerin toplumu da kapsayan mantıklı bir bakış açısıyla çözümlenebileceğini düşünmüştür (Ünal, 2016, s. 389).

Tablo 3: Bireyin Yorumlama Süreci Şeması

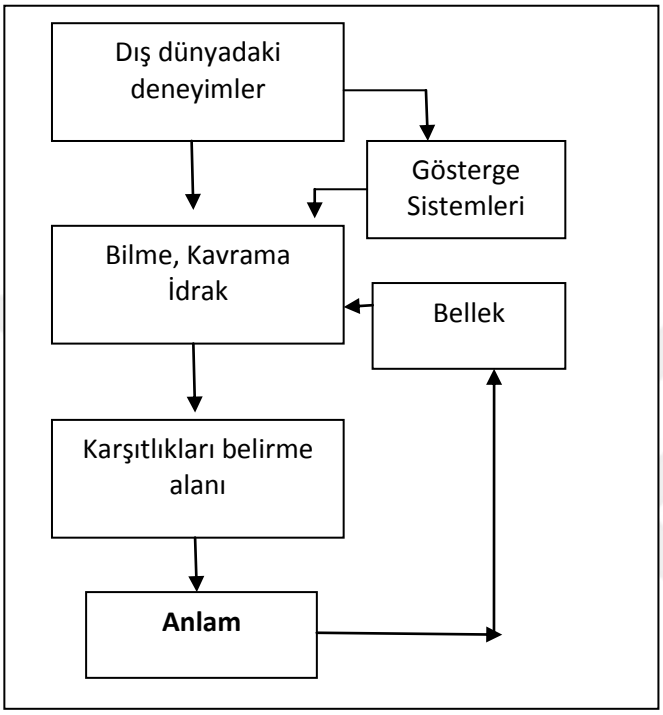

Kaynak: Akt: Seyide Parsa ve Alev Fatoş Parsa, *Göstergebilim Çözümlemeleri*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 2004, s.81.

Dilsel veya görsel unsurların sahip olduğu anlamların yorumlanması işleminde Tablo 3'te yer alan süreç etkilidir. Bu süreçte bulunan ögeler anlamın ortaya çıkmasını sağlarlar. Bir gösterge, yorumlayanın sahip olduğu niteliklere ve mantık bağlantılarına göre taşıdığı anlam bağıntılarıyla birlikte ortaya çıkarılabilmektedir.

Bir görüntü veya metinde herkes tarafından görünür olan ve çıkarımı kolaylıkla yapılan anlamlar dışında derinde bulunan örtük anlamlar da vardır. Bu anlamları yansıtan göstergelerde somuttan soyuta, bilinenden bilinmeyene ve öznellikten nesnelliğe doğru bir akış söz konusudur.

Çalışmanın temelinde dilsel ve dil dışı görsel göstergelerin olması, bu iki konuda gerekli açıklamaların yapılmasını gerektirmektedir. Göstergelerin

anlamlandırılması ile ilgili olarak görsel anlamlandırma ve dilsel anlamlandırma başlıkları altında konu açığa kavuşturulacaktır.

2.2.1. Görsel Anlamlandırma

Göstergebiliminde anlamlı dizgelerin anlamsal yapılarının ortaya çıkarılmasını sağlayan, araştırma ve inceleme alanıdır. Sanat, edebiyat, reklam, medya gibi çeşitli alanlarda yapılan çalışmalarla nesnelerin veya incelenen şeyin anlam yapısı, kodun barındırdığı anlam ortaya çıkarılmaktadır.

Göstergebilimde çokça incelenen araştırma alanlarından bir tanesi de görsel alan olmaktadır. Dil boyutundan ziyade görsel unsurların birer anlam taşıyıcısı olduğu kabul edilmektedir. Doğal görünürlerin dışında yapay görünürler de göstergebilim açısından önem taşımaktadır. Belirtke olarak adlandırılan, amaçlı bildirişim göstergeleri bu duruma örnek olarak gösterilebilir. Belirtkede gösteren ve gösterilen arasında ilişki bir nedene bağlanmamaktadır. Uzlaşım sonucu oluşan belirtkelere trafik levhaları, ülke bayrakları ve mors alfabesi örnek olarak verilebilir.

Görsel olarak değerlendirilebilen her şeyin anlamlandırılması noktasında yorumlayanın bilgisi önemli yer tutar. Toplumun üzerinde uzlaştığı açık göstergelerin yorumlanması veya anlamlandırılması özel bir çaba gerektirmezken bazı göstergeler birtakım mantık çıkarımları ve yorumlama gücü gerektirmektedir. Görsel dizgelerin algılanmasında çeşitli faktörler rol oynamaktadır. Bu konuda sınır veya çizgi, çevre çizgisi, düzlem, beti, biçim, dokusallık ve renk en temel faktörler olarak saptanmıştır (Öztokat, 1999, s. 132).

Bilinçli olarak kullanılan bazı göstergeler görünür anlamının dışında birçok anlam taşıyabilmektedir. Sözgelimi bir sanat yapıtı görünür anlamının dışında birçok anlam barındırması ile zengin yorumlamalara açık bir alan olarak gösterilebilir. Özellikle "enstalasyon sanatı" bu konuda ön plana çıkmaktadır. Yerleştirme sanatı olarak da adlandırılan bu sanat alanında yaratılan eserler, görünür anlamın dışında çağrıştırdığı anlam katmanlarıyla yorumlanmaktadır.

Şekil 5: Giovanni Anselmo'nun Salata Yiyen Yapısı

Giovanni Anselmo'nun Şekil 5'teki yapısı görsel anlamlandırma açısından dikkat çekicidir. Bu yapı ile ilgili olarak Hodge (2016) şu yorumu yapar:

> Biri büyük diğeri küçük iki granit parça arasında sıkışan marul, zamanla solup tazeliğini kaybedince küçük boyutlu granitin taşların üstüne düşmesine neden oluyordu. Marul tazeyken heykel dengedeydi. Tazeliği gitmeye başladıkça gerilim azalıyor ve granit kayıyordu. Granit, İtalya'nın simgelerinden biriydi ve İtalya'yı çağrıştırıyordu; dolayısıyla meydana gelen değişim Anselmo'nun organizmalardaki, hükümetlerdeki ve kültürdeki dönüşüme duyduğu ilgiye görsel bir ifade kazandırıyordu. Bakır tel, enerji ve güç aktarımını işaret ediyordu. Sanatın ve yapıtın dayanıklı olmasına ilişkin kavramları alt üst eden bu çalışma, istikrar ve istikrarsızlık, önemli olmak ve önemsiz olmak, çekicilik ve iticilik arasında eş zamanlı bir tezatlık sunuyordu (28).

Çalışmanın ana malzemeleri, toplumda bilinen ve kullanılan ögelerdir. Sanatçının yapıtı ortaya koyuş şekli ve vermek istediği mesajla birlikte ögeler, bilinen tanımından sıyrılarak çağrışım değeri yüksek göstergelere dönüşmüştür.

Çalışmanın inceleme alanlarından biri olan fotoğraflar da çeşitli anlamlara sahiptir. Belli bir anın veya yerin sonsuzlaştırıldığı fotoğraflar, yorumlayanın bilgisine ve anlam çıkarma yetisine bağlı olarak farklı anlamlara sahip olabilirler. Herkesin sıradan olarak gördüğü veya görebileceği bir unsur başka şeyleri çağrıştıran öge durumda kullanıldığı durumlar olabilir. Fotoğrafı çekilen bir liderin, fotoğraf çekme anında objektiflere verdiği pozla fotoğrafın dışında bir mesaj verdiği

bilinmektedir. Oturduğu koltukta sergilemiş olduğu hareketler, yüz ifadesi, çekilen ortamda kullanılan objeler örtük bir ileti aracı hâline gelebilir. Objelerin veya kullanılan her ne varsa belirli bir anlama hizmet ettiği söylenebilir. Bu nedenle "Görsel nesnelerin incelenmesi göstergebilimin temel yönelimlerinden birinin, söylemin ve anlamı belirim biçimlerinin saptanmasının gerçekleştirilmesi olarak görülebilir" (Öztokat, 1999, s. 141).

Gazetelerde veya diğer kitle bilgilendirme araçlarında en çok kullanılan unsurların başında fotoğraflar gelmektedir. Haberin ana yapısını oluşturan ve yazıyla ortak amaca hizmet eden fotoğraflar bu yönüyle dikkat çekicidir. Gazetelerde fotoğrafın "Gazetecilik bilgisinden yoksun, haber toplama ve yazma tekniklerini bilmeyen "haber fotoğrafı" da çekemez. Foto muhabiri vesikalık portre fotoğrafçısı değil, haberi destekleyen, renklendiren, boyutlandıran, canlandıran fikir işçisidir" (Bülbül, 2001, s. 103) gibi bir açıklamayla önemli bir noktada yer aldığı söylenebilir. Gazetelerde kullanılan fotoğraflarla ilgili olarak "Algı psikolojisine göre bir okuyucu eline aldığı gazetede ilk önce büyük fotoğraflara bakar, daha sonra resimaltı yazıları okur ve bunun ardından başlıkları okumaya geçer" (Şeker, 2004, s. 78) gibi bir saptama söz konusudur. Buna bağlı olarak haber fotoğrafçılığının bazı niteliklere göre çekilip gazetede yer alması, fotoğrafla ilgili yapılan tercihlerin de belli bir anlam oluşturma amacı taşıdığını göstermektedir. Bu görüşe destek olabilecek farklı açıdan yaklaşılmış bir açıklama ise şu şekildedir: "Dergi ve gazete sayfaları sadece yazıdan ibaret değildir. Bunun yanı sıra fotoğraflar, resimler ve hemen her sayfada görülen reklamlar da gazete ve dergilerin popülaritesine önemli katkıda bulunurlar" (Storey, 2000, s. 103).

2.2.2. Dilsel Anlamlandırma

Dil göstergeleri belli bir dizge hâlinde bulunur ve her dizgenin kendine göre bir anlamı vardır. Seslerin bir araya gelmesiyle oluşan sözcükler, özünde tek bir anlama sahiptir. Sözcüğün anlamı, toplum ve kültür alanında olan değişimler ve etkileşimler nedeniyle anlam çeşitliliğine uğramaktadır. Bu nedenle bir sözcüğün taşımış olduğu anlam değerlenmekte ve dil konuşurları için zengin bir zihinsel sözlük oluşturmaktadır. Bir dildeki sözcüklerin tek anlamlılığı, çok anlamlılığı, temel

anlamı veya yan anlamı dilin vermek istediği anlama göre değişebilir bir esnekliğe sahiptir. Türkçenin de sahip olduğu bu esneklik sayesinde bir gösteren ile birden çok gösterilen tasarlanabilir. Sözgelimi "diz" dendiği zaman kemiklerin birleştiği yer ve dizmek eylemi gösterilmektedir. İkisinin de göstereni d, i, ve z harfleri olmasına rağmen farklı şeyler ifade edilmektedir. Aynı gösterene sahip farklı göstergelerin kullanıldığı ortam ve koşullar, gösterenin hangi göstergeyi temsil ettiği üzerinde etkilidir. Guiraud göstergelerin çok anlamlı yapısının anlam belirsizliğinin bağlam içinde ortadan kalktığını belirtir (2016, s. 46).

Bir dilde yer alan sözcükler, o dili konuşanlar arasında kültürün de etkisiyle anlam zenginliğine sahip yapılardır. Bir sözcüğün temel anlamı dışında başka anlamlara gelmesi, o dilin ileri düzeyde bir anlam sistematiğine sahip olduğunu göstermektedir. Söz gelimi edebiyatta "küçürek öykü" olarak adlandırılan edebi tür dilin toplum ve kültürle olan bağlantısını göstermektedir. Bilgi vermekten çok şok bir tepki talep eden küçürek öykü yazarları dilin çağrışımsal gücünden yararlanmaktadır. Birkaç satırı aşmayan öykülerin damıtılmış özelliğine vurgu yapan Korkmaz (2011), küçürek öyküyle ilgili olarak şu şekilde görüş belirtir:

> […] küçürek öykü yazarı, sıradan ama yoğun ve özgün yaşantıları daha çok simgesel düzeyde bize anlatır. Zira bir yoğunlaştırma göstergesi olan simge, daima kendisi olmayandır ve hep ötelere, derin anlamlara çağrıda bulunur. Temelde görselleşen dünyada ve süre/hız faktörlerinin kıskacında yaşamaya çalışan 20. yüzyıl insanı, zaman yoksuludur; uzun romanlar okumaya vakti yoktur. Dolayısıyla bu gereksinimi giderecek "fast food" tarzı bir anlatı türü, geçmiş deneyimleri de arkasına alarak kendiliğinden gündeme gelir (628-629).

Tek satırlık veya birkaç satırlık bir yazının sayfalarca yorumlanması, değinildiği gibi ancak geçmiş deneyimlerin ve dilin gücü sayesinde mümkün olmaktadır. Bu nedenle gazetelerde yer alan haber başlıklarının anlamlandırılmasında, küçürek öykünün yorumlanmasına etki eden faktörler geçerli sayılabilir özelliktedir. Dilin sahip olduğu kurallar çerçevesinde oluşturulan gazete manşetleri, özetleyici, sezdirici ve çağrıştırıcı özellikleriyle dil denen olgunun sınırlarını zorlayan bir tasarımla oluşturulmaktadır. Bu nedenle oluşturulan dizimlerde kuralların el verdiği ölçüde söz sanatları da etkilidir. Gazete manşetlerinde sıklıkla kullanılan iki söz sanatı olan metafor ve metonimi ayrı başlıklar hâlinde açıklanmıştır.

2.2.2.1. Metafor

Metafor (eğretileme), bir şeyi benzerlik ilişkisine bağlı kalarak başka bir şey için adlandırmaktır. Genel olarak mecaz anlam için kullanılan metafor terimi, benzetmenin yapıldığı şeyler arasında bir bağlantı kurulmasını sağlamaktadır. Kurulan benzerlik ilişkisi, gerçeğe değil kurmaca bir betimlemeye dayalıdır. Sözgelimi "Aslan gibi delikanlı" örneğinde aslan ve delikanlı arasında nicelik bakımından hiçbir bağlantı kurulamazken nitelik bakımından cesaret, kuvvet, gösteriş, liderlik gibi özellikler nicel bir bağlantının oluşmasını sağlamaktadır. Metaforun düşünme yapısıyla olan bağlantısına değinen Lakoff ve Johnsen, kişinin sahip olduğu kavramların sadece akıl meselesi olmadığını, metaforik yapıların kavramsal düzeyde esasen mecazi olduğunu belirtirler (2003, s. 8). Metaforu düşünceyi ve eylemleri etkileyen bir yapı olarak tanımlarlar.

2.2.2.2. Metonimi

Düzdeğişmece, ad aktarması, mecaz-ı mürsel olarak da kullanılan metonimi, aralarında bağ bulunan iki şeyin birbirinin yerine kullanılması olarak tanımlanır. Düzdeğişmece olarak tanım getiren Vardar (2002), kavram ile ilgili olarak şu tanımlamayı yapar:

> Eğretilemeye karşıt olarak, tümcede dizimsel bir bağıntı kuran ya da belirtilen gerçeklik düzleminde yan yana bulunan öğelere ilişkin olarak, benzetme yapılmaksızın sonucun neden, kapsayanın kapsanan, bütünün parça, genelin özel, somut adın soyut kavram yerine kullanılması yoluyla oluşan değişmece türü. Örneğin, bütün kentte oturanlar yerine bütün kent, bir kadeh dolusu içmek yerine bir kadeh içmek, vb. denildiğinde düzdeğişmece yapılmış olur (85-86).

Görüleceği üzere ad aktarması, anlamı çeşitlendiren, anlatımı kolaylaştıran ve ona güç katan bir unsurdur.

2.2.3. Düz Anlam

Dil ve dil dışı ögeler, sahip olduğu dizgelerle zihinde bir tasarım oluştururlar. Bu dizgelerin çağrıştırdığı ilk anlam düz anlam olarak nitelendirilir. Saussure'ün savunduğu bu görüşe Pierce de yorumlama göstergesi koyarak göstergenin düz

anlamı noktasında birleşirler (Erkman Akerson, 2016). Her gösterenin bir gösterilene aynı zamanda her gösterilenin bir gösterene sahip olması, düz anlamın temel mantığını oluşturur. Bu mantık hem dil hem de dil dışı göstergeler için geçerlidir. "Bir üniforma bir düzeyi ve bir işlevi düzanlam olarak; bu düzey ve işleve bağlanan saygınlık ve etkileyiciliği de yan anlam olarak verir" (Guiraud, 2016, s. 46) görüşü düz anlamın her gösterge için geçerli olduğunu göstermektedir.

2.2.4. Yan Anlam

Bir gösterenin temel gösterilenin dışında bir şeyi göstermesi olarak tanımlanabilir. Göstergelerin ikinci anlamı ve anlamları olarak tanımlanan yan anlamın ilişki olarak düz anlamdan kopuk olmaması gerekmektedir (Erkman Akerson, 2016). Dilsel ve dil dışı göstergelerde yan anlam, daha çok sanat alanında ön plana çıksa da iletişimin söz konusu olduğu her yerde yan anlamdan söz edilebilir. Yan anlamı dilbilimin geleceği olarak gören Barthes, bunun nedenini ise dilin sürekli anlam dizgelerini geliştirmesine bağlar (Barthes, 1979).

2.2.5. Göstergebilim, Gazete Dili ve Manşet

Göstergebilim, araştırma alanı çok geniş olan bir bilim olarak bilinmektedir. Bu özellik edebiyat, resim, fotoğraf, medya, basın vb. alanlarda göstergebilimsel çalışmalar yapılmasına olanak tanımaktadır. Göstergebilimin anlam taşıyan her şeyin anlam bağıntılarını inceleme çabası, basın alanına da uygulanmaya elverişlidir. Medyadan farklı olarak ele alınabilecek olan basın alanı için de göstergebilim incelemeleri yapılabilmektedir.

Basın için önemli yer tutan ve basın denince akla ilk gelen kitle bilgilendirme aracı olan gazeteler, göstergebilim incelemelerine konu olabilmektedir. Dilsel ve görsel anlamda zengin kaynak içeren gazeteler, bu yönüyle incelenmeye değer alanlardır. Dilin en dinamik olduğu yerlerin başında gelen gazete, bu yönüyle dil incelemelerine kaynaklık eder. Gazete dili olarak adlandırılan ve seçilmiş bir dili ifade eden bu tanım, göstergebilim açısından da dikkat çekici niteliktedir. Dil ögelerinin birer dizge olarak kabul edilmesi, göstergebilimin temel amacı olan anlam

çıkarımı ile çözümlenebilmektedir. Gazetelerin çeşitli amaçlar için yararlanacağı temel olgu da hiç şüphesiz dil olmaktadır. Türkçe, dil özellikleri açısından gazetelerin ticari ve sosyal amaçlarına hizmet etmeye oldukça elverişlidir. Türkçenin gerek sözdizimsel gerekse de anlam açısından zenginlikler taşıması, gazeteleri oluşturmak istedikleri dil tasarımına aracılık etmektedir.

Bilgi aktarımını haberleştiren gazeteler, bu işlevi yerine getirirken bazı tasarruflara da yönelmektedir. Her gazetenin hitap ettiği okuyucu kitlesi, gazeteden belirli oranda bilgi ve haber talep eder. Gazetelerin hem kendi okur kitlesine hem de okuru olabilecek kitleye etkili bir biçimde seslenmesi gerekmektedir. Bu gereklilik ile beraber gazeteler, dilin yanı sıra görsel unsurlara da önem gösterir. Dilin çarpıcı yapısı ve görsellerin göz alıcı değeriyle beraber verilmek istenen bilgi, özenle hazırlanmış bir şablon hâline getirilmektedir. Bu şablonların en etkili ve göze çarpanı ise manşetler olmaktadır.

Gazete manşetleri, gazetelerin ikiye katlanmasından tutulup en küçük bir yapıya kadar titizlikle hazırlanan haber başlıklarıdır. Gazetelerin temel işlevi her ne kadar bilgi aktarma olsa da bu işlevi yerine getirirken ekonomik anlamda da bazı gerçeklerle karşı karşıyadır. Gazetelerin ticari hayatı, gazetelerin çok satılmasına bağlıdır. Gazete haberlerinin tepki talep etmesi (Hargreaves, 2006) noktasında dikkat edilecek temel nokta gazete manşetleridir.

Teknolojideki gelişmelerle beraber gazeteler mobil olarak sunulsa da köklerinin geçmişe uzanması, gazetelerin standart yapısına ve sunumuna çok fazla etki etmemiş ve gazeteler raflardaki yerini almaya devam etmiştir. Raflarda yer alan gazeteler sıralandığında göze çarpan ilk haber başlığı hiç şüphesiz manşet olmaktadır. Bu haber başlıkları, bulundukları raflarda gerekli dikkati çekip alınabilmesi için yani okuyucuda bir tepki oluşturabilmesi için diğer haber başlıklarından farklı şekilde olmasını gerektirmektedir. Bu farklılar içerisinde en belirgin özellik: manşet yazılarının iri puntolarla yazılmış olmasıdır. Diğer haber başlıklarından büyük şekilde yazılan manşetler bu yönüyle dikkat çekmektedir. Dikkat çeken manşetlerin gazete üzerinde okurun gözlem süresini uzatması ve okurun gazeteye tam odaklanması için gerekli bir dil tasarımına ihtiyaç duyar. Bu noktada Türkçenin zenginliklerine başvurulur ve okur üzerine kurulan amaçlar

sağlanmak istenir. Sözdizimsel yapı ve sanatlar bu noktada etkin rol oynamaktadır. Kelimelerin temel anlamının dışında anlam ifade etmeleri ve kullanıldıkları yere göre farklı anlamlarla değerlenmelerine bağlı olarak bir zenginlik ortaya çıkar. Gazeteler arasında farklılığı ortaya çıkaran temel unsur da bu yapılardır. Aynı habere ulaşan farklı gazetelerin haberi farklı yorumlamaları nedeniyle farklı şekilde okura yansıtmaları, değişken bir haber dilinin doğuşunu ve gelişimini sağlamaktadır.

Gazete haberciliğinde kullanılan dilin sansasyonel yapısının yanında görsel ögelerin varlığı da önemli yer tutar. Sunulan haberin dilsel boyutuyla ilişkili olan ve yazının görsellik kazandığı bu kullanımlar etkili bir iletişim ortamı oluşmasını sağlamaktadır. Haberde kullanılan fotoğrafların yanında manşet haberinin yer aldığı kısımlarda yapılan şekil tasarımlarıyla habere yeri geldiğinde dinamiklik, yeri geldiğinde ise tekdüzelik katmaktadır. Renklerin kullanılan fotoğraflarla veya şekillerle uyumu, manşet haberinin ortak mesajına hizmet eder ve okuyucu algısını üzerine çekebilecek nitelikte bir önem taşır. Renklerin dışında geometrik şekillerle yapılan tasarımlar da okuyucunun gazeteye yaklaşımını etkilemektedir.

Gazetelerin birer iletişim aracı olması ve iletişimin olduğu yerde kodların söz konusu olmasına bağlı olarak göstergebilim de varlığını hissettirir. İletişimin hem dilsel hem de görsel anlamda sağlandığı gazeteler ve gazetelerin reklam yüzü olan manşetler bu bakımdan incelenmeye değer yapılardır. Göstergebilimin iletişimde anlam barındıran her şeyde dizgelerin anlam ilişkisini tanıtlamaya çalışması, bu çalışmanın manşet ve manşet haberinde kullanılan hem dilsel hem de görsel ögelerin çözümlemesine de yöntemsel olarak kaynaklık etmektedir. Çalışmanın temellendirildiği gazete manşetleri üzerinde göstergebilimsel çözümleme ile başta dilsel anlamlandırma olmak üzere görsel anlamlandırma noktasında da kodların yorumlanması yapılmıştır.

3. BÖLÜM: MANŞETLERİN GÖSTERGEBİLİMSEL YÖNTEMLE DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1. MANŞETLERİN ANLAMLANDIRILMASI

Bu bölümde gazete manşetleri göstergebilimsel açıdan başta dil olmak üzere görsel anlamda anlamlandırılmıştır. Bu anlamlandırmalar, göstergebilimin belirlemiş olduğu çizgiler içerisinde yapılmıştır. Gazetelerin vitrin yüzü olan manşetlerin dilsel ve görsel anlamda içermiş olduğu kodlar günlük olarak belirlenmiş başlıklar altında sıralı bir şekilde çözümlenmiştir.

3.1.1. 15 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 6: Cenevre'ye Giden Belge (Hürriyet Gazetesi)

CENEVRE'YE GİDEN BELGE

Hürriyet, ABD'nin Suriye'de siyasi çözüm için Cenevre'de geçen hafta bir dizi görüşme düzenleyen BM Suriye Özel Temsilcisi Mistura'ya gönderdiği öneri belgesine ulaştı.

BİR KOMİSYON TALEBİ

ABD heyetinin Mistura ile görüşmede masaya koyduğu vizyon belgesi, bağlayıcılığı olmayan (non-paper) nitelikte. Belgede demokratik sürece Esad'lı geçiş dışlanmıyor. Anayasa reformu, seçimler ve Suriye'de siyasi çözüm için uygun mekanizmanın BM himayesinde kurulacak bir anayasa komisyonu olduğu vurgulanıyor.

ABD'NİN PYD ISRARI

Bu komisyonda kuzeydoğu Suriye'den (PYD/YPG kontrolündeki bölgeler) temsilciler bulunmasına özel vurgu yapılıyor. Çözümden yana olan Suriye muhalefetinin de katılması isteniyor. Ayrıca Ürdün, Golan ve Türkiye sınırlarında yaşanan insani krizi hafifletmeye yönelik çabaların tümünün teşvik edilmesi gerektiği kaydediliyor. » 10. sayfa

ashington müttefiki kim belirlesin

akan Çavuşoğlu, New York Times'ta yainlanan mektubunda ABD'ye gerçek ütteflkinin kim olduğunu değerlendirne çağrısı yaptı: "YPG'nin Esad ile ttifaka girip İdlib için birlik görerdiğine dair haberler var." » 15

Türkiye'nin sınır komşusu olan Suriye'de yaşanan iç savaşın etkileri tüm dünyayı etkilemiş durumdadır. Türkiye'yi de etkileyen bu savaş önemli sorunları da beraberinde getirmektedir. Dünya meselesi hâline gelen Suriye sorununun çözüme kavuşturulabilmesi için demokratik yollar aranmakta ve sürekli görüşmeler yapılmaktadır. Bu nedenlerden dolayı gazetenin manşeti, gündemin sıcak konusundan beslenmiştir. Sorun ile ilgili yapılan bir görüşmenin belgesine ulaşan basın ekipleri bunu manşet hâline getirmişlerdir.

Manşeti meydana getiren kelime kadrosuna bakıldığı zaman İsviçre'nin başkenti ve aynı zamanda BM'nin Avrupa merkezi olan Cenevre'nin konu edildiği görülmektedir. Manşette Cenevre bir şehir ismi olarak kullanılmışsa da kastedilmek

istenen şey BM'dir. Milletlerarası sorunlarda çözüm yolları arayan kuruluşa giden bir belgeye ulaşıldığı bilgisi manşette konu edilmiştir. Manşet bütün olarak okunduğunda belgenin kendiliğinden Cenevre'ye gittiği anlaşılmaktadır. Haberin detayına bakıldığında ise ABD'nin BM sekreteri Mistura'ya gönderdiği öneri belgesinden söz ettiği anlaşılmaktadır. Normal şartlar ve fizik kuralları göz önünde bulundurulduğunda cansız herhangi bir nesnenin hareket edemeyeceği ve söz konusu gitmek fiilini de gerçekleştiremeyeceği durumu da açıktır. Manşette kullanılan fiil ise "gönderilen" ve "ulaşan" anlamlarını taşımaktadır. Cümleye anlam mantığıyla yaklaşıldığı zaman belgenin kişi, devlet veya bir kuruluş tarafından gönderildiği ve BM merkezine gittiği doğal olarak da ulaştığı anlaşılmaktadır.

Konu olan belgenin öneminin vurgulandığı haberde görsel olarak hiçbir detayın bulunmaması gazete manşetinin kuru kalmasına ve sadece yazıdan ibaret olmasına neden olmuştur. Sözü edilen belgenin aslına ulaşılması muhakkak ki güçtür. Fakat dikkat çekmek ve görsel açıdan zengin bir haber başlığı oluşturmak için gerekli bir unsurdur. Görsel açıdan ne Cenevre ne ABD ne de belge ile ilgili görselin bulunmaması gazete için olumsuz bir durum oluşturmuştur.

Şekil 7: Meydanı Asla Simsarlara Bırakmayacağız (Sabah Gazetesi)

Sabah gazetesinin manşeti meydan, asla, simsar ve bırakmak sözcüklerinden oluşmaktadır. Manşette dikkat çeken ilk sözcük "simsar" sözcüğüdür. Türkçe Sözlük'te "simsar" sözcüğünün açıklaması olarak verilen "komisyoncu" (2011, s. 2115) sözcüğü için "Bir iş karşılığında yüzde alan kimse, simsar" (2011, s. 1467) açıklaması yapılmıştır. Haber başlığı olmasının temel sebebi: doğrudan, habere konu olan kişinin ağzından çıkmış sözcük olması gösterilebilir. Cumhurbaşkanının

konuşması sırasında elbette ki başka sözler ve ifadeler de kullanılmıştır. Fakat manşetler dikkat çekici olmalıdır. Bu nedenle bütün konuşma içerisinde en dikkat çekici ifadeler hangisiyse o kullanılmalıdır.

Toplum ve kültür yaşantısında ticaret, önemli bir yere sahiptir. "Ticaretin tarihi, insanlar arası ilişkilerin başladığı zamana değin götürülebilir ve ekonominin tarihinden daha eskidir" (Bozkurt, 2002, s. 153). İnsanların ihtiyaçlarını karşılaması ve kazanç sağlayabilmeleri için ortaya çıkmış olan ve geçmişten günümüze devamlı gelişim gösteren ticaret, önemli ekonomik kazanç alanı hâlindedir. Yeryüzünde yaşayan herkes dolaylı veya doğrudan olarak ticaret hayatının içerisindedir. Kimisi üretime ve verimliliğe karşı ticareti temel iş olarak görürken kimisi sadece tüketime dayalı şekilde ticari hayatını devam ettirmektedir.

Ticari hayatın içerisinde olan ve ticaret yapmayı bildiğini söyleyen herkes muhakkak ki simsarları da tanımaktadır. Ticarette simsarlar, genellikle fırsatçı ve menfaatçi olarak tanınırlar. Simsarların ticaret yaptığı kişi, kurum, devlet veya herhangi bir kuruluşla doğrudan çıkar ilişkisi bulunur. Taraflar arasında aracılık görevi üstlenen simsarlar, anlaşma ile beraber ücret hakkı da kazanabilirler. Bu nedenle de çeşitli durumlardan istifade ederler. Manşette de devletin içerisinde bulunduğu durumdan dolayı kendisine yarar sağlayanlara kararlı bir seslenme yer almaktadır. Söylemler incelendiğinde simsar kelimesiyle kastedilen sadece ticari faaliyet gösteren kimseler değil; devletin iyiliğini ve kalkınmasını istemeyen herkestir. Bu görüşü destekleyen unsur da alt başlıkta yer alan "Fırsatçıları unutmayacağız." cümlesidir. Simsar sözcüğünün dışında fırsatçı sözcüğünün de kullanılması, birbirini tamamlayan ögeler olarak gösterilebilir. Menfaatleri uğruna çalışma yapan simsar ve fırsatçılar bir görülmüş ve iki kesim için de yine ortak tutum sergileneceği bildirilmiştir.

Manşeti oluşturan ve üzerinde durulması gereken bir diğer sözcük ise "meydan" sözcüğüdür. "Saha, alan" gibi anlamlara gelen sözcük manşette hem temel anlamda hem de benzetme amacı dışında ekonomi ve ticaret anlamlarına gelebilecek şekilde kullanılmıştır. Ad aktarması olarak açıklanabilecek bu kullanım, kişinin bire bir ağzından çıktığı da tespit edilmiştir. Dilin hem sözlü hem de yazılı şekilde sanatlı ve çağrışımlı bir şekilde kullanılmasına da örnek oluşturmuştur.

Manşette yer alan asla kelimesi ile bir kesinlik bildiren durum meydana gelmiş ve söylem daha da etkileyici bir yapıya bürünmüştür. "Bırakmacağız" fiiliyle biten manşet yine asla zarfıyla beraber manşeti meydana getiren söylemin daha da pekişmesini sağlamış ve kararlılık noktasında sözü daha etkili kılmıştır. Bırakmayacağız fiilinden de kasıt: izin vermemek ve karşısında olmaktır.

Manşet bütünüyle ele alındığında her sözcüğün temel anlamının dışında muhakkak başka anlamlara da geldiği anlaşılmaktadır.

Etkili bir manşet oluşturmak sadece başlığı dikkat çekici ve ilginç tutmak demek değildir. Bu açıdan bakıldığında gazetenin büyük bir kısmını kapsayan manşetin hemen altında söylemi gerçekleştiren kişinin büyük bir fotoğrafı paylaşılmıştır. Doğru bir orantı ile yerleştirilen hem yazı hem de fotoğraf bütünlük oluşturmaktadır. Genel olarak bakıldığında ise arka fonda siyah renkten başlanarak gittikçe açılan koyu bordo rengi göze çarpmaktadır. Bir diğer nokta ise habere konu olan kişinin aynı manşet altında takım elbisesinin farklı lacivert tonlarına sahip olmasıdır. Manşetin altındaki büyük fotoğrafta elbise daha koyu gösterilmiştir. Bunun nedeni ise: lacivert renginin psikolojik olarak ciddi ve kararlı bir anlam ifade etmesidir. Gazetedeki söylemle beraber bir bütünlük oluşturan görsel ögeler ve buna paralel olarak renkler bilinçli bir seçimin sonucu olmuştur.

Şekil 8: Bu Millet Dövizle Dize Gelmez (Takvim Gazetesi)

Ekonomik güç, devletlerin ayakta durabilmesi ve kalkınabilmesi için hiç şüphesiz en önemli unsurdur. Devletler yaptıkları anlaşmalar ve hamlelerle ticari hayatına devam eder ve bunun neticesi olarak ya olumlu ya da olumsuz bir şekilde etkilenirler. Manşeti oluşturan söylem cumhurbaşkanının bir konuşmasından

alınmıştır. Konuşmada "Türkiye'yi dövizle, faizle, enflasyonla dize getirebileceğini sananlar, bu milleti hiç tanımıyor demektir." ifadesini kullanan cumhurbaşkanının sözleri üzerine cümle kısaltılarak manşet oluşturulmuştur. On iki kelimeden oluşan söylem beş kelimeye indirilmiştir.

Türkiye Türkçesinde kurulan kısa cümleler uzun cümlelerden daha etkili ve kalıcı olmaktadır. Az sözle çok şey anlatma veya söylenmek isteneni az ve öz şekilde ifade etme, etkili iletişimin önemli ögelerindendir. Haberin detayını bilip gazete manşetine de bu mantıkla yaklaşıldığı zaman söz konusu olan durum kendisini açıkça göstermektedir. Açıklamanın tamamına bakıldığı zaman döviz, faiz, enflasyon terimleri birbiriyle ilişkili terimlerdir. Bu noktada manşetin etkisini artırmak için faiz ve enflasyon kelimelerinin yanında "Bu milleti hiç tanımıyor demektir." ifadesi de ilk ağızdaki söylemden çıkarılmıştır. "Bu millet dövizle dize gelmez." ifadesi, ekonomik oyunlarla devleti ve devletin devamlılığını sağlayan milleti düşürebileceğini düşünen kimselere bir seslenme mesajını taşımaktadır. Söylemde kullanılan deyim, daha önceki deneyimlere dayanarak bu milletin engellerle baş ettiğini hatırlatma görevinde kullanılmıştır. "Bu millet" denerek devleti oluşturan her birey kastedilmiştir. Seslenilen kimse veya kimselerin yaptığı ekonomik tuzaklarla daha önce birçok kahramanlık gösteren bu milleti hiç tanımadığı ve boş uğraşlar içerisinde olduğu ifade edilmiştir. Ana söylemden bazı cümleler ve ifadeler çıkarılmış olmasına rağmen manşet, ana söylemdeki anlam değerine yakın bir anlam taşımaktadır.

Manşeti oluşturan görsele bakıldığında ise; manşetin fotoğraftaki kişinin ağzından çıktığını göstermek için kullanılan kırmızı çizgilerle oluşturulmuş bir konuşma balonu vardır. Konuşma balonunun kıvrımı fotoğraftaki kişiyi gösterir şekilde yerleştirilmiştir. Manşetin hemen altına konan fotoğraf da kişinin söylemiyle paralellik gösterir şekilde ciddi bir hava taşımaktadır. Manşetlerde kullanılan fotoğraflar konunun önemi, ciddiyeti ve derecesi ile bağlantılı olarak seçilmektedir. Temel sebebi ise yazı ile görselin tamamen bir bütünlük oluşturma isteğinden kaynaklanmaktadır.

Şekil 9: Aslan Garry Döndü (Fotomaç Gazetesi)

Fotomaç Gazetesinin bu manşeti oldukça dikkat çekici bir şekilde oluşturulmuştur. Habere konu olan takımın galibiyetini göstermek için takımın simgesi olan aslanın ve takımın Garry adlı sporcusunun Türkçe telaffuzuyla "geri" anlamına gelecek şekilde manşette yer bulması haber başlığını oldukça ilginç kılmıştır. Manşeti ilginç kılan en önemli öge hiç şüphesiz "Garry" isminin Türkçe "geri" anlamında kullanılmış olmasıdır. Bu tür kullanımlar Türkçenin anlam yapısına uyduğu sürece gazete manşetlerinde hep yer almaktadır. Yabancı isimlerin Türkçe telaffuzuyla alakalı olan durum, dili etkili kullanma becerisine sahip yazarlar ve editörler tarafından sıkça kullanılmaktadır. Haber başlığında bu tür kullanımların olması okurların da dikkatini çekmektedir.

Haber başlığında uyarlama şeklinde verilen "Garry" özel isminin Türkçenin anlam dünyasında yer-yön zarfına dönebilmiş olması da son derece çarpıcıdır. Habere konu olan takımın maç maratonunda önceki karşılaşmasından yenik ayrılması ve son oynanan karşılaşmada galibiyet elde etmesi ve bu sebeple takımın geri dönmesi mevcuttur. Bu durum da yabancı bir futbolcunun ismiyle uyumlu olarak verilmiştir. Bütün takım oyuncuları içerisinde manşete malzeme olan ismin seçilmesinin nedeni: karşılaşmada iki gol atmış olmasıdır. Takımın hem galibiyet alması hem de "Garry" adlı sporcunun karşılaşmada gol atmış olması manşeti oluşturan ana unsurlar olmuştur.

Manşetle beraber verilen görselde galibiyetin mimarı olarak gösterilen futbolcu ve taraftarlar gözükmektedir. Manşeti oluşturan yazı ise takımın iki rengi olan sarı ve kırmızı renklerle yazılmıştır. Manşetteki yazıda "Garry" ismi diğer

kelimelere göre daha büyük yazılmış ve gol atan futbolcu taraftarların olduğu fotoğrafa göre daha büyük şekilde sayfadaki yerini almıştır. Galibiyetteki önemine göre yerleştirildiği düşünülen futbolcunun görselinin de büyük olması ikisi arasında bir paralelliğin olduğunu kanıtlar niteliktedir.

3.1.2. 16 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 10: Utanma Sen De Gel (Hürriyet Gazetesi)

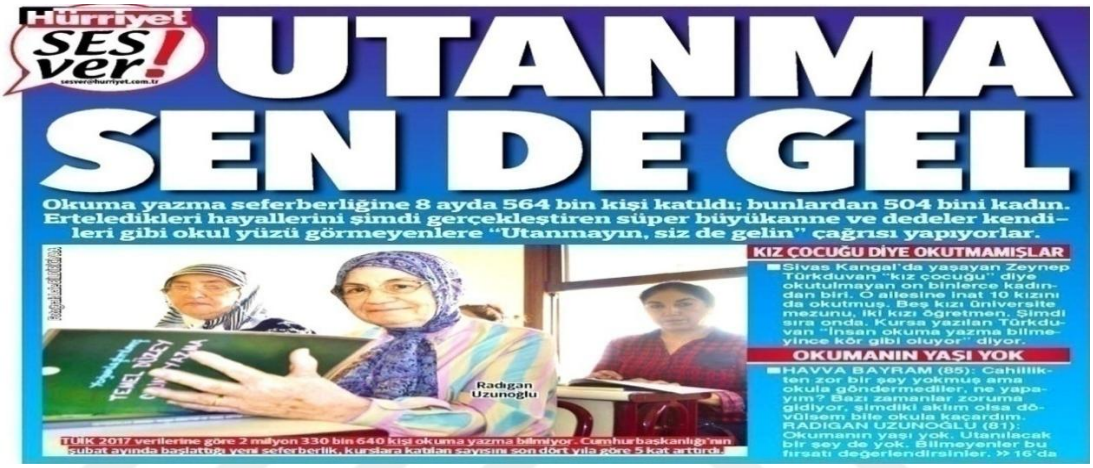

Ülkelerin gelişmişliklerini gösteren en önemli göstergelerden bir tanesi hiç şüphesiz eğitimin ileri düzeyde olması ve eğitimli bir topluma sahip olunmasıdır. Türkiye'de de yapılan birçok çalışma ve plan ile toplumun okur-yazarlık oranı yükseltilmeye çalışılmaktadır. Yapılan çalışmaların meyvesini vermiş olduğu gazetenin manşetine de yansımış durumdadır. Haber metninde Türkiye'de okuma yazma seferberliğine katılan insanların sayısal verilerine yer verilmiştir. Yapılan çalışmalara katılan yaşlı insanların utanmadan okumayı öğrenmek için çabalamaları ve diğer insanlara seslenmeleri söz konusudur. Bu noktada haber metninde yer alan kadınlardan birinin söylemi üzerine manşet temellendirilmiştir.

Manşete göz atıldığında dört kelimeden oluştuğu görülmektedir. Manşet ilk okunduğunda okuma yazma ile ilgili hiçbir anlam içermemektedir. Bu noktada manşetin bilgi vermekten çok merak uyandırmak için atıldığını söylemek mümkün olmaktadır. Utanma fiilinin başta kullanılmış olması bir seslenme görevinde kullanıldığını gösteriyor olsa da haber başlığında ünlemle ilgili herhangi bir kullanım söz konusu olmamıştır. "Sen de gel." ifadesiyle okuru harekete geçirme ve teşvik

etme eğiliminin olduğu söylenebilir. "Sen de" ifadesi bu noktada önem taşımaktadır. İfadenin "sen de" şeklinde olması söz konusu faaliyetlere katılan kimselerin olduğu ve bu kimseler içerisinde olunması gerekliliği vurgulanmak istenmiştir. Manşet, okuma yazma seferberliğine katılan insanların, önceden seslenilen kimselerden olduğunu niteler şekilde oluşturulmuştur. Manşet haber metninden bağımsız bir şekilde okunduğunda anlam tam olarak kesinleştirilememektedir.

Manşetinin bütünlüğünü oluşturan görsel ögelere bakıldığında habere konu olan seferberliğe katılıp okul sıralarında oturan insanlar göze çarpmaktadır. Haberde daha çok yaşlı insanların okuma yazma programına katıldığı açıklanmaktadır. Buna paralel olarak haber görselinde okul sıralarında oturan insanlar yaşlı kimselerden seçilmiştir. Görsel, manşet ve haber metni ile bütünleşmiş durumdadır. Fotoğrafta yer alan insanların ve haberde röportaj veren kişinin okul sıralarında oturmaktan memnun olduğu ve manşette de söylendiği gibi utanılacak bir durumun olmadığı gösterilmiştir.

Şekil 11: Fırsatçılara Büyük Kıskaç (Sabah Gazetesi)

Ticaret ve ekonomi alanında sürekli bir hareketlilikten söz etmek mümkündür. Bu iki alanda dengeler sabit olmayıp değişkenlik göstermektedir. Devletler ekonomilerini güçlü ve ayakta tutabilmek için çeşitli planlar yapmakta ve tedbirler almaktadır. Günümüzde birçok ticari kuruluş ve şirket mal alımlarını döviz üzerinden yapmaktadır. Dövizlerin saniyeler içinde değişiklik gösteriyor olması ticareti de etkilemektedir. Bu nedenle mal fiyatlarında da sürekli bir değişim yaşanmaktadır. Türkiye'nin içinde bulunduğu döviz durumları göz önünde bulundurulduğunda durumdan faydalanmak isteyenlerin dövizi bahane ederek haksız

kazanç sağlama gayreti içerisinde oldukları ve devletin buna izin vermeyerek şehirlerde denetimler yapması gazete manşetine konu olmuş durumdadır.

Manşet incelendiğinde eksiltili bir yapının olduğu görülmektedir. Cümlede fiil kullanımı olmamış üç kelime ile manşet oluşturulmuştur. Manşette kullanılan "fırsatçı" kelimesi, anlam olarak "Duruma göre davranan, içinde bulunduğu şartları değerlendirmeyi bilen kimse, oportünist" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 870) anlamına gelmektedir. Haber metni incelendiğinde iyi anlamda bir fırsattan söz etmek mümkün değildir. Haksız kazanç sağlama gayreti içinde olan spekülatörler kastedilmiştir. Manşette kullanılan bir diğer isim olan "büyük" sıfatı ise manşeti çözümlemede son derecede önemli bir noktadadır. Bu sıfatın kullanımıyla beraber gazetenin sahip olduğu düşünce de yansıtılmış olup, yapılan operasyonun haklı gerekçelere dayandırıldığı belirtilmiştir. Operasyon yapılan şehir sayısının çok sayıda olması da bu sıfatı kullanmaya sebep olarak gösterilebilir. Bu sıfatı ve sıfatın altındaki düşünceyi göz önünde bulundurduğumuzda manşette kullanılan "kıskaç" kelimesiyle anlam bakımından bütünlük içerisinde olduğu anlaşılmaktadır. Kıskaç kelimesi "Bir şeyi tutup sıkıştırmaya yarayan kerpeten, pense vb. araç" olarak tanımlanmıştır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1424). Yapılan operasyonun kıskaca benzetilmesi ve "büyük" sıfatını alması, manşette temel anlamlarından sıyrılan kelimelerin olduğunu gösterir niteliktedir. Araç olarak kullanılan bir nesnenin somut olarak yapılan bir fiile dönüşmesi de dilin ilginç yapısını tekrar gözler önüne sermektedir. Fırsatçı ve vurgun amacında olan insanları tespit etmek adına yapılan operasyon, manşeti oluşturanlar tarafından sözü edilen kimseleri "sıkıştırma" anlamında kullanılmıştır.

Manşet, bilgi vermekten çok merak uyandıran, dikkat çeker bir şekilde atılmıştır. Buna dayanak olarak da manşetin bir yüklemden yoksun oluşu gösterilebilir. Yüklem kullanılan ve kurallı bir şekilde oluşturulan manşetlerde verilmek istenen bilgi, manşet üzerinden okuyucuya aktarılmaktadır. Manşette fiilin kullanılmaması ise anlamı kapalı yapmakta ve buna bağlı olarak merak uyandırmaktadır.

Haberin görsel açıdan incelenmesinde göze çarpan ilk şey, farklı şehirlerde çekilmiş olan fotoğraflarda denetim elemanlarının ürünlerin fiyat incelemesini

yapmasıdır. Haber metninin paralelinde olan görseller manşette açıkladığımız anlam ağıyla beraber uyum içerisindedir. Söz konusu denetim 81 ilde yapılmış olmasına rağmen görsellerde büyükşehirlere ait mekân denetlemeleri paylaşılmıştır. Haber metninde ve görsellerde "büyük" etkisini yaratmak amacında kullanıldığını söyleyebiliriz. Paylaşılan görsellerde dikkat çeken bir başka özellik ise Ankara'ya ait görselin diğer görsellere göre daha büyük ve farklı şekilde tasarlanmış olmasıdır. Farklı şekilde tasarlanan görsel beşgen şeklindedir. Oluşturulan beşgen şeklin sivri ucu ise diğer görselleri gösterir şekilde yerini almıştır. Ankara'nın üstünde durulmasının ve manşet görselinde farklı konumlandırılmasının bir başka göstergesi ise: Ankara'da yapılan denetim alanın diğer şehirlerin denetim alanına göre daha büyük olmasıdır. Sözü edilen mekânların hangisinin hangisinden büyük olduğu sadece görsellerden yola çıkılarak tespit edilemeyebilir. Fakat paylaşılan ortamlara bakıldığında Ankara'nın ayrı tutulduğu ve Ankara'ya daha çok vurgu yapıldığı açıktır. Bunu Ankara'ya ait mekân görselinde denetim elemanlarının diğer şehirlerin mekânı inceleyen denetim elemanlarından sayıca fazla olmasını göstererek de güçlendirebiliriz.

Görsellerin nereye ait olduklarını belirten şehir isimlerinin yazı renklerine bakıldığında ise yine farklılıkların olduğu görülür. İzmir, Gaziantep ve Erzurum şehirlerinin ismi sarı renkle yazılmışken Ankara ismi kırmızı renkle yazılmıştır. Kırmızının kullanılması sadece yazıyla sınırlı kalmamıştır. Ankara'ya ait görselin çerçevesi de yine diğer şehirleri gösteren görsellerin çerçevesinden farklı olarak kırmızı bir renkle oluşturulmuştur.

Haber metninde denetimlerin 81 ilde yapıldığı söylenmiştir. Bu bir gazete haberi için oldukça yüksek bir sayı anlamına gelmektedir. Bütün şehirlere ait görsel paylaşımı olamayacağından görseller sadece büyükşehirle sınırlı kalmıştır. Fakat bunun devamlılığını gösteren bir grafik tasarımından söz etmek mümkündür. Görsellerin art arda verilmiş olması ve fotoğrafların arka planındaki kırmızı şeridin birbirine bağlı şekilde yansıtılması sözü edilen devamlılığın göstergelerinden sayılabilir niteliktedir.

Şekil 12: Koltuk Onu Bırakmazsa O Koltuğu Bırakmaz! - Söz Verdin Git Köyüne Tavuklara Yem Ver! (Takvim Gazetesi)

Bu manşette, Türkiye'deki siyasi partilerden biri olan CHP'nin iki önemli üyesinin başkanlık söylemlerinden ve başkanlık tartışmasında fikirlerini sosyal medyada paylaşan yazılarından oluşan bir manşet söz konusudur. Mevcut başkan Kemal Kılıçdaroğlu ile onun başkanlığını istemeyen parti taraftarlarının temsilcisi olan Muharrem İnce arasındaki başkanlık savaşı gündemde yer alan önemli konuların başında gelmektedir. Parti iktidarlığı için birbirlerine karşı sert sözler söylemekten çekinmeyen bu iki isim arasındaki çekişmenin vatandaşların sosyal medya üzerinden buna dahil olmasının konu edildiği iki başlık şeklinde atılmıştır.

Sosyal medyada ikili arasındaki tartışmanın değerlendirilmesi vatandaşlar tarafından yapılmıştır. Mevcut durumdan memnun olmayan partililer iki isim için sert sözler söylemiş ve rahatsızlıklarını dile getirmişlerdir.

Sosyal medyada paylaşılan sözlerden oluşturulan manşet iki başlık şeklinde atılmıştır. İlk başlıkta; kelimelerin tekrarından oluşan kurallı bir yapı vardır. Manşetin ilk başlığında kullanılan "o" zamiri ikili arasındaki çekişmenin partililer tarafından hoş karşılanmadığı ve söyleyen kişinin mevcut başkana karşı olduğu anlamını vermektedir. "O" ile kastedilmek istenen kişi: Kemal Kılıçdaroğlu'dur. Başkanlık yaptığı partide kendisine muhalif olan kesimin onu "koltuk sevdalısı" olarak göstermesi manşete de yansımış durumdadır. Başkanın koltuğu bırakmak gibi bir düşüncesinin olmadığı anlamını veren manşetin ilk başlığı, haber metni okunmadan veya manşetin üst başlığı okunmadan tam olarak bir bilgi vermemektedir. "O" ile kastedilmek istenenin kim olduğu kestirilememekte, hangi

koltuktan söz edildiği anlaşılamamaktadır. Ad aktarması yapılan "koltuk" kelimesinde kişileştirme de söz konusudur. Başkanlık koltuğunun kastedildiği söylemde, insanoğlunun mevki hırsına da vurgu yapılmıştır. Bazı insanların başarısızlıklara rağmen bulunduğu konumdan inmek istemedikleri ve yaşanan durumu kabullenip sorumluluğu başkasına devretmek istemedikleri herkesçe bilinen bir durumdur. Toplumda yer alan genel kanılar ve yargılar dile de yansımaktadır. Sözü edilen durum manşette görülür şekildedir. Manşetin ilk başlığında sert bir dilin olduğu görülmektedir. Ayrıca, kesin yargının varlığını gösteren ünlem işareti de bulunmaktadır. Politik söylemin algı oluşturucu yanı düşünüldüğünde başlığın buna uygun olarak atıldığı hemen anlaşılmaktadır. Atılan başlık gazetenin politik düşüncesinin ürünü değil; CHP içinde yaşanan çekişme sonucu başkana muhalif olan kesimin düşünceleridir. Bu yargıya parti içerisinde başkanı destekleyenler tarafından muhalif tarafa söylenmiş sözlerin manşeti oluşturan ikinci başlıkta yer almasıyla ulaşılabilir. Manşeti oluşturan ikinci başlığa göz atıldığında üç yargının varlığı göze çarpmaktadır. Ünlemlerle oluşturulan manşette yargının birden fazla olması manşeti çarpıcı hâle getirmiştir. Kurallı bir cümle yapısı gibi görünen manşette yargılar herhangi bir noktalama işareti ile birbirinden ayrılmamış; sözlü olarak ifade edilen bir söylemin yapısında değişiklik yapılmadan manşet oluşturulmuştur. "Söz verdin." ifadesi, manşette karşılıklı konuşan iki insan varmış gibi bir yanlış yargıya yol açmaktadır. Sözü edilen parti içerisindeki çekişmenin gazeteye yansıması, iki tarafın birbirlerine söylemiş oldukları sözler üzerinden olmuştur. Bunun sonucu olarak da manşet iki başlık hâlinde atılmış her bir başlık iki tarafın da görüşlerinden oluşmuştur. Oluşturulan bu başlıklar karşılıklı atışmanın birer sembolü görünümündedirler. Paylaşılan görsellerle de anlaşılan sözü edilen atışma izlenimi "söz verdin" , "git köyüne" " tavuklara yem ver" cümleleriyle pekişmiş durumdadır. İlk cümle dışında diğer cümlelerin emir cümlesi olması da savunulan görüşü destekler niteliktedir.

Kemal Kılıçdaroğlu'nun karşısında olan Muharrem İnce'ye ait olan " köyde tavuk beslerim" sözü partililer tarafından sosyal medyada da kendisine hatırlatılmak istenmiş ve emir içeren cümlelerle dile getirilmiştir. Politikacıların taraftarlarını kendi görüşlerine inandırabilmesi ve algı oluşturabilmeleri için söylem ve eylemlerine dikkat etmeleri gerekmektedir. Söylenen her şey daha sonra karşılarına

ya olumlu ya da olumsuz bir şekilde çıkabilmektedir. Birbirlerinin açığını ve zayıf noktasını bulmaya çalışan insanlar daha önce söylenen sözleri de malzeme olarak kullanmaktan çekinmemektedir. Gazete manşetinde yer alan "Git köyüne tavuklara yem ver!" sözü bu görüşü desteklemektedir.

Manşette yer alan iki başlık incelendiğinde karşılıklı atışma içerisinde olan iki ismin olduğu anlaşılmaktadır. Fakat üst başlık okunmadan veya görsellere bakmadan kimler arasında bir atışmanın olduğu kestirilememektedir. Atılan başlıklar daha önce başkanlık yarışı sürecinde konuşulan konular üzerine temellendirilmiştir.

Gazete manşetine konu olan iki politikacının görsellerine yer verilen haberde atılan başlıkları iki politikacıyı karşı karşıya getiren bir tasarımla oluşturulmuştur. Fakat atılan başlıklarda partililerin söylemiş olduğu sözler fotoğraflarda bir uyum içerisinde değildir. Örneğin: "O koltuğu bırakmazsa koltuk onu bırakmaz." sözü Kemal Kılıçdaroğlu için söylenmiştir. Yani aleyhinedir. Ama başlıkların içerisinde olduğu konuşma baloncuklarının çıkış noktası Kemal Kılıçdaroğlu'nu göstermektedir. Yani sözün onun tarafından veya onun taraftarlarından söylendiği izlenimi vardır. Aynı durum diğer baloncuk için de geçerlidir. Muharrem İnce'nin ağzından söylenmiş gibi gözüken söz hâlbuki onun aleyhinde olan kesimin sözleridir. Bu duruma başka açıdan bakıldığında söz konusu baloncukların söylemlerin kişiye mal edilmesi için oluşturulduğu görülmektedir. Haber detayı okunmadan hangi sözün kim için söylendiği anlaşılamamaktadır. Gazete manşetindeki bu detayın şaşırtma amacıyla kullanıldığını söylenebilir. Okuyucu, manşetteki ifadeleri ancak haber metnini okuyarak doğrulayabilir. Şaşırtmaya dayanan bu kullanım okuyucunun dikkatini çekmekte ve haberi okuma isteği uyandırmaktadır.

Gazete manşetindeki haberin görselleri söz konusu iki politikacıya aittir. Politikacıların topluluğa seslendiği anlaşılan fotoğrafların yan yana ama tartışma izlenimi verecek şekilde tasarlanmış olması haber manşetiyle uyum içerisindedir. İki politikacının yüz ifadelerine bakıldığı zaman tansiyonun yüksek olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktada görsellerin titizlikle habere yerleştirildiği görülmektedir. Haber metininde geçen söz konusu tartışmada partililerin düşüncelerini sosyal medyada dile getirdiğinin bir göstergesi olarak, "Twitter" adlı sosyal medya ağının sembolü olan mavi kuşun kullanılmasını gösterebiliriz. Sembolün hemen altında ise

partililerin çeşitli görüşleri paylaşılmıştır. Twitter'ın sembolü olan kuşun kullanıldığı yerin manşeti oluşturan ikinci başlığın altında kullanılması, çeşitli çağrışımlar içermektedir. Mavi kuşun başlık yazısında geçen "yem" kelimesine denk getirilmesi de tesadüf değildir. Tavuk-yem ilişkisi içerisinde mavi kuşun da konumlandırılması konunun pekişmesine katkı sağlamıştır. Görsellik açısından çağrışımsal zenginlikten söz edilebileceği gibi haber metninin de anlam bütünlüğüne pozitif yönde etki yarattığı açıktır. İki politikacı arasında geçen tartışma için sosyal medyada binlerce düşünce paylaşılmışken içerlerinde en çarpıcı olanın seçilmesinin yanında kullanılan sosyal medya ağ sembolüyle de bütünlük göstermesi dikkate değer bir yaratıcılığın ürünü olduğunun göstermektedir.

Şekil 13: Sevdim Seni Bir Kere (Fotomaç Gazetesi)

Spor gazetesinin manşetini oluşturan cümle, Özdemir Erdoğan'a ait şarkı sözlerinden seçilmiştir. Teoman adlı sanatçıyla bütünleşen şarkı, son dönemlerde karşılaşmadan galibiyetle ayrılan spor kulübünün taraftarları arasında tezahürat hâline getirilmiştir. Kulübün taraftarları ve dolayısıyla tribün tezahüratları hakkında bilgisi olmayanlar için gazete manşetindeki cümle, sadece bir şarkı sözü olarak anlamlandırılmaktadır. Spor kulübünün almış olduğu galibiyet için atılan manşet, sadece galibiyet alan kulüp taraftarlarına hitap etmektedir. Galibiyetten dolayı mutlu ve coşkulu kulüp taraftarlarına seslenme amacı taşıyan gazete manşeti devrik cümle yapısındadır. Şarkı yazarları tarafından da sıkça kullanılan devrik cümlelerin birçok işlevi vardır. "Devrik yapıdaki cümleler, önem verilen ve arka plana atılan öğeleri düzenleyerek verilecek mesajın daha sağlam bir şekilde iletilmesini sağlar" (Akçataş, 2002, s. 605). Devrik cümlelerde verilmek istenen mesajın daha sağlam verilmesinin

yanında dikkat çekici yanının da olduğu bilinmektedir. Gazete manşetinde kullanılan şarkı sözünde vurgulanan şey "sevdim" fiilidir. Yüklemin başta olması diğer cümle ögelerinin arka plana atılmasına neden olmuştur. Fiilin diğer cümle ögelerinden daha önem taşıdığı anlamına gelen söz konusu cümle yapısı dikkat çekici niteliktedir. Cümleye bir dinamizm getirdiği cümlenin kurallı hâle gelmesiyle anlaşılmaktadır: seni bir kere sevdim. Kurallı cümle haline getirilen cümlenin devrik cümledeki gibi duygu değerine sahip olmadığı anlaşılmaktadır. Çünkü kurallı cümlede vurgulanan şey "sevmek" fiilinin "bir kere" yapılmış olmasıdır. Fakat manşette yer alan şarkı sözünde vurgulanmak istenen ise "sevmek" fiilidir. Devrik cümle yapısında kullanılan "bir kere" zarfı, fiilin gerçekleştiği ve söz konusu durumdan vazgeçilmeyeceği için her şeyiyle kabullenişin olduğu anlamda kullanıldığı veya temel anlamından sıyrılarak sözü edilen anlamlara geldiği anlaşılmaktadır.

Spor gazetesinin görselleri de şarkı sözüyle yani manşetle doğrudan bağlantılı bir şekilde oluşturulmuştur. Karşılaşmadan galibiyetle ayrılan takım oyuncularının olduğu fotoğrafta belli bir sevinç söz konusudur. Takımın galibiyetinde önemli bir katkı sağlayarak ve gol atmış bir futbolcu ve ona sarılmak isteyen diğer takım arkadaşları görülmektedir. Haber manşetinde yer alan fiile uygun olarak kullanılan fotoğraf bir bütünlük oluşturmaktadır. Gol sevincinin birlikte yaşanıyor olması da sözü edilen uyumun göstergelerindendir.

Dünya genelinde kabul edilen sevginin sembolü hiç şüphesiz kalptir. Kalp sembolü, aşkı ve sevgiyi göstermek için kullanılan ve kullanıldığı zaman da duygunun pekişmesini sağlayan önemli sembollerdendir. O yüzden herhangi bir yerde kalp sembolü görüldüğünde akla gelen ilk şey: sevgidir. Kalbin sevgiyle bütünleşen sembolik yapısını göz önünde bulundurup manşetin içinde yer aldığı büyük kalp şekliyle bütünlük sağladığı gözükmektedir. Kalbin kırmızı renkte kullanılmış olması genel olarak kabul edilen sevgiyi gösteren kırmızı kalp sembolünün tam olarak yansıtılması adına pozitif bir etki yaratmıştır. Manşet cümlesinde geçen "sevmek" fiili ve kalp birbirini tamamlayan iki öge görünümündedir. Büyük kalp şeklinin hemen üstünde bulunan küçük kalpler de sözü edilen durumu daha da zenginleştirmektedir. Sayfanın büyük bölümünü kaplayan büyük kalp şekli karşılaşmada gol atan ve gol sevinci yaşayan diğer futbolcuların tabanında yer almakta ve sevinç gösterisini oluşturan çerçevenin bütünlüğünü

sağlamaktadır. Diğer küçük kalpler de gol atan futbolcu üzerinde yoğunlaşmış ve küçük kalplere bir bütün olarak bakıldığında ok şeklinde oyuncuyu gösterir şekilde tasarlanmıştır. Bu küçük kalpler vasıtasıyla gol atan futbolcu görsellerle vurgulanmıştır. Küçük kalplerin gol atan futbolcu üzerinde yoğunlaşmış olması ve büyük kalp şeklinin gol sevincini yaşayan bütün futbolcuları kapsaması yaşanan durumun ortak olduğunu gösterir niteliktedir. Büyük kalbin herkesi küçük kalplerin yalnız birini gösteriyor olması da sembollerle verilmek istenen mesajın, sevgi bütünlüğünün göstergelerindendir.

Haber detayı ve manşetin anlamsal olarak değerlendirilmesi ele alındığında görsellerde eksiklik olarak görünen tek şey: taraftarladır. Buna sebep olarak da şarkı sözünü tezahürat haline getirmiş olmaları ve manşeti oluşturan temel nedenlerden sayılmalarıdır. Çünkü şarkı sözünün o spor kulübüyle bütünleşmesini sağlayan en önemli ve tek faktör taraftarlardır. Haberde böyle bir eksikliğin olması anlamda ve çağrışımda bazı eksikliklerin meydana gelmesine neden olmaktadır.

3.1.3. 17 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 14: Üs Kurup Parsellediler (Hürriyet Gazetesi)

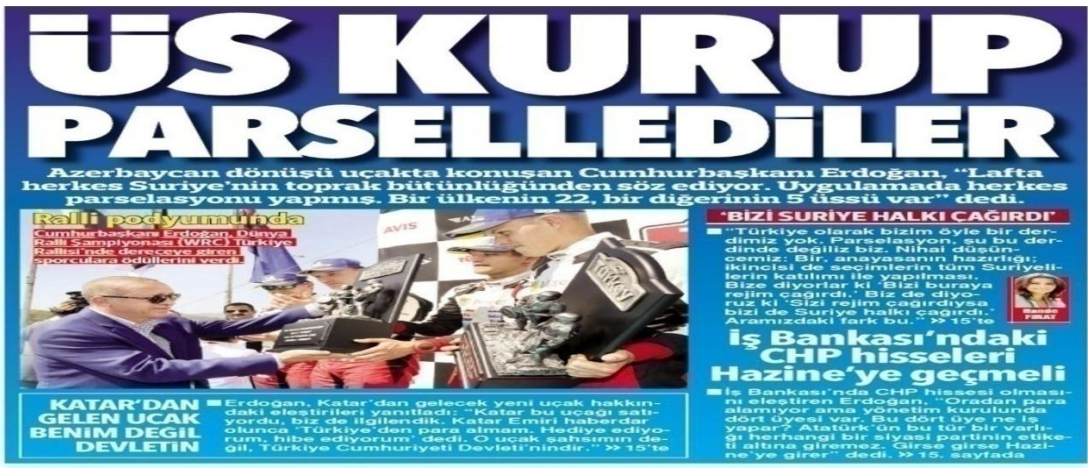

Türkiye'nin sınır komşularından olan Suriye'de yaşanan iç savaş tüm dünyanın yakından ilgilendiği konuların başında gelmektedir. Sınırı olsun veya olmasın Suriye ile bağlantılarını doğrudan veya dolaylı yoldan yürüten birçok devlet, yaşanan durumla ilgili kendi çıkarları doğrultusunda planlar yapmakta ve uygulamaktadırlar. Yardım ve destek amaçlı maskeler altında yürütülen birçok plan,

devletlerin fırsattan istifade ederek yapılanmalarla bölgede güç sahibi olma faaliyetleri yürütmektedirler. Gazetenin manşetini oluşturan haberde de Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın konu ilgili yaptığı açıklamalar yer almıştır. Haber metninde yer alan cumhurbaşkanına ait "Lafta herkes Suriye'nin toprak bütünlüğünden söz ediyor. Uygulamada herkes parselasyonu yapmış. Bir ülkenin 22, diğerinin 5 üssü var." söylemi üzerine "Üs Kurup Parsellediler" manşeti atılmıştır.

Haber metninin kısaltılıp özetlenerek bir şekilde manşet olması, manşet oluşum şeklinin güzel örneği sayılabilir. Kurallı bir isim cümlesi olan manşet bilgi verme amacıyla atılmıştır. Verilen bilgi okuyucuyu tam olarak bilgilendirecek boyutta olmayıp özetleyen ve okuyucuyu okumaya teşvik eden bir yapıdadır. Manşeti okuyan bir kimse kimlerin üs kurduğunu kimlerin parsellediğini bilemeyecektir. Bunları öğrenebilmesi için haber metnini bütünüyle okuması gerekmektedir. Manşeti oluşturanlar cumhurbaşkanına ait en çarpıcı ve aktüel olan söylemlerini malzeme olarak almışlardır. Çünkü yapılan bu işlem manşetin dikkat çekici yapısıyla paralellik göstermektedir.

Manşette kullanılan "üs"ün kelime anlamı " […] 2. Bazı görevleri yürütebilmek amacıyla kurulan, özel yapıları, donatımları, atölyeleri, onarım yerleri, servis alanları olan, sürekli veya geçici olarak konaklanılan yer. 3. Bir askeri harekâtta birliklerin gereksinim duyduğu her türlü gerecin toplandığı, dağıtıldığı bölge" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 2450) olarak tanımlanmaktadır. Açıklamalara bakılarak cumhurbaşkanının kastetmiş olduğu "üs" , bazı devletlerin çıkarları doğrultusunda bölgede güç olarak kullandığı çok amaçlı, genellikle askeri amaçla kullanılan yapılardır. Bu düşünceyi destekleyen diğer sözcük: parsellemektir. Parsel kelimesi "İmar yasalarına göre ayrılıp sınırlanmış arazi parçası" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1892) , parsellemek: "1. parsellere ayırmak, 2. Çeşitli kişiler belirli bir toprağı kendi aralarında paylaşmak" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1892) anlamlarına gelmektedir. Tanımlardan da anlaşılacağı gibi cumhurbaşkanının ifadelerinden yola çıkılarak üs kurmak ve parsellemek yasalara göre değil; devletlerin çıkarları doğrultusunda pay elde etmek ve sözü edilen Suriye topraklarında yasadışı güç elde etme amacında olduğu anlaşılmaktadır. Yapıca olumlu ama anlamca olumsuz bir durum belirten cümle iki yargı içermektedir. "Üs kurmak" birinci yargıyı oluştururken, "parsellemek" ikinci yargıyı oluşturmaktadır. İki yargı da olumlu değil,

olumsuz bir durum için kullanılmıştır. Buna gerekçe olarak haber metninde de geçtiği gibi Suriye'de iç savaşın olması ve devletlerin çıkar elde etmek istemesidir. Olumsuz durumda olan Suriye ile ilgili açıklamalar da olumsuz olmakta ve gerek yazı gerekse de sözlü olarak kullanılmasına sebep olmaktadır. Bu noktada ülkenin içinde olduğu durumla yapılan faaliyetler ve söylemler paralellik göstermektedir.

Manşet görsellerden yoksun olarak atılmıştır. Mavi zemin üzerine beyaz renkle yazılan manşet, sadece "üs kurup" yan cümleciğinin diğer cümleye göre daha büyük puntolarla yazılmasıyla dikkat çekmektedir. "Üs kurup" yargısının büyük puntolarla yazılmasının sebebi olarak da yaşanılan durumun ciddi derece olduğunu göstermek içindir. Haber metninin detaylarına bakıldığında cumhurbaşkanının bir ülke için 22 üs, başka bir ülke için ise 5 üs kurduğundan bahsetmesi, söz konusu durumun büyüklüğüne işaret ve göndermede bulunmak için "üs kurup" yargısını daha büyük yazmak haklı bir gerekçe olarak gösterilebilir.

Şekil 15: İdlib'de Bu Süreç Devam Ederse Ağır Sonuçları Olur (Sabah Gazetesi)

İDLİB'DE BU SÜREÇ DEVAM EDERSE AĞIR SONUÇLARI OLUR

BAŞKAN ERDOĞAN, Soçi Zirvesi öncesi İdlib'i değerlendirdi: Hem Rusya hem koalisyon güçleri ile İdlib'e bir çözüm bulmamız lazım

ONUMUZDEKİ YIL YİNE BİRLİKTEYİZ

İDLİB'DE durum iki üç gündür sakin. Fakat biz tatmin olmuş değiliz. İdlib'den bir göç hareketi olursa insanların sığınacağı yer yine Türkiye. Bu insanlar İran'a, Rusya'ya, Avrupa'ya gitmeyecek.

A'DAN Z'YE TEDBİRLERİMİZİ ALDIK

YÜK ağır. Bu ağır yükün altından kalkmak kolay değil. Sabırla bu işi çözmeye gayret edeceğiz. Kusura bakmasınlar, biz de a'dan z'ye kendi tedbirlerimizi almak durumundayız.

TERÖRİSTLERİ BİRLİKTE TEMİZLEYELİM

SOÇİ'DE Putin'le, İdlib'deki son durumu değerlendireceğiz. İdlib'de muhaliflerin arasındaki terör gruplarına karşı hep birlikte adımları atalım. Ama habersiz üreterek orayı bombalamak gibi bir adımın içinde de olmayalım.

HİLAL KAPLAN YAZDI 14'TE

Suriye sınırları içerisinde bulunan İdlib şehrinde devam etmekte olan çatışmalara değinen haberde cumhurbaşkanının konu ile ilgili yaptığı açıklamalardan üretilen bir manşet söz konusudur. Suriye'deki savaşın Türkiye'ye yakın bir konumda olan İdlib'de de sürüyor olması cumhurbaşkanının da konuyla ilgili açıklamalarda ve tahminlerde bulunmasına neden olmuştur. Yapılan açıklamaları özetleyen bir yapıda olan manşet bilgilendirme amacıyla atılmıştır. Cümle yapısında neden sonuç bağının açık şekilde hissediliyor olması anlamın açık olmasına katkıda bulunmuştur. Manşet okuyucunun ilgisini çekmekten çok bilgilendirme amacıyla atıldığı için cumhurbaşkanının düşünceleriyle paralel bir düşünce yapısıyla oluşturulmuştur. Bu

nedenle gazetenin ideolojik yapısı ile cumhurbaşkanının ideolojik yapısı tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Manşette herhangi bir yorumlamanın olmaması bu yargıyı destekler niteliktedir.

Manşet ilk okunduğu zaman haberin hangi olayla ilgili olduğu belirlenebilmektedir. Güncel olan bir konu hakkında yapılan haberin manşeti de çok konuşulan ve bilinen bir mekân ismini içermektedir. Manşette verilen bilginin nereye ve kime ait olduğunu belirleyen bir diğer isim ise "süreç"tir. Çünkü Suriye'deki savaş dünyadaki ana gündem maddelerindendir. Bu sebeple kullanılan "süreç" kelimesi "savaş" durumunu göstermektedir.

Bütün savaşlar her zaman ağır sonuçları beraberinde getirmektedir. Suriye için de aynı durum söz konusudur. Cumhurbaşkanının üzerinde durduğu nokta tam da burasıdır. Suriye toprağı olan İdlib'de söz konusu durumun devam etmesi üzerine ağır sonuçlar yaşanacağını belirtmek ve hatırlatmak istemiştir. Gazete editörlerinin de yaşanan süreçle ilgili manşet oluşturması savaşın yıkıcı özelliğini tekrar yansıtır niteliktedir.

Manşeti oluşturan cümle şartlı bir yapıdadır. Söz konusu sürecin devam etmesi üzerine ağır sonuçları olacağı söylenmiştir. Süreç devam etmez bitirilirse ağır sonuçların da olmayacağı anlamı çıkmaktadır. Cümlede belirtilen "ağır sonuçlardan" kasıt kötü, olumsuz ve yıkıcı sonuçlardır. Belirlenen tüm sonuç özellikleri "ağır" sıfatına sığdırılmış ve yüklenmiş durumdadır. Manşet cümlesinde kullanılan "bu süreç" ifadesi, yaşanan durumun güncel olduğu ve sıcak bir atmosfere sahip olduğu anlamını taşımaktadır. Ayrıca yaşanan durumun daha ağır hale geldiği de "bu süreç" ve "ağır sonuçlar" sıfat tamlamalarındaki anlam bütünlüğüyle ortaya çıkmaktadır. Daha önce zaten bir sürecin olduğunu ve o sürecin muhakkak kötü sonuçları olacağının bilindiği ama söz konusu sürecin daha kötü duruma geldiği ve daha kötü sonuçlar doğuracağı anlamını karşılamaktadır.

Manşetin konusunu tamamlayan hiçbir görsel ögeye yer verilmemiştir. Yaşanan sürecin meydana geldiği yer olan Suriye toprağı İdlib ile ilgili herhangi bir fotoğraf paylaşılmamıştır. Manşet cumhurbaşkanının söylemlerinden harmanlanarak oluşturulduğu için cumhurbaşkanının açıklamalarını yaptığı yerde bazı insanlarla çektirmiş olduğu tek fotoğraf paylaşılmıştır. Manşet ile fotoğraflar arasındaki

bağlantı cumhurbaşkanı üzerinden sağlanmıştır. Manşet yazısının sol alt köşesinde yer alan fotoğraf, cumhurbaşkanının katılmış olduğu yarışmaya ait fotoğrafla bağlantılı şekilde konumlandırılmıştır. Fotoğraf çekilen yerin ortak olduğunu simgeleyen ve bağlantılı hale getiren gösterge ise küçük fotoğrafın sol alt köşesinde yer alan ve küçük fotoğrafın çerçevesiyle bütün halde bulunan siyah renkteki üçgen şekildir. Büyük fotoğrafı gösterir şekilde oluşturulan şekil, iki görselde de fotoğraf çekilen yerin aynı olduğunu bildirir niteliktedir.

Şekil 16: Türkiye'den Para Almam (Takvim Gazetesi)

Türkiye'nin yakın temaslar içerisinde olduğu Katar ile ilgili bir haber söz konusudur. Katar Emiri'nin Türkiye'ye hibe ettiği uçakla ilgili açıklamalardan yola çıkılarak atılan bir manşettir. Katar Emiri El Sani'nin hibe ettiğini açıkladığı uçağın ücretiyle ilgili yaşanan krize bir açıklık getirmek amacıyla haber oluşturulmuştur. Bu yüzden ücretiyle ilgili yapılan konuşmaların önünü kesmek için alınan uçakla ilgili herhangi bir ücretin ödenmediği okuyucuya sunulmak istenmiştir. Krizi bitirme amacında olan manşet, doğrudan bilgi vermektedir. Atılan manşetin hangi konu ile ilgili olduğu ancak haber metni okunduğunda anlaşılmaktadır. Manşet başlı başına konuyu kapsamamaktadır. Gündemde olan bir konunun ele alınması manşetin okunduğunda hangi konu ile bağlantılı olduğunu tahmin edilebilir olmasına katkıda bulunmuştur.

Manşet ve haber metni okunduğunda dikkat çeken ilk detay Katar Emiri'nin sözleri ile yapılan tasarruftur. Açıklamanın tamamında Katar Emiri: "Ben Türkiye'den para almam; hediye ediyorum, hibe ediyorum." ifadelerini kullanmıştır. Gazete manşetinde ise "ben" öznesinin yanında "hediye ediyorum" ve "hibe

ediyorum" cümleleri cümleden çıkarılmıştır. Bu noktada gazete manşetindeki "para almam" ifadesi, "hediye ediyorum" , "hibe ediyorum" cümlelerini de yansıtır durumdadır. Gazete editörlerinin bu tasarrufa neden gittiğinin açıklaması olarak şu nedenler gösterilebilir:

1. İnsan hediye aldığı bir şey için para ödemediğinin yanında hibe edilen bir şey için de herhangi bir para ödemesi yapmamaktadır. "Hibe etmek" "bağışlamak" anlamına gelmektedir. Bu tanım üzerinden de anlaşılacağı gibi insan bağış olarak aldığı bir şey için ücret ödememektedir. Bu iki durumda da herhangi bir ücret ödemesi söz konusu olmadığına göre sadece "para almam" ifadesinin manşette kullanılmış olması haklı bir gerekçedir.

2. "Para almam" ifadesinde "almam" fiilinde yer alan "+m" şahıs ekinin bulunması, cümlede "ben" zamirinin çıkarılmasına sakınca oluşturmayacak bir yapıda olması.

3. Manşetin kısa bir şekilde çarpıcı hale getirilmek istenmesi de yine söz konusu tasarrufun haklı yanını oluşturan bir diğer nedendir.

Manşet cümlesinde anlam açık bir şekildedir. Alınan uçakla ilgili ücret ödemesinin olmayacağını gösterir anlamdadır. Buna dayanak olarak; uçağın nasıl alındığıyla ilgili yaşanan tartışmaya açıklık getiren cumhurbaşkanının Katar Emiri'nin söylemlerini paylaşması ve uçakla ilgili herhangi bir ücret ödemesinin olmadığını açıklamasını gösterebiliriz. Manşet cümlesinin anlamını daha iyi ortaya çıkaran detay: Türkiye ve Katar arasındaki dostluk bağlarıdır. Çünkü bir şeyin hibe edilmesi ve hediye edilmesi ancak dostluğun ve muhabbetin olduğu durumlarda gerçekleştiği bilinen bir gerçektir. Günlük yaşamda bile dost bilinen kimselerle yapılan alışverişlerde hatırın tutulduğu ve değerin verildiği gerçeği de bilinmektedir. Bu noktadan hareketle manşet cümlesinden çıkarılacak bir diğer anlam da Katar Emiri'nin dost bildiği Türkiye'nin hatırını tutarak uçak için para almadığıdır. Manşette ve Katar Emiri'nin açıklamalarında "Türkiye" isminin kullanılması da yine aynı sebeptendir.

Manşet cümlesinde vurgulanan öge: paradır. Bunu doğuran temel sebep ise yine uçağın ücretiyle ilgili bir gündemin olmasıdır. Bu noktada Türkiye gündeminde olan şey ile cümle merkezinde olan şey ortaktır denebilir.

Manşet görsellerle dikkat çekici hale getirilmiştir. Habere konu olan uçağın havadayken çekilmiş bir fotoğrafla birlikte Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın ve Katar Emiri El Sani'nin birer fotoğraflarına da yer verilmiştir. Liderlerin fotoğraflarına yer verilmesinin temel nedeni uçak alışverişinin ikilinin arasında gerçekleşmiş olmasıdır. İkili arasında geçen diyalog haber metninde de verildiği için fotoğraflarla haber metni birbirine bağlanmış şekildedir. Devlet liderlerinin konumlandırılması ise şu şekilde olmuştur: Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın fotoğrafı manşetin sol üst köşesinde; Katar Emiri El Sani'nin fotoğrafı ise sağ üst köşede yer almıştır. Fotoğraflar hafif yatay şekilde yerleştirilmiştir. Fotoğraflara dikkat edildiğinde arka planları paylaşılan uçağın arka planıyla ortaktır. Paylaşılan fotoğraf havadayken çekilmiş olması fotoğrafların da havadaymış gibi anlaşılmasına sebep olmuştur. Katar Emiri'nin fotoğrafı diğer fotoğrafa göre daha büyüktür. Fotoğrafta dikkat çeken bir unsur da Katar Emiri'nin tebessüm ediyor olmasıdır. Somurtan veya ciddi bir ifadeye sahip bir fotoğraf yerine tebessüm eden bir fotoğrafının paylaşılması, ikili arasında geçen muhabbet ve alışveriş memnuniyetinin göstergesi olarak gösterebiliriz. Katar Emiri'nin fotoğrafının üstüne ismi yazılmıştır. Bu detay paylaşılan kişinin kim olduğunu tanıtmak amacındadır. Çünkü manşeti okuyan bir kimse Katar Emiri'ni tanımayabilir ve paylaşılan fotoğrafın kime ait olduğunu bilemeyebilir. Bu durumun önüne geçmek için isim yazma gereği duyulmuştur. Bu görüşü kanıtlayan detay ise Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın bulunduğu fotoğrafın üzerinde isminin yazılmamış olmasıdır. Çünkü Türkiye'de yaşayan herkes fotoğraftakinin kim olduğunu bilmektedir.

Görseller içerisinde iki ülkeye ait bayraklar da vardır. Bayraklar ülke liderlerinin fotoğraflarının hemen yanına konumlandırılmıştır. Liderlerin fotoğraflarıyla ilgili yataylık bayraklar için de geçerlidir. Ülkelerin bayraklarına yer verilmiş olması haberin görsel açıdan daha da zengin olmasını sağlamıştır.

Manşet haberine ait görsellerde en dikkat çeken fotoğraf ise hediye edildiği söylenen uçağın havadayken çekilmiş olan fotoğrafıdır. Uçak diğer görsellerde de olduğu gibi hafif yatay bir şekilde sayfada konumlandırılmıştır. Gazete manşet yazısı da uçağın hemen üstünde yatay şekilde yerleştirilmiştir. Fotoğrafların ve manşet yazısının yatay şekilde tasarlanmış olması okuyucunu dikkatini dağıtmasını engellemiş ve konuya odaklanma bütünüyle sağlanmıştır. Bu bakımdan manşetin

görsel ögeleri birbiriyle uyum içerisindedir. Liderlere ait fotoğrafların havadaymış gibi görülmesi uçağın havada çekilmesiyle bağlantılı gözükmektedir. Buna bayrakları da eklemek yanlış olmaz. Paylaşılan bayraklar dalgalı şekildedir. Bayrakların rüzgâra bağlı olarak havada dalgalanıyor olması bu düşünceyi haklı çıkarır niteliktedir. Bu şekilde yorumlanmasının temel sebeplerinden bir tanesi de manşet haberinin arka planında gökyüzü mavisi renginin kullanılmış olmasıdır. Bu bakımdan manşet uçak, bayrak ve arka plan rengi itibariyle birbirini tamamlamaktadır.

Manşet görsellerinde uçağın kullanılması, manşeti okuyan okuyucunun haberin hangi konuyla ilgili olduğunu anlamasına olanak sağlamıştır. Paylaşılan uçağın Katar'a ait olduğunu doğrulayan işaretler vardır. Uçak Katar bayrağının renkleriyle boyanmış ve uçağın kuyruk kısmında Katar'a ait bir sembol kullanılmıştır.

Şekil 17: Kaşıkçı Elması (Fotomaç Gazetesi)

Mücevherler arasında hiç şüphesiz elmasın yeri ayrıdır. Doğada az bulunuyor olması ve göz kamaştırıcı bir güzelliğe sahip olması, elması diğer mücevherlerden ayıran özelliklerdendir. Birçok devletin hazinesinde birbirinden değerli elmaslar bulunmaktadır. Türkiye'nin de sahip olduğu en değerli elmas, Kaşıkçı Elması'dır. Kaşıkçı Elması, Mustafa Hatipoğlu'nun araştırmasına göre dünyaca meşhur elmaslar içerisinde yaklaşık olarak 63. sıradadır. Kaşıkçı Elması'nın geçmişten günümüze nasıl geldiği ve Osmanlı'nın nasıl sahip olduğu ve isimlendirilmesinde nasıl bir hikâyenin olduğu tam olarak açıklanamamaktadır. İsimlendirilmesiyle ve Osmanlı'ya gelişiyle ilgili birçok rivayet vardır. Mustafa Hatipoğlu Kaşıkçı Elması ile ilgili

yaptığı çalışmada rivayetleri değerlendirmiş fakat isimlendirilmesiyle ilgili kesin bir bilgiye ulaşamamıştır. İsimlendirilmesiyle ilgili en mantıklı bulunabilecek ihtimaller ise Hatipoğlu tarafından şöyle açıklanmıştır:

> İsminin "Kaşıkçı Elması" olarak konulmasında iki ihtimal ön plana çıkmaktadır. Birincisi, bu taş ilk kez Osmanlı padişahlarından biri tarafından tıraşlatılmıştır ve tıraş ustasını onurize etmek için onun lakabı olan "kaşıkçı" ismi verilmiştir. İkincisi, bu taşa kaşıkçı ismi tamamen tesadüf ve alelade bir isim olarak verilmiştir (10).

Elmasın isimlendirilmesiyle ilgili bu detaydan sonra manşet incelendiğinde, manşetin haftayı galibiyetle kapatan Fenerbahçe Spor Kulübü'nün futbolcularından karşılaşmada gol atmış olan Eljif Elmas'ın soyadından türetilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Kaşıkçı ismiyle herhangi bir bağlantısı bulunmayan futbolcunun ve spor kulübünün manşetle bağlantısı, alınan galibiyetin çok değerli görülmesinden ve futbolcunun hem performansından hem de karşılaşmada gol atmış olmasından dolayı elmas ile ilişkilendirilmesiyle olmuştur. Alınan galibiyet ve futbolcu "Kaşıkçı Elması" manşetini oluşturan iki ana sebeptir. Elmaslar içinde özellikle "Kaşıkçı Elması"nın kullanılmasının nedeni şu şekilde açıklanabilir:

1. Türkiye'nin sahip olduğu en değerli mücevherin Kaşıkçı Elması olması,

2. Elmasın "Kaşıkçı Elması" olarak kayıtlarda bulunması. Yani iki isimden meydana gelmiş bir isimlendirmeye sahip olması.

Bu detaylar göz önüne alındığında gazete manşetinin alınan galibiyetin önemine vurgu yapmak için hem oyuncunun isminden hem de elmasın isminden yararlandığı açıkça belli olmaktadır. Alınan galibiyetin çok değerli görülmesinin sebebi: Fenerbahçe Spor Kulübü'nün geçmiş haftalarda almış olduğu mağlubiyetler ve yaşadığı puan kayıplarıdır.

Spor gazetelerinde bilgi vermekten çok dikkat çekmek için kullanılan manşetler, çarpıcılığını söz konusu manşette de göstermiştir. "Kaşıkçı Elması"nın tamlananı olan "Elması" içerisine sporcunun soyadı olan "Elmas"ın belirtilmek istenmesi savunulan görüşü desteklemektedir. Bu sayede hem alınan puanın önemine hem de sporcuya vurgu yapılmıştır. Alınan puanın "paha biçilemez" olduğu vurgusu manşetin tanıtım yazısında da belirtilmiştir. Manşeti açıklayan, üst başlık veya

tanıtım yazısı denebilecek bilgilendirme de elmasa ve oyuncuya olan vurgunun kanıtı olarak gösterilebilir.

Karşılaşmanın tek golle bitmiş olması da manşette elmasa vurgu yapılmasının bir başka nedeni olarak gösterilebilir. Çünkü az gol her zaman zor olan bir karşılaşmayı ifade etmese de genellikle zor ve sıkıntılı bir maç skoru olarak görülmektedir. Karşılamanın tek golle bitmiş olmasından ve takımın içinde bulunduğu durumdan yararlanılarak atılan manşet dildeki şekil ve anlam zenginliğinin güzel bir örneği olarak gösterilebilir.

Gazete manşetini oluşturan haberin görsellerinde iki fotoğraf paylaşılmıştır. Fotoğraflar içerisinde kullanılan en dikkat çekici öge "Kaşıkçı Elması"dır. Elmasın büyük boy fotoğrafının üzerinde karşılaşmada gol atmış olan Eljif Elmas adlı futbolcunun gol sevinci sırasında çekilmiş fotoğrafı yer almaktadır. Futbolcunun elmasla bütünleştirildiği görsellerde, futbolcu "Kaşıkçı Elması"na benzetilmek istenmiştir. Oynadığı futbol ve karşılaşmada atılan tek golün sahibi olması onu diğer sporcular içerisinde daha değerli kılmıştır. Manşetin anlam örüntülerinde puana yapılan vurguyu görsellere bakarak da yapmak mümkündür. Çünkü söz konusu takımla ilgili belirtilen durumlar ve Eljif Elmas'ın hem manşette hem de görsellerde kullanılmış olması bu görüşü desteklemektedir.

Manşet yazısında Eljif Elmas adlı sporcunun "Elmas" soyadının "Kaşıkçı Elması" içerisinde farklı renklerle vurgulanmış olması ve "Kaşıkçı Elması"nın fotoğrafına yer verilmesi, verilmek istenen mesajın daha güçlü olarak iletilmesine aracılık etmiştir. Fenerbahçe Spor Kulübü'nün iki ana rengi sayılan ve takımla bütünleşen sarı ve lacivert renkler manşet yazısında şu şekilde kullanılmıştır: Kaşıkçı ismi ve +ı üçüncü teklik kişi iyelik eki mavi renk çerçeve içerisinde sarı renkle yazılmışken elmas ismi sarı çerçeve içerisinde mavi renkle yazılmıştır. Renklerin bu şekilde kullanılması da Eljif Elmas adlı sporcuya yapılan vurgunun bir başka göstergesidir.

Futbolcular içerisinde sadece gol atmış futbolcunun fotoğrafının paylaşılması karşılaşmanın sonucuyla ilişkilendirilebilir. Oynanan karşılaşmada tek golün atılmış olması sözü edilen ilişkinin kanıtı niteliğindedir.

3.1.4. 18 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 18: Silahsız Çözüm (Hürriyet Gazetesi)

SİLAHSIZ ÇÖZÜM

İDLİB KRİZİNDEN İNSANİ ÇIKIŞ

Dünyanın nefesini tuttuğu İdlib krizini konuşmak için bir araya gelen Erdoğan ile Putin'in görüşmesinde Türkiye'nin formülü kabul edildi.

10 günde ikinci görüşme

Son 10 günde ikinci kez bir araya gelen Erdoğan ile Putin, Rusya'nın Soçi kentindeki "Bacerov Rucey" konukevinde görüştü.

İdlib'e askeri operasyon yok

Milli Savunma Bakanı Akar ile Rus mevkidaşı Soygu, İdlib'le ilgili mutabakat imzaladı. Soygu, İdlib'e askeri operasyon düzenlenmeyeceğini açıkladı

Suriye'de asıl tehlike PYD-YPG

■ Suriye'de teröristlerin varlık gösterdiği alanların İdlib'le sınırlı olmadığını söyleyen Erdoğan, "En büyük tehdit İdlib'den ziyade Fırat'ın doğusundaki PYD/YPG'dir. Bu terör bataklıkları kurutulmalı" dedi.

AĞIR SİLAHLAR ÇEKİLECEK

■ Soçi'deki zirvede, İdlib'de silahlardan arındırılmış 15-20 kilometrelik bir bölge kurulması kararlaştırıldı. Muhalifler, bulundukları alanda kalmayı sürdürecek ancak radikal gruplar bu bölgede faaliyet gösteremeyecek, ağır silahlar çekilecek. Rusya, İdlib'e saldırılmamasını sağlayacak. Bu alanın her iki tarafında Rusya ile Türkiye koordineli olarak devriye gezecek.

'İNSANİ KRİZİN ÖNÜNE GEÇTİK'

■ Erdoğan zirve sonrasında Putin ile birlikte yaptığı açıklamada şunları söyledi: "Gerek üçüncü tarafların provokasyonlarını, gerekse ihlallerin tespitini ve engellenmesini yine birlikte temin edeceğiz. Türkiye, İdlib çatışmasızlık bölgelerindeki gözlem noktalarını da tahkim edecektir. Bu mutabakatla, İdlib'de büyük bir insani kriz yaşanmasının önüne geçtiğimize inanıyorum." >> 15'te

Türkiye'nin yakından ilgilendiği İdlib Sorunu ile ilgili görüşmelerin sonucunda çıkan karar manşete konu olmuştur. Günlerdir gündemde olan bir konunun Türkiye ile Rusya arasında yapılan mutabakatın çatışmasız olarak imzalanması, manşetin "Silahsız Çözüm" olarak atılmasına neden olmuştur. Konu ile ilgili daha önce silahlı operasyon fikirlerinin de olduğu ve tartışıldığı belirtilen haberde yoğun görüşmeler neticesinde Türkiye'nin öne sürmüş olduğu formül kabul edilmiştir. Konu ile ilgili detaylardan sonra gazete manşeti incelendiğinde sorun haline gelmiş olan bir şeyin çözümünden söz edildiği anlaşılmaktadır. Fakat gazete manşeti konu ile ilgili tam bilgi vermemiş çıkan kararın özetini iki kelime ile belirtmek istemiştir. Hangi konu ile ilgili çözümün olduğunu anlamak için alt başlıklar ve haber metninin okunması gerekmektedir.

Manşeti daha iyi anlaşılır kılan spot başlık olmuştur. "İdlib Krizinden İnsani Çıkış" ile atılan başlık, yapılan görüşmeler sonucunda çıkan çatışmasızlık kararının insani değerlere sahip nitelikte olduğu vurgulanmıştır. Sorun ile ilgili görüşler sunan taraflardan Türkiye'nin sunmuş olduğu formülün kabul edilmiş olması da gazete manşetinin ve spot başlığının Türkiye merkezli olmasına neden olmuştur. Türkiye'nin insani değerlere verdiği önem de bu şekilde vurgulanmak istenmiştir. Manşet ile spot başlık arasındaki uyum ve yakın anlam sözcük seçimlerinden de anlaşılmaktadır. Silahsız olan her şeyin insani olduğu savunulamaz fakat savaş ve sorunların olduğu bir bölgede silahsız bir çözümüm üretilmiş olması öne sürülen

formülün insani değerlere sahip olduğunu göstermektedir. Bu bakımdan manşette atılan "silahsız" kelimesi ile spot başlığında atılan "insani" kelimesi birbirini anlam bakımından tamamlamaktadır. Her iki durumda da pozitif bir durum ve anlam söz konusudur. Birbirini tamamlayan diğer iki kelime ise "çözüm" ve "kriz"dir. "Kriz" kelimesi her ne kadar negatif bir anlam değerine sahip olsa da "çözüm" gibi pozitif anlamlı bir kelime ile uyum içerisindedir. Krizin olduğu bir yerde her zaman çözüm olmayabilir. Bu nedenle haber detaylarında çözüme kavuşturulan bir krizin olması yani olumlu bir şekilde çözümlenmesi "çözüm" ve "kriz" arasındaki olumlu bağın açıklaması niteliğindedir.

Manşette kullanılan "silahsız" kelimesi iki devlet arasında imzalanmış olan mutabakatın özelliğini göstermektedir. Türkiye ve Rusya arasında yapılan mutabakat, İdlib Sorunu ile ilgili herhangi askeri operasyonun olmayacağı üzerinedir. Bu nedenle "silahsız" kelimesi yapılan anlaşmanın çatışmadan ve askeri harekâtın olmayacağı insani bir yaklaşımı ifade etmektedir. "Çözüm" kelimesi ise nitelenen anlaşmanın olumlu sonucu olarak "silahsız" kelimesiyle bütünlük göstermektedir.

Eksiltili cümleyle kurulmuş manşetlerde merak uyandırma temel hedeftir. Bu nedenle söz konusu manşette de merak uyandırma ön plandadır. Konunun en çarpıcı özelliği iki kelimeyle okurlara servis edilmiştir.

Manşetin haberinde kullanılan fotoğraflar söz konusu anlaşmanın yapıldığı zamana aittir. Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı ile Rusya devlet başkanı arasında Rusya'nın Soçi kentinde yapılan görüşmelere ait olduğu fotoğraflar üzerine yazılan yazıyla belirtilmiştir. İki devlet adamı birbiriyle konuşurken çekilmiş olan fotoğraflar, İdlib Krizi ile ilgili yapılan görüşmelerin göstergesidir. Görüşmelerin iki devlet adamı arasında yapıldığı vurgusu, ikili dışında başka kimsenin fotoğrafta bulunmayışıyla sağlanmıştır. Kullanılan diğer görselde ise Türkiye savunma bakanı ile Rus mevkidaşı arasında yapılan anlaşmaya ait fotoğraf paylaşılmıştır. Fotoğrafta iki savunma bakanı, Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan ile Rusya devlet başkanı Vladimir Putin'in önünde, anlaşmaya ait dosyaların ellerinde bulunduğu zamanda çekilmişlerdir. Fotoğrafla ilgili bütünsellik ve anlam şu şekilde açıklanabilir: İki devlet başkanının biraz daha yüksek bir platformda olması mevkilerinin diğer iki devlet adamından daha yüksek olduğunu göstermektedir. Yüksek platform önünde

iki devletin savunma bakanlarının anlaşmaya ait dosyaları ellerinde bulundurmaları, İdlib ile ilgili sorunun daha çok askeri yönüne vurgu yapıldığının göstergesidir. Bu yönüyle fotoğraf devletlerin hiyerarşik yapısını da göstermektedir.

Haberde sözü edilen sorun ve soruna dair çözüm fotoğraflarla güçlendirilmiştir. İki devlet adımının olması, savunma bakanlarına yer verilmesi, anlaşmanın somut kanıtı olarak mutabakatın olduğu dosyalara yer verilmesi bu görüşü destekler niteliktedir.

Şekil 19: İdlib'de 'Silahsız Bölge' Kurulacak (Sabah Gazetesi)

Türkiye ile Rusya arasında gerçekleştirilen İdlib Sorunu ile ilgili görüşmelerin neticesinde alınan karar manşete konu olmuştur. Taraflar arasında yapılan anlaşma gereği İdlib'de iki devlet kontrolünde olacak bir bölgenin kurulması kararlaştırılmıştır. Türkiye'nin mevcut sorunla ilgili formülünün kabul edildiği vurgusu manşetin üst başlığında belirtilmiştir.

Manşet, yüklemi bulunan ve dolayısıyla yargı içeren bir yapıdadır. Kesin olarak alınan bir kararın olduğu ve nerede nasıl uygulanacağı manşette belirtilmiştir. İdlib'in dünya gündeminde olması kurulan cümle yapısında da başta yer almasına neden olmuştur. Okur manşeti okumaya başladığı anda "İdlib'de" ifadesinden sonra gelen yargıların doğrudan o yerle ilgili olduğunu anlayacaktır. Cümle yapısında "Nerede?" sorusunun cevabı başta verilmiş ve sonraki ögenin daha da ön plana çıkmasını sağlamıştır. Cümlede vurgulanmak istenen öge ise "silahsız bölge"dir. Çünkü İdlib Sorunu ile ilgili bilgili olan herkes öncelikle hangi kararın çıkmış olduğunu merak etmektedir. Bu nedenle kurulan cümle yapısında "silahsız bölge" yüklemden hemen önce tırnak içinde de kullanılarak vurgulanmıştır. Manşet

okunduğunda "silahsız bölge" ile akla gelen ilk anlam, tamamen silahtan arındırılmış bir bölge olsa da haberin detayında sadece ağır silahların bölgeden çekileceği belirtilmiştir. Bu bakımdan manşet, haber metninden anlam olarak farklılık içermektedir. Çünkü herhangi bir yere silahsız bölge diyebilmek için o bölgede hiçbir silahın bulunmaması gerekir. Haber metininde ise Türkiye'ye ve Rusya'ya ait askerlerin bölgede devriye faaliyeti göstereceği belirtilmiştir. Askerin olduğu bir yerde silahın da olacağı gerçeği göz önünde bulundurulduğunda bölgeye silahsız demenin yanlış olacağı anlaşılmaktadır. Söylemlerden ve alınan karardan türetilen manşetin içinde bulunan "silahsız bölge" ifadesinin derin anlam yapısında çatışmanın olmayacağı ve bölgenin ağır silahlardan arındırılacağıdır. Edilgen ve gelecek zaman ile çekimlenmiş olan cümlede "kurulacak" ifadesiyle söz konusu bölgenin iki devletin işbirliği ile kurulacağı anlaşılmaktadır. Bu dayanak olarak İdlib Sorunu ile ilgili görüşmelerin Türkiye ve Rusya arasında yapıldığının bilinmesi gösterilebilir. "Kurmak" fiili, "1. Bir şeyi oluşturan parçaları birleştirerek bütün duruma getirmek, monte etmek […] 14. Sağlamak, oluşturmak" olarak tanımlanır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1531) olarak tanımlanır. Suriye topraklarında Türkiye'nin ve Rusya'nın da faaliyet göstermesi ve bazı bölgelerin iki devletin kontrolünde olduğu bilgisine dayanarak "kurulmak" fiilinin ortaklık ve işbirliği anlamında "birlik oluşumu" için kullanıldığı söylenebilir.

Gazetenin manşetini oluşturan haberde iki tane fotoğraf yer almıştır. Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan ile Rusya devlet başkanı Vladimir Putin ait büyük boy fotoğrafta iki liderin tokalaşması göze çarpmaktadır. İki liderin de güler yüzle fotoğrafının konması, anlaşmanın iki taraf için de sevindirici ve memnuniyet verici olduğunun göstergesidir. İki lider dışında başka kimsenin olmaması, anlaşmanın başka tarafının da olmadığının açık bir göstergesidir. Bu görüşü destekleyen bir diğer detay ise iki liderin arkasında sadece Türkiye'ye ve Rusya'ya ait bayrakların bulunmasıdır.

Büyük boy fotoğrafta verilmek istenen mesaj bir başka fotoğrafla güçlendirilmek istenmiştir. Büyük fotoğrafın sağ alt köşesinde hafif yatay şekilde konumlandırılan fotoğrafta tarafların yine tebessüm etmesi bu yargıyı destekler niteliktedir. Küçük fotoğrafta cumhurbaşkanının hemen arkasında Türkiye

Cumhuriyeti bakanlarının olması ve Rusya devlet adamlarına yer verilmemesi haberin Türkiye'de yayımlandığının kanıtı olarak gösterilebilir.

Manşeti oluşturan yazının renkleri incelendiğinde iki devlet arasındaki görüşmenin neticesi olarak çıkan kararın vurgulanmak istenmesi açıkça görülmektedir. "Silahsız bölge" ifadesinin kırmızı renkle, diğer yazıların beyaz renkle yazılmış olması bu görüşü desteklemektedir.

Şekil 20: Silahlara Veda (Takvim Gazetesi)

Suriye sınırları içerisinde bulunan İdlib şehrinin dünya gündeminde yer alması ve İdlib'deki sorunlara çözüm üretmeye çalışan iki devlet olan Türkiye'nin ve Rusya'nın görüşmeler sonucunda aldıkları karar gazete manşetini oluşturmuştur. İdlib'de ağır silahların toplatılması ve oluşturulacak bölgede Türkiye'nin ve Rusya'nın askerleri tarafından devriye faaliyetleri getirileceği kararı manşetin "Silahlara Veda" şeklinde atılmasına neden olmuştur. Manşet yazısı incelediğinde alınan çatışmasızlık kararının bölgeye huzur getireceği ve savaş unsurlarının bölgeden uzaklaştırılacağı "veda" kelimesiyle anlatılmak istenmiştir. Veda kelimesi "Ayrılırken birbirine selam ve esenlik dileme" olarak tanımlanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 2476). Tanım daha çok iki kişi arasındaki duygusal ayrılık üzerine yoğunlaşmışsa da vedanın neticesinde esenlik dilendiğinin vurgulanması, silahların bırakılması üzerine bölgede oluşacak pozitif atmosferin manşet yazısındaki karşılığı "veda" kelimesinin kullanılmasıyla olmuştur. Bu yargıyı destekleyecek olan bir diğer unsur ise silahlardır. Savaşın sürdüğü bir yerde silahın zihinlerdeki yansıması savaş, kan ve gözyaşıdır. Savaş durumunun yaşandığı bir bölgenin silahlardan arındırılması bölge için hiç şüphesiz daha rahat ve huzurlu bir atmosferin oluşacağının

habercisidir. Bu bakımdan "veda" kelimesindeki esenlik ile silahsız bir bölgenin huzurlu atmosferi arasında pozitif tutarlılık vardır. "Veda" kelimesinin günümüzdeki istenmeyen ayrılıklar için kullanımı ile manşetteki kullanımı arasında bir zıtlık söz konusudur. Çünkü insanlar günümüzde herhangi bir şeye veya bir kimseye veda ederken üzüntü duymaktadır. Gazete manşetinde ise "veda" mutluluk verici bir anlam vermektedir. Bunu sağlayan en önemli unsur ise öldürücü nitelikte olan silahlardır. Bu bakımdan hem bölgede yaşayan insanların hem de bölgenin genel durumu hakkında bilgi sahibi olan insanların silahların bırakılmasından dolayı bir üzüntü yaşayacağı söylenemez. Negatif anlamlı ve çağrışımlı iki kelimenin bir bütün halinde pozitif hale gelmiş olmasının ana nedeni İdlib'in içinde bulunduğu çatışma durumudur.

Eksiltili cümle özelliği gösteren gazete manşeti bilgi vermekten çok dikkat çekme amacıyla oluşturulmuştur. Dikkat çekilen konu alınan karardır. Gazete manşetinde ise neresi için karar alındığı belirtilmemiş haberin okunması için sadece kararın özeti okuyucuya servis edilmiştir.

Manşet haberinde kullanılan görsel ögeler bir tane fotoğraf ve iki bayraktır. Fotoğrafta sadece cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan ile Rusya devlet başkanı Vladimir Putin yer almaktadır. Fotoğraf, iki liderin Rusya'nın Soçi kentinde İdlib Sorunu ile ilgili görüşmelerin yapıldığı salonda çekilmiştir. Fotoğrafta iki devlet adamının birbiriyle konuştuğu anlaşılmaktadır. Konuşulan konunun İdlib'le ilgili olduğu okuyucuya bu şekilde aktarılmıştır. Fotoğraflar dışında kullanılan diğer ögeler ise Türkiye'ye ve Rusya'ya ait bayraklardır. Bayraklar manşet yazısının sol üst kısmına yerleştirilmiştir. Haberin görsel ögeleri değerlendirildiğinde yapılan görüşmelerin yalnızca iki devlet arasında yapıldığı anlaşılmaktadır. Fotoğrafta yalnızca iki devlete ait liderlerin bulunuşu ve sadece iki devlete ait bayrakların kullanılması savunulan görüşü desteklemektedir.

İdlib ile ilgi görüşmelerin ciddi bir tavırla gerçekleştirildiğinin kanıtı yine kullanılan fotoğraf olmuştur. İki liderin konu ile konuşurken çekilen fotoğrafta ciddiyet kendisini açık bir şekilde hissettirmektedir. Her ne kadar ciddi bir konu olsa da görüşmeler sonucunda çıkan kararın sevindirici olması ile ilgili bir görselin kullanılmaması manşet ile görseller arasında bir boşluğa neden olmuştur.

Şekil 21: Tren Gelir Hoş Gelir (Fotomaç Gazetesi)

Şampiyonlar liginde mücadele eden spor kulübünün rakibinin isminden dolayı şarkı sözlerinden oluşturulmuş manşet söz konusudur. Rakip takımın isminin Lokomotiv Moskova olması manşetin içerisinde tren isminin geçmesine vesile olmuştur. "Ön adı Lokomotiv olan takımlar demiryolu işçileri tarafından kurulmuştur. Özellikle Sovyet Rusya döneminde ülkenin demiryolu kapasitesi Moskova merkez olmak üzere oldukça artmıştı. O dönemde o yollarda çalışan işçiler eğlenmek için bu kulüpleri kurdular" ("Kulüplerin adı nereden geliyor", 2015). Rakip takımın ismiyle ilgili bu detayla beraber oluşturulan manşeti anlamlandırmak ve kullanılan şarkı sözünün nereye atıfta bulunduğunu açıklamak daha kolay olmaktadır. Rakip takımın eğlence amacıyla kurulmuş olması ve deplasmana geliyor olması, şarkı sözünde bulunan "Tren gelir hoş gelir." ifadesinin manşete temel oluşturduğunu söylemek mümkündür. "Tren" ile kastedilmek istenen hiç şüphesiz rakip takım Lokomotiv Moskova'dır. Lokomotif trenin vagonlarını çeken makine olmasına rağmen manşette rakip takımın tamamına vurgu yapıldığı açıktır. Manşette bu şekilde kullanılmasının temel sebepleri olarak ise lokomotifin trenden bağımsız olarak düşünülememesi ve şarkı sözünün değiştirilmesinin anlam bakımından erozyona uğrayacağının bilinmesidir. Rakip takımın ismiyle kurulacak olan "Lokomotif gelir hoş gelir." ifadesi hiçbir zaman "Tren gelir hoş gelir." ifadesinin anlam ve çağrışım değerine sahip olamayacaktır. Toplumda bilinen ve kabul gören bir şarkı sözünün bu şekilde manşet olarak yazılması dikkat çekmekten çok dikkat dağıtacağı ve zihinlerdeki anlamını yitireceği söylenebilir. Fakat şarkı sözüyle rakip

takım isminin birbirini tamamlayan özelliklere sahip olması sözü edilen durumun yapılmasını olanaksız kılmaktadır.

Manşette kullanılan "gelir" fiilinin deplasmana gelen rakip takım için kullanıldığı açıktır. Karşılaşma hakkında bilgisi olmayan ama rakip takım hakkında bilgisi olan bir kimse manşeti okuduğunda karşılaşma için gelen bir takımın olduğunun farkında olacaktır. Manşetin devamı olan "hoş gelir" deyimi ise gelen bir takım için selamlama anlamında kullanılmıştır. Karşılaşma için İstanbul'a gelen rakip takıma, şarkı sözüyle oluşturulan manşet ile selam yollandığı anlamı da çıkarılabilir. Bu bakımdan şarkı sözlerinin karşılaşma için uygun olduğu söylenebilir.

Manşette kurulan cümle yapısında iki şeye vurgu yapıldığı "gelir" fiilinin tekrarlanmasıyla açıklanabilir. "Tren gelir" ifadesiyle vurgulanan şey rakip takım iken; "hoş gelir" ifadesiyle vurgulanan şey karşılaşma için gelen rakip takımı selamlamaktır. Manşetin anlam değerine bakıldığında rakip takım, tren yolcuğuyla yolculuk yapan ve indiği tren istasyonunda sevenleri veya bekleyenleri tarafından karşılaması yapılan bir kimseye benzetilebilir. Sözü edilen benzerliği oluşturan neden ise kültür ve toplum yapımızda bulunan bir davranış olmasıdır.

Manşet ile manşet haberini oluşturan görseller arasında güçlü bir bağ vardır. Büyük boy fotoğrafta göze çarpan ilk detay bir trenin olmasıdır. Bir başka detay ise tren vagonlarını çeken lokomotifin ön planda tutulmasıdır. Sözü edilen detay, hiç şüphesiz rakip takıma yapılan bir vurgunun göstergesidir. Lokomotiv Moskova takımına yapılan vurguda trenin tamamından çok lokomotifinin ön planda tutulması bu görüşü desteklemektedir. Lokomotif kısmının üstüne yerleştirilen ev sahibi takımının futbolcuları oynanacak, karşılaşmanın hangi takımlar arasında oynanacağını göstermektedir. Futbolcular arasında ön tarafta olan kalecinin elinde futbol takımının teknik direktörünün resmine yer verilmiş bayrağın olması takım liderinin kim olduğunun cevabını oluşturmaktadır. Bayrağın kullanılması eğlenceye ve coşkuya yapılan bir vurgudur. Manşet yazısının etrafına nota sembolüne yer verilmesi, şarkıyı ve oluşacak olan çoşkuyu simgelemektedir. Manşet yazısının şarkı sözünden oluştuğu da yine notalar vasıtasıyla okuyucuya aktarılmak istenmiştir. "Tren gelir hoş gelir." şarkısının zafer şarkısı olarak nitelendirildiğinin kanıtı manşet haberinde yıldız şekil içerisinde kullanılan "Zafer şarkıları söyleyelim." ifadesidir.

Anlam ve çağrışım yönünden bütünsellik gösteren görseller, okuyucuyu etkileme ve belli bir havaya sokma açısından başarılı bir şekilde oluşturulmuştur.

3.1.5. 19 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 22: Akdeniz'de Mini Savaş (Hürriyet Gazetesi)

Suriye'deki savaş durumuna müdahale etmek isteyen ve operasyonlar düzenleyen ülkeler arasında yaşanan kriz gazete manşetini oluşturulmuştur. Haberde Suriye'nin Lazkiye bölgesine füze saldırısı düzenleyen İsrail savaş uçaklarının Rusya'ya ait gözlem uçağını kalkan yapması sonucu Rusya'ya ait uçağın Suriye'nin fırlatmış olduğu hava savunma füzeleri tarafından düşürülmesi üzerine ülkeler arasında çıkan tartışmanın ve bölgede yaşanan hareketliliğin gerginliğe yol açmış olduğu açıklanmaktadır.

Fiili olarak üç ülkenin savaş araçlarını kullanmış olması ve operasyonların askerlerin ölümüyle sonuçlanmış olması gazete tarafından mini bir savaş olarak değerlendirilmiştir. Doğrudan olayın içerisinde bulunan üç ülkenin dışında dolaylı olarak başka ülkelerin de olması, yaşanan durumun savaş olarak nitelendirilmesine neden olmuştur. Eksiltili cümle yapısıyla oluşturulan manşet, bilgi vermekten çok merak uyandırıcı şekilde atılmıştır. Savaşın nerede gerçekleştiğini veya olası başka bir savaşın nerede gerçekleşeceği bölge olarak manşette bilgi olarak verilmişse de tam olarak bir yer belirtilmemiş ve okuyucunun haberin tamamını okumasına yönelik bir ifade yapısı oluşturulmuştur. Manşette kullanılan kelimeler yaşanan durumla ilgili ipuçları içermektedir: "Akdeniz'de" yer tamlayıcısıyla durumun nerede yaşandığı

veya yaşanacağı, "mini" sıfatıyla yaşanılan durumun çok büyük bir durum olmadığı, "savaş" kelimesiyle savaş araçlarının kullanıldığı ve ölümlerin gerçekleştiği anlaşılmaktadır. Manşette savaşın küçük ölçekte görülmesinin bir diğer sebebi ölümlerin daha önce yapılmış savaşlara göre daha az olmasıdır. Gazete manşetinde kullanılan "savaş" kelimesi yaşanan durumu daha da çarpıcı hale getirmiştir. Ortada savaş uçaklarının olması ve ölümlerin yaşanması, yaşanan durumu savaş olarak nitelendirmeye yeterli sebep olarak görülmemektedir. Bir durumun savaş olarak adlandırılabilmesi için devletlerin diplomatik ilişkilerini keserek silahlı mücadeleye girişmesi gerekmektedir. Haber metni okunduğunda ise savaş tanımına uyan herhangi bir durumun söz konusu olmadığı anlaşılmaktadır. Uçağın tam olarak neden, nasıl ve niçin düşürüldüğü tespit edilememiştir. Fakat ortada gerilimin olması ve diplomatik ilişkilerin zedelenmesine neden olacak bir durumun olması gazete manşetinin "savaş" benzetmesini anlamlı kılmaktadır.

Manşete konu olan durumu en iyi yansıtacak olan gösterge hiç şüphesiz adı geçen Rusya'ya ait savaş uçağıdır. Manşet haberinde de Rusya'ya ait IL-20 tipi gözlem uçağına yer verilmiştir. Uçağın düşürülmüş şekliyle değil de havadayken çekilmiş olmasının sebebi: düşürülen uçağa henüz ulaşılamamış olmasıdır. Bunu kanıtlayan ise gazete haberinde kullanılan diğer fotoğraftır. Fotoğrafta yer alan "Süper Gnom" insansız denizaltı araçları yer almaktadır. Fotoğrafta yapılan açıklamada düşürülen uçağı ve uçağın içindeki askerleri arayacak olan araç olarak "Süper Gnom" araçları gösterilmiştir. Haberde adı geçen uçağın henüz bulunmadığı paylaşılan insansız denizaltı araçlarıyla anlaşılmaktadır.

Haberde belirtilen durumun gazete manşetine "mini savaş" olarak yer alması ve yaşanan durumun derecesi yine paylaşılan uçak ile aktarılmak istenmiştir. Haber detaylarında uçağın düşürülmesiyle ilgili doğrudan Rusya, İsrail ve Suriye isimleri geçmesine rağmen sadece Rusya'ya ait uçağın paylaşılması söz konusu durumun derecesini gösterir niteliktedir. Görsellerde İsrail savaş uçaklarına ve Suriye S-200 füzelerine yer verilmemesi sözü edilen "mini savaş" tanımının kanıtlayıcı sebepleridir. Haberde bütün savaş araçlarına yer verilmesi halinde olayın gerçeğinden daha büyük çapta olduğu hissedilecek ve durum ile yapılan haber arasında uyumsuzluk olacaktır. Bu bakımdan detaylar incelendiğinde manşetin ve görsellerin uyum içerisinde olduğu anlaşılmaktadır.

Şekil 23: Canımızı Erdoğan Kurtardı (Sabah Gazetesi)

Türkiye'nin yakından takip etmiş olduğu İdlib Sorunu ile ilgili Soçi'de çıkan karar sonrasında yaşanan durumun İdlib halkı tarafından yorumlanması gazete manşetini oluşturmuştur. Uzlaşma sonrası İdlib bölgesine giden gazete muhabirleri yaşanan durumla ilgili İdlib halkının görüşlerini almıştır. Haberde İdlib halkının uzlaşmadan memnun olduğu ve bunu sağlayanın Türkiye olduğunu açıklamışlarıdır. Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın çabaları ile askeri operasyon riskinin ortadan kalktığını ifade eden İdlib halkı Türkiye'ye ve cumhurbaşkanına şükranlarını iletmişlerdir.

Bölgede yaşanan sevincin nedeni olarak cumhurbaşkanı olarak görülmesi manşete de yansımış durumdadır. İdlib ile ilgili askeri operasyon fikirleri ortadayken sorunun silahların çekilmesiyle giderilebileceğini dile getiren ve savunan cumhurbaşkanının haklı çıktığı haberde dile getirilmiştir. Cumhurbaşkanının çatışma yerine silahsız bir çözümü desteklemesi İdlib halkı tarafından ölümden dönmek olarak tanımlanmıştır. Bölgedeki sıkıntıdan ve ölüm tehlikesinden alınan kararla kurtulduklarını dile getiren İdlib halkının söylemleri manşeti oluşturmuştur.

Manşet bilgilendirme amacıyla atılmıştır. Yaşanan olumsuz bir durumun olumlu sonucu aktarılmak istenmiştir. Olumlu cümle yapısında vurgulanan öge ise "Erdoğan"dır. Türkçede yüklemden bir önce kullanılan öge vurgulanan ögedir. Manşete bu açıdan yaklaşıldığında yaşanan sevincin temel sebebi olarak cumhurbaşkanı olarak gösterilmesi, manşetin cümle yapısında da vurgulanmasına neden olmuştur. Haber metininde İdlib halkının Türkiye ve cumhurbaşkanı sloganları attığı belirtilmiştir. Sloganlar içerisinde Türkiye de olmasına rağmen manşette

cumhurbaşkanının soyadının yer alması gazetenin ideolojik yapısını gösterebilecek niteliktedir. Başka açıdan değerlendirildiğin de ise cumhurbaşkanının tüm Türkiye'yi temsil ettiği için kullanılmış olması anlamı da çıkarılabilir.

Manşet incelendiğinde cumhurbaşkanının bir kahraman olarak gösterildiği anlamı çıkmaktadır. Çatışma bölgesinde ölümle burun buruna olan halkın Türkiye'nin sunmuş olduğu silahsız formülle ölüm tehlikesinden kurtulmuş olması, Türkiye'yi temsil eden cumhurbaşkanını kahraman olarak görülmesine sebep olmuştur. Halkın görüşlerinden oluşan manşette de sözü edilen durum anlaşılmaktadır. Ayrıca bölgenin kurtulmasından çok canlarının kurtulmasına sevindikleri de yine cümleden çıkarılacak bir diğer anlamdır.

Haberde kullanılan görsellerde bir zenginlik söz konusudur. Sevincin hakim olduğu İdlib'e gitmiş olan muhabirler tarafından çekilmiş fotoğraflar dikkat çekmektedir. Büyük fotoğrafta meydanda sevinen İdlib halkına yer verilmiştir. Halkın davulla beraber kol kola sevinç gösterisinde bulunmaları haberde geçen memnuniyetin göstergesidir. Türkiye'nin sunmuş olduğu formülle beraber huzurun geldiğini düşünen İdlib halkının bu düşüncesini kanıtlayan en önemli gösterge meydanda sevinenler arasında bulunan birisinin elinde Türkiye bayrağının bulunmasıdır. Gazete muhabirlerinin bölgede olduğunu kanıtlayan görsel büyük fotoğrafın sol üst kısmına yerleştirilen İdlib'de bulunan muhabirin fotoğrafının paylaşılması ve "Sabah Sıcak Bölgede" başlığının bulunmasıdır. Böylece inandırıcılık artırılmak istenmiştir. Haberin diğer görsellerinden iki tanesi de İdlib'de röportaj yapılanların fotoğraflarından oluşmaktadır. Röportaj yapılan üç kişiden yalnızca iki kişinin fotoğrafı paylaşılmıştır. Üçüncü kişiye ait görsel yer almamaktadır. Gazete haber tasarımında kullanılan şekiller kişileri gösterir şekilde oluşturulmuştur. Röportaj yapılan kişinin isminin yazılı olduğu siyah ok şeklindeki kutucuk fotoğraftaki kişiyi gösterir şekilde tasarlanmıştır. Görüşlerin kime ait olduğunu gösteren şekil fotoğrafı paylaşılmayan kişi için farklı şekilde tasarlanmıştır. Üçüncü kişi için sadece siyah dikdörtgen içerisinde isim yazılmış ve herhangi bir yön gösterimi yapılmamıştır. Manşetin alt başlığında yer alan "İdlib'e Asker Takviyesi Lazım" demecinin kime ait olduğunu göstermek için söylem sahibinin fotoğrafı paylaşılmıştır. Beşgen şekil içerisinde olan fotoğraf Dışişleri Bakanı Mevlüt Çavuşoğlu'na aittir. Beşgen şeklin sivri ucu açıklamalarda bulunan bakanın

görüşlerinin yer aldığı metne doğru yerleştirilmiştir. Bu sayede alt başlıktaki demecin ve haberde geçen açıklamaların sahibi gösterilmiştir.

Haberde kullanılan bir diğer fotoğraf İdlib için görüşmeler yapan iki devlet olan Türkiye ve Rusya devlet başkanlarının mutabakat sırasında çekilmiş fotoğraflarıdır. Fotoğraf, mutabakatla sonuçlanmış olan görüşmelerin ve mutabakat sonrasında İdlib'de oluşan pozitif havanın kimler tarafından sağlanmış olduğunu gösterir niteliktedir. İki liderin tokalaşırken çekilmiş fotoğrafın paylaşılmış olması uzlaşmayı göstermektedir.

Şekil 24: Onur Tablosu (Takvim Gazetesi)

Türkiye'deki döviz kurunun son zamanlarda sürekli olarak yükselmesi üzerine durumdan istifade etmek isteyen insanlardan farklı bir şekilde davranış içerisinde bulunan bir işletmeci habere konu olmuştur. Dövizi bahane ederek sürekli zam yapan işletmelerden farklı olarak fiyatlarını sabit tutan işletmecinin davranışı onurlu bir davranış olarak gösterilmiştir. Fiyat listesinin paylaşılmış olduğu haberde dövizi bahane ederek zam yapanlara inat hiç zam yapmayan lokantacının sırrı açıklanmıştır. Lokantacının açıklamalarına yer verilen haberde onun göstermiş olduğu tutum idealize edilmiştir. Fiyat listesine vurgu yapmak için atılan "Onur Tablosu" manşeti, bu görüşü destekler niteliktedir. Lokantacının sergilemiş olduğu tutumun doğru bir tutum olduğu hissettirilmiştir. Fırsatçılara karşı olduğu ve işini iyi yaptığını söyleyen lokantacının kendilerini zora sokacak bir durum yaşanmaması halinde fiyat tarifesinde bir değişiklik düşünmediğini dile getirmektedir. Gazetenin doğru bir davranış olarak gördüğü tutumun son zamanlarda yapılan fırsatçı tutumlara karşı olduğunu da gazete manşetinde kullanılan "onur" kelimesiyle anlamak mümkündür.

"1. İnsanın kendine karşı duyduğu saygı, şeref, öz saygı, haysiyet, izzetinefis. 2. Başkalarının gösterdiği saygının dayandığı kişisel değer, şeref, itibar" olarak tanımlanan (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1806) onur kelimesinin anlamları göz önünde bulundurulduğunda savunduğumuz görüşlerin doğruluğu kanıtlamaktadır. Toplumca benimsenmiş bir davranış şekli olan onurlu davranışın gazete manşetinde kullanılmış olması topluma hitap etme ve toplumu etkileme noktasında önemli bir yer tutmaktadır. Gazete manşetinde kullanılan bir diğer isim olan "tablo" kelimesi ise fiyat listesi için kullanılmıştır. Lokantacının sergilemiş olduğu davranışın onurlu bir davranış olduğunun fiyat listesine bakarak anlaşılması için fiyat listesi "tablo" olarak aktarılmıştır. Manşette kastedilmek istenen tablo, bez parçasından ve boyanmış bir bez parçasından ziyade "Birbiriyle olan ilgilerine göre düzenlenerek yazılmış şeylerin hepsi" (Türkçe Sözlük, 2011, s.2239) olarak gösterilebilir. Ortada herhangi bir resmin söz konusu olmaması ve yemeklerin fiyatının karşılarında yazılmış olduğu bir fiyat tarifesinin bulunması sözü edilen durumu desteklemektedir.

Manşet bilgi vermekten çok dikkat çekme amacıyla atılmıştır. Manşet cümlesinde yüklemin bulunmaması ve manşetin sadece iki isimden oluşması dikkat çekme için kullanıldığının göstergeleridir. Kısa ve net bir şekilde atılmış olan "Onur Tablosu" okuyucuda onurlu bir tablo olarak neyin gösterildiği merakı uyandırmaktadır. Bu sayede hem gazetenin alımı ve haberin okunması sağlanmak istenmiştir.

Habere konu olan lokantanın fiyat tarifesinin bulunduğu fotoğraf paylaşılmıştır. Fiyatların ucuzluğuna dikkat çekmek için listeden seçilen çorba, kuru fasulye, pilav ve cacık gibi yiyeceklerin fiyatıyla beraber fotoğrafları gösterilmiştir. Bu dört yiyecek için ödenmesi gereken toplam fiyatın da yazılması sözü edilen ucuzluğa yapılan bir başka vurgudur. Fiyat tarifesinin yazılı olduğu görsel ile manşet yazısı birbiriyle bütünlük göstermektedir. Yatay olarak yazılan manşet yazısıyla paralellik göstermesi için fiyatların yazılı olduğu görsel de yatay bir şekilde yerleştirilmiştir. Fiyat listesinin bulunduğu görselin sol tarafına yerleştirilen görsellerde de yataylık söz konusudur. Üç ögenin yatay bir şekilde kullanılması ile odaklanma ve bütünlük daha kolay sağlanmıştır.

Fiyatların yazılı olduğu listenin fotoğrafı ile fotoğrafı gösterilen çorba, kuru fasulye, pilav ve cacık yiyeceklerinin bağlantısını kullanılan kırmızı oklar sağlamıştır. Fiyat listesinde yer alan yiyeceklerin nerede olduğunu ve fiyatlarının ne kadar olduğunu gösteren oklar inandırıcılık derecesini artırmıştır. Okuyucunun dikkatinin dağılmasını engelleyen oklar, okuyucunun yiyeceklerin fiyatlarını aramamasını da sağlamıştır.

Fotoğraflarda verilen yiyecekler de dikkat çekicidir. Lokanta kültürünün temelinde bulunan ve toplum tarafından lokantalarda en çok tüketilen yemekler olduğu bilinen çorba, kuru fasulye, pilav ve cacığın kullanılması bu bakımdan dikkat çekicidir. En çok tüketilen yemeklerin olması topluma hitap etme açısından dikkate değer bir detay olarak göze çarpmaktadır.

Haberde fotoğraflar içerisinde işletmecinin de fotoğrafının bulunması okuyucunun merakını gideren bir unsur olmuştur. Gazete tarafından onurlu davranış olarak gösterilen tutumun sahibinin paylaşılması haberin inandırıcılığını artıran göstergelerden olmuştur. Ayrıca fotoğrafın yerleştirildiği yer de dikkat çekicidir. Manşet yazısının hemen altında paylaşılan fotoğrafın tabloya benzetilmek istenmiş olması düşünülebilir. Bu bakımdan "Onur Tablosu" yazısı, yemeklerin fiyat tarifesindeki ucuzluğunu vurguladığı gibi fiyatların düşük olmasının temel nedeni olan kişiyi de vurgulamak amacıyla oluşturulmuş ve gazetede bu amaca uygun halde yerleştirilmiştir.

Şekil 25: Demirden Korksak Trene Binmezdik (Fotomaç Gazetesi)

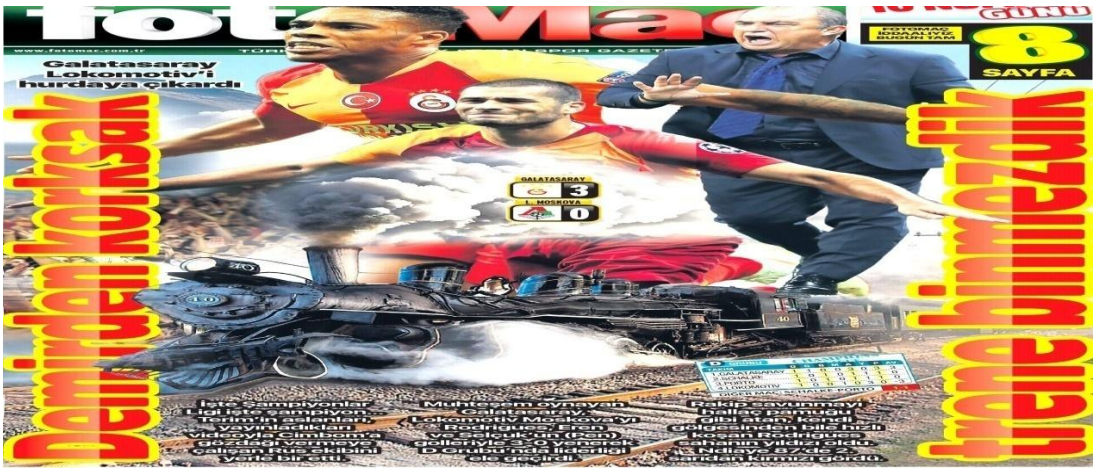

Gazete manşetinin "demirden korksak trene binmezdik" şeklinde atılmasının temel sebebi rakip takım olan Lokomotiv Moskova'nın sahadan yenilgiyle ayrılmış

olmasıdır. Manşet içerisinde "tren" geçmesinin sebebi ise Lokomotiv Moskova takımının demiryolu işçileri tarafından kurulmuş olmasıdır ("Kulüplerin adı nereden geliyor", 2015). Trenle ilişkilendirilen takımın isminde de "lokomotif" olması manşette trenle ilgili ifadelerin kullanılmasına neden olarak gösterilebilir. "Demirden korksaydık trene binmezdik." ifadesi toplumda sıkça kullanılan ifadelerden olmasına rağmen bu sözün atasözü olup olmadığı tespit edilmiş değildir. İfadenin anlam yönünden incelemesi şu şekilde yapılabilir: Treni meydana getiren ana madde demirdir. Trenin uzunluğu ve kütlesi hesaba katıldığında tonlarca demirden oluşan bir ulaşım aracından söz edildiği ortaya çıkmaktadır. Ulaşım aracının tonlarca ağırlıktan oluşmuş olması demirden yana herhangi bir korkusu olan insanın trene binmesi beklenmemektedir. Yani herhangi bir şeyle ilgili korkusu ve endişesi olan insan, korkusuyla yüzleşmek yerine ondan kaçmayı isteyecektir. Bu bakımdan korku ve kaçmak arasındaki bağlantı tren ve binmek ile kurulmuştur.

Yapılan işin risklerini göz önünde bulundurarak veya yaptığı şeyin farkında olarak yapıldığını anlatmak için kullanılan ifadeye benzer atasözümüz ise "serçeden korkan, darı ekmez" , "kuştan korkan darı ekmez" veya "kargadan korkan, darı ekmez" şeklinde de kullanılan atasözüdür. Atasözünün açıklaması "Birtakım tehlikelerden, zorluklardan ve sıkıntılardan korkan kimse hiçbir iş yapamaz" şeklindedir (Albayrak, 2009, s. 601). Demirden korksak trene binmezdik ifadesine benzer olan atasözünde de anlaşılacağı gibi ev sahibi takımın hangi takımla mücadele edeceğinin farkında olduğunu göstermektedir. Hem rakip takımın tren vagonlarını çeken lokomotif ile olan bağlantısı hem de ev sahibi takımın galibiyetine dikkat çekilmesi için manşet oluşturulmuştur.

Bilgi vermeden çok çarpıcılık ön planda tutulmuştur. Toplumda yaygın olarak kullanılan bir sözün kullanılmış olması manşetin dikkat çekici özelliğini yansıtır niteliktedir. Toplumumuzda zorlu veya tehdit oluşturan bir durumu savuşturmak için kullanılan söz, manşette ev sahibi takımın galibiyetiyle rakip takımın mağlubiyeti arasında sözü edilen anlam bağını meydana getirmektedir.

Manşet cümlesinde vurgulanan öge trendir. Trene vurgu yapılmasındaki temel neden ise yine rakip takımın isminden kaynaklanmaktadır.

Haberde kullanılan ana görsel trenin lokomotifidir. Lokomotifin ezilmiş ve bükülmüş bir şekilde kullanılmasının sebebi rakip takımın ağır bir yenilgiyle sahadan ayrılmış olmasıdır. Bu noktada ezilen ve bükülen lokomotif rakip takımı ve mağlubiyeti simgelemektedir. Rakip takımın ismi, manşet ve kullanılan görseller birbiriyle uyum içerisindedir. Fotoğraflarda ev sahibi takımın teknik direktörüne ve gol atmış olan iki futbolcuya yer verilmiştir. Fotoğrafı paylaşılan üç kişi lokomotif kısmının hemen üstüne yerleştirilmiştir. Tren fotoğrafına göre daha büyük olan fotoğraflarda yer alan kişiler, lokomotif kısmını ezen ana unsurlar olarak görülmektedir. Gazete manşetinin üstüne atılan "Galatasaray, Lokomotiv'i hurdaya çıkardı." üst başlığı sözü edilen ezilmişliğin açıklaması niteliğindedir.

Karşılaşmada toplam üç golün atılmış olması fotoğraf sayısıyla paralellik göstermiştir. Karşılaşmada gol atmış olmasına rağmen bir futbolcunun fotoğrafına yer verilmemiştir. Bu bakımdan bir eksiklik söz konusudur. Galibiyetin sevinç oluşturduğunu gösteren gösterge ise gazetenin orta kısmında yer alan, sevinen taraftarların çekilmiş olduğu fotoğraftır.

Gazete manşetinin dikey olarak değil de yatay olarak yazılması, farklılık oluşturmasının yanında görsellerin daha çok ön planda olmasını sağlamıştır. Manşet yazısı ev sahibi takımın renkleri olarak kabul edilen sarı ve kırmızı renkle yazılmıştır. Bu bakımdan manşet yazısının rengi ile fotoğraflarda sarı kırmızı forma giyen ev sahibi takımın oyuncuları arasında bir uyum söz konusudur.

3.1.6. 20 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 26: ABD'den Teröre 250 Tır Daha (Hürriyet Gazetesi)

Suriye'de devam eden gruplar, çeteler ve örgütler arası savaşta, DAEŞ'e karşı savaştığını iddia eden YPG'nin Suriye kolu olan SGD'ye ABD tarafından gönderilen 250 tır zırhlı araç, silah ve mühimmatın gönderilmesi manşete konu olmuştur. Gazete manşetinde ve haber metininde ABD'nin yapmış olduğu yardım, teröre destek olarak görülmüştür. Yapılan yardımın terör örgütlerine destek olarak görülmesinin sebebi Türkiye'nin YPG ve onun Suriye kolu olan SGD'yi terör örgütü olarak görmesidir. Bu bakımdan ABD'nin yapmış olduğu yardım, bir terör örgütüyle mücadele eden başka bir terör örgütüne yapılan destek olarak anlaşılmaktadır.

Manşet cümle yapısıyla beraber incelendiğinde manşette çarpıcı ifadelerin ve unsurların kullanıldığı anlaşılmaktadır. Eksiltili olan cümle, daha önce yapılan yardımlara bir yardımın daha eklendiği anlamını vermektedir. Bunu sağlayan en önemli öge ise "daha" zarfıdır. Daha önce yapılan yardımlara yapılan vurgunun açık göstergesidir. Manşette kullanılan kelimelerin yarattığı anlam bütünlüğü ABD'nin göndermiş olduğu 250 tırın yardım amaçlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu algıyı oluşturan en önemli neden ise daha aynı devlet tarafından yapılmış olan faaliyetler ve yardımlardır. "Daha" zarfından sonra kelime ve fiil kullanılmaması da yine aynı sebeptendir.

Yapılan yardım SGD'ye yapılmış olmasına rağmen manşette SGD yerine "terör" kelimesi kullanılmıştır. Bu bakımdan SGD'nin doğrudan terör örgütü olduğu gösterilmiştir. Manşet bir bütün olarak incelendiğinde ABD'nin terör örgütüne daha önce yardımda bulunduğu ve yardımlarına bir yardımın daha eklendiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ABD'nin terör örgütüyle bağlantısının olduğu da açığa çıkmaktadır.

Manşette "250 tır" kullanılmasının nedeni, gönderilen yardımın büyüklüğüne yapılmak istenen vurgudan kaynaklanmaktadır. "250 tır" ile yardımın miktarı okuyucuya aktarılmıştır.

Manşette kullanılan ögeler okuyucunun istenen algıya erişmesinde önemli rol oynamaktadır. Okuyucunun manşeti okuduğunda ABD'ye karşı bir algı oluşturması sağlanmıştır. Yardım yapan ülke isminin verilmesi, yapılan desteğin miktarının verilmesi ve teröre vurgu yapılması bu görüşü kanıtlamaktadır.

Haber metninde sözü edilen durumu özetleyen ve simgeleyen en önemli gösterge paylaşılan fotoğraflardır. Haberde kullanılan fotoğraflarda ABD'nin göndermiş olduğu zırhlı araç ve silahlar göze çarpmaktadır. Fotoğraflarda ABD askeri ve sözü edilen yardımla ilgili araçlar yer almaktadır. Bu bakımdan fotoğraflar, yapılan yardımı somutlaştırmaktadır. Haberin inandırıcılığı da haber metninde kullanılan fotoğraflar sayesinde artmıştır.

Manşet yazısı iki renkle yazılmıştır. "ABD'den teröre" kısmı beyaz renkle yazılmışken, "250 tır daha" kısmı sarının açık tonuyla yazılmıştır. Bölgenin toprak rengi ile askerlerin kullanmış olduğu araçların renginin yakın olması ve bu renkle bütünleşmesinin yanında gazete manşetine dikkat çekilmesi için sarı tonun kullanılmış olması bu farklılığa neden olarak gösterilebilir.

Haberle ilgili detayların yer aldığı metinlerin arka planının da bölgenin toprak rengine yakın bir renk kullanılmıştır. Bu sayede manşet, fotoğraflar ve kullanılan renkler uyum içerisinde olmuştur.

Şekil 27: Ekonomimizin Gücüne Güvenin (Sabah Gazetesi)

Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın cumhurbaşkanlığı sarayında ABD'den gelmiş olan 30 şirketin yöneticileriyle yapmış olduğu görüşme üzerine manşet atılmıştır. Cumhurbaşkanının yöneticilerle ekonomi üzerine yaptığı görüşmede verilen temel mesaj gazete manşetini oluşturmuştur. Son zamanlarda Türkiye ile ABD arasında oluşan gerginliğin ekonomiyi bağlamamasını dile getiren cumhurbaşkanı, Türkiye ekonomisinin büyümeye devam edeceğini belirtmiştir. Yatırımlarda en güvenilir ülkelerin başında geldiği ve bu sebeple Türkiye ekonomisine kendilerinin de güvenmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Manşetin "Ekonomimizin Gücüne Güvenin" şeklinde atılması, cumhurbaşkanının söylemlerinden kaynaklanmaktadır. Türkiye'nin yatırımlarda en güvenilir ülkelerin başında geldiği, Türkiye'nin büyüme performansını koruyacağını ve Türkiye'ye yatırım yapanların kazançlı çıkacağının cumhurbaşkanı tarafından söylenmesi üzerine verilmek istenen temel mesaj manşete yansıtılmıştır. Söz konusu söylemlerde kullanılmayan tek kelime ise "güç" kelimesidir. Cumhurbaşkanı tarafından dile getirilen Türkiye ekonomisi ile ilgili bilgilerin bir ülkenin ekonomisinin güçlü olarak nitelendirilmesine neden oluşturmaktadır. Bu bakımdan gazete tarafından güçlü görülen Türkiye ekonomisinin okur tarafından da güçlü görülmesi sağlanmak istenmiştir.

Cumhurbaşkanının söylemlerinin özetinden oluşan manşet, güven verme ve ikna etme anlamını taşımaktadır. Bu görüşü destekleyecek olan ögeler ise cumhurbaşkanının söylemleridir. Görüşmede Türkiye ekonomisine neden güvenilmesi gerektiği haber metninde detaylıca açıklanmıştır.

Türkiye ekonomisiyle ilgili bilgilerin verildiği haberde gazete aracılığıyla hem vatandaşa hem de yatırımcılara bir seslenme de söz konusudur. Buna dayanak olarak haber metninde belirtilen cumhurbaşkanının söylemleridir. Toplantıda her ne kadar ABD'li yöneticiler bulunsa da cumhurbaşkanının söylemleri sadece ABD'li yöneticilere değil tüm Türkiye'ye ve Türkiye'ye yatırımı düşünen şirketlere yöneliktir.

Gazete manşetinin haberinde cumhurbaşkanının ABD'li şirket yöneticileriyle yapmış olduğu toplantıya ait fotoğraflar yer almaktadır. Cumhurbaşkanlığı sarayında gerçekleştirilen toplantıya ait fotoğrafta, cumhurbaşkanının önderliğinde masa etrafına oturmuş olan söz konusu yöneticiler yer almaktadır. ABD'li yöneticilerin tamamı fotoğrafta yer almamıştır. Fakat çekilen fotoğraf tüm yöneticilerin toplantıya katılmış olduğunu ispatlar niteliktedir. Fotoğrafta ABD'li yöneticilerin masa etrafında olması ve cumhurbaşkanının başta oturması, görüşmenin nerede gerçekleştiği ve kimin önderliğinde yapıldığını göstermektedir. Bunun dışında cumhurbaşkanlığı sarayındaki toplantı salonunda yer alan bayraklar ve cumhurbaşkanlığı forsu sözü edilen durumların kanıtlayıcı unsurlarıdır.

Toplantı masası dışında kullanılan fotoğraf ise cumhurbaşkanının konuşmayı gerçekleştirirken çekilen fotoğraftır. Fotoğrafta cumhurbaşkanının ciddi bir hava içerisinde olduğu ve önemli bir konu hakkında açıklama yaptığı anlaşılmaktadır. Fotoğrafın bulunduğu yer de dikkat çekicidir. Toplantı masasında çekilen fotoğrafın sol tarafına yerleştirilen yalnızca cumhurbaşkanının bulunduğu fotoğraf, cumhurbaşkanının yöneticilere hitap ettiğinin gösterir şekilde tasarlanmıştır. Cumhurbaşkanının toplantıda yöneticilere seslendiği haber metninde belirtilmiştir. Söz konusu durumun fotoğraflar aracığıyla tekrar yansıtılması, manşet yazısında belirtilen seslenmeyi bütünleştiren öge olarak karşımıza çıkmaktadır.

Manşet yazısı beyaz renkle yazılmıştır. Siyah arka plan üzerine yazılan manşet yazısı ve haber detayları birbiriyle uyum içerisindedir. Siyah rengin ciddiyeti ve resmiyeti temsil ettiği bilinen bir gerçektir. Bu bakımdan toplantının ciddi boyutu kullanılan renklerle tekrar yansıtılmıştır.

Şekil 28: Kriz Falan Yok (Takvim Gazetesi)

Türkiye'de dövizin yükseliş göstermesine bağlı olarak bir krizin olduğunu söyleyenlere karşı cumhurbaşkanının böyle bir durumun söz konusu olmadığını ifade etmesi gazete manşetine konu olmuştur. Döviz üzerinden Türkiye'nin ekonomisine zarar vermek isteyenler ve ülke içindeki muhalefete karşı açıklamalarda bulunan cumhurbaşkanının konuşması içerisinde geçen "kriz falan yok" lafı gazete manşetini oluşturmuştur. Bütün açıklamalar içerisinde en dikkat çekici ifadenin alındığı göze çarpmaktadır. Dikkat çekici olmasını sağlayan unsurlar: kısa olması, anlam bakımından zengin olması ve ünlem cümlesi olması gösterilebilir. Türkiye'de kriz yaşandığı iddialarına karşı birebir aynı kelimeyle karşılık verilmesi dikkat çeken bir özelliktir.

Manşet okunduğunda sadece krizle ilgili iddiaların olmadığı anlaşılmaktadır. Bunu sağlayan ise "falan" zamiridir. Krize benzer başka iddiaların da olduğunu açıkça göstermektedir. Kurulan cümle yapısında kriz ve benzeri herhangi bir şeyin olmadığı açıkça ifade edilmiştir. İddiaların doğru olmadığını gösteren ise "yok" yüklemidir. Söz konusu iddialara karşılık bir kesinlik belirtmektedir. Gazete manşetini açıklar nitelikte olan "Sakın İnanmayın! Bunların Hepsi Manipülasyon" şeklinde atılan üst başlık söz konusu durumu daha da pekiştirmiştir. Krizle ilgili iddiaların manipülasyon olarak görüldüğü ve gerçek durumu yansıtmadığı üst başlıkta da belirtilmiştir.

"Kriz" ve "yok" kelimeleri içerdikleri anlam itibariyle olumsuz durumlar için kullanılmaktadır. Fakat olumsuz anlam içeren iki kelime kurulan cümle yapısında olumlu bir durum için kullanılmıştır.

Manşetin dikkat çekmesini sağlayan en önemli unsurlardan bir tanesi de manşete konu olan krizin son dönemlerde en çok konuşulan konuların başında gelmesidir. Yaşanan döviz artışının Türkiye'de bir krize neden olup olmadığı herkes tarafından sorgulanan ve merak edilen bir konu olmuştur. Güncelliğini koruyan ve Türkiye'nin her kesimini ilgilendiren bir konunun manşete taşınması bu bakımdan dikkat çekici ve okuyucu için merak uyandırıcıdır.

Cumhurbaşkanının gaziler günü etkinliğinde kriz ile ilgili yaptığı konuşma sırasında çekilen bir fotoğrafı gazetede yer almıştır. Fotoğrafın dikkat çeken tarafı cumhurbaşkanının ciddi bir yüz ifadesine sahip olmasıdır. Konuşulan konunun önemi ve cumhurbaşkanının tutumunu açıkça belirten fotoğraf, manşet yazısında olan keskin ifade yapısıyla uyum içerisindedir. Ciddi bir şekilde iddialara yanıt veren cumhurbaşkanının ciddi görünümlü fotoğrafının paylaşılması bu bakımdan önemlidir.

Gazetenin baş haberinde üzerinde durulması gereken görsellerden bir tanesi de manşetin yazılmış olduğu geometrik şekildir. Sol vektörlü köşeli konuşma baloncuğu, manşet sözünün kime ait olduğunu gösterir şekilde tasarlanmıştır. Konuşma balonunun kıvrımlı bölümü cumhurbaşkanını göstermektedir. Konuşma balonunun köşeli şekilde kullanılmasının sebebi olarak: ifadenin net ve keskin bir

anlama sahip olması gösterilebilir. Köşeli belli olan bir şeklin başka bir şekle benzetilemeyeceği gerçeği bu sayede manşet yazısına da yansıtılmak istenmiştir.

Cumhurbaşkanına ait ifadeler haberin detaylarında ok işaretiyle gösterilmiştir. Sarı renkle oluşturulan okların arkasında dikdörtgen kırmızı şekil yer almaktadır. Bu sayede sarı oklar ön plana çıkmıştır. Konuşma balonunun sarı renkle oluşturulması, üst başlıkta kriz ile ilgili iddiaların "manipülasyon" olduğunu öne çıkarmak için sarı arka plan üzerine kırmızıyla yazılmış olması ve kullanılan okların ve dikdörtgen şekillerin sarı ve kırmızı renklerle oluşturulması gazetenin manşet haberinde renk uyumunu sağlayan unsurlar olmuştur.

Oklarla belirtilen cumhurbaşkanına ait ifadelerin ilk kelimeleri mavi renkle ve tamamı büyük harflerle yazılmıştır. Söz konusu bu durum yine haberin okunmasını ve ifadelere dikkat çekilmesini sağlamıştır.

Şekil 29: Son İmparator (Fotomaç Gazetesi)

Habere konu olan takımın son dönemlerde almış olduğu başarılara değinmek amacıyla manşet oluşturulmuştur. Alınan başarıların takımın teknik direktörüne bağlandığı haberde takımla ilgili galibiyet verileri paylaşılmıştır. Aldığı başarılarla adını Türk spor tarihine yazdıran Fatih Terim spor kamuoyunda "imparator" olarak nitelendirilmiştir.

İmparatorluk devlet biçimini yöneten kimselere imparator denmektedir. İmparator, çok uluslu yapıda olan devleti yönetmekle sorumludur. Savaşlarda alınan yenilgilerde ve zaferlerde hedefte olan yine imparatorlardır. Gazete manşetine bu açıdan yaklaşıldığında teknik direktöre neden "imparator" dendiğiyle ilgili bağlantılar ortaya çıkmaktadır. Futbol takımlarının birçok ülkeden gelen

futbolculardan kurulu olması, imparatorluğun çok uluslu yapısıyla örtüşmektedir. Futbol takımı ile imparatorluk arasında paralellik gösteren bir diğer nokta ise karşılaşmalardır. İmparatorluklar, genellikle meydanlarda düşmanlarıyla karşılaşan bir yapı iken; futbol takımları rakipleriyle sahada mücadele eden bir yapıdadır. Savaşlarda ve futbol karşılaşmalarında galibiyet, mağlubiyet ve beraberliğin olduğu bilinen bir gerçektir. Bu sebeplerden dolayı futbol takımı ile imparatorluklar arasında bağ kurulabilir. Kurulan bağ ile futbol takımından çok teknik direktör ele alınmıştır. Yani futbol takımının aldığı galibiyetler üzerinden en büyük pay sahibi olarak teknik direktör gösterilmiştir. Teknik direktörün söz konusu futbol takımının başındayken almış olduğu başarılara dikkat çeken gazete, onu "imparator"a benzetmiştir. Gazetenin teknik direktörü imparator olarak göstermesinin bir diğer sebebi de teknik personelin senelerce takımda görev almasından kaynaklanmaktadır. İmparatorluklarda imparator ancak ölümle değişebilmektedir. Yani senelerce devleti yönetebilirler. Bu bakımdan teknik direktör ile imparator arasında görev süreleri ile bir bağlantı kurulmuştur.

Gazete manşeti sıfat tamlaması şeklinde atılmıştır. "Son İmparator" şeklinde atılan manşette teknik direktöre vurgu yapılmıştır. Teknik direktörün geçmiş dönemlerde almış olduğu başarılarından dolayı "imparator" lakabı verilmiştir. Futbol takımını çalıştıran teknik direktör, zaman zaman kulüple birkaç kez ayrılık yaşamış ve tekrar geri dönüş yapmıştır. Geldiği her dönem başarılar elde eden teknik direktörün, son geldiği dönemde de başarılar elde etmiş olması onun "son imparator" olarak anılmasına neden olmuştur. Oluşturulan sıfat tamlaması birer kahramanlık filmi olan "Son Samuray" ve "Son Mohikan" filmlerini çağrıştırmaktadır. Söz konusu antrenör kadar başarılı olmayan antrenörlerin de kulüpte çalışmış olması onu diğerlerinden ayıran bir özellik olmuştur.

Manşet yazısı, okuyucuda algı oluşturacak şekilde atılmıştır. Teknik direktörün bilinen lakabına "son" nitelemesi yapılması, bu görüşün kanıtı olabilecek niteliktedir. Söz konusu teknik direktörden başka bir teknik direktörün "imparator" lakabı almayacağı ve "imparator" lakabını alacak son kişinin yine aynı teknik direktör olduğu vurgulanmıştır.

Manşetin yazısında bahsedilen kişinin kim olduğunu gösteren bir fotoğraf kullanılmıştır. Fotoğraf, "son imparator" olarak gösterilen teknik direktöre aittir. Fotoğraf manşet yazısını oluşturan üst üste olan iki kelime arasına yerleştirilmiştir. "İmparator" yazısının hemen üstüne yerleştirilen fotoğraf, imparator kelimesiyle bütünleştirilmek istenmiştir.

Manşet yazısının, farklı puntolarla yazılmış olması dikkat çekicidir. "Son" kelimesinin daha büyük yazılmış olması, sözünü etmiş olduğumuz algıyı daha da pekiştirmiştir. Kelimelerin altının çizilmiş olması, dikkat edilmesi gereken ve önemli bir söylemin olduğunu belirtmek için kullanılmıştır.

Teknik direktörün çalıştırmış olduğu takımla bütünleşen renkler: sarı ve kırmızıdır. Haber detaylarının yer aldığı metinlerin arka planında sarı rengin olması ve metinler arasında takım logosunun olması, teknik direktörün hangi takımı çalıştırdığının göstergesidir. Manşet yazısının sağında ve solunda yer alan haber detayları eşit bir şekilde yazıldığı ve yerleştirildiği için görseller arasında bütünlük sağlamıştır. Bütünlük sağlayan diğer ögeler ise metinlerin arka planında kullanılan sarı ve kırmızı renkle yazılan manşet yazısıdır. Bu durum sözü edilen takıma yapılan vurgunun göstergelerini oluşturmaktadır.

3.1.7. 21 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 30: 76 Milyar TL Tasarruf (Hürriyet Gazetesi)

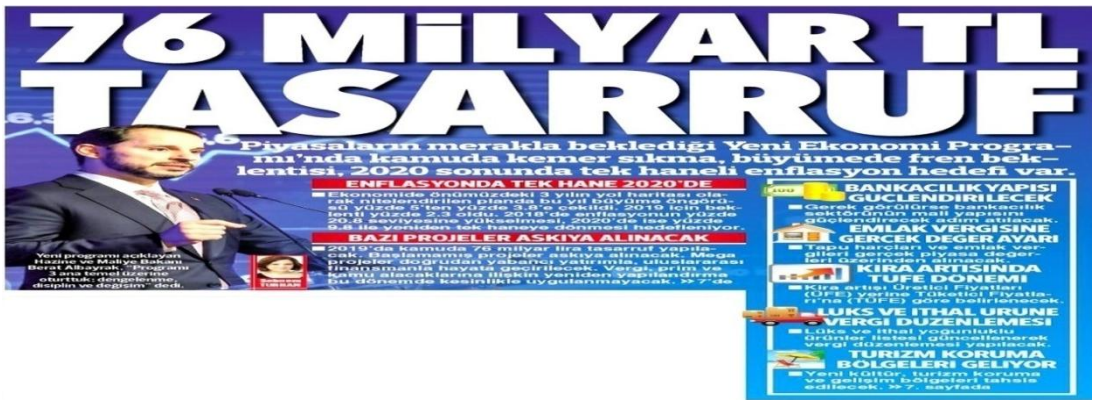

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın açıklamış olduğu Yeni Ekonomi Programı ile ilgili detaylardan oluşan manşet söz konusudur. Bakan, ekonomi ile ilgili alınan bazı kararlar sonucunda kamuda toplamda 76 milyar Türk Lirası tasarruf

edileceğini açıklamıştır. Manşette verilmek istenen bilgi merak uyandıracak şekilde verilmiştir. Manşette verilen bilgilerin hangi durum için ve ne için verildiği anlaşılmamaktadır. Verilen bilgilerin neye ve kime ait olduğunun bulunduğu genellikle manşeti tanıtıcı rolü bulunan üst başlığın da kullanılmaması merakı artıran unsur olmuştur.

Manşet yazısı eksiltili cümle yapısındadır. Yüklemin kullanılmadığı manşette, bahsedilen durumun gerçekleşmiş olduğu, tahmin edildiği veya beklendiği kestirilememektedir. Haberin detayları okunduğunda manşette verilmek istenen anlam da ortaya çıkmaktadır. Haberde ekonomiyle ilgili tedbirlerin alınacağı ve bu tedbirlerden dolayı 76 milyar Türk Lirası tasarruf edileceği belirtilmiştir. Bakanın konuşmasının içerisinden herhangi bir değişiklik yapılmadan oluşturulan manşet, bakanın açıklamalarını özetler nitelikte olduğu için kullanılmıştır. Bakanın ekonomiyle ilgi açıklamış olduğu tedbirlerin sonucu olarak söylenen maddi beklenti, gazete tarafından açıklamaların özü olarak görülmüştür. Manşet aracılığıyla açıklanan ekonomi programına vurgu da söz konusudur. Tedbirlerden sonra elde edilecek tasarrufun büyüklüğünün vurgulanmış olması ekonomi programına olumlu bir bakış açısıyla yaklaşıldığını göstermektedir. Ekonomi programının olumsuz yanlarından çok olumlu yanlarına değinilmiş olması da bu görüşü desteklemektedir.

Manşet haberinde kullanılan görseller dikkat çekmektedir. Hazine ve Maliye Bakanının konuşması sırasında çekilmiş fotoğraf paylaşılmıştır. Fotoğrafta dikkat çeken özellik ise bakanın sol tarafında bulunan ekranda ekonomi ile ilgili istatistiklerin bulunmasıdır. Fotoğrafın arka planında bulunan grafik, konunun ekonomiyle bağlantılı olduğunu gösterir niteliktedir. Grafik, bakanla da bütünleşmiş durumdadır. Grafiğin bulunduğu ekran tam olarak verilmemiştir. Grafiğin sadece bakanın çekildiği yerde kullanılması ve grafiğin kalan kısmının buğulandırılmış olması, bakanın bulunduğu mevkiye yapılan bir vurgudur.

Manşet haberinde kullanılan diğer görseller, bakanın açıklamış olduğu ekonomi kararlarını gösteren simgelerden oluşmaktadır. Alınan her bir karar için kararla bağlantılı olarak görseller kullanılmıştır. Bankacılıkla ilgili olarak para ve altın, emlak ile ilgili olarak ev, kira artışına bağlı olarak yükselen fiyat grafiği, ithal ürünle ilgili olarak nakliye aracı ve turizmle ilgili olarak kumsalda bulunan şemsiye

resimleri kullanılmıştır. Kullanılan görseller açıklanan kararların somutlaşmasını sağlamış ve konu bütünlüğünün oluşmasına katkıda bulunmuştur.

Manşet yazısı farklı puntolarla yazılmıştır. "Tasarruf" yazısının diğer kelimelere göre daha büyük yazılmış olması, programın temelinde bulunan tedbirlere yapılan vurgudan kaynaklanmaktadır. Bu sayede tedbirlerin tasarruftan oluştuğu vurgulanmıştır. Manşetin alt başlıklarının arka planında kırmızı renk kullanılmıştır. Haber görsellerinin ve metinlerinin arka planında bulunan rengin mavi olmasından dolayı başlıklara kırmızı renkle dikkat çekilmiştir.

Haberde kullanılan görsellerden bir tanesi de gazetecinin portresidir. Kullanılan portrenin amacı haberin kim tarafından yapıldığını göstermektir.

Şekil 31: Önce İstikrar Sonra Değişim (Sabah Gazetesi)

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın açıklamış olduğu Yeni Ekonomi Programı'nın söylemlerinden oluşan bir manşettir. Bakan programla ilgili detayları açıklamış ve alınacak tedbirlere vurgu yapmıştır. Bakanın açıklamış olduğu program dengelenme, disiplin ve değişim üzerine temellendirilmiştir. Bu sebepten dolayı dengelenme ve disiplin gazete tarafından "istikrar" olarak algılanmıştır. Dengelenmenin ve disiplinin "istikrar" olarak algılanmasının temel sebepleri arasında kelime anlamlarının yaratmış olduğu zenginliktir. Denge kelimesi ekonomik anlamda "hayatın uyumlu düzeni" olarak (Türkçe Sözlük, 2011, s. 625), disiplin kelimesi ise "2. Kişilerin içinde yaşadıkları topluluğun genel düşünce ve davranışlarına uymalarını sağlamak amacıyla alınan önlemlerin bütünü" olarak (Türkçe Sözlük, 2011, s. 678) açıklanmaktadır. Kelimelerin anlamlarına bakıldığında birbiriyle ilişkili oldukları ve bir uyum sağladıkları anlaşılmaktadır. Birbiriyle ilişkili

ve uyum içerisinde olan iki kelime istikrar kelimesinin ekonomi anlamında kullanılan "4. Ödemeler dengesinde, istihdamda düzen, stabilizasyon" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1216), temel anlamında olan "kararlılık" anlamlarını içeren özellikler göstermektedir. Bir şeyin dengelenmesinin devam etmesi disiplinle; bir disiplinin dengelenmesinin devam etmesi ancak istikrarla sağlanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında "istikrar" kelimesini kullanılması "dengelenme ve "disiplin" kelimelerinin anlamlarını kapsamış durumdadır.

Sözü edilen durum "atılım" kelimesi için de geçerlidir. Bakanın dengelenme ve disiplinin ardından gelen "değişim" adımı gazete tarafından "atılım" olarak değerlendirilmiştir. Değişim kelimesi "Bir zaman dilimi içindeki değişikliklerin bütünü, değişme" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 610) olarak açıklanmaktadır. Atılım kelimesi ise "4. Herhangi bir konuda ilerleme çabası" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 184) olarak açıklanmaktadır. Kelimeler ele alınan anlamlarıyla değerlendirildiğinde bakanın değişim olarak ele aldığı tedbir, gazete tarafından ekonomide ilerleme olarak görülmüştür. Değişimin ilerleme olarak ele alındığı manşette kelimelerin yaratmış olduğu anlam bütünlüğü göze çarpmaktadır.

Bakanın açıklamış olduğu ifadelere paralel olarak atılan manşet, bilgilerin yeniden üretildiğini de ortaya çıkarmaktadır. Bunu kanıtlayan en önemli gösterge ise "istikrar"a yapılan vurgudur. Kelimenin hem siyasi hem de ekonomi alanında "kararlılık" anlamına geliyor olması bu görüşü destekler niteliktedir. Buna dayanak olarak bakanın üyesi olduğu partinin uzun yıllar iktidarda kalması da gösterilebilir. Böylelikle "istikrar" kelimesi iki yönlü anlam ifade edecek şekilde kullanılmıştır.

Manşet eksiltili cümle yapısındadır. Yüklemin kullanılmaması manşetin bilgi vermekten çok dikkat çekme ve algı oluşturma amacıyla atıldığının göstergesidir. "Önce" ve "sonra" zarfları kullanılarak yapılması gereken davranışların haritası belirlenmiştir. Önce yapılması gerekenler ile sonra yapılması gerekenler okuyucuya kısa ve net bir şekilde aktarılmıştır.

Manşet haberi görsel açıdan bir zenginlik barındırmaktadır. Bakanın ekonomi programını açıklarken çekilmiş olduğu fotoğraf görseller içerisinde en büyük olanıdır. Böylelikle açıklamaların kim tarafından yapıldığı fotoğrafla da vurgulanmak istenmiştir. Bakanın açıklamış olduğu büyüme oranının grafiğine yer

verilmiştir. Büyüme, enflasyon ve işsizlik oranlarının verilmiş olduğu grafikler, bakanın açıklamış olduğu büyüme oranının ispatı görevinde kullanılmıştır. Grafikler farklı renklerle oluşturularak algılama düzeyi artırılmıştır. Grafiklerin arka planında yer alan fotoğrafta bilgisayar ortamında çalışan insanlar göze çarpmaktadır. Bu detay hedeflenen büyümeye bağlı olarak grafiklerde yıllara göre iniş gösterecek olan işsizliğe yapılan bir göndermedir. Görselin üzerindeki yazılan yazı hedeflenen büyüme oranını göstermektedir. Hedeflenen oranın diğer yazılara göre büyük yazılması oranın ciddi olarak görülmesinden kaynaklanmıştır.

Bakanın açıklamaları ve alınan kararlar manşet haberinin detaylarında satır başında sarı oklar kullanılarak gösterilmiştir. Kullanılan her bir ok alınan kararları ve tedbirleri göstermektedir. Okların büyüme, enflasyon ve işsizlik grafiklerinin altında yerleştirilmesi hedeflenen büyüme oranına giden yollar olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan oklar büyüme oranını yansıtan grafiklerin açıklaması niteliğindedir.

Bakana ait açıklamaları ve ekonomi programının içeriğinin iş dünyasından nasıl değerlendirildiği "İş Dünyasından Tam Not" başlığı altında çeşitli görüşlere yer verilerek aktarılmıştır. Başlık Türkiye Cumhuriyeti bayrağının zeminine büyük harflerle yazılmıştır. Bayrağı simgeleyen ay ve yıldızın görselde bulunması başlık zeminin bayrak olarak algılanmasını sağlamıştır. Başlığın altında iş dünyasında bulunan bazı iş adamlarının görüşleri aktarılmıştır. Görüşleri alınan iş adamlarının fotoğraflarına da yer verilmiştir. Bu sayede iş dünyasındaki kişilerin görüşleri somutlaştırılmış olmasının yanında seçilen iş adamlarına bir vurgu da yapılmıştır. Görüşleri alınan iş adamlarının isimlerinin, fotoğraflarının ve kuruluşlarının verilmesi okuyucuyu yönlendirme görevinde kullanılmış olmasını güçlü kılmaktadır.

Bakanın açıklamalarından alınan bir ifade büyük harflerle dikkat çekecek şekilde manşet haberinde yer almıştır. "Bir Testten Geçiyoruz Güçleneceğiz" olarak atılan başlık sözü edilen "İş Dünyasından Tam Not" başlığının zeminine benzer bir zeminde yazılmıştır. Arka planda ay ve yıldız olmamasına rağmen kullanılan görsel Türkiye bayrağını anımsatmaktadır. Bunu sağlayan en büyük unsur ise diğer başlığın arka planında kullanılan ay ve yıldızdır.

"Bir Testten Geçiyoruz Güçleneceğiz" başlığının sağ altında kullanılan iki haber kanalına ait logolar haber içeriğiyle bağımsız şekilde kullanılmıştır. Turkuvaz

Medya Grubu tarafından kurulan iki haber kanalına yönlendirme amacında olan bu tasarruf, gazetelerin yönlendirme işlevini ortaya çıkarmaktadır.

Manşet yazısını meydana getiren kelimeler aynı puntolarla ve beyaz renkle yazılmıştır. Manşet yazısını tanıtan üst başlık ise kırmızı zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Manşetin altında bakanın açıklamaları içerisinde geçen ifadelerin farklı renklerle yazılmış olması yazıda bazı noktalara yapılmak istenen vurgudan kaynaklanmaktadır. Yazıda "dengelenme-disiplin-değişim" kelimeleri beyaz diğer kelimeler sarı renkle yazılmıştır. Üç kelimenin beyaz renkle ve daha büyük puntoyla yazılmış olması manşet yazısıyla ilişkili olmasından kaynaklanır. Bakanın ekonomi programını bu üç unsur üzerine temellendirmesi gazete tarafından istikrar ve atılım olarak değerlendirilmiştir. Gazetenin yapmış olduğu bu değerlendirmenin bütünlüğü renklerdeki uyumla tekrar vurgulanmıştır.

Şekil 32: Ekonomide 3D Formülü: Denge Disiplin Değişim (Takvim Gazetesi)

Hazine ve Maliye Bakanı Berat Albayrak'ın açıklamış olduğu Yeni Ekonomi Programı'nın temellendirildiği ögeler manşeti oluşturmaktadır. Bakanın açıklamalarında "Dengelenme-Disiplin-Değişim" üçlüsünün baş harfleri esas alınarak "3D" kısaltması yapılmıştır. Türkçedeki kurum ve kuruluşların kısaltmalarından farklı olarak yapılan kısaltma genellikle bir program, hedef ve projeler için sıkça kullanılmaktadır. Gazete manşetinde bu tür kısaltmanın yapılma sebebi olarak "3D" kısaltmasından sonra gelen "formül" kelimesinin kullanılması gösterilebilir. Formül kelimesi genel olarak "1. Genel bir olguyu, bir kuralı veya ilkeyi açıklayan simgeler takımı" olarak, matematiksel anlamda ise " 5. Bir veya birçok niceliğin hesaplanmasına yarayan matematiksel anlatım" olarak

açıklanmaktadır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 887). Bu noktada "3D" kısaltması programının temellendirildiği kuralları simgelediği gerçeği ortaya çıkmaktadır. Merak uyandıran manşet yazısının "3D" kısmı okunduğunda, ekonomi programının "d" harfiyle başlayan ana temellerden oluştuğu anlaşılmaktadır. Fakat "3D" kısaltmasının hangi kelimeleri içerdiği anlaşılmamaktadır. Bu noktada manşetin ilk kısmındaki bilinmezliği ortadan kaldıran nokta ise manşetin devamını oluşturan "Denge-Disiplin-Değişim" üçlemesidir.

Gazete manşetinde kullanılan "formül" kelimesinin hangi anlamda kullanıldığı tam olarak kestirilememektedir. Bir olguyu ve kuralı açıklayan simgeler takımı için kullanılan formül kelimesi, daha çok matematik, fizik ve kimya ile ilgili konularda kullanılan simgeleri hatırlatmaktadır. Matematik, fizik ve kimya ile ilgili bazı konuların açıklanmasında ve bazı soruların çözümünde kullanılan formüller, genellikle çözüm ve sonuç odaklıdır. Bu bakımdan söz konusu gazete, bakanın açıklamış olduğu Yeni Ekonomi Programı'nı ekonominin düzelmesi veya daha iyi seviyelere gelebilmesi için uygulanması gereken bir çözüm formülü olarak gördüğü söylenebilir.

Gazete manşetini oluşturan haberde, görsel ögeler dikkat çekecek düzeyde değildir. Bakanın açıklama yaparken çekilmiş olduğu fotoğrafın dışında herhangi bir fotoğrafa yer verilmemiştir. Bakanın ekonomi ile ilgili yeni programı açıklarken grafik ve tablolardan yararlandığı bilinmektedir. Bakanın çekildiği fotoğrafta arka planda tablolara ait birkaç sayı ve şekil görünmektedir. Bu nedenle haberin görsellik konusunda yetersiz olduğu söylenebilir.

Manşet haberindeki konuyla ilgili olarak tablo, grafik ve fotoğraf yetersizliğinin sebebi olarak manşet yazısını ön plana çıkarma gayreti olarak gösterilebilir. Manşet yazısının dikkat çekecek renklerle ve farklı puntolarla yazılmış olması bu görüşü desteklemektedir. Manşette yer alan "Ekonomide 3D Formülü" yazısı "Denge Disiplin Değişim" üçlemesinden farklı renkle ve daha küçük puntoyla yazılmıştır. "Ekonomide" ve "formülü" kelimeleri kırmızı zemin üzerine beyaz renkle yazılmışken "3D" kısaltması kırmızı renkle ve diğer iki kelimeye göre daha büyük puntolarla yazılmıştır. Söz konusu farklılığın "3D" kısaltmasını ön plana çıkarmak için yapılmış bir tasarruf olduğu söylenebilir.

Manşeti oluşturan "Denge Disiplin Değişim" üçlemesinde baş harflerin farklı bir renkle yazıldığı görülmektedir. Bu farklılık "3D" kısaltmasının açıklaması niteliğindedir. 3D'nin denge, disiplin ve değişimin kısaltması olduğu bu sayede gösterilmek istenmiştir. Bunun yanında ekonomi için yeni programın formülü de bu şekilde yansıtılmak istenmiştir.

Haberde dikkat edilmesi gereken diğer görsel unsurların başında haber detaylarını gösterir şekilde kullanılmış olan oklar gelmektedir. Oklar yönlendirme göreviyle kullanılmıştır. Okların göstermiş olduğu yönler bu görüşü destekler niteliktedir. Okuyucunun okuması gereken yazıların sırası da yine oklar üzerinden sağlanmıştır. Okların sarı ve kırmızı renkle tasarlanmış olması manşet yazısıyla uyumlu görünmesini sağlanmıştır.

"Denge Değişim Disiplin" üçlemesinin altı kırmızı renkle çizilmiştir. Söz konusu bu tasarım, programın temellendirildiği unsurlara dikkat çekilmesi ve önem verilmesi için yapılmıştır.

Şekil 33: Kartal Norveç Somonunu Dilim Dilim Yedi (Fotomaç Gazetesi)

Avrupa Ligi'nde mücadele eden takımın almış olduğu galibiyet üzerine manşet oluşturulmuştur. Karşılaşmadan mağlubiyetle ayrılan takım olan Sarpsborg'un Norveç takımı olmasından dolayı manşet, ülkenin en bilinen balıklarının başında gelen somon balığıyla ilgili atılmasına neden olmuştur. Ülkenin balıkçılıkta önemli bir noktada ve asıl adı Atlantik Somonu olan balık türünde önde gelen ülke olması manşetin, ülkeyle ilgili bilinen konu hakkında atılmasına sebep gösterilebilir.

Norveç Somonu'nun popülerliğinden faydalanılarak atılan manşette kullanılan kelimeler dikkat çekicidir. Balık piyasasında en bilinen balıkların başında gelen Atlantik Somonu ile mağlubiyet arasında kelimelerle bağ kurulmuştur. Manşet yazısında kullanılan "yedi" fiili, galibiyeti ifade eden "yendi" fiilini çağrıştıracak biçimde kullanılmıştır. Fiillerde yapılan bu değişikliğin sebebi de kullanılan diğer kelimelerdir. Bir şeyin dilimlenmesi; o şeyin yenmesi için yapılan bir fiildir. Dilimlenen bir şey bütün halden parça haline gelir ve yenmesi daha kolay olur. Bu bakımdan rakip takıma karşı üç golle üstünlük kurulması ve rakibin yenilmesi durumu gazete tarafından "dilimlenen bir balığının yenmesine" benzetilmiştir. Dilimlenen şeyin balık olduğunu gösteren ve okuyucuya aktaran öge ise manşet yazısının ilk bölümü olan "Kartal Norveç somonunu" yazısıdır.

Manşetin ilk kısmında "kartal" kelimesi ile yapılan ad aktarmasında kastedilmek istenen takım, galip gelen takımdır. Söz konusu futbol takımının sembolü olan "kartal" gazete manşeti tarafından kullanılmıştır. Futbol takımı ismi yerine "kartal" kelimesinin kullanılma sebebi ise fiil cümlesinde mantıklı bir anlam oluşturma gayretidir. Gerçek hayatta soyut olan bir kavramın somut olarak bir eylemi gerçekleştiremeyeceği bilinen bir şeydir. Bundan dolayı herhangi bir takımın bir takıma karşı galip gelmesi "yemek" fiili ile açıklanabilecek bir durum değildir. Ancak bu, mantıklı bir benzetmeyle veya anlamlı bir yapı ile kurulan cümlelerle mümkün olabilmektedir. İnsanların bir araya gelmesiyle oluşan ve teşkilatlı bir yapı olan spor kulüplerinin herhangi bir karşılaşmada galip gelmesi üzerine rakip takımı "yediği" anlamı değil "yendiği" anlamı ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan manşette kulübün sembolü olan kartalın kullanılmış olması ve kartalın da et yiyen bir hayvan olması, manşeti anlamlı kılmıştır. Kartal-yemek ile galip takım-yenmek kelimeleri arasındaki bağ mantıklı bir şekilde kullanılmıştır.

Gazete manşetlerinde fiilin kullanılmasındaki temel amaç okuyucuya bilgi aktarmaktır. Söz konusu manşette ise bilgi aktarma durumu benzetmelerle sağlanmıştır. Dolaylı olarak aktarılan durum galibiyeti aktaran "Beşiktaş, Sarprsborg'u yendi" cümlesi ile aynı anlamı ifade etmektedir. İki cümle arasındaki fark ise galip gelen takımın galibiyetini daha ön plana çıkarma ve mağlubiyeti daha ağır göstermekten kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan manşet yazısındaki anlam daha çarpıcı şekildedir.

Manşet haberinde kullanılan görsellerin tutarlılığı göze çarpmaktadır. Galip gelen takımın üç golle karşılaşmadan ayrılmış olması görseller vasıtasıyla da okuyucuya aktarılmıştır. Karşılaşmada gol atmış olan üç futbolcu dışında başka futbolculara yer verilmemesi ve somon balığının üç parça halinde dilimlenmiş olması sözü edilen tutarlığın göstergelerindendir.

Fotoğraflar arasında Norveç Somonu'na yer verilmiş olması, mağlup olan takımın Norveç ekibi olmasından kaynaklanmaktadır. Bu bakımdan balık Sarprsborg takımını simgelemektedir. Balığın dilimlenmiş olması, dilimlenen balığın yanında diğer yiyeceklerin olması ve bir balığın tavada kızarık şekilde verilmesi ise yenilgiyi simgelemektedir. Söz konusu bu simgeleme manşet yazısındaki anlam tutarlığının göstergesidir.

Karşılaşmada gol atmış olan futbolculara ait fotoğraflarının sıralaması ile attıkları gol sıralaması birbiriyle paralellik göstermektedir. Sol taraftan itibaren ilk başta yer alan futbolcu ilk golü atmış olması bakımından en başta kullanılmıştır. Diğer futbolcuların sıralaması da aynı mantıkla oluşturulmuştur.

Manşet yazısının diziliş şekli görsellerle bağlantılı bir şekilde oluşturulmuştur. Manşetin ilk kısmı ile daha çok göze çarpan son kısmı arasına dilimlenmiş balık fotoğrafları yerleştirilmiştir. Fotoğraf manşetin ilk kısmında yer alan "Kartal Norveç somonunu" ile "dilim dilim yedi" kısmı arasında bağlantı kurulmasına yardımcı olacak şekilde yerleştirilmiştir. İlk kısımda yer alan "Norveç somonu" ve ikinci kısımda yer alan "dilim dilim" kelimelerinin vermiş olduğu anlam görsellerle pekiştirilmiştir.

Manşet yazısı farklı puntolarla ve renklerle yazılmıştır. Manşetin ilk kısmı daha küçük puntoyla ikinci kısmı daha büyük puntoyla ve dikkat çekecek şekilde farklı renkle oluşturulmuştur. "Dilim dilim" kısmının kırmızı şekilde yazılması galibiyetin üç golle ve net bir skorla bittiğini göstermektedir. "Dilim dilim" ifadesi galibiyetin ezici bir şekilde alındığını yansıtmaktadır. Bu bakımdan gazete ikilemeyi kırmızı şekilde yazarak söz konusu ezici duruma vurgu yapmak istemiştir.

Görseller arasında galibiyetle ayrılan takımın bulunmuş olduğu grubun puan tablosu da yer almaktadır. Takımın lider olarak başta yer alması alınan galibiyetin önemini göstermekte ve grubun diğer takımları hakkında bilgi vermektedir. İki

takımın logolarıyla beraber skorun da gazetede yer almış olması, karşılaşmanın sonucunun en sade ve en net şekilde aktarılması sağlamıştır.

3.1.8. 22 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 34: Koca Gölü Öldürdük (Hürriyet Gazetesi)

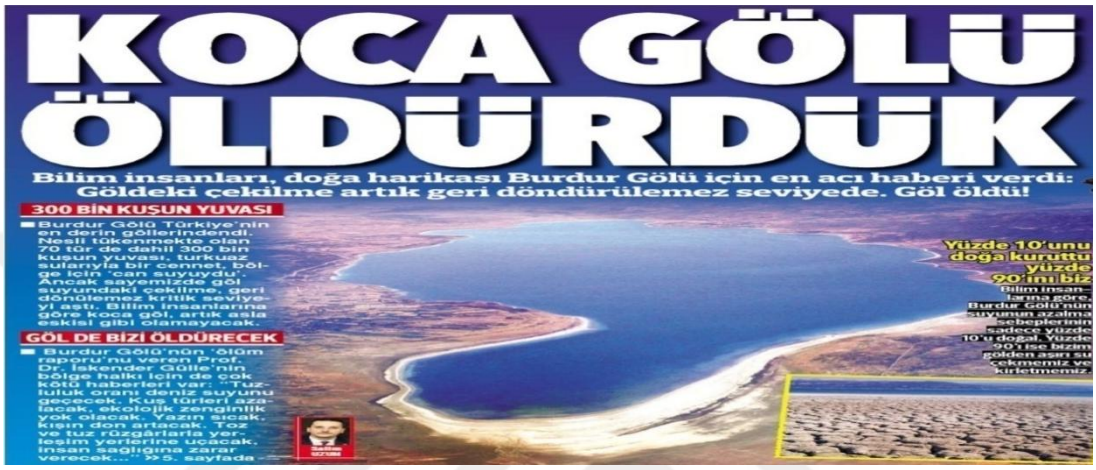

Akdeniz Bölgesi'nin en büyük gölü olan Burdur Gölü (Ataol, 2010) manşete konu olmuştur. Göldeki çekilmeye dikkat çeken bilim insanlarının yapmış olduğu çalışmanın detayları okuyucuyla paylaşılmıştır. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Hidrobiyoloji Anabilim Dalı öğretim üyesi Prof. Dr. İskender Gülle'nin vermiş olduğu bilgiler ışığında Burdur Gölü ile ilgili değerlendirmelerde bulunulmuştur. Göldeki su seviyesinin giderek azaldığı ve kaçınılmaz sona doğru gidildiğinin belirtildiği haberde gölün artık eskisi gibi olamayacağı açıklanmıştır. Verilen bilgilerden yola çıkılarak Türkiye'nin en büyük 6. gölü ("Türkiye'deki En Büyük Göller", 2018) olan Burdur Gölü'nün giderek küçüleceği bilgisi verilmiştir. Burdur Gölü'nün Göller Yöresi'ndeki en büyük göl olması ve Türkiye'deki en büyük 6. göl olması manşet başlığında "Koca göl" olarak nitelendirilmesine neden olmuştur.

Burdur Gölü'nün çekilmesinin %10'u doğal nedenlere %90'ı ise aşırı su kullanımından kaynaklandığı bilgisi verilmiştir. Gölün çekilmesinde insan faktörünün daha fazla olması gölü kaçınılmaz sona götüren neden olarak gösterilmiştir. Gölün su seviyesindeki azalmanın gelecek yıllarda daha da artmasının beklenmesi üzerine ilerde yok olacağı düşünülerek "öldür-" fiiliyle karşılanmıştır. "Öldür-" eylemi canlılar için kullanılan bir eylemdir. Bu açıdan yaklaşıldığında

gölün canlıya benzetildiği görülmektedir. "Öldür-" fiili görülen geçmiş zamanın 1. çokluk eki ile çekimlenmiştir. Bu kullanımdan dolayı gölün çekilme sebebi ve yok olmaya doğru gidiyor olması, başta Burdur Gölü'nde aşırı sulama yapanlara daha sonra tüm okuyuculara mal edilmiştir. İnsanları doğal kaynakları dengeli kullanma noktasında suçlu bulan ve gerektiği gibi davranılmadığı zaman sonuçlarının felaketlere yol açtığını belirten manşet, insanları uyaran ve sonuçlarını herkese mal eden bir anlama sahiptir.

Burdur Gölü'nün eski görüntüsünden uzaklaştığı ve bir daha eski haline gelmeyeceği bilim insanları tarafından açıklanmıştır. "Öldür-" fiiliyle açıklanan durumun görülen geçmiş zamanla çekimlenmesinde anlam olarak paralellik yaratmaktadır. Manşette Burdur Gölü'nün ölmesi anlam olarak eski görüntüsünün kaybetmesi anlamına gelmektedir. Ölen bir şeyin eskisi gibi olamayacağı da bilindiğine göre manşetin doğru fiille kurulduğu gerçeği ortaya çıkmaktadır. Fakat gölün hâlâ varlığını devam ettirmesi fiilin bugün için eski görüntüsünü kaybettiğinden dolayı daha sonra ise gölün tamamen ortadan kalkacağını göstermek için kullanılmış olduğu da düşünülebilir.

Haberin görsellerinde kullanılan ana öge Burdur Gölü'dür. Burdur Gölü'nün havadan çekilen görüntüsünde suyun çekildiği alanlar dikkat çekmektedir. Suyun çekildiği alana ait küçük bir fotoğraf paylaşılmıştır. Fotoğraf, Burdur Gölü'nde yapılan aşırı su tüketiminin nelere yol açtığını göstermesi açısından önem taşımaktadır. Hem gölün büyük fotoğrafının verilmesi hem de suyun çekildiği alana ait fotoğrafın verilmesi, manşette yer alan "koca göl" ve "öldür-" kelimelerinin somut şeklini göstermektedir. Bu noktada manşet yazısı ile fotoğraflar arasında anlam bağının olduğu söylenebilir.

Şekil 35: Bir Haşim Gider Bin Haşim Gelir (Sabah Gazetesi)

Manşet, iki yıl önce Hakkâri'nin Çukurca ilçesinde şehit düşen Haşim Yenigül'ün eşiyle yapılan röportajdan alınan söylemden oluşmaktadır. Eşinin şehit düştüğü zamanda üç aylık hamile olan Leyla Yenigül'ün çocuğuna eşinin ismini vermesi ve düşmana gözdağı vermesi bakımından kullanmış olduğu "bir Haşim gitti, bin Haşim geldi" sözü üzerine manşet atılmıştır. Çocuğun erkek olması ve isminin Haşim olması nedeniyle manşet tutarlılık içerisindedir.

Manşette kullanılan fiiller temel anlamından sıyrılarak başka anlamlara gelecek şekilde kullanılmıştır. "Git-" fiilinin "öl-" anlamı da bulunmaktadır. Temel anlamında bir yerden başka bir yere doğru yönelmenin olduğu fiil, "ölmek" fiiliyle de bu konuda paralellik göstermektedir. Bir insan yaşamını yitirdiğinde bir dünyadan başka bir dünyaya doğru yöneldiğinin tüm inançlı insanlar tarafından bilinen bir durum olması bu görüşü desteklemektedir. Kullanılan bir diğer fiil olan "gel-" fiilinde de aynı durum söz konusudur. "Gel-" fiili temel anlamda "ulaşmak, varmak" olarak yan anlam olarak ise "ortaya çıkmak, doğmak" anlamlarına gelmektedir. Bu bakımdan haberde sözü edilen Haşim Yenigül'ün şehit olması yani ölmesi "git-" fiili ile oğlunun doğmuş olması ise "gel-" fiili ile açıklanmıştır.

Gazete manşetini çarpıcı kılan öge kullanılan sayı sıfatlarıdır. Haşim Yenigül'ün ölmesi için kullanılan "bir" sıfatı doğru ve gerçekçi bir durum için kullanılmışken oğlu Haşim Yenigül'ün doğması için kullanılan "bin" sayı sıfatı, sayı sıfatından ziyade başka anlamlar için kullanılmıştır. Şehidin eşi olan Leyla Yenigül'ün tek çocuk dünyaya getirmiş olmasından dolayı kullanılması gereken sıfat "bir" iken kullanılan sıfat "bin" olmuştur. Bu kullanımdaki temel sebep düşmana

gözdağı vermektir. Şehit düşen her bir asker için başka askerlerin o yeri doldurmak için göreve alındığı ve şehit haberleri ile insanların düşmana karşı daha çok öfke duyduğu bilindiğine göre kullanılan sıfat bu mantık çerçevesinde doğru olarak kabul edilmektedir. Şehit düşen Haşim gibi nice insanların olduğu ve olacağı "bin" sıfatıyla açıklanmak istenmiştir.

Manşet haberinde kullanılan görseller, şehit düşen Haşim Yenigül ve ailesine aittir. Fotoğraflar içerisinde göze çarpan fotoğraf ise şehidin mezarı başında çekilen Leyla Yenigül ve 1,5 yaşındaki oğlu Haşim'in olduğu fotoğraftır. Bir yandan ölen insanın verilmesi bir yandan da doğan insanın verilmesi manşet yazısında sözü edilen "git-" ve "gel-" fiillerinin somut hale gelmesini sağlamıştır. Ölen Haşim Yenigül'ün mezarı ve mezarının başında annesinin elindeyken çekilen oğlu Haşim'in fotoğrafı gazete tarafından verilmek istenen mesajın ve duygunun daha iyi bir şekilde aktarılmasına katkıda bulunmuştur.

Şehit Haşim Yenigül'ün mezarının paylaşıldığı fotoğrafın üstünde şehide ait fotoğrafın paylaşılmasında kullanılan şekil okuyucuyu yönlendiren tarzda tasarlanmıştır. Fotoğrafın geometrik şekli beşgendir. Beşgenin kenarlarından ve bir tarafının sivri oluşundan yararlanarak ok şeklinde tasarlanan fotoğrafın okuyucuya mezarın kime ait olduğunu göstermek amacıyla tasarlandığı söylenebilir.

Haberde kullanılan bir diğer fotoğraf da şehidin eşi Leyla Yenigül tarafından şehidin fotoğraflarıyla ve eşyalarıyla düzenlenen odada çekilen fotoğraftır. Fotoğrafta Haşim Yenigül'ün eşi ve iki oğlu yer almaktadır. Odanın düzenlemesindeki temel amacın çocuklarının babalarını tanımasını ve unutmamasını sağlamak olduğunu belirtilmiştir. Bu bakımdan Leyla Yenigül'ün çocuklarına vermek istediği mesaj odada çekilen fotoğraf sayesinde tüm okuyuculara iletilmek istenmiştir.

Haberin arka planında ve yazılarında kullanılan renkler verilmek istenen mesajla ve gösterilmek istenen genel tabloyla uyum içerisindedir. Manşet yazısının arka planında kullanılan siyah renk, ciddi bir havanın yanında matem de ifade etmektedir. Dolayısıyla Haşim Yenigül'ün şehit düşmesi olumsuz durumu; eşinin açıklamaları ise kararlılığı ve ciddiyeti yansıtmaktadır.

Şehidin mezarı başında çekilen fotoğrafta beyaz tonlar ön plandadır. Diğer fotoğrafın çerçevesini oluşturan kırmızı renk dikkat çekmektedir. Bu iki renk arasındaki uyum hiç şüphesiz Türkiye bayrağının kırmızı ve beyazdan oluşmasından kaynaklanmaktadır. Bundan dolayı Türkiye bayrağına vurgu yapıldığını söylemek mümkündür.

Şekil 36: 29. Katta Büyük Tartışma (Takvim Gazetesi)

Türkiye'nin yakından tanıdığı iki isim olan Ebru Gündeş ve Reza Zarrab arasında ABD'de lüks bir otelde gerçekleştirilen görüşmeden alınan bir detaydan manşet oluşturulmuştur. Görüşmenin ABD'deki lüks otelin 29. katında gerçekleştiği bilgisi okuyucuya verilmiştir. Ancak manşet yazısında tartışmanın kimler arasında geçtiği, nerde ve hangi otelde gerçekleştiği belirtilmemiştir. Okuyucuyu meraklandırma amacıyla kurulan manşette, bilgi haberin detaylarına saklanmıştır. Bu bakımdan gazete manşetinde verilen bilgi, örtük bilgi olarak değerlendirilebilir.

Manşetin cümle yapısında bulunan ögeler birbirini tamamlayan özellikler göstermektedir. Görüşmenin gerçekleştiği kat ile tartışmanın derecesi arasında bağ kurulabilir. Tartışmanın yaşandığı odanın 29. katta olması "yüksek" bir değeri ifade etmektedir. Tartışmanın derecesinin de "büyük" olduğunun bilinmesi, iki ögeyi birbirine bağlayan unsur olarak değerlendirilebilir. Yüksek kelimesinin "güçlü, şiddetli" anlamlarına geldiği de bilindiğine göre, manşette görüşmenin yapıldığı otel odasının kaçıncı katta olduğu bilgisinin verilmesi tartışmanın derecesine bağlanabilir. Söz konusu bu tasarrufun manşeti daha ilginç ve dikkat çekici kılmak için yapıldığı düşünülebilir.

Manşete konu olan tartışmanın neden "büyük" olarak nitelendirildiği haber metninde geçen bilgiler aracılığıyla anlaşılmaktadır. İki ismin otel odasında yüksek sesle tartıştığı için diğer müşteriler tarafından şikâyet edildikleri bilgisi okuyucuya verilmiştir. Diğer yandan iki isimin de tanınıyor olması tartışmanın "büyük" sıfatını almasına sebep olarak gösterilebilecek özellik olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan sözü edilen iki durumdan dolayı tartışma gazete tarafından "büyük" olarak değerlendirilmiştir.

Manşete konu olan tartışmanın kimler arasında yaşandığı fotoğraflar aracılığıyla da gösterilmek istenmiştir. Hem Ebru Gündeş'in hem de Reza Zarrab'ın fotoğrafı paylaşılmıştır. Portre fotoğraflarında dikkat çeken detay Ebru Gündeş'in iki kez paylaşılmış olmasıdır. İki ismin yan yana dizilmiş olan iki portresinin dışında, otelin fotoğrafının paylaşıldığı fotoğrafta sol tarafa Ebru Gündeş'in gülerken çekilen bir fotoğrafı yerleştirilmiştir. Fotoğrafın niçin paylaşıldığı tam olarak kestirilememektedir. Ebru Gündeş'in daha tanınıyor olması okuyucular tarafından daha çok ilgi çekebileceği için kullanılması düşünülebilir. Fakat paylaşılan fotoğrafta Ebru Gündeş'in gülüyor olması, manşette belirtilen büyük tartışma algısına ters düşmüştür. Çünkü tartışmanın yaşandığı bir ortamda sinirden gülmenin dışında insanların kahkaha atacak kadar mutlu olması düşünülemez bir gerçektir. Bu sebeple, fotoğrafta ünlü ismin mutlu görünmesi ve gülmesi, manşette yansıtılmak istenen gerginliğe ters düşmüştür.

Fotoğraflar arasında ABD'deki otelin de paylaşılmış olması ve tartışmanın yaşandığı 29. katın belirtilmesi, inandırıcılık noktasında olumlu birer göstergedir. "29. kat" yazısının sıra sayı sıfatını gösteren noktasından başlayarak kırmızı okla otelin 29. katının gösterilmesi, kat ile sıra sayısının anlam paralelliğini kanıtlamaktadır. Bu durumdaki en önemli gösterge kullanılan ok olmaktadır.

Manşet haberinin içerisinde kullanılan oklar okuyucuyu yönlendirmektedir. Manşet yazısının üstünde kullanılan ok ile görüşme ile ilgili detayların verildiği metinleri ve görselleri gösteren oklar arasında renk olarak farklılık vardır. Manşet yazısının üstünde kullanılan ok, kırmızı renktedir. Kırmızı rengin kullanılma sebebi hem tartışmanın yaşandığı otel katına dikkat çekme hem de gerilimi yansıtmak içindir. Kullanılan diğer oklar da beyaz renkle kullanılmış ve haberle ilgili detayların

aktarılmasında okuyucuyu yönlendirmiştir. Okların kullanıldığı metinlerin arka planında yer alan sarı rengin dikkat çekici tarafı bulunmaktadır. Haber metninden farkının gösterilmek istendiği bu kısımda, görüşmeyle ilgili ufak detaylar sunulmuştur.

Şekil 37: Devlerin Savaşı (Fotomaç Gazetesi)

Fenerbahçe ve Beşiktaş futbol takımları arasında oynanacak olan derbiyle ilgili manşet atılmıştır. Manşette iki sonra gün sonra oynanacak olan karşılaşmanın önemi vurgulanmak istenmiştir. Manşette kullanılan dev kelimesi iri bir yaratıktan ziyade "çok büyük, çok önemli" anlamında kullanılmıştır. Dev kelimesiyle kastedilmek istenen ise spor kulüpleridir. İki kulübün de köklü olması ve milyonlarca taraftarının bulunması "dev" sıfatını almalarında haklı gerekçeler olarak gösterilebilir. Dev kelimesinin çağrıştırmış olduğu ilk anlam olan masal yaratığının cümlenin temel anlamında yer alması ve masallarda devlerin savaştıklarının bilinmesi, söz konusu karşılaşmanın bir savaş olarak yorumlanmasını ve futbol takımlarının devlere benzetilmesini sağlamıştır. "Dev" ve "savaş" kelimeleri kullanılarak oynanacak olan karşılaşmaya yönelik merakın ve ilginin artması hedeflendiği söylenebilir. "Dev" kelimesinin yanında kullanılan "savaş" kelimesinin söz konusu karşılaşmaya yönelik algı oluşturduğu söylenebilir. Bir futbol karşılaşmasının savaşa benzetiliyor olması, beklentilerin ve taraftarlar arasındaki gerilimin yükselmesine neden olmaktadır. Çünkü savaş ortamında sevgi ve hoşgörüden ziyade saldırganlık ve ölümler söz konusu olduğu için kelimenin barındırmış olduğu mesajda da aynı durum geçerlidir. Sporun sevgi, saygı, sağlık ve eğlence gibi temeller üzerinde kurulduğu bilinmesine rağmen tam tersi anlam içeren

"savaş" kelimesinin yaratmış olduğu atmosfer sözü edilen algı oluşturma gayretinden kaynaklanmaktadır.

Manşette kullanılan ifade iki spor kulübünün tarihi ve büyüklüğünden kaynaklanabileceği gibi futbol takımında yer alan herkesin kastedilmiş olması da muhtemeldir. "Dev" kelimesine getirilen "+ler" çoğul ekinin iki kulübü yansıtmasının yanında futbol takımlarında oynayan tüm oyuncuları da kapsayacak özelliktedir. Bu nedenle manşet hem geneli hem de özeli kapsayan anlam ağına sahiptir.

Manşet haberinde kullanılan görseller, manşet yazısıyla uyum içerisindedir. İki spor kulübünün futbol teknik direktörlerinin büyük fotoğraflarının paylaşılmış olmasının yanında kullanılan ögelerle bir karşılaşma izlenimi verilmesi savunulan görüşü kanıtlar niteliktedir. Manşet yazısında kullanılan "dev" ifadesinin görsellerdeki anlamı ve karşılığı teknik direktörler olmuştur. Karşılaşmanın oynanacağı stadın içerisinde futbol oynuyormuş gibi tasarlanan fotoğraflarda teknik direktörler, fotoğraflarda yer alan her şeyden daha büyük şekilde yer almıştır. Diğer ögelerden farklı olarak tasarlanan fotoğraflar, "dev" kelimesinin karşılığını gösteren yapıdadır.

Teknik direktörlerin içerisinde bulundukları yer karşılaşmanın hangi statta olacağını gösterir şekildedir. Haber detayında ev sahibi takımın Fenerbahçe olduğu aktarılmıştır. Bu nedenle kullanılan fotoğraf haber metniyle aynı bilgiyi aktaran özelliktedir. Ev sahibi takıma ait olan stadın fotoğrafında dikkat çeken unsur, daha önce aynı statta oynanan bir karşılamada taraftarlar tarafından yapılan koreografidir. Koreografide 2018-2019 futbol sezonuna ismi verilmiş olan Fenerbahçe Spor Kulübü'nün eski sporcusu Lefter Küçükandonyadis yer almaktadır. Fotoğraftaki bu detay hem ev sahibi takımı yansıtması bakımından hem de 2018-2019 futbol sezonunu vurgulaması bakımından önem taşımaktadır.

3.1.9. 23 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 38: 'Varsa Yoksa Dolar'cılar (Hürriyet Gazetesi)

Türkiye'de yaşanan döviz artışına bağlı olarak bazı konularda yapılan kanuni düzenlemelere rağmen hala bazı durumların devam ettiği manşete konu olmuştur. Dövizle kira kontratı yasaklanmasına rağmen bazı emlak sitelerinde dolar ve euro ile gayrimenkul kiralayanların ve alanların ilanlarının olduğu belirtilmiştir. Dövize ve özellikle dolara olan rağbetten dolayı manşet, "dolar" üzerinden temellendirilmiştir. Diğer para birimleri içerisinde doların kullanılma sebebi ise, doların son zamanlarda sürekli değer kazanmasıdır.

Doların sürekli değer kazanması kira kontratlarına düzenleme yapılmasını gerektirmiştir. Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin yürürlüğe girmesinden sonra da aynı durumun devam ettiği açıklanmıştır. Emlak sitelerinin ve mülk sahiplerinin dövizden vazgeçmemeleri "varsa yoksa" deyimiyle açıklanmak istemiştir. Deyim, "başına getirildiği kelimenin her şeyin üstünde tutulduğunu anlatan bir söz" olarak açıklanmaktadır (Varsa yoksa, t.y.). Manşet deyimin temel anlamıyla birlikte değerlendirildiğinde gayrimenkul sahiplerinin doları Türk parasının üstünde tuttuğunu söylemek mümkündür. Kurda yaşanan yükselmeden dolayı doların daha tercih edildiği anlaşılmaktadır. "Varsa yoksa dolar" kısmından sonra gelen "+cı" eki ile çift anlamlı bir yapı ortaya çıkmıştır. Gazete manşetinde kullanılan tek tırnak işareti anlam türemesini sağlayan ögeler olmuştur. Manşet okunduğunda hem "varsa yoksa dolar" hem de "varsa yoksa dolarcılar" anlamı ortaya çıkmaktadır. İlk anlamdan farklı olarak başka bir anlam içeren "varsa yoksa dolarcılar" cümlesi

sadece doların vazgeçilmezliği konusunda ortak anlamı paylaşmaktadır. Cümlede doların üstüne gelen "+cı" eki, "Adlara gelerek bir nesneyi, bir işi, veya bir sanatı kendisine meslek veya uğraşı olarak seçmiş olanları gösteren adlar türetir" (Korkmaz Z. , 2014, s. 125). "Dolarcı" kelimesinde de doları bir uğraş haline getiren insanların vurgulandığı açıktır. Dolarcıdan sonra gelen "+lAr" eki kelimeye çokluk anlamı katmasının yanında meslek adlarından çeşitli meslek gruplarını oluşturan adlar türetme (Korkmaz Z. , 2014, s. 132) işlevinde de kullanılmıştır. Manşet cümlesi, bütünüyle doları Türk parasına tercih eden, kararnameye rağmen bundan vazgeçmeyen ve bunu bir uğraşı haline getiren gayrimenkul sahiplerinin tutumunu ifade etmektedir.

Manşet haberinde herhangi bir fotoğrafa yer verilmemiştir. Manşet yazısının altında yapılan açıklamanın sol tarafına dolar simgesi yerleştirilmiştir. Haberde temel konunun dolar olması, simgenin kullanılmasına sebep olarak gösterilebilir.

Şekil 39: Bağımsızlığın Şartı Teknoloji Üretmek (Sabah Gazetesi)

Ülkelerin bağımsız olabilmeleri için öncelikle güçlü bir yapıda olmaları gerektirmektedir. Bir devletin hiçbir unsurun denetimi ve kontrolü altında olmadan varlığını devam ettirmesi bağımsızlık adına son derece önemli bir noktadır. Türkiye'nin üzerinde durduğu ve taviz vermediği konuların başında da bağımsızlık gelir. Bu nedenle bağımsızlığı korumak ve güçlendirmek adına her türlü çalışmanın yapılması gerektiği devamlı vurgulanmaktadır. Gazete manşetinde bağımsızlığın şartı olarak teknoloji üretmek gösterilmiştir. Cumhurbaşkanının söylemlerinden oluşturulan manşet hedef kitleye bilgi aktarma işlevini taşımaktadır. Bağımsızlığın günümüzde ne anlam ifade ettiği açıklanmıştır. Günümüzde teknolojiyi üreten ve

ihraç eden ülkelerin bağımsız bir şekilde varlıklarını devam ettireceği belirtilmiştir. Teknolojiye yapılmak istenen vurgu bağımsızlık üzerinden sağlanmıştır.

Cumhurbaşkanının söylemleri içerisinden seçilen ifadeler yenilik barındırması bakımından dikkat çekmektedir. Bağımsızlığın şartlarının günümüzde değişiklik gösterdiği kullanılan ifadelerden anlaşılmaktadır. Başka ülkelerin kontrolü altında olmadan özgürce varlığını devam ettirme anlamını taşıyan bağımsızlık, cumhurbaşkanının söylemleriyle beraber yeni şartlara bağlanmıştır. Günümüzde artık bağımsızlığın devletlerin teknolojileriyle orantılı bir şekilde değerlendirildiği manşet yazısından anlaşılmaktadır. Manşet yazısını açıklayan ifadeler gazete de şu şekilde yer almıştır: "Dijital güvenliğiniz yoksa özgürlüğünüzü sağlayamazsınız." Cumhurbaşkanının bu ifadesi manşet yazısında paylaşılan "bağımsızlık" kelimesinin daha iyi bir şekilde anlamlandırılmasını sağlamıştır. Cumhurbaşkanının dijital güvenlik olarak açıkladığı unsur: hiç şüphesiz dışarıdan gelecek olan tehditlere karşı bilgisayar ortamındaki ve elektronik ortamdaki güvenliktir. Bunun sağlanabilmesinin yerli üreticilerin teknoloji alanında daha verimli olmasıyla mümkün olacağı belirtilmiştir. Cumhurbaşkanının konu ile ilgili açıklaması tam olarak şu şekilde aktarılmıştır: "Günümüz dünyasında gerçek anlamda bağımsızlığın temel şartı, teknolojiyi tasarlayan, üreten ve ihraç eden ülke konumuna ulaşmaktır." Gazete manşetine bakıldığında ise bir tasarrufun varlığından söz etmek mümkündür. Cumhurbaşkanının en dikkat çekici ve önem arz eden ifadeleri alınmış ve konu bu sayede özetlenmiştir. Manşet yazısının "bağımsızlık" kelimesiyle başlaması konunun önem taşıdığını ilk başta okuyucuya bildiren isim olarak dikkat çekmektedir. Bağımsızlığın şartı olarak sadece "teknoloji üretmek" ifadesinin paylaşılması, teknolojinin tasarlamasından ve ihraç edilmesinden daha önemli olarak görüldüğünün kanıtıdır. Muhakkak ki bir şeyin tasarlanması ve ihraç edilmesi önemlidir; fakat bir şeyin üretilmesi tasarının gerçeğe işlendiğini ve ihraçtan önce de imal edildiğini göstermektedir. Bu noktada manşet yazısında kullanılan "teknoloji üretmek" ifadesi mantıklı bir nedene bağlanmaktadır.

Manşet haberinde kullanılan fotoğraflarda bir zenginlikten söz etmek mümkündür. Cumhurbaşkanının katılmış olduğu TEKNOFEST'e dair fotoğraflar yer almaktadır. Fotoğraflar, farklı yerlerde ve farklı kıyafetlerle çekilmiştir. Cumhurbaşkanına ait fotoğraflar içerisinde en dikkat çekici olanı ise

cumhurbaşkanlığı forsu taşıyan pilot kıyafeti ile çekilmiş olanıdır. Diğer fotoğraflardan daha büyük olan bu fotoğrafta dikkat çeken detay ise kırmızı ve beyaz elbiseler giymiş olan küçük bir kız çocuğunun bulunmasıdır. Cumhurbaşkanlığı forsu taşıyan pilot kıyafeti ve kırmızı beyaz elbiseler Türkiye'ye yapılmak istenen vurgunun göstergelerini oluşturmaktadır. Sözü edilen fotoğrafın, TEKNOFEST'e gelen halkın fotoğrafının üstünde konumlandırılması cumhurbaşkanına yapılmak istenen vurgudan kaynaklanmaktadır. Halkın çekilmiş olduğu fotoğrafta herkes sahnenin kurulduğu yani konuşmaların yapıldığı platforma doğru bakmaktadır. Cumhurbaşkanının çocukla çekilmiş fotoğrafının sahne tarafına gelecek şekilde tasarlanmış olması, halk ile cumhurbaşkanı ve konuşmalar arasında bağlantıyı sağlayan unsur olarak dikkat çekmektedir.

Manşetin hemen üstünde yerleştirilen fotoğraflarda pilotlar ve uçaklar yer almasına rağmen öne çıkarılmak istenen şey yine cumhurbaşkanıdır. İki fotoğrafta doğrudan bulunması ve bir fotoğrafta içinde bulunduğu uçağın ön planda tutulması sözü edilen durumun açık göstergesidir. Haberin fotoğraflarında uçakların ve pilotların ön planda olması, haber metinlerinin arka planının ve manşet yazısının renklendirmesinde etkili olmuştur. Uçakların gökyüzünde bulunması ve haber metninde hem cumhurbaşkanının söylemlerinden hem de paylaşılan fotoğraflardan da anlaşılacağı gibi uçakların üzerinde daha çok durulması sözü edilen arka plan ve yazı renklerinde etkili olmuştur. Gökyüzünün mavi ve beyaz tonlarıyla uyumlu bir şekilde manşet yazısı da beyaz renkle mavi zemin üzerinde yazılmıştır. Haber metinlerinde kullanılan arka plan rengi ise mavi olmuştur. Bu şekilde bir tasarrufun olması bu görüşü destekler niteliktedir.

Kullanılan fotoğraflar ile manşet yazısının anlam derinliği arasında bağlantılar kurulabilmektedir. Teknolojinin bağımsızlığın temel şartı olarak görülmesine bağlı olarak fotoğraflarda uçaklara ve pilotlara ağırlık verilmesinin yanında milli savunmaya yaptığı katkılarından dolayı cumhurbaşkanının övmüş olduğu iş adamıyla birlikte fotoğrafının olması bu görüşü kanıtlamaktadır.

Şekil 40: Tehditlere Eyvallah Etmedik (Takvim Gazetesi)

Cumhurbaşkanının katılmış olduğu TEKNOFEST'te yaptığı açıklamalardan atılan manşet söz konusudur. Teknolojiye verilmesi gereken önemin altını çizen cumhurbaşkanının geçmişte yaşanan bazı olaylara da değinerek dile getirmiş olduğu "eyvallah etmedik" deyimiyle oluşturulan manşet söz konusudur. Bazı konularda dışarıdan gelen tehditlerin olduğunu açıklamasının ardından "Hiçbirine eyvallah etmedik." ifadesi kullanılmıştır. Gazete manşetinde ise ifade bir değişimden geçirilerek yansıtılmıştır. Cumhurbaşkanının birbirini izleyen açıklamalarının anlam olarak kaynaşmasını sağlayan bir tasarruf yapılmıştır. "Eyvallah etmedik" ifadesinden önce kullanılan "hiçbir" sıfatının önceki cümlede kullanılan "tehdit" kelimesinin yerine kullanıldığı açıktır. Anlam olarak birbiriyle bağlantılı olan cümlelerden oluşturulan manşette "tehdit" ismi ile "hiçbir" sıfatı birbirini tamamlayan iki öge olmuştur. Gazete manşetinde "hiçbir" sıfatı yerine "tehdit" kelimesinin kullanılma sebebi olarak, "tehdit" kelimesinin doğrudan bir anlam içermesi gösterilebilir. "Hiçbir" sıfatından daha açık bir anlama sahip olan "tehdit" kelimesi, gazete manşetinde olası anlam karmaşasının önüne geçmiştir. "Hiçbir" sıfatı daha genel bir anlam ifade ederken "tehdit" kelimesi sınırlandırılmış bir konunun varlığını göstermektedir.

Öznenin bulunmadığı gazete manşetinde yer tamlayıcısı, gazete manşetinin dikkat çeken ögesidir. Yüklemden önce kullanılmış olması vurgulanmak istenen ögenin "tehdit" olduğunun göstergesidir. Cümle yapısındaki yerinin vurgudaki öneminin yanında "tehdit" kelimesinin anlamının yaratmış olduğu atmosfer de etkili olmuştur. "Tehdit" kelimesi yüklemle bütünleşerek verilmek istenen mesajın daha iyi

bir şekilde aktarılmasını sağlamıştır. "Eyvallah etmemek" deyimi "Birinden yardım istememek, gönül borcu olmamak, boyun eğmemek" olarak açıklanmıştır (Eyvallah etmemek, t.y.). Deyimin gazete manşetinde ön plana çıkan anlamı boyun eğmemektir. Birbirini anlam olarak bütünleştirdiğini belirtilen düşüncenin sağlamasını oluşturmaktadır. Tehdide karşı verilecek tepki deyimin barındırdığı anlam itibariyle boyun eğmemek olduğu açıkça ortadadır. Deyimin böyle bir anlam taşıyor olması gazete manşetinde daha önce sözü edilen "hiçbir" sıfatı yerine "tehdit" kelimesinin tercih edilmesinin en güçlü sebebini oluşturmaktadır.

Gazete manşetinin anlam evreninde okuyucuya aktarılmak istenen bir duruşun olduğunu söylemek mümkündür. Haber metninde paylaşılan bazı detaylardan yola çıkılarak sözü edilen durumu açıklamak mümkündür. Cumhurbaşkanının dile getirmiş olduğu "Dost görünenler tarafından Nuri Demirağ'ların, Nuri Killigil'lerin akıbeti ile tehdit edildiğimiz anlar oldu. Hiçbirine eyvallah etmedik." açıklaması belli bir duruş sergilendiğinin de açıklamasını oluşturmaktadır.

Gazete manşetini oluşturan haberde cumhurbaşkanının yer almış olduğu festivale dair fotoğraflar göze çarpmaktadır. Cumhurbaşkanının cumhurbaşkanlık forsunu taşıyan pilot kıyafetiyle çekilmiş fotoğrafı diğer fotoğraflara oranla daha dikkat çekicidir. Genellikle takım elbise ile objektifler karşısında olan cumhurbaşkanının farklı bir kıyafetle paylaşılmış olması sözü edilen dikkat çekiciliğin ana nedenidir. Kullanılan bir diğer fotoğrafta ise cumhurbaşkanını taşıyan uçak ve ona eşlik eden savaş uçağı göze çarpmaktadır. Fotoğrafların daha çok havacılıkla ilgili olmasının sebebi: Cumhurbaşkanının katılmış olduğu festivalin Türkiye'nin ilk havacılık, uzay ve teknoloji festivali olmasından kaynaklanmaktadır. Uçakların bulunduğu fotoğrafın sol alt köşesinde festivalin logosu bulunmaktadır. Logonun uçakların bulunduğu fotoğrafta kullanılma sebebi olarak logoda havacılığa ait unsurların bulunması gösterilebilir. Bu bakımdan fotoğraf ve logo arasında bir bağlantı oluşturulmuştur.

Manşet yazısı, fotoğrafların yerleştirildiği zemin ve haber metinlerinin arka planı renk bakımından bir bütünlük oluşturmaktadır. Manşet haberinin arka planında mavi rengin yoğun olması kullanılan fotoğraflarda ağır basan renklerle uyum

sağlayacak şekilde tercih edildiği söylenebilir. Manşet yazısının rengi ile habere ait detayların bulunduğu metnin arka plan rengi uyum içerisinde olduğu gibi; cumhurbaşkanının olduğu fotoğrafta ağır basan mavi renkle, haberin arka planında kullanılan mavi rengin uyumu da söz konusudur. Cumhurbaşkanıyla birlikte aynı fotoğrafta yer alan çocukların üzerindeki kırmızı renk ile uçakların bulunduğu fotoğrafın çerçevesinin kırmızı rengi öne sürülecek bir başka uyum olarak gösterilebilir. Ayrıca habere ait metinleri gösteren okların renginde kırmızının ağırlıkta olması dikkat çeken bir başka unsurdur. Kullanılan oklar haber metinlerinin belli bir sıra doğrultusunda okunmasına yardımcı olan ögeler olmuştur. Okların genellikle yön gösterme amacıyla kullanıldığının bilinmesi sözü edilen durumu açıklar niteliktedir.

Şekil 41: Heyecan Dorukta (Fotomaç Gazetesi)

Oynanacak olan derbi mücadelesi ile ilgili atılmış bir manşet söz konusudur. Fenerbahçe'nin ev sahipliğinde oynanacak karşılaşmanın önemi ve beklentilerin dışa vurumu manşet ile okuyucuya aktarılmıştır. "Heyecan Dorukta" cümlesinden çıkarılan ilk anlam olarak: daha önce karşılaşma için bir heyecan durumunun söz konusu olduğu ve artık doruk noktaya ulaştığıdır. Derbi karşılaşmaların heyecanın genellikle yüksek olması ve buna bağlı olarak rekabetin daha da çekişmeli olması hem izleyici hem de sporcular için bilinen ve arzu edilen durumlardır. Bu nedenle oynanacak karşılaşma için yine aynı duyguları paylaşma ve yaratma amacında olan gazete, manşetini de bu doğrultuda oluşturmuştur. Manşetin duyguya yönelik ünlem cümlesi olması da bu düşünceyi güçlendiren bir özellik olarak gösterilebilir.

Heyecan, "1. Sevinç, korku, kızgınlık, üzüntü, kıskançlık, sevgi vb. sebeplerle ortaya çıkan güçlü ve geçici duygu durumu, 2. coşku" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1090) olarak açıklanmıştır. Yapılan tanımlara bakıldığında "heyecan" sözcüğünün manşet cümlesinde daha çok beklenti ve coşku anlamında kullanıldığı söylenebilir. "Heyecan" sözcüğünü anlam olarak pekiştiren "doruk" kelimesi ise aynı sözlükte üçüncü anlam olarak "Heyecan, sevinç, coşku vb. duygularda ulaşılan en üst nokta." (Türkçe Sözlük, 2011, s. 706) olarak tanımlanmıştır. Kelimenin ilk anlamında yer alan "Dağ, ağaç vb. yüksek şeylerin tepesi, en üst yeri, zirve, şahika" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 706) gibi anlamlar gazete manşetinde verilmek istenen mesajın dışında kalmaktadır. Soyut olan duygularda yaşanan en üst nokta olarak açıklanan heyecan ile somut olan bir şeyin en üst yeri olarak açıklanan doruk arasında anlam olarak farklılıklar vardır. Ortak nokta olarak sadece, bir şeyin en üst yeri olarak gösterebilmek mümkün olsa da sözü edilen gibi biri soyut durumlar için diğeri de daha çok somut şeyler için kullanılan, şekil olarak aynı ama taşıdıkları anlam ve duygu değerleri olarak farklılık gösteren kelime görünümündedirler.

Gazete manşetinde yer alan ifadenin anlam değerinin karşılaşma tarihiyle ilişkili olduğu söylenebilir. Karşılaşmanın oynanacağı gün, heyecanın daha da artacağı zaman dilimini ifade etmektedir. Bu nedenle "doruk" kelimesinin anlamında yer alan bir şeyin üst noktası, manşette, karşılaşmanın oynanmasına kısa bir süre kalması "doruk" olarak tanımlanmasına katkı sağlamıştır; aynı zamanda "heyecan" kelimesinin anlamında yer alan güçlü ve geçici durum ifadesi de sözü edilen durumu destekleyen öge olarak gösterilebilir. Çünkü herhangi bir heyecanın doruğunda olmak kısa bir süreyi ifade etmektedir. Gazete manşetinde de yansıtılmak istenen duygu coşkunluğunun zamanı, "heyecan" ve "doruk" kelimeleri kullanılarak oluşturulmuştur.

Manşetin haberinde yer alan görsellerin birbiriyle uyum içerisinde olması ve manşet yazısıyla bütünleşen bir yapıda olması dikkat çekicidir. Karşılaşmada oynayacak her iki takıma dair bilgilerin verilmiş olması ve bunun takımlarla bütünleşen renklerle yansıtılması verilmek istenen mesajı daha etkili kılmıştır. Fotoğraf olarak her iki takımın birer futbolcusunun fotoğrafı paylaşılmıştır. Fotoğraflarda dikkat çeken ilk detay, fotoğrafları paylaşılan futbolcuların hücum oyuncusu olması ve gol atma potansiyellerinin yüksek olmalarıdır. Bu bakımdan

gazete manşetinde dile getirilen "heyecan" duygusu, fotoğraflarla da sağlanmıştır. Buna dayanak olarak futbolda hücum oyuncularının daha heyecan verici özelliklere sahip olmaları gösterilebilir. Futbol oyunun meyvesi olan golün genellikle hücum oyuncuları tarafından atıldığının bilinmesi bu görüşü desteklemektedir.

Gazete manşetinde takımlara ait bilgiler paralel bir şekilde paylaşılmıştır. Fenerbahçe tarafı ve Beşiktaş tarafı olarak ayrılan bölümler, yazıların takımların renkleriyle beraber yazılmasına bağlı olarak daha da belirgin hale getirilmiştir. Futbolcuların paylaşıldığı sıra ile takımlara ait bilgilerin paylaşıldığı bölümler paralellik göstermektedir. Bunun yanında manşetin sol üst tarafında bulunan Fenerbahçe amblemi ile manşetin sağ tarafında bulunan Beşiktaş amblemi de sözü edilen paralelliğe uygun bir şekilde yerleştirilmiştir. Hem futbolcu fotoğrafları hem takıma dair bilgilerin olduğu metinler hem de takım amblemleri bu bakımdan bir bütünlük göstermektedir. Ögelerin bu şekilde tasarlanmasıyla birlikte oluşturulmak istenen algının da daha kolay ve sistemli bir şekilde oluşturulmasına katkıda bulunmuştur.

Manşet yazısı beyaz zemin üzerine kırmızı renkle iri puntolarla yazılmıştır. Bu bakımdan kırmızı rengin seçilmesi sözü edilen heyecan duygusunun oluşmasına katkıda bulunmuştur. Yapılan bir çalışmada kırmızı rengin psikolojik boyutuyla ilgili olarak "Kırmızının heyecan ve öfke gibi durumları belirtmede belirgin bir paralellik olmasına rağmen kasvet, hüzün ve yorgunluk gibi duygularda paralellik gözlenememiştir" (Aytekin, Şimşek, ve Kaplan, 2011, s. 33) sonucu ortaya çıkmıştır. Bundan hareketle manşette kullanılan kırmızı rengin heyecan algısını oluşturmada etkili olduğu söylenebilir.

Takımlara ait bilgilere ayrılan tarafların ortasına karşılaşma için özel bir şekilde tasarlanmış olan tarih göstergesi yerleştirilmiştir. Tasarımda karşılaşma için kalan gün sayısına ağırlık verilmiştir. Kalan gün sayısının diğer yazılara göre daha büyük olması ve göstergenin merkezinde bulunması, savunulan düşünceyi güçlendiren unsurlar olmaktadır. Sözü edilen tasarımın okuyucuyu doğrudan bilgilendirmeye yönelik olduğu söylenebilir. Karşılaşma için kalan gün sayısının verilmesi, karşılaşmanın oynanacağı güne kadar bir heyecan yaratma amacıyla tasarlandığı söylenebilir.

3.1.10. 24 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 42: İşte Yeni BES Planı (Hürriyet Gazetesi)

Gazete manşeti, bireysel emeklilik ile ilgili olarak açıklanmış olan bir plan üzerinden oluşturulmuştur. Manşet haberinde detayı verilen planın tanıtımı yapılmıştır. Okuyucuya yeni bir emeklilik planının olduğu ve gazete manşetinin haberinde bu bireysel emeklilikle ilgili bilgilerin yer aldığı aktarılmak istenmiştir. Cümlede kullanılan kelimeler okuyucuyu haberi okumaya davet eder niteliktedir. "İşte" edatının kullanılması bu görüşü desteklemektedir. Çünkü sözünü edilen edatın bir şeye dikkat çekme veya bir şeyi gösterme amacıyla kullanıldığı bilinmektedir. Okuyucuyu meraklandıran unsur ise planın kısaltılmış şekliyle verilmesidir. Açılımı "Bireysel Emeklilik Sistemi" olan planın kısaltımı BES olarak verilmiş olması okuyucu için çözümlenmesi gereken bir unsur haline gelmiş ve merakı tetiklemiştir. Bireysel emeklilikle ilgili bir planın daha önce de olduğu kullanılan "yeni" sıfatıyla anlaşılmaktadır. Sıfat okuyucuya emeklilik konusunda bir yeniliğin ve değişen ya da gelişen bazı şeylerin olduğunu bildirmektedir. Cümle sonunda kullanılan "plan" kelimesi bireysel emeklilik üzerine bazı düşüncelerin olduğunu belirtmektedir. Sistemle ilgili bir tasarının olduğu bu kelime sayesinde sağlanmış ve henüz neticelenmiş bir şeyin olmadığı da gösterilmiştir.

Manşet haberinde belirtilen durumun plan aşamasında olması, haberle ilgili görsellerin bulunmamasına neden olmuştur. Gazetecinin daha önce açıklanmış olan ekonomi programından yola çıkarak konu ile ilgili yaptığı araştırma neticesiyle manşet atılmıştır. Resmi kişi ve makamlardan konu ile ilgili henüz bir açıklamanın

olmaması ve gazetecinin önceki konuşmalardan yola çıkarak araştırma yapması, bir gündem yaratma veya gündeme taşıma gibi bir durumun varlığını destekler niteliktedir. Araştırma sonucunda belli bir planın ortaya konması ise dikkat çekme ve muhtemel bireysel emeklilik sisteminin önceden tanıtımını yapma olarak değerlendirilebilir. Bundan dolayı gazete ve gazetecinin medyada ilk olmak istemesi ve özgün olma isteği ön plana çıkmıştır denebilir.

Manşet haberinde bireysel emeklilik sistemine dair herhangi bir görsel paylaşımı olmamıştır. Buna neden olarak henüz resmi bir açıklamanın olmaması ve konunun araştırma sürecinden geçerek bir netliğe sahip olmaması gösterilebilir.

Manşet yazısı beyaz renkle ve iri puntoyla yazılmıştır. Manşet ve haberle ilgili detaylar tamamen mavi zemin üzerine oluşturulmuştur. Haber metinleri başlıklar, manşet yazısı ve metinlerden farklı olarak kırmızı zemin üzerine yazılmıştır. Bu başlıklara ve dolayısıyla haberin detaylarına dikkat çekilmek istenmesinden kaynaklanmaktadır.

Şekil 43: Bir Minik Adıma 81 Milyon Katkı (Sabah Gazetesi)

Gazete, milyonda bir görülen bir hastalığa yakalanan çocuğa devlet ve millet olarak yapılan desteğe vurgu yapmak amacıyla manşetini oluşturmuştur. Çocuk için seferber olan insanların olduğunu ve bu insanların çocuğun yürümesi için birçok fedakârlık yaptığını daha önce duyurmuş olan gazete, konuya devletin el atmasıyla beraber Türkiye'deki her vatandaşın çocuğun yürümesi için katkıda bulunduğunu iletmek istemiştir. Kemik azlığından dolayı yürüyemeyen çocuğun bakan tarafından bizzat ilgilenildiği ve bütün tedavi masraflarının SGK tarafından karşılanacağı belirtilmiştir.

Çocuğa tedavi sonrasında takılacak protezlerden sonra çocuğun yürüyebilmesi gazete tarafından "bir minik adım" olarak değerlendirilmiştir. Tedavi edilecek kişinin bir çocuk olması ve ilk adımların genellikle küçük adımlarla atıldığının bilinmesi de atılacak adımın minik olarak tanımlanmasına neden olarak gösterilebilir. Sıfat tamlamasındaki "minik" nitelemesi hem çocuğa hem de atılması beklenen adıma yapılan bir göndermedir. "Minik" sıfatını destekleyen öge de "bir" olmuştur. "Bir" sayıların ilki olması bakımından ve sayısal hesaplamalarda küçük bir değere sahip olması bakımından "minik" kelimesinin pekişmesini sağlamış ve atılacak olan adımın niceliği de bu şekilde okuyucuya aktarılmıştır.

Yüklemin bulunmadığı cümle yapısında "81 milyon katkı" ifadesi çok anlamlı bir özellik göstermektedir. Manşet ilk okunuşta bir adım için 81 milyon para desteğinin yapıldığı anlamını vermektedir. Sözü edilen anlam çıkarımını destekleyen ögeler ise "milyon" sözcüğünün sayısal ifadelerde dolayısıyla para hesaplamalarında da kullanılması ve "katkı" kelimesidir. "Milyon" kelimesinin para miktarı amacıyla kullanılabilmiş olmasını destekleyen ise "katkı" kelimesidir. Katkı kelimesi " Bir işin yapılmasına, gerçekleşmesine emek, bilgi, para vb. ile katılma, yardım" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1352) olarak açıklanmıştır. Bu bakımdan "milyon" ifadesi maddi destek olarak algılanabilmektedir. Görsellerle bütünleşen bu anlam yapısından sıyrılmak ancak bilinen bazı değerlere sahip olmakla ve haberin devamını okumakla mümkün olmaktadır.

Görselde babasının kucağında duran çocuğun yürüyüp yürümeyeceği bilinmemektedir; fakat gazete manşetinde yer alan ifadeye dayanarak çocuğun yürüyemediği ve ilk adım için 81 milyon insanın katkısının olacağı anlaşılmaktadır. Gazete manşetinde "81 milyon katkı" olarak yer alan ifadenin tedavi ücretinden çok tüm Türkiye'yi kapsadığı iletilmek istenmiştir. Bakanın yaptığı açıklamalardan yola çıkılarak oluşturulan manşette gazete, okuyucuyu geniş bir alana çekmeyi tercih etmiştir denebilir. Türkiye nüfusunun 80 milyonu aştığının bilinmesi ("Türkiye'nin Nüfusu 80 Milyonu Aştı", 2018) manşet çözümlemesi için kritik noktada yer almaktadır. Bakanın çocuğun tedavisi için tüm giderlerin SGK tarafından sağlanacağını açıklaması, tedavi için yapılan katkının tüm Türkiye'nin desteğiyle yapıldığı mesajını iletmektedir. SGK'nın devlete bağlı bir kurum olması ve dolayısıyla SGK tarafından yapılacak harcamaların halk tarafından kurulan ve halkın

seçtiği kişiler tarafından yönetilen devlet tarafından olacağının bilinmesi, bu görüşü desteklemektedir.

Devlet ekonomisi içerisinde halktan alınan vergilerin de yer alması, SGK tarafından karşılanacak tedavinin tüm Türkiye'ye mal edilmesine mantıklı bir gerekçe olarak görülmektedir. Bu durum, manşette beliren ilk anlamla uyum içerisindedir. Manşette para katkısı olarak gözüken "81 milyon" ifadesi, halk ve vergileriyle kurduğumuz bağlantı ile uyum içerisindedir. Başka bir deyişle "81 milyon" ifadesi tedavi için harcanacak olan tam miktarı belirtmese de içerisinde maddiyat barındıran bir anlama sahiptir. Bütün bunların yanında Türkiye'deki il sayısının da 81 olması ("Türkiye Mülki İdare Bölümleri Envanteri", 2018) nüfusun yaklaşık sayısıyla paralellik göstermektedir. Bu nedenle gazete manşeti hem Türkiye nüfusunu hem de Türkiye'deki il sayısını bildirmektedir.

Manşette yer alan ve daha önce belirtildiği gibi küçük olarak görülen ve ilk adım olarak iletilmek istenen "bir minik adım" ifadesi, "81 milyon" ifadesinin çarpıcılığına katkıda bulunmaktadır. Küçük olarak nitelendirilen bir şeyin önemini vurgulamak ve o küçük bir şey için büyük şeyler yapıldığını göstermek bu şekilde sağlanmak istenmiştir.

Haberin görsellerinde manşete konu olan çocuk ve babasının bulunduğu fotoğraf göze çarpmaktadır. Babasının kucağında yer alan çocuğun yürüyemediği ve hasta olduğu okuyuculara aktarılmak istenmiştir. Çocuğun tek başına çekilip paylaşılmaması da yine hastalığına dikkat çekilmek için yapılan bir tasarruf olarak değerlendirilebilir. Manşet yazısında yer alan "adım" ifadesi çocuğun oturur durumda çekilen fotoğrafıyla bağlantılıdır. Çocuğun adım atabilmesi için bir desteğin olması gerektiği fotoğraf ve manşetle birlikte iletilmiştir. Fotoğraf üzerinde yoğunlaşmayı sağlayan manşetin altındaki kısa bilgilendirme yazısıdır. Çocuk için kullanılan "Kelebek çocuk" ifadesinin aktarıldığı yazının paylaşılan fotoğrafla bütünleştirildiği düşünülebilir. Çocuğun kelebeğe benzetilmesinin kanıtı olarak yine fotoğraf gösterilmiştir. Bu nedenle okuyucudaki merak da bu şekilde giderilmiştir. Fotoğrafın yerleştirildiği çerçeve dikkatlerin çocuk üzerinde yoğunlaşmasına katkıda bulunmuştur. Beşgen şeklindeki çerçeve bir ok görünümde olmuş ve dikkatlerin

çocuk üzerine çekilmesine neden olmuştur. Bundan dolayı ok yön gösterme işleviyle beraber dikkatleri de yönlendirmiştir.

Manşet yazısının yazıldığı arka plan birçok şeyi ifade etmektedir. Lacivert bir tondan daha açık tonlara doğru açılan rengin üzerine kırmızı renkte bir püskürtme tasarlanmıştır. Manşet yazısının zemininde olan püskürtme rengi itibariyle, manşet ve haber ile bağlantı kurulabilecek niteliktedir. Çocuğun tedaviye ihtiyacının olması ve tedavi sürecine girecek olması "sağlık" ile doğrudan ilişki içerisinde olacağından; sağlığın temelinde yer alan kana rengini veren kırmızıyla bağlantı kurulabilir. Bunun yanında manşet yazısının beyaz olması ve zemininde kırmızı bulunması Türkiye'ye yapılan bir gönderme olarak algılanabilir. Türkiye bayrağının kırmızı ve beyaz renkten oluşması bu görüşü desteklemektedir. Bu iki kodun dışında başka bir nokta ise kırmızı renkle yapılan püskürtmenin dikkat çekmek için kullanılmış olmasıdır. Çocuğa yapılan desteğin büyüklüğüne vurgu yapmak ve dikkatleri tamamen manşete çekmek için kullanılmış olması düşünülebilir. Arka plan dışında kırmızı rengin kullanıldığı bir diğer yer de haberin alt başlıklarının zeminidir. Bu kullanım yine başlıkların ön plana çıkarılması için yapılmıştır.

Haber metninin büyük harfle başlaması dikkat çekmektedir. "Mardinli" cümlesinin ilk harfinin büyük şekilde yazıldığı görülmektedir. Büyük puntoyla yazılan "m" harfinin dikkati metne çekmek ve okunmasını sağlamak için kullanıldığı düşünülebilir. Haber detaylarının bulunduğu metinlerin her birinde dikkati çeken bir ögenin kullanılmış olduğu görülmektedir. Daha önce belirtilen kırmızı zemin üzerine yazılan alt başlıkların içeriğindeki metinlerin ilk kelimesi büyük yazılmıştır. Bu nedenle bu kullanım, metinlere dikkat çekici unsurların uyumlu bir şekilde serpiştirildiği düşüncesinin kanıtı olarak değerlendirilebilir.

Şekil 44: Funk Club (Takvim Gazetesi)

Manşet, Amerika'nın Suriye'deki en yüksek rütbeli generali olan Paul Funk adlı generalin, Suriye'deki terör örgütü elemanlarıyla birlikte görüntülenmesi olayı üzerine atılmıştır. Terör örgütü mensuplarıyla eğlenceli bir ortamda bulunan generale gazete manşetiyle göndermede bulunulmuştur. Örgüt üyelerinin dans kıyafetleri giyerek generalin olduğu ortamda görüntülenmesi ve ortada bir eğlence ve eğlendirme girişiminin bulunması gazete tarafından içinde bulunulan ortamın "club" olarak değerlendirilmesine neden olmuştur. Gazete manşetinin tamamıyla yabancı kelimelerden oluşması, olayın içindeki insanın yabancı olmasından ve söz konusu olan durumun yabancı kültürlerin birer parçası olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle manşette eğlence yeri olarak bilinen kulüplere gönderme "club" kelimesiyle sağlanmıştır. Gazete manşetinin çağrıştırmış olduğu temel anlam belli Funk adında bir eğlence kulübünün varlığıdır. Kulüp isminin "Funk" olarak verilmesinin nedeni: olayın merkezindeki generalin isminin "Paul Funk" olmasıdır. Kulübe verilen isimde "Paul" yerine soy ismin yer alması yani "Funk" isminin yer almasında kelimenin içinde barındırmış olduğu anlamdan kaynaklandığı düşünülebilir. Funk, Afrika ve caz müziğinden etkilenmiş bir müzik tarzı olarak bilinmektedir. Bu nedenle ismin anlamı içerisinde müzikle doğrudan ilgili açıklamanın olması kulüp isminin "Funk" olarak seçilmesinde etkili olmuştur denebilir. Bu bakımdan müziğin ve eğlencenin bulunduğu yerin kulüp olarak nitelendirilmesinde ve generalin soy ismi arasında içerik olarak bir bağlantının ve uyumun olduğu söylenebilir.

"Funk" kelimesinin başka anlamı ise "korku"dur. Gazete manşeti ve manşete konu olan haberle ilgili olarak bağlantıyı sağlayacak noktalar vardır. Haberde

paylaşılan büyük boy fotoğrafın sağ alt köşesinde yer alan açıklamada terör örgütü üyelerinin Türk askerinden kaçmak için kılık değiştirdikleri ve kadın kılığına girip ABD'li komutan karşısında oynadıkları bilgisi verilmiştir. Bu nedenle açıklamaya göre teröristlerin Türk askerinden korktukları ve şekil değiştirip birini eğlendirdikleri gerçeği ortaya çıkmaktadır. Dolayısıyla hem korkunun olması hem de bir eğlence durumunun söz konusu olması manşette kullanılan kelimelerin uyumunu sağlayan bir başka detaydır.

Bu detaylardan sonra manşet yazısının anlam çözümlenmesinde en önemli noktaların başında paylaşılan fotoğraflar gelmektedir. Fotoğraflarda yer alan ABD'li general ile terör örgütü üyelerinin eğlence halinde oldukları görülmektedir. Bu nedenle manşet yazısında yer alan müzik ve eğlenceye dair isimler fotoğraflarda karşılığını bulmuştur denebilir. Okuyucu manşet yazısı ile görseller arasındaki bağlantı sayesinde, gazetenin vermek ve bildirmek istediği anlamı yakalayacağı düşünülebilir.

Gazete manşetinde yer alan ve haberin üzerine temellendirildiği general, fotoğraflar sayesinde haberin güvenirliğine katkı sağlamış ve inandırıcılığını yükseltmesine neden olmuştur. Büyük boy fotoğrafta, bir koltukta üç kişiyle beraber oturan ve çay içip oynayan terör örgütü üyelerini izlerken görüntülenmiştir. Bu fotoğrafın, manşet yazısında yer alan "Funk Club" ifadesinin görsel anlamındaki karşılığını oluşturduğu düşünülebilir. Buna dayanak olarak manşet yazının anlam ağında bulunan müzik ve eğlence gibi unsurların fotoğrafta yer alması gösterilebilir. Bir diğer fotoğrafta ise general yerde oturur durumda ve önünde bazı meyveler bulunurken çekilmiştir. Bu fotoğraf da haber metninde yer alan "Terör örgütü elebaşları bu ilgiye çok sevindi. General için bin bir çeşit yiyecek olan sofralar serdi" ifadesinin kanıtını oluşturmak için kullanıldığı düşünülebilir. Generalin önünde söylendiği gibi geniş bir sofranın bulunmayışı cümle ile olan bağı zayıflatırken; önünde birden çok yiyeceğin olması ifade edilen duruma örnek olması bakımından kullanılmıştır. İki fotoğraf arasındaki bağlantıyı sağlayan ise kullanılan çift yönlü ok tasarımıdır. Ok, manşet yazısında yer alan "Funk" ismini de içine alır oval bir şekilde tasarlanmıştır. Kullanılan bu işaret manşet yazısını açıklayan ön metinde de yer alan kırmızı büyük harflerle yazılan general ismini de içine almıştır. Hem ok işaretinin hem de general isminin kırmızıyla renklendirilmiş olması birbirini tamamlayan

ögeler olarak değerlendirilebilir. Başka bir perspektifle bakıldığında aynı şekil içinde general isminin hem büyük hem de küçük bir şekilde görünüyor olması tasarlanan şeklin bir mercek olarak değerlendirilmesine katkıda bulunmuştur denebilir. Bir şeyin mercek altına alınması, o şeyin bütün incelikleriyle ele alınmasını gerektirdiği bilinmektedir. Bu nedenle haberde geçen durumun bütün ayrıntılarıyla verilmesi ve ufak detayların bile okuyucuya sunulması olayın mercek altına alındığını göstermektedir. Haberle ilgili incelemelerin titizlikle yapıldığını gösteren işaret yine kullanılan ok işaretidir. Ok işareti büyük fotoğrafta yer alan ama yüzü net bir şekilde gözükmeyen generalin Paul Funk olduğu bir başka fotoğrafla desteklenmek istenmiştir. Fotoğraflar arası geçiş ok ile sağlanmış ve ortamda bulunan generalin Paul Funk olduğu kanıtlanmak istenmiştir. Fotoğrafların içinde bulunduğu çerçevelerin kırmızı renkte olması daha önce belirtilen yazı ve şekil uyumunun bir başka parçası olarak değerlendirilebilir. Ayrıca fotoğraflara çekilmek istenen dikkatten de kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Manşet haberinin detaylarının bulunduğu metinlerin başlangıcında da kırmızı dörtgen üzerine ve üzerinde bulunan sarı oklar vardır. Bu kullanım haber metninin okunma sırasını gösterir şekilde yerleştirilmiştir. Okların göstermiş olduğu yön haber metninin detaylarını göstermektedir. Metinlerinin ilk cümlesi büyük harfle ve mavi renkle yazılmıştır. Yine bu kullanım haberin okunmasını sağlayan ve dikkatleri haber detaylarına çeken unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Büyük boy fotoğrafın ortasına yakın yerde, manşetin altında yer alan habere ait görselin fazlalığı göze çarpmaktadır. Gazete manşetiyle bağımsız olarak değerlendirilecek olan bu fazlalığın manşette ve haberin detaylarında yer alan konuya ve generale ait bir vurgu neticesinde kullanılmış olduğu kestirilememektedir. Fakat fazlalığı meydana getiren görselin bir şeyi veya yeri gösterir şekilde kapanmış bir el olması ve elin generali gösterir şekilde olması düşündürücüdür. Haberdeki olaydan bağımsız olan alt habere ait görsel her ne kadar diğer fotoğraflarla bir ilişki içerisinde olmasa da görsellik açısından manşete ve detaylarında söz konusu generali ve yaşanan duruma dikkat çekme hizmetinde algılandığı söylenebilir.

Şekil 45: Bu 3 Etti (Fotomaç Gazetesi)

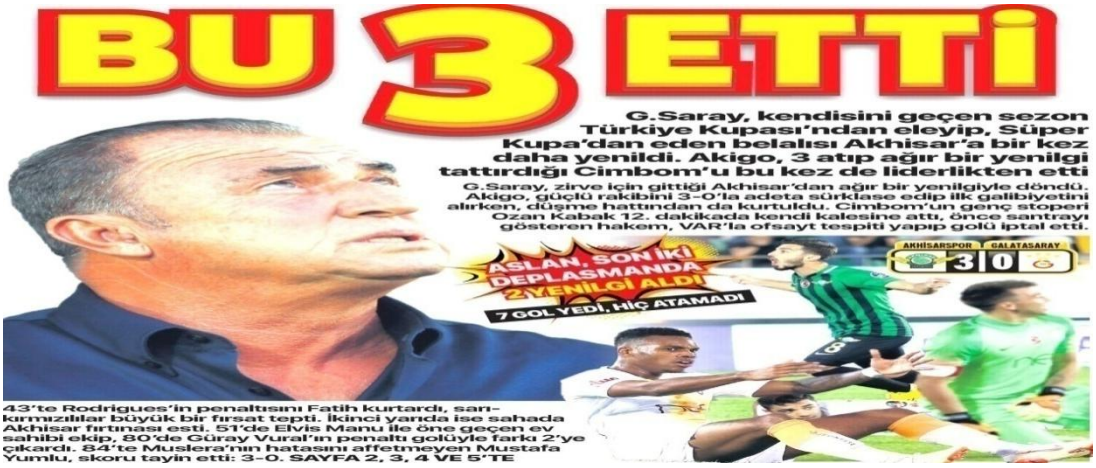
BU 3 ETTİ

G.Saray, kendisini geçen sezon Türkiye Kupası'ndan eleyip, Süper Kupa'dan eden belalısı Akhisar'a bir kez daha yenildi. Akigo, 3 atıp ağır bir yenilgi tattırdığı Cimbom'u bu kez de liderlikten etti

G.Saray, zirve için gittiği Akhisar'dan ağır bir yenilgiyle döndü. Akigo, güçlü rakibini 3-0'la adeta sürklaise edip ilk galibiyetini alırken, düşme hattından da kurtuldu. Cimbom'un genç stoperi Ozan Kabak 12. dakikada kendi kalesine attı, önce santrayı gösteren hakem, VAR'la ofsayt tespiti yapıp golü iptal etti.

ASLAN, SON İKİ DEPLASMANDA 2 YENİLGİ ALDI

7 GOL YEDİ, HİÇ ATAMADI

AKHİSARSPOR 3 0 GALATASARAY

43'te Rodrigues'in penaltısını Fatih kurtardı, sarı-kırmızılılar büyük bir fırsat tepti. İkinci yarıda ise sahada Akhisar fırtınası esti. 51'de Elvis Manu ile öne geçen ev sahibi ekip, 80'de Güray Vural'ın penaltı golüyle farkı 2'ye çıkardı. 84'te Muslera'nın hatasını affetmeyen Mustafa Yumlu, skoru tayin etti: 3-0. SAYFA 2, 3, 4 VE 5'TE

Akhisarspor ile Galatasaray arasında oynanan karşılaşmanın sonucuna bağlı olarak bir manşet atılmıştır. Manşet, iki takım arasında daha önce oynanmış karşılaşmalara bir göndermede bulunmuştur. İki takım arasında oynanan son karşılaşmanın ev sahibi lehine 3-0 bitmiş olması ve daha önce de ev sahibi takımın rakip takımı iki kez yenmiş olması manşet üzerinden aktarılmıştır. Manşet cümlesinin "etti" fiiliyle bitmesi, olumsuz bir durumun haber edilmesine katkıda bulunmuştur. "Etti" fiilinin "kötülükte bulunmak" ve "herhangi bir değerde olmak" anlamlarıyla birleşen kelime ise "üç"tür. Birleşik bir yapı haline gelen "üç etti" yüklemi genel anlamda olumsuz bir durum için kullanılmıştır. "3 etti" ifadesi aynı şey tarafından bir şeyin devamlı olarak yapıldığını aktarır niteliktedir. Bir şeyin bir defa yapılmasında göze çarpacak bir durum söz konusu değilken alışkanlık ve süreklilik haline geldiğinde ise dikkat çekici bir unsur haline gelir. Takımlar üzerinden yapılan alışkanlık da manşet üzerinden verilmiştir. Ev sahibi takımın rakip takımı daha önce Türkiye Kupası'ndan elemesi, Süper Kupa'da yenmesi ve son karşılaşmada da galip gelip rakip takımı liderlikten etmesi manşet aracılığıyla okuyucuya bildirilmiştir. Bu bakımdan manşet özel, anımsatıcı ve bilgilendirici bir yapı halindedir. "Bu" zamiri son yenilgi için kullanılmış ve daha önceki yenilgilerin toplamını işaret etmiştir.

Cümle içerisindeki sayıların yazılışı hem rakam ile hem de yazı ile gösterilebilmektedir. Manşet cümlesinde birleşik fiil yapısı söz konusu olduğu halde gazete tarafından rakam şeklinde yazılmıştır. Cümlenin anlamında herhangi bir değişmenin olmadığı bu tasarrufun skorun manşet içerisinde de gösterilmesinden

kaynaklandığı söylenebilir. Karşılaşmanın sadece üç golle bitmiş olması, manşet üzerinden de anlaşılmaktadır. Skorun üç gollü olması ve ev sahibi takımın rakip takımı bir yıl içerisinde üç kez yenmiş olması sayı bakımından bir paralellik oluşturmaktadır.

Gazetenin manşet haberinde yer alan görsellerde rakip takıma ait unsurların çokluğu dikkat çekmektedir. Rakip takımın hem lider olması hem de diğer takıma göre daha çok tanınan ve büyük bir camia olması bu kullanımın ana sebepleri olarak gösterilebilir. Büyük takım olarak tanımlanan rakip takımın alt sıralarda yer alan bir takıma yenilmesinin çarpıcılığından da yararlanılmak istenmiş olabileceği düşünülebilir. Manşet cümlesinde yer alan "3" sayısının cümlenin diğer ögelerinden daha büyük yazılmış olmasından dolayı, hem karşılaşmanın skoruna hem de daha önceki mağlubiyetlerin toplamına yapılmak istenen vurgudan söz edilebilir. Manşet yazısının rakip takımın renkleriyle yazılmış olması yine rakip takım üzerinde yoğunlaşan dikkatlerin bir diğer göstergesidir.

Habere ait görsellerde en dikkat çeken fotoğraf, rakip takımın teknik direktörünün havaya bakar şekilde çekilen fotoğrafıdır. Fotoğrafta yer alan teknik direktör, "3" sayısına bakacak şekilde sayfada konumlandırılmıştır. Bu kullanımın, sözü edilen üç yenilgide de aynı teknik direktörün olmasından dolayı kullanıldığı düşünülebilir. Diğer fotoğraflardan daha büyük olması ve tek başına çekilmiş olması, yenilgilerin baş sorumlusu olarak teknik direktörün gösterildiğini ortaya koyar. Aynı zamanda takımın lideri olarak görülen baş sorumlunun kullanılmasıyla tüm takımın temsil edildiği de söylenebilir. Diğer fotoğraflarda da yenilgi, görseller üzerinden tekrar aktarılmıştır. Rakip takıma ait üç futbolcunun bulunması ve üçünün de futbolcuların olması gerektiği gibi ayakta değil de birinin yerde uzanması, birinin diz çökmüş olması ve birinin de oturmuş şekilde olması söz konusu mağlubiyeti simgelemektedir.

Rakip takım futbolcularının yenilgisinin yanında ev sahibi takımın gol atan bir futbolcusunun sevinmesi galibiyeti aktarmaktadır. Denebilir ki bir karede kullanılan fotoğraflarda galibiyet ve mağlubiyet okuyucuya görsel olarak sunulmuştur. Ayrıca üzüntülü bir ifadeye sahip olan üç futbolcu, yenilen üç golü çağrıştırmaktadır.

Fotoğraflarda kullanılan futbolcular ile yenilgi ve galibiyet arasında bağlantı kurulabilmektedir. Haberle ilgili detaylarda fotoğraflarda yer alan rakip takımın bir futbolcusunun penaltı kaçırdığının ifade edilmesi, kalecinin yenilen bir golde hata yaptığının açıklanması ve ev sahibi takım adına gol atmış bir futbolcunun yer alması bu görüşü desteklemektedir. Karşılaşma ile bağlantılı şekilde rakip takımın daha önceki deplasman karşılaşmalarının bilgileri tasarlanan patlama vektöründe yer almıştır. Şeklin patlayıcı bir yapıda olması rakip takımın deplasman istatistiklerinin kötü olduğunun göstergesidir. Bu tasarımın da rakip takımın renkleriyle yazılmış olması, daha önce sözü edilen unsurlarla bütünlük göstermektedir.

3.1.11. 25 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 46: Sessiz Bekleyiş (Hürriyet Gazetesi)

Gazete manşeti, doğuştan işitme engelli olarak dünyaya gelen çocukların ameliyatlarının yapılamamasından dolayı atılmıştır. SGK ve firmalar arasında yaşanan anlaşmazlıktan dolayı yaklaşık olarak 2 ay biyonik kulak ameliyatlarının yapılmadığı haberin detayında belirtilmiştir. Çocukların bir an önce ameliyata alınması gerektiği halde ortada bir sessizliğin olduğu; yetkililerin sessiz kaldığı açıklanmıştır. SGK'nın veya anlaşma ile ilgilenen kurumların ailelerin mağduriyetlerine sessiz kalması, çocukların işitme engelli olmasıyla beraber gazete manşetinde aktarılmıştır. Manşet cümlesinde, sessiz bir bekleyişin olduğu yani bir durum karşısında ses çıkarmadan veya hareket etmeden beklendiği anlaşılmaktadır. Manşetin daha iyi anlaşılmasını sağlayan ise haber metnidir. Manşette yer alan

"sessiz" sıfatının çocukların işitme engelli olmasından dolayı kullanıldığı açıktır. Bunun yanında SGK ile ithalatçı firmalar arasında henüz bir anlaşmanın yapılmamasından dolayı bir beklentinin bulunduğu ve bunun için de "bekleyiş" ifadesinin kullanıldığı anlaşılmaktadır. Anlaşmanın yapılamaması yani bu durum ile ilgili herhangi bir açıklamanın yapılmamış olması yine "sessiz" sıfatıyla sağlanmıştır. Manşetin iki yönlü anlam yapısında çocuklarla ilgili durumun anlaşma ile ilgili durumdan daha ağır bastığı söylenebilir. Manşetin "sessiz" sıfatıyla nitelenen beklemenin doğrudan çocukların ameliyatlarıyla ilgili olduğu haber metinlerinden de anlaşılmaktadır. "Sessiz" ifadesi çocukların herhangi bir sesi duyamadıklarıyla doğrudan bağlantılıdır. İşitme engeli olan herhangi bir insanın doğal olarak hiçbir ses duyamayacağı bunun yanında duyma yetisiyle öğrenilen konuşmanın da olmayacağı bilinen bir gerçektir. Bu bakımdan manşetteki "sessiz" ifadesi hem ses çıkaramayan hem de ses duyamayan çocukları niteler özelliktedir.

Manşet cümlesinin ikinci ögesi olan "bekleyiş" kelimesinin temelinde yer alan bekleme işi, "Bir iş oluncaya, biri gelinceye değin bir yerde kalmak, durmak" olarak açıklanmıştır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 296). Bu bakımdan manşet cümlesindeki bekleyişin, bir iş oluncaya kadar bir yerde durmak anlamında olduğu anlaşılmaktadır.

Manşette yer alan ifadelerin anlamlarının oturtulmasında kullanılan görseller etkin rol oynamaktadır. İki çocuk üzerinden tüm işitme engelli ve ameliyat bekleyen çocuklara gönderimde bulunulmuştur. Fotoğraflarda yer alan çocukların işitme engelli olduğu ilk olarak manşet cümlesindeki "sessiz" kelimesiyle anlaşılmaktadır. "Sessiz" ifadesinin konuşmamak için mi veya duymamak için mi kullanıldığı da haber metinlerinin yanında fotoğrafın üzerinde yer alan ve kırmızı zemin üzerine beyaz yazıyla yazılan "Ecem Nur Temiz ve Uluğbey Araf Tuna duymak için ameliyat olmayı bekliyor." bilgilendirmesinden anlaşılmaktadır. Bu yazı aynı zaman fotoğraflarda yer alan iki çocuğun kardeş olmadığını da gösterir niteliktedir. Sözü edilen durumu destekleyen detay ise kısa bilgilendirme yazısında iki farklı soy isminin bulunmasıdır. Manşet cümlesinde yer alan "bekleyiş" kelimesi fotoğraflarda karşılığını bulmuştur. Çocukların bir yerde duruyor olması ve duyamadıklarının bilinmesi manşet cümlesini somutlaştırmaktadır. Ayrıca fotoğrafta yer alan çocukların farklı yönlere bakıyor olmaları, fotoğraf çekilirken fotoğrafı çeken

tarafından fotoğraf makinesine bakmaları ve dikkati fotoğraf makinesine çekmeleri için söylenen çeşitli sözleri duymadıkları izlenimini vermektedir. Fotoğrafta yer alan çocukların giyim konusunda uyum içerisinde olmaları, aynı engele sahip olmalarıyla paralellik göstermektedir.

Haber metninde detaylarının aktarıldığı biyonik kulak ile ilgili bir görsele yer verilmiştir. Söz konusu bu kullanım okuyucunun merakını gideren bir unsur olarak değerlendirilebilir. Okuyucunun konu ile ilgili hasta ebeveynleriyle beraber aynı duyguyu yakalayabilmeleri ve aynı bilgiye sahip olabilmeleri için söz konusu görselin kullanıldığı söylenebilir.

Manşet büyük boy fotoğraf üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Manşet yazısında dikkat çeken unsur, "sessiz" kelimesinin diğer kelimeye oranla daha büyük puntoyla yazılmasıdır. Söz konusu bu kullanımın çocukların mağduriyetlerine yapılmak istenen vurgudan kaynaklandığı söylenebilir. Başka bir deyişle yaşanan olayın merkezinde işitme engelli çocukların olması, gazete manşetinin merkezinde de çocuklarla ilgili durumun yer almasını sağlamıştır.

Haber detaylarının aktarıldığı metinlerin yazı rengi beyaz olarak tercih edilmiştir. Metinlerin başlığı ise kırmızı zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Manşetin, haber detaylarının ve başlıklarının beyaz renkle yazılmış olması renk bakımından bütünlüğü sağlamıştır. Öte yandan başlıkların ve fotoğrafta yer alan çocukların arasına yazılan yazının zemininde kırmızının tercih edilmesinin yazılara dikkat çekmek için yapıldığı söylenebilir. Ayrıca başlıkların kırmızı renkle dikkat çekiyor olması, beyaz renkle bütünleşen haberin renk monotonluğunu kıran öge olarak gösterilebilir.

Haber metinleri arasına yerleştirilen elinde biyonik kulak olan kadın fotoğrafı, haberin ana konusu olan çocukların ihtiyaç duyduğu şeyi göstermesi bakımından en önemli gösterge olarak değerlendirilebilir. Fotoğraf, çocukların sesleri duyabilmesi için gösterildiği gibi biyonik kulağa ihtiyacının olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle fotoğrafta yer alan biyonik kulağın çocukların kulağında değil de fotoğrafta yer alan kadının elinde olması, anlaşmazlık nedeniyle yapılamayan ameliyatlara bir gönderme olarak yorumlanabilir.

Haberde muhabirin küçük bir fotoğrafına da yer verilmiştir. Büyük boy fotoğrafın sağ orta kısmına kırmızı çerçeve ile yerleştirilen fotoğraf dikkat çekmektedir. Ailelerin ve çocukların mağduriyetlerinin manşet olarak atılmasını sağlayan muhabirin paylaşılması, "sessiz çocukların" sesi olduğunu göstermek amacında kullanılmış olabileceği düşünülebilir.

Şekil 47: İnsanlık Ölürken Nerede Bunlar (Sabah Gazetesi)

İNSANLIK ÖLÜRKEN NEREDE BUNLAR

BAŞKAN ERDOĞAN: BM Güvenlik Konseyi gibi kurumlar, Bosna'da Filistin'de, Arakan'da, Suriye'de sessizliğe gömüldü. Nerede bunlar

GÜNÜMÜZDE mazlumun hakkını koruyacak, zalimden hesap soracak ne bir kurum, ne bir mahkeme var. Maalesef! Balistik füzeler masum insanları acımasızca katlederken bu vahşete tepki koyan olmadı.

BM REFORME EDİLMELİ

1 milyon masum Suriyeli'nin ölmesine, 13 milyon Suriyeli'nin evlerini terk etmesine neden olan vahşete birçok devlet kılını kıpırdatmadı. Eğer adil bir dünya istiyorsak BM kesinlikle reforme edilmeli.

FETO BEYLER GİBİ YAŞIYOR

FETO denilen teröristi istedik, maalesef vermediler. Yargılanmıyor, 400 dönümlük arazide beyler gibi yaşıyor. (ABD ile) Aramızda suçluların iadesi yok mu? Var. Niye vermiyorsun? Manidar.

HASAN AY'IN HABERİ 12'DE

Başkan Erdoğan eşi Emine Erdoğan ile birlikte New York'ta Malcolm X'in kızlarını kabul etti.

BM Genel Sekreteri Guterres, Başkan Erdoğan'a İdlib mutabakatı için teşekkür etti.

SINIRIMIZDA TERÖRIST ODAKLARA IZIN YOK

BAŞKAN Erdoğan, Rusya'daki Kommersant gazetesi için bir makale kaleme aldı: "Türkiye, sınırlarında herhangi bir terör yapılanmasına kesinlikle müsaade etmeyecek. Rusya, PKK, PYD ve YPG gibi terör odaklarına karşı Türkiye'nin mücadelesine destek vermeli." 12'DE

HIZLA ILERLIYOR... 6 KATIN INSAATI TAMAMLANDI

YENI TURK EVI NEW YORK KENTININ GOZDESI OLACAK

12

Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın BM Genel Kurulu'nda ve katıldığı bir gala yemeğinde söylediklerinin sentezlenmesinden manşet oluşturulmuştur. Manşette yer alan ifadelerin nerede söylendiği tam olarak belirtilmemiştir. Söylemlerin harmanlanarak verildiği ancak yapılan araştırmayla mümkün olmaktadır. Bu nedenle manşet cümlesinin haber metinlerinde yer alan detaylarda tam olarak karşılığı bulunmamaktadır. Manşette kullanılan kelime kadrosu, cumhurbaşkanının söylemlerini özetleyen bir yapıdadır. Haberle ilgili detaylardan yola çıkılarak manşette kullanılan "insanlık ölürken" ifadesinin bir kısaltma sonucuyla oluşturulduğu anlaşılmaktadır. Manşeti açıklayan yapıda olan kısa bilgilendirme yazısında yer alan "BM Güvenlik Konseyi gibi kurumlar, Bosna'da, Filistin'de, Arakan'da, Suriye'de sessizliğe gömüldü. Nerede bunlar" kısmı sözü edilen düşünceyi güçlendirmektedir. Bu bakımdan Bosna'da, Filistin'de, Arakan'da ve Suriye'de yaşanan durumun gazete tarafından "insanlığın öldüğü yer" olarak değerlendirildiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle adı geçen yerlerde insanlığı ilgilendiren genel olumsuz bir durumun olduğu ve yaşanan durumla ilgili göndermede bulunulan kurumların yaşanan durumla ilgili bir eylemde bulunmadığı aktarılmaktadır. Gazete tarafından "insanlık ölürken" ifadesinin kullanılma nedeni olarak, belli başlı yerlerde

yaşanan durumun evrensel bir yapı kazanmasına yönelik olduğu söylenebilir. Ayrıca adı geçen yerlerin fazla olmasından dolayı manşetin kısa ve etkili bir şekilde aktarılmak istenmesinden dolayı tercih edildiği de söylenebilir. Kısa ve etkili bir şekilde evrensel yapıya büründürülen yerler ve yaşanan durum, manşetin okuyucu evrenini genişletmiştir. Manşet cümlesinde yer alan "Nerede bunlar?" soru cümlesinden cumhurbaşkanının sözü ettiği BM dışında da bazı kurum ve kuruluşların olduğu anlaşılabilir. "Bunlar" zamirinde yer alan "+lar" çokluk eki sözü edilen durumu desteklemektedir. Başka bir açıdan yaklaşıldığında ise kuruluşlara değil de kuruluşlara üye olan devletlere de göndermede bulunulduğu söylenebilir.

Manşete konu olan haberle ilgili paylaşılan fotoğraflarda cumhurbaşkanın ağırlıkta olduğu açıktır. Paylaşın üç fotoğrafta da bulunması söylenilen şeyin haklı tarafını oluşturmaktadır. Cumhurbaşkanına ait portrenin ve sağında eşiyle birlikte beraber oturanlarla birlikte çekilen cumhurbaşkanının olduğu fotoğrafın kesiştiği yerde yuvarlak bir şekil içerisine cumhurbaşkanının BM Genel Sekreteri Guterres ile çekilen fotoğrafı paylaşılmıştır. Soldaki fotoğraf, cumhurbaşkanının konuşması sırasında çekilmiştir. Ve habere konu olan konuşmaların merkezinde cumhurbaşkanının olduğu bu sayede tekrar yansıtılmıştır. Sağdaki fotoğraf ise cumhurbaşkanının eşiyle birlikte Malcolm X'in kızlarını kabul ederken çekilmiştir. Merkeze yerleştirilen fotoğraf ise BM sembolü önünde çekilmiştir. Çekilen fotoğraf, haberde yer alan konu ile bağlantılar içermektedir. Cumhurbaşkanının BM Genel Kuruluna katıldığının da göstergesini oluşturmaktadır.

Gazete manşeti koyu mavi zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Arka planın koyu renkte olması gazete manşetinin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Haber ile ilgili görseller ve bilgiler, koyu maviden daha açık bir maviye doğru ton bakımından açılan bir tasarımla oluşturulmuştur. Haber detaylarının aktarıldığı metinlerde beyaz renk tercih edilmiştir. Manşetin hemen altında yer alan yazının başlangıcı sarı renkle ve devamını oluşturan yazıdan daha büyük puntoyla yazılmıştır. Bu kullanımın haberle ilgili verilen söylemlerin kim tarafından dile getirildiğini göstermek ve yazının okunmasını sağlamak için düşünüldüğü söylenebilir. Haberle ilgili metinlerin başlangıcını oluşturan ilk metinde "günümüzde" ifadesi cümlenin devamındaki sözcüklerden daha büyük yazılmış ve "g" harfi diğer ifadelerin mısra başlarına da gelecek şekilde tasarlanmıştır. Haber

metinlerinin başlık kısımlarının zeminleri kırmızıyla oluşturulmuştur. Manşet haberiyle bağlantılı olmayan bir haberin manşet haberinde verildiği görülmektedir. Yuvarlak şekil içerisindeki fotoğrafın hemen yanında yer alan haberin zemin kısmında kırmızı renk tercih edilmiştir. Bunun yanında manşet haberiyle dolaylı yoldan bağlantısı bulunan manşet haberinin sol alt tarafındaki haberin verildiği zemininde de aynı kullanım söz konusudur. Bu bakımdan kırmızı rengin hem başlıklarda kullanılması hem de dolaylı olarak verilen haberlerde kullanılması, renk bakımından bir uyumun sağlandığını göstermektedir.

Şekil 48: Fırat'ın Doğusunda 4 Hedef (Takvim Gazetesi)

Manşet, cumhurbaşkanının ABD'de dile getirmiş olduğu ifadelerden yola çıkılarak oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanının ABD'deki bir toplantıda dile getirmiş olduğu "sıra Fırat'ın doğusunda" ifadesinden yola çıkılarak olası bir operasyonun öncelikle hangi bölgeler için yapılabileceği gazete tarafından başlık halinde verilmek istenmiştir. Manşette yer alan "4 hedef" ifadesinin cumhurbaşkanının söylemleri içerisinde olmaması sözü edilen çıkarımın göstergesi olarak değerlendirilebilir.

"Fırat'ın doğusu" ifadesinde kastedilmek istenen yer Fırat Nehri'nin doğu tarafıdır. Bu nedenle gazete manşetinde yer alan ifadede aktarma yapılmıştır denebilir. Manşetin devamı olan "4 hedef" tamlaması, okuyucu için merak uyandıran bir özelliğe sahiptir. Fırat Nehri'nin doğusunda yer alan ve operasyonun yapılacağı yerleri içinde barındıran ifadenin açıklaması haberin devamında verilmiştir. Manşet yazısının hemen sağında "4 hedef" sıralamalı bir şekilde verilerek okuyucunun bilgisine sunulmuştur.

Eksiltili cümle yapısında olan manşetin anlamında sınırlandırıcı ve yönlendirici özelliğinin de bulunduğu söylenebilir. Cumhurbaşkanı tarafından genel olarak belirtilen bir bölgenin gazete tarafından sınırlı hedefler olarak yansıtılması söz konusu durumu ortaya çıkarmaktadır. Cumhurbaşkanının sadece Fırat Nehri'nin doğusu olarak işaret etmesi ve hangi noktalara operasyonun yapılacağını açıklamaması, gazete tarafından irdelenmiş ve araştırmalar sonucunda olası noktalar haberde paylaşılmak istenmiştir denebilir.

Gazete manşetinin olası bir operasyonun olacağını bildirmesini sağlayan unsurun "Fırat'ın doğusu" olduğu söylenebilir. Buna dayanak olarak Fırat Nehri bölgesiyle ilgili operasyonların yapılmış olması ve bölgenin çatışma içinde olduğunun bilinmesidir. Ayrıca manşetin ikinci kısmını oluşturan "4 hedef" ifadesinde yer alan "hedef" kelimesinin barındırdığı anlamlar gösterilebilir. "Hedef" kelimesinin açıklaması şu şekilde yapılmıştır: "1. Nişan alınacak yer, nişangâh. 2. Yapılması gereken iş, amaç. 3. Varılacak yer, ulaşılacak son nokta" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1078). Bu bakımdan kelimenin anlamları içerisinde yer alan "nişan, nişangâh, iş, amaç ve varılacak yer" ifadelerinin herhangi bir askeri operasyonda kullanıldığının bilinmesi, sözü edilen kelime ve olası operasyon arasındaki bağlantının göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Haberle ilgili olarak kullanılan görsellerde bir zenginliğin olduğu söylenebilir. İki tane fotoğrafın yanında çeşitli yazı ve görsel tasarımlarla manşet haberi okuyucuya sunulmuştur. Büyük boy cumhurbaşkanına ait fotoğrafta, cumhurbaşkanının bir yeri gösterir şekilde çekildiği görülmektedir. Bu bakımdan gazete manşetinde yer alan "Fırat'ın doğusunda dört hedef" ifadesi ve hemen yanında dört yerin nerelerin olabileceğinin sırasıyla verilmesi, cumhurbaşkanının paylaşılan fotoğrafında işaret ettiği veya başka ifadeyle gazete tarafından kullanılan fotoğrafın dört yere işaret etmek amacıyla tasarlanması, manşet ve fotoğraf arasındaki denge bütünlüğünü sağlayan ana unsur olarak değerlendirilebilir.

Cumhurbaşkanına ait büyük boy fotoğrafta, cumhurbaşkanının bir yeri gösterir gibi elini uzatması veya haber başlığında işaret edildiği gibi hedef olarak belirlenen yerleri gösterir şekilde tasarlanmış olması, manşette ifade edilen durumun cumhurbaşkanı tarafından sunulmuş bilgiler olduğu izlenimini vermektedir. Bu

sayede gazete tarafından operasyon için düşünülen yerler fotoğraf aracılığıyla pekiştirilmiştir denebilir. Ayrıca fotoğrafta cumhurbaşkanının uzak bir yere bakıyor olması ve baktığı yeri işaret etmesi, habere konu olan yer ile ilgili bağlantı oluşturmasına neden olmuştur. Operasyon için düşünülen yerlerin Türkiye sınırlarının dışında olması, uzak olarak nitelendirilebileceğinden sözü edilen durumun haklılığını ortaya koymaktadır.

Paylaşılan diğer fotoğraf ise cumhurbaşkanının ve eşinin halkı selamlarken uzaktan çekilmiş fotoğraflarıdır. Fotoğrafta belli bir sıcaklığın olduğu ve çoşkuyu gösterdiği açıktır. Fotoğrafta insanların elinde bulunan yazılı dövizler ve cumhurbaşkanının eşiyle birlikte halkı tebessüm ederek selamlaması, sözü edilen sıcaklık ve coşkunun birer göstergesi olarak değerlendirilebilir. Haberin sol orta kısmında yer alan ifadeler, fotoğrafta karşılığını bulmuştur.

Manşet yazısı beyaz renkle yazılmıştır. Yazıların çerçeve kısmında ise siyah renk tercih edilmiştir. Bu şekilde manşet yazısının daha net okunması sağlanmıştır. Manşetin açıklaması olarak görülen "4 hedef" isminin yazımında farklı renkler kullanılmıştır. Sıralı olarak verilen isimlerin numaraları, sarı renkle ve yazılardan daha büyük bir şekilde yazılmıştır. Yazıların zemininde farklılıklar vardır. Sıralı olarak verilen yerlerden 1 ve 3 numaralı yerlerin zemininde kırmızı renk kullanılmıştır. Bu nedenle numaralı yerlerin zemini kırmızı ve mavi renk olmak üzere iki şekildedir. Bu bakımdan söz konusu sıralama renkler aracılığıyla da sağlanmıştır denebilir. Manşetin yazıldığı ve cumhurbaşkanının paylaşıldığı fotoğrafın zemininde mavi renk tercih edilmiştir. Alt zemindeki renk ve cumhurbaşkanının bulunduğu portre alt fotoğrafa doğru saydam bir özellik kazanmıştır. Aynı şekilde alt tarafta paylaşılan fotoğraf da saydam bir özellik göstermektedir. Bu şekilde fotoğraflar arası geçiş yumuşatılmak istenmiştir. Başka bir açıdan yaklaşıldığında ise konunun, yerlerin ve fotoğrafların birbiriyle bağlantılı olması, sözü edilen geçişe bağlanabilir.

Manşet haberiyle ilgili metinler üst kısımda verilmiştir. Alt kısımda yer alan fotoğrafta kalabalık bir görüntünün olması metinlerin okunmasını etkileyeceğinden daha sade bir zemin üzerinde paylaşılmak istenmiştir. Bu sayede metinler ön plana çıkmış ve okunmasını sağlamıştır denebilir.

Haberle ilgili detaylar beyaz zemin üzerine siyah renkle yazılmıştır. Başlık atılmadan verilen metinlerin ilk kelimeleri diğer yazılara göre daha büyük ve mavi renkle yazılmıştır. Metinlerin başında ise kırmızı dikdörtgen üzerine sarı renkli ok yer almaktadır. Yer alan oklar metinleri işaret etmektedir.

Şekil 49: Birlikte Paylaştılar (Fotomaç Gazetesi)

Türkiye'nin EURO 2024 adaylığı için kullandığı "Share Together' resmi sloganının Türkçe çevirisi, manşet olarak atılmıştır. Bir duygunun beraber yaşanması veya paylaşılması mesajını barındıran ve çevirisi "Birlikte Paylaşalım" olan sloganın manşet şekline getirilirken bir takım eklentilerin yapıldığı görülmektedir. "Paylaştılar" yükleminde olayın gerçekleşmiş olduğu ve birden fazla kişi ve şey tarafından paylaşıldığı vurgusu, "-tı" ve "+lar" ekiyle sağlanmıştır. Sloganın manşet olarak seçilmesinde EURO 2024 organizasyonuna ev sahipliği yapacak ülkenin yakın zamanda belli olacak olması; iki takımın da karşılaşma başlamadan önce sloganın yazılı olduğu pankartın önünde fotoğraf çektirmeleri yani organizasyonla ilgili mesaj taşımaları ve karşılaşmanın beraber bitmiş olması etkili olmuştur denebilir. Bu bakımdan manşet, hem organizasyonla hem de karşılaşmanın sonucu ile ilgili bilgi barındırmaktadır. "Birlikte paylaştılar" ifadesi kelimelerin barındırdıkları anlam açısından karşılaşmanın berabere sonuçlandığını göstermektedir. Birlikte sözcüğü için "Bir arada, beraberce, hep beraber" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 359), paylaşmak fiili için "Aralarında bölüşmek, pay etmek, üleşmek" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1903) tanımlamaları yapılmıştır. Görüldüğü üzere kelimelerin anlamlarında bulunan "beraberce" ve "aralarında bölüşmek" ifadeleri, karşılaşmanın sonucu hakkında bilgi veren "Birlikte Paylaştılar" manşet cümlesinin

çözümlemesini oluşturmaktadır. Manşeti oluşturan kelimelerin bir işin beraber yapıldığını ve eşit şekilde neticelendirildiğini bildirmektedir. "Paylaşmak" fiilinin bir şeyin eşit şekilde yapıldığını destekleyen öge ise "birlikte" kelimesidir. Kelimenin "bir olma" anlamının da olması söz konusu durumun eşit olarak nitelendirilmesine katkıda bulunmuştur. Bu değerlendirilmelerden sonra manşette yer alan ifadenin anlamı şu şekilde değerlendirilebilir: Bir futbol karşılaşmasının galibiyeti için verilen üç puanın söz konusu karşılaşmada beraberlikten dolayı takımlar tarafından birer puana dönüştürüldüğü ya da bölüştürüldüğü çıkarılabilir. Bu bakımdan manşet cümlesindeki "paylaştılar" ifadesi ile kastedilmek istenen şey puandır.

Adaylık için belirlenen sloganın duyguların birlikte yaşanması veya paylaşılması için oluşturulmuş olması soyut bir durum için geçerliyken, maçın skoru için verilen ifade somut bir yapı kazanmıştır denebilir.

Manşete konu olan haber ile ilgili tutarlı görsellerin paylaşılmış olduğu söylenebilir. Her iki takımdan da birer futbolcunun verilmesi maçın "1-1" ile sonuçlanmış olmasından olabileceği düşünülebilir. Hem karşılaşmanın birer golle bitmiş olması hem de alınan puanların "bir" olması sözü edilen tutarlığın göstergesidir. Bunun dışında manşette yer alan "birlikte" kelimesiyle bütünlük gösteren fotoğraflar verilmiştir. Takım başkanlarının locada birlikte otururken çekilmiş olduğu fotoğraf ile karşılaşma başlamadan önce birbirine şans dileyen teknik direktörlerin objektiflere birlikte poz vermesi, manşet cümlesiyle bütünleşen göstergelerdir. Manşetin oluşturulmasını sağlayan sloganın fotoğraf aracılığıyla da verilmesi, daha önce belirtilen slogan ve karşılaşma sonucuna ilişkin bağlantıyı kuvvetlendiren ana göstergedir. Futbolcuların ve hakemlerin sloganın yazılı olduğu pankartın arkasında birlikte çektirdikleri fotoğraf, sloganın içinde barındırmış olduğu anlamla bütünleşmektedir. Aynı zamanda Türkiye'nin aday olduğu organizasyona destek verildiği mesajını da barındırmaktadır.

Manşet yazısı kırmızı renkle yazılmıştır. Harfleri çevreleyen renk ise beyaz olarak tercih edilmiştir. Bu bakımdan manşet yazısını oluşturan renklerde Türkiye vurgusunun olduğu söylenebilir. Organizasyon adaylığı için oluşturulan resmi sloganın verilmesinin yanında futbolcuların ve hakemlerin olduğu fotoğrafta verilen mesajın da etkisiyle manşet ve manşeti oluşturan ögeler tam anlamıyla Türkiye

adaylığına bir gönderimde bulunulduğunu göstermektedir denebilir. Haber ile ilgili verilen metinlerin yazısı siyah renkle yazılmıştır. Büyük boy fotoğrafın altında verilen kısa metinlerin zemini sarı renkle oluşturulmuştur. Bu nedenle haber detaylarının genişçe yer aldığı metinden hem renk hem de punto ile farklı olan kısa tanıtım yazıları okuyucuyu metni okumaya itmektedir denebilir. Manşet yazısının üstünde yer alan iki futbolcunun yerleştirildiği zemininde beyaz renk kullanılmıştır. Bundan dolayı hem futbolcuların fotoğrafı hem de manşet yazısı tam olarak ön plana çıkmıştır. İki futbolcunun fotoğrafının dışında futbolcular ve takımlarla ilgili herhangi bir görselin paylaşılmamış olması, maçın skoruyla bağlantılı olduğu söylenebilir. Maçın gol bakımından kısır olması ve beraberlikle bitmiş olması, herhangi bir coşku ve sevinç nedeni olamamasından dolayı karşılaşmayla ilgili görsellerin sınırlı tutulmasına neden olmuştur. Manşet yazısında ve görsellerde karşılaşmadan çok organizasyon sloganının ve dolayısıyla organizasyonun ön planda tutulmak istendiği düşünülebilir.

Karşılaşmanın sonucuyla ilgili okuyucuya direkt bilgi veren ögeler ise takımların amblemlerinin de yer aldığı skor görselleridir. Statlarda yer alan skor tabelasını andıran tasarım, futbolcuların yer aldığı tarafta ayrı ayrı olarak yerleştirilmiştir. Skor tasarımlarının farklı yerlerde bulunması, karşılaşmanın sonucuna bağlı olarak değerlendirilebilir. Takımların birer gol atmış olmalarıyla birlikte bir puan aldıklarını göstermek amacıyla kullanıldığı düşünülebilir. Bu bakımdan atılan eşit goller ile alınan eşit puanı gösteren tasarım, eşitlik durumunu taşımasına bağlı olarak okuyucuya hem atılan golü hem de puanı bildirmektedir.

3.1.12. 26 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 50: Bunun Acısını Çekecekler (Hürriyet Gazetesi)

Manşet cümlesi, cumhurbaşkanının BM Genel Kurulundaki konuşmasından oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanı, teröristlere yapılan desteklerden dolayı ilerde yardım yapanların acı çekeceğini söylemiştir. Haber ile ilgili verilen detaylarda cumhurbaşkanının "Suriye'de taktik çıkarları uğruna teröristleri on binlerce TIR ve binlerce kargo uçağı silahla donatanlar gelecekte bunun acısını mutlaka çekeceklerdir." söylemi üzerinden oluşturulan manşet cümlesiyle ilgili yapılan bir tasarrufu da göstermektedir. Cumhurbaşkanının söyleminde yer alan "bunun acısını mutlaka çekeceklerdir" kısmından "mutlaka" zarfının ve bildirme eki olan"-dIr" ekinin de çıkarıldığı görülmektedir. Bu bakımdan cumhurbaşkanının söylemi tıraşlanmıştır denebilir. Bu bakımdan cumhurbaşkanının sözlerinde bulunan kesin ve net ifade yumuşatılıp daha temkinli bir yapıya büründürülmüştür. Gelecek zamanı ifade eden manşet cümlesi, yanlış ve yolunda olmayan bir işin yapıldığını bildirmektedir. Bunu sağlayan öge ise "acısını çekmek" deyimidir. Deyim, "yapılan yanlış bir iş sonucunda sıkıntı ve üzüntü içinde bulunma" olarak açıklanmıştır (Acısını çekmek, t.y.). Dolayısıyla deyim, teröristlere yardım edenlerin yaptıkları yardımdan dolayı sıkıntılar yaşayacağını bildirmektedir. Manşette yer alan "bunun" ifadesi, cümlenin çözümlenmesi gereken yapısı olarak görülebilir. Kapalı bir anlama sahip olan işaret zamiriyle neyin kastedildiği ancak haberle ilgili detaylar okunduğunda anlaşılmaktadır. "Bunun" ifadesinde gizlenen anlam ise "Suriye'de taktik çıkarları uğruna teröristleri on binlerce TIR ve binlerce kargoyla donatmak" olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan manşet cümlesi, cumhurbaşkanının söylemlerinden seçilen kelimelerin kodlanması ile oluşturulmuştur denebilir. Cumhurbaşkanının yapılan yardımları yanlış bir iş olarak değerlendirmesine bağlı olarak kullanmış olduğu deyim, gazete tarafından da manşet haline getirilerek aynı düşünceye sahip olunduğu gösterilmiştir.

Manşete konu olan haberle ilgili olarak iki fotoğraf paylaşılmıştır. Büyük boy fotoğraf cumhurbaşkanının BM Genel Kurulunda yaptığı konuşma esnasında kürsüde çekilmiştir. Fotoğrafta dikkat çeken unsur cumhurbaşkanının konuşma kürsüsündeki BM sembolüdür. Uzaktan çekilen fotoğrafta bayrağın da kadrajda yer alması, cumhurbaşkanının BM Genel Kurulunda olduğunun göstergesi olarak verilebilir. Cumhurbaşkanının ciddi ve sert bir şekilde çekilmesi konu ile ilgili rahatsızlığının olduğunu ve olaya ciddi bir şekilde yaklaştığını göstermektedir.

Dolayısıyla manşet için söylenilen cumhurbaşkanı ile gazete arasındaki paralel durum değerlendirmesi fotoğraf üzerinden de sağlanmıştır denebilir. Paylaşılan diğer fotoğrafta ise cumhurbaşkanı ile ABD başkanı Donald Trump'ın sohbet halinde oldukları görülmektedir. Fotoğrafın başlığı "Trump'la Sohbet" şeklinde atılmıştır. Bu nedenle başlık ile fotoğraf arasında tutarlılık söz konusudur.

Manşet cümlesi, paylaşılan küçük boy fotoğraf ve manşeti açıklayan kısa metinler, cumhurbaşkanının çekilmiş fotoğrafı üzerine paylaşılmıştır. Manşet yazısı ve kısa metinler beyaz renkle yazılmıştır. Haber ile ilgili detayların verildiği metinler ise beyaz zemin üzerine siyah renkle yazılmıştır. Metinlerin başlıklarındaki zeminde kırmızı renk tercih edilmiştir. Bu nedenle beyaz zeminde bulunan metinlere dikkat çekilmek istenmiştir denebilir.

Şekil 51: BM'nin Beşli Yapısı Zalimleri Cesaretlendiriyor (Sabah Gazetesi)

Cumhurbaşkanının BM Genel Kurulunda söylemiş olduğu sözlerden oluşan bir manşet söz konusudur. Cumhurbaşkanının söylemi üzerine oluşturulan manşet, içerisinde kodlar barındırmaktadır. Cümlede geçen "beşli yapı" ve "zalimlerin cesaretlenmesi" sözü edilen iki kodu oluşturmaktadır. "Beşli yapı" ile kastedilmek istenen şey, BM Güvenlik Konseyinde kararları veto etme yetkisine sahip olan Fransa, İngiltere, Rusya, Çin ve ABD'nin oluşturmuş olduğu yapıdır. Dolayısıyla "beşli yapı" ifadesiyle beş ülkeye göndermede bulunulmuştur. Diğer kod ise cumhurbaşkanının Kudüs'te yapılanlarla ilgili olarak orada bir zalimliğin söz konusu olduğunu belirterek BM'nin yapılan zulümlere sessiz kalmasına bağlı olarak söylenen "zalimleri cesaretlendiriyor" ifadesidir. "Zalim" kelimesiyle "İsrail" devleti

kastedilmiş ve zulmedilenler sezdirilmiştir. Dolayısıyla "Kudüs Sorunu" manşetteki yerini kod aracılığıyla almıştır denebilir. Zalimleri cesaretlendiren durumun BM'de veto etme yetkisine sahip ülkelerin oluşturmuş olduğu yapı olduğu bildirilmektedir. Bu bakımdan cümle, BM'nin beşli yapısını oluşturan ülkelerin yapılan zulümlere sessiz kalarak zalimlerin yanında olduğunu ve desteklediğini göstermektedir. Manşet cümlesinin içerisinde barındırdığı bu kodlar okuyucuyu haberi okumaya teşvik eden ögeler olarak değerlendirilebilir. Haberin okunmasını sağlamak için manşet cümlesindeki örtülü anlamlar sözü edilen durumun göstergeleridir. Buna bağlı olarak manşette tercih edilen kelime kadrosu ve içerdikleri anlamlar okuyucu kitlesini sınırlandırmaktadır denebilir. Manşet cümlesinde yer alan kodların okuyucu tarafından çözülebilmesi ön bilgi gerektirmektedir. BM'nin yapısı hakkında bilgi sahibi olmayan bir okuyucunun atılan manşette kastedilmek ve iletilmek istenilenleri eksik alacağı kestirilebilmektedir. Öte yandan cumhurbaşkanının Kudüs'te yapılanları zalimlik olarak değerlendirmiş olması, gazeteyi okuyan herkesin veya manşeti okuyan herkesin aynı şekilde değerlendirmeme ihtimali de vardır. Bu nedenle gazete okuyucularını bilgi sahibi ve cumhurbaşkanının söylemleriyle paralel şekilde düşünen kesimden tercih ettiği söylenebilir.

Manşet cümlesinin şimdiki zamanla çekimlenmiş olması, cumhurbaşkanının göndermede BM'de veto yetkisine sahip ülkelerin ve yaşanan durumun hâlâ devam ettiğini göstermektedir. Ayrıca manşet cümlesinde, zulme neden olan şeyin "beşli yapı" olduğu anlamı çıkarılmaktadır. Bu bakımdan BM'nin yapısının değiştirilmesi düşüncesi, kelimelere gömülmüş bir başka anlam olarak değerlendirilebilir. BM'nin mevcut yapısının devam ettiği sürece zalim olarak değerlendirilen ülkelerin bu durumdan daha da cesaret alacağı vurgusu da yapılmıştır. Yapıca olumlu bir anlama sahip olan cümle, anlamca olumsuzdur denebilir. Bir kişinin veya şeyin herhangi bir şey için cesaretlenmesi veya başka deyişli cesur davranması daha çok olumlu bir anlam aktarırken manşet cümlesindeki cesaretlenme durumu olumsuz bir durum için kullanılmıştır.

Manşet haberiyle ilgili olarak cumhurbaşkanının BM Genel Kurulunda bulunurken ve konuşuyor durumdayken çekilen fotoğrafları ağırlıktadır. Cumhurbaşkanının BM Genel Kurulunda konuşma kürsüsündeyken çekilmiş fotoğrafı diğer fotoğraflara oranla daha büyüktür. Haberle ilgili detayların verildiği

metinler hariç haberle ilgili bütün detaylar büyük fotoğraf üzerinde yerleştirilmiştir. Söz konusu fotoğraf, genel kurula katılan üyeleri ve konuşma salonunu da gösterir şekilde çekilmiştir. Cumhurbaşkanının kürsüde olması ve manşet cümlesinde de anlaşılacağı gibi sert ve ciddi bir tavır ile serzenişlerini dile getirmesinin bilinmesi, göndermede bulunduğu kuruluşa ve dolayısıyla "zalim" olarak nitelendirdiği ülkelere seslendiği izlenimi uyandırmaktadır. Bir diğer fotoğraf ise cumhurbaşkanının kürsüde konuşmasını yaparken yakından çekilmiştir. Fotoğrafta dikkat çeken detay ise cumhurbaşkanının "5" sayısını göstermek için kolunu kaldırıp elini açmış olmasıdır. Bu bakımdan cumhurbaşkanının BM'nin mevcut yapısını el işaretiyle göstermek amacıyla yapmış olduğu hareket, BM'nin kararları veto etme yetkisine sahip olan beş ülkeyi simgelemektedir denebilir. Ayrıca manşetin BM'nin yapısının değişmesi gerektiği anlamını da veriyor olması ve cumhurbaşkanı tarafından süregelen yapının olumsuz durumlara yol açtığının belirtilmesi, cumhurbaşkanı tarafından yapılan işaretin durmayı ifade eden işaretle benzerlik göstermesine bağlı olarak mevcut durumun bu şekilde devam etmemesi gerektiğini de gösterdiği söylenebilir. Sözü edilen fotoğrafın üstüne yerleştirilen fotoğrafta da cumhurbaşkanı ile ABD başkanı Donald Trump yer almaktadır.

Manşet yazısı büyük boy fotoğraf üzerine beyaz renkle ve büyük puntoyla yazılmıştır. BM Genel Kurulunun üzerine yazılmış olan manşetin, haber detaylarında belirtildiği gibi söz konusu kuruluşa ve ülkelere yapılan seslenişin bir diğer göstergesi olarak değerlendirilebilir. Cumhurbaşkanına ait söylemlerin BM Genel Kurulunda söylenmiş olması ve kurulda üye ülkelerin bulunması belirtilen görüşü destekler niteliktedir. Haberle ilgili detayların verildiği metinler beyaz renkle yazılmıştır. Metin başlıklarının zemininde ise kırmızı renk tercih edilmiştir. Manşet yazısı kadar göze çarpan yazı ise "Başkan Erdoğan BM'de dünyaya Mevlanalı adalet çağrısı yaptı" cümlesidir. Dikkat çekmesini sağlayan öge ise sarı renkle yazılmış olmasıdır. Genellikle beyaz renkle yazılan manşet yazısından ve metinlerden farklı olması renkle sağlanmıştır denebilir.

Şekil 52: Adalet Uyarısı (Takvim Gazetesi)

Manşet, cumhurbaşkanının BM Genel Kurulunda yapmış olduğu söylemlerden yola çıkılarak gazete tarafından belirlenen temel uyarı şeklinde atılmıştır. Cumhurbaşkanının BM genel yapısına bağlı olarak bazı reformların gerekli olduğunu belirtmiştir. Bunun üzerine gazete, cumhurbaşkanının konuşmasında söylediği şeyleri uyarı olarak vermeyi tercih etmiştir. Bir şeyin "uyarı" olarak değerlendirilebilmesi için ortada bazı yanlışların olması gerekmektedir. Cumhurbaşkanı söylemlerinde yapılan yanlışları belirtmiş ve yanlışlar nedeniyle bazı olumsuz durumların meydana geldiği ifade edilmiştir. En önemli uyarı olarak ise "adalet" gösterilmiştir. Cumhurbaşkanının birçok konuda yaptığı çağrılar içerisinde "adalet" kelimesinin seçilmesi, BM'nin yapısına bir gönderme olarak değerlendirilebilir. Diğer çağrılarla birlikte yapılan göndermeler içerisinde BM'nin zayıf olarak değerlendirilen yönü gazete tarafından manşet haline getirilmiştir. Uyarı kelimesinin "Herhangi bir konu, sorun üzerine ilgi çekme, ikaz, ihtar, tembih" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 2425) şeklindeki açıklamasına dayanarak manşette kullanılan kelimenin "adalet" gibi evrensel bir konu üzerine dikkatleri çekmek ve konu üzerinde ikazlarda bulunmanın olduğu söylenebilir. Bilgi vermekten çok merakları uyandırma amacında olan manşetin, haberi okunabilir hale getirmek amacıyla kısa ve ilgi çekecek bir şekilde oluşturulduğu, seçilen kelimelerin sayısıyla ve kelimelerin barındırdıkları anlamlarla beraber değerlendirildiğinde düşünülebilir.

Manşete konu olan haberle ilgili olarak çeşitli görsellerden yararlanılmıştır. Manşetin yazılı olduğu zeminde BM sembolünün de bulunması uyarının kime veya kimlere yapıldığının göstergesidir. Ayrıca konuşmaların da nerede gerçekleştirildiği

bilgisini işaret etmektedir. Haberle ilgili olarak cumhurbaşkanının ABD başkanı ile sohbet ederken çekilmiş bir fotoğrafı paylaşılmıştır. Cumhurbaşkanının konuşma yaptığı yer veya konuşma yaptığı esnada bulunduğu yer ile ilgili fotoğraflar yer almamıştır. Bu nedenle manşette yer alan ifadenin muhatabı olarak ABD başkanının sezdirilmek istendiği düşünülebilir. Öte yandan küresel güç olarak değerlendirilen ABD'nin başkanıyla bire bir gerçekleştirilen sohbetin dikkat çekiciliğinden de yararlanılmak istendiği söylenebilir. Fotoğrafın çekildiği ortamın genel olarak sarı renkten oluşması, fotoğrafın dikkat çekiciliğini artırmıştır. Manşetin yer aldığı zemin ile haberle ilgili detayların verildiği zeminin açık renklerden oluşması, fotoğrafta yer alan sarı rengin daha baskın olmasına neden olmuştur. Bu da sarı rengin tehlikeyi çağrıştıran anlamıyla paralellik göstermektedir. Fotoğrafın içerisinde bulunduğu çerçevenin rengi ise kırmızı olarak tercih edilmiştir. Fotoğrafın hafif eğik şekilde yerleştirilmiş olması görsellik bakımından bir hareketliliğin oluşmasını sağlamıştır. Bu bakımdan görselin tasarlanış şekli genel olarak dinamizmini etkileşmiştir denebilir.

Manşet haberiyle ilgili olarak verilen bilgiler sıralanmıştır. Sıralamayı sağlayan ögeler ise kırmızı dikdörtgen şekil ile sarı oktur. Her dikdörtgen ile birleşik bir şekil olarak gözüken oklar, haber detaylarını göstermesinin yanında sıralamayı gösteren unsurlar olarak değerlendirilebilir. Bilgilerin verildiği ana zemin mavi renkten oluşmuşken bilgi yazılarının verildiği zemin beyaz olarak tercih edilmiştir. Beyaz renk üzerine siyah olarak yazılan yazıların ilk kelimeleri mavi renkle ve yazının devamında daha büyük puntoyla yazılmıştır. Bu nedenle ilk kelimeler ile ana zemin arasında renk bakımından bir uyumun olduğu söylenebilir.

Manşet yazısı siyah renkle ve büyük puntolarla yazılmıştır. Zeminin beyaz olarak seçildiği kısım kırmızı bir çerçeve içerisine alınmıştır. Çerçeve içerisinde BM sembolü de vardır. Bu bakımdan çerçeveli kısım bir "uyarı levhası" görünümü vermektedir. Manşet cümlesinin anlamında olan "uyarı" durumu bu şekilde sembolize edilmiştir denebilir.

Manşet cümlesini tanıtan yazı ile cumhurbaşkanının sohbet ettiği fotoğrafı tanıtan yazı aynı renk tercihleriyle oluşturulmuştur. Manşeti tanıtan yazının daha büyük puntoyla yazılmasına rağmen iki yazının arasında uyum söz konusudur.

Şekil 53: Ezdik Beşiktaş'ı Ezdik! (Fotomaç Gazetesi)

Fenerbahçe Spor Kulübü başkanı olan Ali Koç'un Beşiktaş ile oynanan karşılaşma sonrasında tribünde taraftarlara verdiği demeç üzerine manşet oluşturulmuştur. Haberle ilgili detaylarda başkana ait "Çok insafsızsınız! Ezdik burada Beşiktaş'ı ezdik." söylemlerinin kısaltılmış şekilde verildiği anlaşılmaktadır. "Burada" yer tamlayıcısının cümleden çıkarılmasıyla beraber vurgunun "Beşiktaş" üzerine yıkıldığı söylenebilir. Ünlem cümlesi olan manşette bir sitemin olduğu ve taraftarlarla aynı görüşte olunmadığı anlamı çıkarılmaktadır. İki tarafın da olaya farklı baktığını göstermek amacıyla atılan manşette yer alan diğer ifadelere dayanarak, sadece Fenerbahçe takımı taraftarlarının değil Beşiktaş takımı taraftarlarının da Ali Koç gibi olaya yaklaşmadığı anlaşılmaktadır. Bunun göstergesi ise manşete cevap olarak verilen "Bu nasıl ezme?" cümlesidir. Manşetin ünlem cümlesinden oluşması beraberinde bir takım ifadeleri de taşımaktadır. Manşete konu olan sözlerin, başkanın taraftarlara sitem şeklinde düşüncelerini dile getirdiğinin yanında söylenen cümlenin doğru olup olmadığına şüpheyle bakılmasını sağlamıştır denebilir. Bu bakımdan ünlem işaretinin spesifik yapısından yararlanılmıştır. Bundan dolayı manşet cümlesinin genel itibariyle her iki takım taraftarlarına da hitap ettiği söylenebilir.

Gazetenin başkan Ali Koç'a ait olan sözlerin çarpıcılığından yararlandığı manşet cümlesinde geçen "ezmek" fiilinden anlaşılmaktadır. Mecazi bir anlamda kullanılan fiilin rakip takımdan daha iyi futbol oynandığı ve bariz bir üstünlüğün olduğu anlamını taşımaktadır. Fiilin anlamları içerisinde yenmek ve sindirmek anlamlarının da olması, beraberlikle biten bir karşılaşma için galibiyetin söz konusu

olmadığı ancak rakip takıma kurulan üstünlükten dolayı bir sindirmenin olabileceği anlamı çıkarılmaktadır. Manşet cümlesinin ünleme sahip olmasını sağlayan ögelerden bir tanesi de sözü dilen anlam ile gerçek durum arasında zayıf bir bağın olmasıdır.

Manşet haberinde çeşitli görseller kullanılmıştır. Başkana ait olan manşet cümlesi sarı zemin üzerine siyah harflerle yazılmıştır. Yazının ve zeminin bulunduğu çerçeve ise siyahtır. Bu bakımdan sarı gibi açık ve dikkat çekici bir rengin üzerine siyah rengin tercih edilmesi, manşet cümlesinin daha fazla ön plana çıkmasını sağlamıştır denebilir. Manşetle ilgili bilgilerin verildiği metinlerin zemininde mavi rengin tercih edilmesi, sarı renkle bütünleşip Fenerbahçe tarafını meydana getiren göstergelerdendir. Mavi zemin aşağı tarafa doğru şeffaf bir görünüm kazanmıştır. Şeffaflığın söz konusu olduğu yerde ise Fenerbahçe stadı görülmektedir. Bu bakımdan hem renk hem de fotoğraf aracılığıyla Fenerbahçe vurgusunun daha belirgin bir şekilde yapıldığı söylenebilir. Manşet cümlesinin olduğu çerçevenin sol alt tarafından manşet cümlesini gösterir şekilde kıvrılmış bir ok tasarlanmıştır. Okun kırmızı renkle tasarlanmış olması ve manşet cümlesini göstermesi, daha önce belirtilen manşet cümlesinin çarpıcılığını yansıtan göstergedir denebilir. Fenerbahçe Spor Kulübünün başkanı olan Ali Koç'un işaret parmağıyla bir yeri işaret ederken çekilmiş olan fotoğrafı haberde yer almaktadır. Fotoğraf, başkanın manşeti işaret ediyormuş gibi bir noktaya yerleştirilmiştir. Bu kullanım, manşet cümlesinin hem sahibini hem de tarafını göstermesinin yanında okuyucunun manşete odaklanmasını sağlayan ve yönlendirme amacı taşıyan bir gösterge olduğu düşünülebilir. Manşet haberinin üst kısmıyla ilgili yapılan bu değerlendirmelerde genellikle Fenerbahçe ön planda tutulmuştur. Manşet haberinin orta kısmı olarak değerlendirilebilecek bölümle ilgili olarak yapılan tercihler ise Beşiktaş tarafını simgelemektedir. Manşet cümlesine karşılık olarak verilen "Bu nasıl ezme?" ve "Beşiktaş cephesinden Koç'a yanıt:" cümleleri dilsel göstergeler olarak bir tarafı işaret ederken yazıların Beşiktaş Spor Kulübünün renkleri olarak kabul edilen siyah beyaz renklerden oluşması algıların çekilmek istendiği tarafın somut ve görsel göstergelerini oluşturmaktadır. Bu başlıklar altında verilen bilgilendirme yazısının da renklendirmesinde yine aynı renkler kullanılmıştır. Manşet haberiyle ilgili olarak verilen görsellerin bir tarafı simgelemek ve işaret etmek için kullanılmış olduğu görülmektedir. Bu göstergeler

içerisinde en belirgin olanlarından bir tanesi de manşetin alt kısmında verilen kaşkollü Fenerbahçe taraftarıdır.

3.1.13. 27 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 54: Okula 50 Metre (Hürriyet Gazetesi)

Manşet, Ankara'da uyuşturucu çetelerine yönelik yapılan operasyonlar için atılmıştır. Emniyet güçlerinin uyuşturucu ticareti yapanlara karşı verdiği mücadelenin bir basamağını oluşturan okul çevrelerinin torbacılardan arındırılması operasyonu habere konu edilmiştir. Bu bakımdan manşet cümlesi konuyu ve algıları hem okullara hem de uyuşturucu tacirlerine yönlendirmiştir.

Manşet cümlesinin eksiltili olmasından dolayı manşet, bilgi içermekten çok merak uyandıran bir yapıya sahiptir. Manşeti oluşturan kelimelerin yaratmış olduğu anlam, okurun zihninde soru işaretlerinin oluşmasının yolunu açabilecek şekildedir. Manşet cümlesinin tamamı olan "Okula 50 metre" ifadesinin tam olarak ne için söylenmiş olduğu kestirilememektedir. Bundan dolayı okuyucunun haberin devamını okuması sağlanmak istenmiştir denebilir. Okurun merakını bir kısım gideren öge ise yıldız vektörü içerisinde verilmiş olan "Polis torbacı avında" cümlesidir. Bu cümleyle beraber manşet cümlesinin bir heyecan durumu yaratma işlevinde de olduğu düşünülebilir. Hedefte yer alan uyuşturucu çetelerinin okula veya okul önlerine çok yaklaştığını bildirmektedir. Okula, doğal olarak da öğrencilere yaklaşan tehlikeyi bildiren cümle bir uyarı niteliğindedir. Aynı zamanda "50 metre" olarak

belirlenen mesafe hem okul hem torbacılar hem de operasyonun yapıldığı yeri işaret etmektedir. Bu bakımdan cümlenin tek anlam üzerinden değil birden fazla anlam barındırdığı söylenebilir. Manşet cümlesinde "okul" kelimesinin kullanılma sebebi olarak durumun ciddiyetine bağlanabilecek bir durumun yanında çocukların eğitim ve öğretim yuvası olan okullara yapılmak istenen vurgu da düşünülebilir. Ayrıca polislerin özellikle okul çevrelerinde kümelenen uyuşturucu çetelerine başlatmış olduğu mücadeleyi de göstermektedir. Manşet cümlesinde "50 metre" ifadesinin kullanılması uyuşturucu satanların ve dolayısıyla uyuşturucunun okula çok kısa mesafede olduğu bu şekilde belirtilmek istenmiştir.

Manşet haberinde verilen detaylarla bağlantısı bulunun iki fotoğraf kullanılmıştır. İlk fotoğraf, polislerin uyuşturucu satıcılarına operasyon yaparken çekilmiştir. Polislerin uygulama yaptığı yerin okula kısa mesafede olduğu bu şekilde belgelenmiştir. Fotoğrafta denetim yapılan yerin okula kısa mesafede olup olmadığına dair bir gösterge bulunmamaktadır. Söz konusu fotoğrafın okula 50 metre uzaklıkta olduğu ilk önce manşetten daha sonra ise haber detaylarından anlaşılmaktadır. Polislerin uygulama yaparken çekilmiş olan fotoğrafta ne için, nerede ve kime uygulama yaptığı anlaşılmamaktadır. Fotoğrafın haber metinlerinden bağımsız gizem içermesi, okuyucunun haberi okumasına katkı sağlamaktadır denebilir. Fotoğrafta yer alan polislerin ve polis araçlarının fazlalığı dikkat çekmektedir. Bu da emniyet güçlerinin uyuşturucu konusunda geniş ve ciddi bir mücadele içerisinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca uygulama anında çekilen fotoğraf, emniyetin uyuşturucu ve uyuşturucu satıcılarına karşı başlatmış olduğu operasyonların da belgesi aynı zamanda göstergesi durumundadır çıkarımı yapılabilir.

Haberle ilgili olarak paylaşılan ikinci fotoğraf ise bir okulun arka sokağında yakalanan uyuşturucu satıcısına aittir. Fotoğrafın operasyon sırasında çekilip çekilmediği kestirilememektedir. Fakat fotoğrafta dikkat çeken bir detay olan satıcının elinde paranın olması, fotoğrafın operasyona katılan polislerin uyuşturucu kullananların kılığına girip satıcıyı ortaya çıkarmak adına anı belgelediği izlenimi ve çıkarımı yapılabilmektedir. Fotoğrafta açıkça belli olan para, kişinin uyuşturucu satıcısı olduğunun göstergesidir. Fotoğrafta yer alan kişinin bulanıklaştırılmıştır. Bu nedenle kişinin yüzü netliğini kaybetmiş ve tanınabilirlik ihtimali düşmüştür

denebilir. Gazetenin bu kullanımı yapılan operasyonun kişilerin teşhir edilmesinden çok ele geçirilmesine ve uyuşturucunun kendisine yapılmak istenen bir vurgudan kaynaklanmış olabileceği düşünülebilir. Fotoğraf, uygulama sonrasında yakalan kişilerin olduğunu göstermesinin yanında operasyonun başarılı olduğu izlenimini de vermektedir. Bu bakımdan haberle ilgili olarak verilen iki fotoğrafın da birbirini tamamladığı ve manşet cümlesinde yer alan anlama hizmet ettiği söylenebilir.

Gazete manşeti, beyaz zemin üzerine siyah renkle yazılmıştır. Paylaşılan büyük boy fotoğrafın siyah beyaz izlenimi vermesi, manşet cümlesi ve zemini arasında uyum oluşturduğu söylenebilir. Haberle ilgili olarak verilen metinler de beyaz zemin üzerine siyah renkle yazılmıştır. Metinlerin başlıkları ise kırmızı zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Bundan dolayı başlıkların zemininde olan bu farklılığın okuyucuyu metinleri okumaya davet etme amacıyla kullanılmış olabileceği düşünülebilir. Metinlerin mısra sayısı eşit bir şekilde olup manşet haberinin çerçevesini oluşturan diğer yapılarla bütünlük göstermektedir. Bu bütünlüğü sağlayan diğer öge ise yakalanan uyuşturucu satıcısına ait fotoğraftır. Fotoğraf manşet haberinin sol alt köşesine, üst tarafının bir kısmı büyük fotoğrafın üzerine gelecek şekilde ve haberin çerçevesine uygun bir şekilde tasarlanmıştır. Fotoğraf sarı renkle çerçevelenmiştir.

Büyük boy fotoğrafın üzerine yapıştırılmış bir tasarım göze çarpmaktadır. Tasarımın üzerinde "Hürriyet özel" tamlaması yer almaktadır. Bu sayede haberin söz konusu gazetenin özel haberi olduğu anlamının çıkarılmasının yanında yapılan haberin özel bir durumu ifade ettiği anlamı da çıkarılabilmektedir. Ayrıca bu görsel, gazetenin farklılığını da gösterir niteliktedir. Tasarımın üçgen şekilde ama ok izleniminde olması ve fotoğrafı gösterir şekilde konumlandırılması, ilgili olduğu habere algıları çekme işlevinde olduğu söylenebilir. Şekil üzerinde Hürriyet gazetesinin logosunun olması verilmek istenen mesajın tekrarlanmasını sağlamıştır. Ayrıca gazetenin baş harfinin "h" olması ve tasarımda yer alması diğer kelimelerle beraber "Hürriyet gazetesinin özel haberi" çağrışımına yol açmaktadır.

Şekil 55: 2 Milyon Gence Meslek+Maaş (Sabah Gazetesi)

2 MİLYON GENCE
MESLEK+MAAŞ
Hükümet, gençleri dijital meslek sahibi yapacak projeye start verdi. 9 aylık eğitime katılanlar ayda 1950 TL harçlık alacak

GENÇLERİN istihdamına yönelik yeni teşvik programını, Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanı Zehra Zümrüt Selçuk SABAH'a anlattı:

18-29 YAŞ ARASI

GELECEĞİN meslekleri siber güvenlik, kodlama, endüstriyel robot, mobil yazılım alanlarında 18-29 yaş arası gençlere 9 aya varan eğitim programları düzenlenecek. Katılana günde 75 TL cep harçlığı verilecek.

İŞSİZ ÜNİVERSİTELİ

ÜNİVERSİTE mezunu işsizler için de "İşe İlk Adım" projesi başlatıldı. Dijital sektörlerde 6 ay işbaşı eğitimi verilecek. Eğitim sonrası istihdam sürerse, devlet işverene asgari ücretin yarısını ödeyecek.

HAZAL ATEŞ'İN HABERİ 7'DE

Manşet, hükümetin gençleri dijital meslek sahibi yapacak projenin detayları üzerine atılmıştır. Aile, Çalışma ve Sosyal Politikalar Bakanının gazeteye vermiş olduğu bilgiler üzerine manşet oluşturulmuştur. Manşette sayısal ifadeler yer almıştır. Bu bakımdan manşette yer alan "2 milyon" ifadesi proje kapsamına alınacak gençleri vermesinin yanında projenin kontenjanını da vermektedir. Haber ile ilgili detaylara bakılmadan proje ile ilgili bir ipucu olmamasına rağmen manşetin devamında yer alan kelimeler, ifadelerin bir proje veya plan çerçevesinde olduğunu bildirmektedir. Meslek sözcüğünün tanımı "Belli bir eğitim ile kazanılan sistemli bilgi ve becerilere dayalı, insanlara yararlı mal üretmek, hizmet vermek ve karşılığında para kazanmak için yapılan, kuralları belirlenmiş iş" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1662) olarak açıklanmıştır. Bu bakımdan manşet cümlesindeki kodun bu kelime olduğu söylenebilir. "Meslek" ve "maaş" kelimeleri, insanların yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli ve kaçınılmaz iki unsur olarak bilinmektedir. Gençlere bu iki imkânın sağlanması da ancak bir iş veya meslek projesiyle olabileceği de kestirilebilir bir olgudur. Bu nedenle iş ile ilgili olan iki ana terimin manşetin içerisinde yer alması sözü edilen durumu kanıtlar niteliktedir.

İş imkânı sağlayacak olan projenin kelimelerle sezdirilmesine bağlı olarak, proje ile sağlanacak katkıları da beraberinde getirmiştir. Gazete manşetiyle birlikte aktarılan projenin sadece gençlere yönelik olduğu ve proje çerçevesinde verilecek eğitim sonunda meslek ve maaş sahibi olacakların ya da olabileceklerin yalnızca gençler olduğu iletilmek istenmiştir. Bu nedenle manşetin orta yaş veya yaşlılardan

çok gençlere hitap ettiği söylenebilir. Bunun bir sınırlama olmayacağı daha doğrusu okuyucu arasında seçicilik durumunun söz konusu olacağı düşünülemez. Manşetin gençlere hitap ediyor olması sadece gençlerin gazeteyi ve haberi okuması anlamına gelmemektedir. Gençlerin ebeveynleri, akrabaları, arkadaşları ve dostları arasında da bilgilendirmenin söz konusu olduğu düşünülebilir. Genel anlamda gençlere seslenen manşet ve bu sesi yazıya döken gazete haberin haber edilmesini de göz önünde bulundurup manşeti oluşturmuştur denebilir.

Manşeti dikkat çekici ve okumaya teşvik eden kelimeler olarak: genç, meslek ve maaş kelimeleri gösterilebilir. Günümüz toplum yapısında gençlerin bir meslek sahibi olmak istediği bilinen bir gerçektir. Kazanılan mesleğe bağlı olarak maddi bir kazanç elde edildiği de aynı şekildedir. Gençlerin ihtiyaç duyduğu meslek ve maddi kazanç gibi iki önemli unsurun manşette yer alması algıları açan ve çeken özellikler olarak değerlendirilebilir.

Manşet haberiyle ilgili olarak görsel paylaşımı olmamıştır. Aile, Sosyal ve Politikalar Bakanının demeçleri üzerine temellendirilmiş olan haberin görsellik bakımından zayıf tutulmasında manşetin yeterince ilgi uyandırabilecek seviyede görülmesinden kaynaklandığı söylenebilir. Manşette yer alan ifadelerin okuru hemen detayları okumaya itecek kadar güncel ve çekici olması da bu görüşü destekler niteliktedir. Haberle ilgili detaylara ve manşete bakıldığında ters L şeklinde tasarlandığı görülmektedir. Manşet cümlesinin geniş bir alanda ve farklı renklerle yazılmıştır. "2 milyon gence" ifadesi siyah harfle yazılmışken "meslek+maaş" kısmı önceki kısımdan daha büyük puntoyla ve dalgalı kırmızı üzerine sarı renkle yazılmıştır. Bu bakımdan manşetin odak noktası olarak "meslek+maaş" kısmı olduğu söylenebilir. Yazı ve renk olarak farklı olması ve haberin tamamının beyaz zemin üzerinde yazılmasına bağlı olarak yapılan renk tercihlerinin ikinci kısmın daha çok dikkat çekmesine sebep olmuştur.

Manşetin eksiltili cümlesini tamamlayan, bilgi ve mesajın aktarılmasını sağlayan ögeler "meslek" ve "+" işaretidir. Kelimenin yanında kullanılan artı işaretinin meslek eğitiminin yanında maddi bir ödeneğin de olacağını bildirmektedir. Projede sadece meslek kazanımının olmayacağı maddi bir kazancın olacağı da bu şekilde aktarılmıştır. Ayrıca artı işaretinin pozitif durumlar için kullanılabiliyor

olması söz konusu durumun pozitif olarak algılanmasına katkıda bulunuyor denebilir.

Haberin detaylarının verildiği metinler siyah renkle yazılmıştır. Metinlerin ilk sözcüğünün yazının devamını oluşturan kelimelerden daha büyük yazıldığı görülmektedir. Ayrıca metinlerin başlıkları da kırmızı zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Yazıdaki monotonluğu kırmak ve metinlerin okunabilirliğini artırmak için dikkat çekme işlevinde kullanıldığı söylenebilir. Aynı durum detayların verildiği ilk metinde "g" harfinin büyük yazılması için de geçerlidir.

Şekil 56: Türkiye Küresel Lider (Takvim Gazetesi)

Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın bir dergide yazmış olduğu makalede Türkiye ile ilgili söylemiş olduğu ifadelerden yola çıkılarak atılmış bir manşet söz konusudur. Manşet cumhurbaşkanına ait şu cümleden çıkarılmıştır: "Türkiye süper güç olmamakla birlikte Irak, Suriye ve diğer yerlerde çözümün parçası olarak küresel lider haline gelmiştir." Cümleden de anlaşılacağı gibi Türkiye'nin neden küresel lider olduğu açıklanmıştır. Manşet cümlesinde Türkiye'nin bir konuda veya bazı konularda diğer ülkelere liderlik yaptığı ve liderliğini geniş bir coğrafyada sergilemesine bağlı olarak "küresel" olarak görüldüğü bildirilmektedir. Bildirme eki kullanılmayan cümlede Türkiye'nin hangi konuda lider olduğu haberin detaylarının okunması için gizli tutulmuştur. Yüklemin olmadığı manşette vurgulanan öge ise Türkiye'dir. Cumhurbaşkanının ait söylemlerin üç kelimeye sığdırıldığı ve kelimelerin sığındığı yerden çıkarılabilmesi için haberin devamının okunması gerektiği söylenebilir. Manşet cümlesinde seçilen kelimelerin Türkiye'nin prestij açısından konumunu

göstermektedir. Küresel kelimesi "3. Dünya ölçüsünde geniş bir bakış açısıyla benimsenen, global" olarak açıklanmıştır (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1562). Kelimelerin barındırdığı anlamlar göz önüne alındığında manşet cümlesi, Türkiye'nin dünya genelinde benimsenmiş önderlik rolünün olmasına bağlı olarak genel olarak saygınlık anlamını vermektedir. Bu bakımdan manşet cümlesi, Türkiye'nin sahip olduğu bir değere gazetenin de cumhurbaşkanının bakış açısına ve değerlendirmesine paralel bir yaklaşım içerisinde olduğunu göstermektedir.

Gazete manşetine anlam olarak bağlantılı görseller paylaşılmıştır. Cumhurbaşkanının Reuters haber ajansına yaptığı açıklamalar sırasında çekilmiş fotoğrafı dikkat çekicidir. Cumhurbaşkanının sol ayağını sağ ayağının üstüne atmış şekilde çekilen fotoğraf, cumhurbaşkanının jest ve mimikleriyle verdiği mesajlarla beraber güçlü ve kendinden emin bir görüntüyü yansıtmaktadır. Manşet cümlesini çevreleyen sarı renkli şeklin cumhurbaşkanını göstermesi, manşet cümlesinin kime ait olduğunun yanında Türkiye'yi temsil eden en yüksek makamdaki kişiyi göstermektedir. Cumhurbaşkanının olduğu bir yerde tüm Türkiye'nin temsil edildiğinin bilinmesiyle beraber manşette yer alan "lider" ifadesi cumhurbaşkanını çağrıştırmaktadır. Bu bakımdan hem fotoğrafı hem manşet yazısını hem de yazıyı çevreleyen şekli birbiriyle bütünlük gösteren ve mesajın daha iyi ve güçlü bir şekilde okuyucuya aktarılmasına hizmet eden unsurlar olarak değerlendirmek mümkündür. Manşet yazısını çevreleyen şeklin cumhurbaşkanını gösteren kıvrımının arka planında Türkiye bayrağının olması, manşet cümlesinde verilen mesajın görsel anlamdaki kısmını yansıtmaktadır. Fotoğrafta başka kimsenin olmaması ve başka ülkelere ait bayrağın bulunmaması Türkiye'nin saygınlığına yapılan bir gönderim olarak değerlendirmek mümkündür.

Manşet mavinin açık ve kapalı tonları arasında geçişken bir yapıda olan ve fotoğrafa komşu olan tarafta bir saydamlığın söz konusu olduğu bir zeminde beyaz renkle ve büyük puntoyla yazılmıştır. Manşet yazısını oluşturan harfler de siyah renkle çevrelenmiştir. Bu sayede manşet yazısının net bir şekilde ortaya çıkması sağlanmıştır. Cumhurbaşkanın çekildiği fotoğrafın alt kısmında cumhurbaşkanının makale yazdığı derginin logosu paylaşılmıştır. Logonun altında ise manşeti tanıtan bilgilendirme yazısı yer almaktadır. Tanıtım yazısı sarı zemin üzerine "FOREING POLICY" kısmı hariç siyah renkle yazılmıştır. Belirtilen kısım ise kırmızı renkle

yazılmıştır. Hem dergi logosunun paylaşılması hem de cümle içerisinde geçen dergi isminin kırmızı renkle yazılması, cumhurbaşkanının makale yazmış olduğu dergiye dikkat çekme amacında olduğu söylenebilir. Ayrıca cumhurbaşkanının yazmış olduğu makalenin yerini ve adresini bildirmesinin yanında söylenilen ve paylaşılan bilgilerin kanıtını oluşturmaktadır yorumu yapılabilir. Haber ile ilgili metinler beyaz bir zemin üzerinde siyah renkle yazılmıştır. Cümlelerin ilk kelimesi büyük ve mavi renkle yazılarak yazılara dikkat çekilmek istenmiştir. Haber metinlerinin başladıkları noktada kırmızı dikdörtgen ve sarı ok işareti bulunmaktadır.

Şekil 57: Coşkumuz Yeter (Fotomaç Gazetesi)

Türkiye'nin EURO 2024 organizasyonuna olan adaylığından dolayı alınacak karar ile ilgili olarak cumhurbaşkanının yapmış olduğu söylemler üzerine manşet oluşturulmuştur. Türkiye'de futbol coşkusunun bulunduğu ve bundan dolayı Türkiye'ye bu fırsatın verilmesi gerektiği belirtilmiştir. Bundan dolayı gazete manşeti cumhurbaşkanının belirttiği coşkunun organizasyonun Türkiye'de yapılması için yeterli sebep olarak göstermektedir. Cumhurbaşkanının açıklamalarında Türkiye'nin sahip olduğu diğer imkanlar belirtilmişse de maddi ve fiziki özelliklerden çok manevi değeri olan coşkunun diğer ögelerden önce geldiği ve yeterli bir kriter olarak görüldüğü söylenebilir. Manşet cümlesinde yer alan kelimelerin barındırdıkları anlama bağlı olarak güçlü bir umudun söz konusu olduğu ve gerçekleşme ihtimalini kuvvetlendiren bir mesaj taşıdığı söylenebilir. Coşku kelimesi "1. Genellikle büyük bir istekle ortaya çıkan geçici hayranlık veya heyecan durumu. 2. Sevinç gösterileriyle beliren güçlü heyecan" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 470), yeter kelimesi

ise "1. İhtiyacı karşılayacak kadar olan, kâfi. 2. ünl. “Kâfi, yetişir, yeterli” anlamlarında bir söz" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 2584) şeklinde açıklanmıştır. Bu nedenle manşet cümlesinin ünlem cümlesi olduğu söylenebilir. Türkiye'nin futbola karşı büyük bir hayranlığının ve heyecanının olduğu ve bunun organizasyonu düzenlenmesi için aranan kriter ve ihtiyaçları karşılayabilecek bir durum olarak gösterildiği söylenebilir. "Coşku" kelimesine getirilen çokluk eki ile Türkiye'nin futbola karşı heyecan duyanların tamamının kastedilmesinin yanında Türkiye'nin EURO 2024 gibi bir organizasyon görevini almadaki heyecanı ve isteği de vurgulanmıştır. Türkiye'nin daha önce futbol ile ilgili uluslararası bir organizasyonu almadığının bilinmesi Türkiye'deki heyecanın katlandığını göstermesi açısından önemlidir.

Manşete konu olan haberle ilgili pek çok görsel paylaşılmıştır. Verilen görsellerde çoğunlukla Türkiye'nin tamamını temsil eden ögelerin kullanıldığı görülmektedir. İlk bölümde verilen fotoğraflar arasında: karşılaşmaların oynanacağı statların toplam 9 fotoğrafı, Avrupa Şampiyonası kupası, UEFA logosu ve cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın fotoğrafı bulunmaktadır. Stat fotoğraflarının verilmesiyle organizasyon için yeterli tesise sahip olunduğu yansıtılmak istenmiştir. Avrupa Şampiyonası kupası ve UEFA logosunun bulunması, Türkiye'nin dışında olan ögelerin bulunduğu ve kararı verecek olan tarafı yansıtmasının yanında düzenlemenin finalini ve bağlı olduğu kuruluşu göstermektedir. Cumhurbaşkanının iki elini de açmış şekilde çekilen fotoğrafı Türkiye'nin organizasyon için hazır olduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Açılan iki el sunulan şeyleri göstermesinin yanında dua için de aynı şeklin meydana gelmesine bağlı olarak düzenlemenin Türkiye'de olması için bir temenni göstergesi olarak sayılabilir. Ayrıca fotoğrafın büyüklüğüne bağlı olarak bir elin UEFA logosuna diğer elin kupaya denk geliyor olması, kazanan tarafın Türkiye olacağı veya olmasının istendiği mesajı da vardır çıkarımı yapılabilir. Manşet cümlesinde yer alan "coşku" kelimesine fotoğrafların ve logonun yerleştirildiği zeminde şeffaf olarak görülen konfeti ile görsellik kazandırılmak istenmiştir. Eğlence durumlarında ve spor karşılaşmalarında kullanılan konfeti, genel anlamda sevinci, mutluluğu ve dolayısıyla coşkuyu simgelemektedir. Bu bakımdan manşet haberinde konfetinin kullanılması zaferin habercisi olarak değerlendirilebilir.

Manşet haberiyle ilgili olarak paylaşılan görseller arasında Türkiye'nin EURO 2024 için hazırlamış olduğu logo da yer almaktadır. Logonun birden fazla yerde kullanıldığı görülmektedir. Türkiye'nin organizasyon için ne kadar istekli olduğu gösteren bir başka kanıt olan logoların kullanılma sıklığıdır. Bu durum manşet cümlesinde geçen coşku sözcüğünün manevi duygu yoğunluğunu da gösterir niteliktedir.

Manşet yazısı ve manşet ile ilgili olan metinlerin zemininde beyaz renk tercih edilmiştir. Manşet yazısında, manşeti açıklayan metinin zemininde, kararın ne zaman açıklanacağı bilgisini veren yazının zemininde ve haber başlıklarının çerçevesinde kırmızı renk tercih edilmiştir. Bu nedenle manşet haberinde genel olarak, Türkiye bayrağında yer alan kırmızı ve beyaz renklerle Türkiye vurgusunun yapıldığı açıktır. Türkiye'ye verilen desteğin yanında yine manşet cümlesinde sözü edilen coşkunun renklerle tekrar vurgulandığı söylenebilir.

Manşet cümlesini tanıtan yazıda ve diğer metinlerde siyah renk tercih edilmiştir. Manşetin ön plana çıkması için böyle bir tercihin yapılmış olduğu düşünülebilir. Bir diğer farklı tercih ise kırmızı dikdörtgen şekil içerisinde kararın açıklanacağı saatin sarı renkle yazılmasıdır. Bu bakımdan Türkiye için önemli olan bir saat vurgulanmış ve okuyucunun daha iyi algılaması sağlanmıştır denebilir.

Manşet cümlesinin altındaki bilgilendirme yazısının zemininde kırmızı rengin tercih edilmesinden dolayı, metnin yazıldığı kısım geniş bir dörtgen şekli almış ve manşet cümlesinin altı çizili şekilde algılanmasını sağlamıştır. Bu kullanım aracılığıyla Türkiye'nin sahip olduğu coşkunun organizasyonu düzenlemek için yeterli sebep olduğunun alt çizilerek tekrar belirtilmek istenmiştir.

3.1.14. 28 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 58: O Başbakan Sustu Kaldı (Hürriyet Gazetesi)

Cumhurbaşkanının Türkiye'nin Rusya'dan S-400 füze alınmasıyla ilgili olarak olumsuz eleştirilerde bulunan bir ülke başbakanı ile arasında geçen diyalog üzerine manşet oluşturulmuştur. Cumhurbaşkanının açıklamalarında ülke ismini vermemesinden dolayı hangi ülkeden söz edildiği bilinmemektedir. Bu nedenle manşet cümlesinde yer alan "o başbakan" ifadesinin tam olarak hangi başbakan için kullanılmış olduğu bilinmemektedir. Manşette yer alan bu ifade, haberle ilgili metinlerde yer alan "İsmini vermeyeceğim, bir ülkenin başbakanı 'NATO üyesi bir ülke NATO üyesi olmayan bir yerden nasıl olur da silah alır' dedi." cümlesini işaret etmektedir. Manşette yer alan işaret sıfatı, ismi cumhurbaşkanı tarafından verilmeyen ve Türkiye hakkında eleştirilerde bulunan bir ülkeyi işaret etmektedir. Manşet cümlesinin sıralı olması, iki yüklemin bulunmasını sağlamıştır. Ana cümlenin yüklemi, diğer cümlenin yüklemini durum bakımından nitelemiştir. İlk yüklem olan "sustu" fiili belli bir sessizliği ve hareketsizliği aktarıyorken diğer yüklemi de etkilemiştir. "Kaldı" yüklemi cümleye ve ilk yükleme bağlı olarak nasıl kalındığıyla ilgili bilgi içermektedir. Kalma fiilinin bir nedene bağlandığı anlamını sağlayan ise "susmak" fiilidir.

Manşet cümlesindeki fiillerin gerçekleşme nedeni yine haberle ilgili detaylarla beraber çözüme kavuşturulmaktadır. "Ben de ona 'Peki o ülke, savunmasına yönelik hiçbir NATO üyesi kendisine silah vermezse ne yapabilir' dedim. Kaldı ki S-300 alan Yunanistan'a bir söz var mı, yok! Kendisine bunları

söylediğimde sustu kaldı." cümlelerinde cumhurbaşkanı, kendilerini eleştiren bir başbakana karşı vermiş olduğu cevaptan dolayı susup kaldığı bilgisini vermektedir. Bu bakımdan manşet cümlesine seçilen kelimelerden dolayı okuyucu tarafından anlaşılması gereken bir yapı ortaya konulmak istenmiştir. Cümlenin yüklemlere sahip olması didaktik bir yapıyı ortaya çıkarıyorsa da genel anlamda verilen bilgilerin altında örtük mesajların olduğu ve bu mesajların açıklama gerektirdiği yorumu yapılabilir.

Cumhurbaşkanın New York'tayken söylemiş sözlerle ilgili olarak hiçbir görsel paylaşımı olmamıştır. Cumhurbaşkanının New York'ta olduğunu gösteren kesin bir kanıt bulunmamasına rağmen seçilen ve paylaşılan fotoğraflarda bazı çıkarımlar yapılabilmektedir. Bir fotoğrafta eşiyle birlikte bir araba içerisinde bulunan cumhurbaşkanı objektiflere selam verirken çekilmiştir. Fotoğraf, cumhurbaşkanının New York'tan Berlin'e gittiği bilgisinin verilmesine bağlı olarak çeşitli anlamlara da açık olduğu söylenebilir. Araba içerisinde bulunan kişilerin bir yere doğru gittiği bilinebilen bir gerçektir; fakat araç içerisindeyken çekilen ve objektiflere elini kaldırır şekilde poz veren birinin selamlaşma için mi veya veda için mi elini kaldırdığı fotoğraflardan anlaşılmayacak bir durumdur. Fotoğrafın üst tarafında yer alan "Berlin'de kritik zirve" ifadesi, fotoğrafın Berlin'de çekildiği ve cumhurbaşkanının eşiyle birlikte Berlin'de bulunduğu bilgisini vermektedir. Fotoğrafın iç tarafındaki kenarlarda yapılan siyah karartmalar ciddi bir durumun söz konusu olduğunu göstermesinin yanında fotoğraf üzerinde yer alan cümleyle anlam yönünden bir paralellik gösterdiği düşünülebilir. Bu fotoğrafı anlam yönünden bütünleştiren bir diğer fotoğraf ise cumhurbaşkanının Berlin'e gitmesi üzerine onu karşılamaya giden ve ellerinde bayrak bulunan Türk vatandaşlarının çekildiği fotoğraftır. Fotoğraf üzerinde yer alan yazıyla cumhurbaşkanının Berlin'e gittiği anlaşılmaktadır. Bu bakımdan fotoğrafların üzerinde yer alan ifadeler, okuyucunun merakını gidermesinin yanında okuyucunun zihninde oluşabilecek karışıklığı da önleyen bir işlevde olduğu söylenebilir.

Manşet cümlesi tek tırnak işareti kullanılarak büyük puntoyla ve beyaz renkle yazılmıştır. Manşet yazını oluşturan harfler siyah renkle gölgelenmiştir. Gazete manşetinin zemini ve haberle ilgili metinlerin yazıldığı zemin ortaktır ve mavi renktedir. Metinlerin de beyaz renkle yazılmış olması, renk bakımından bir

bütünlüğün olduğu çıkarımı yapılabilir. Haberle ilgili detayların verildiği metinlerin başlıklarının zemininde kırmızı renk tercih edilmiştir. Başlıkların ön plana çıkması amacıyla yapılan bu tercihin diğer yazıların ortak mavi zeminde yazılmasıyla açıklanabilir. Manşet cümlesinin tek tırnak içinde verilmesi TDK'nin sitesinde tek tırnak için yapılan "Tırnak içinde verilen cümlenin içinde yeniden tırnağa alınması gereken bir sözü, ibareyi belirtmek için kullanılır." (Tek tırnak işareti, t.y.) açıklamasıyla açıklığa kavuşmaktadır. Bu nedenle manşet cümlesinin alıntı yapılan bir cümleden alıntılandığı gerçeği ortaya çıkmaktadır.

Şekil 59: Soçi'de 'ABD Ne Der' Diye Düşünmedik (Sabah Gazetesi)

Cumhurbaşkanının Rusya ile yapılan Soçi Zirvesi'nde alınan kararların ne şekilde alındığıyla ilgili yaptı açıklamalar üzerine manşet atılmıştır. Manşet cumhurbaşkanı ile Türkiye'nin bir tutum sergilediği ve hiçbir yere bağlı kalmadan kararların alındığı mesajı bulunmaktadır. "Soçi'de" ifadesinde bir ad aktarması bulunmaktadır. İfadede kastedilmek istenenin Rusya ile yapılan görüşme olduğu haber metinlerinde yer alan detaylara dayanarak söylenebilir. Tek tırnak içine alınan cümlede bir endişe durumu söz konusudur; fakat cümlede kullanılan "diye" zarfı yan cümledeki yargının gerçekleşmediği ve böyle bir durumun yaşanmadığına dair bir ipucu barındırmaktadır. "Diye" zarfı yapıca olumsuz olan cümleye olumlu bir anlam katmıştır. Bunu sağlayan unsur ise yan cümlenin Türkiye için olumsuz anlam taşımasıdır. Bu nedenle yan cümledeki gibi bir düşüncenin oluşmadığı daha doğrusu bir yargıya varmadıkları eylemin nasıl gerçekleştiğini gösteren zarfla sağlanmıştır. Yüklemin yapıca olumsuz olması, anlamın da olumsuz olmasını gerektirmemiştir. Yapıca olumlu olan yan cümlenin anlamca olumsuz olmasından dolayı olumsuz bir

durumun oluşmadığı yapıca olumsuz olan bir yüklemle sağlanmıştır. Yan cümlede yer alan "ne" soru zamiri "de-" fiiliyle beraber belli bir onay alma durumunu yansıtmaktadır. Bu bakımdan manşet cümlesine içerisinde olumsuz ifadeler ve gramer ögeleri olmasına rağmen anlamca olumlu bir özellik kazandırılmıştır. Soçi Zirvesi'nde alınan kararlarda ABD'nin ne düşüneceğiyle ilgili bir düşüncenin olmadığı vurgulanmak istenmiştir. Bunun yanında Türkiye'nin ABD'nin onayına ihtiyacı olmadığı ve ABD'den çekinmediği çıkarımına bağlı olarak Türkiye'nin bağımsız bir devlet olduğu çıkarımı yapılabilir. Yüklemde yer alan çokluk eki, tutumun sadece Türkiye tarafından gösterilmediği aynı zamanda Rusya'nın da Türkiye gibi düşündüğü anlamı da bulunmaktadır. Bu nedenle manşet cümlesi hem Türkiye'nin hem de Rusya'nın ortak tutum içerisinde bulunduğu mesajını vermektedir.

Manşet haberiyle ilgili olarak üç fotoğraf paylaşılmıştır. Büyük fotoğrafta cumhurbaşkanını Berlin'de karşılamaya giden Türkler yer almaktadır. Fotoğrafla ilgili verilen detayda yüzlerce kişinin karşılamaya gittiği bilgisi verilmiştir. Fotoğrafta birçok kişinin yer alması sözü edilen durumun göstergesidir. Fotoğrafta yer alan kişilerin elinde Türkiye bayrağının bulunması manşet cümlesi için belirtilen bağımsızlık vurgusunun kanıtını oluşturmaktadır. Ülkelerin bağımsızlıklarının en önemli sembollerinden biri olan bayrağın fotoğrafta fazla yer alması, manşet cümlesi ile paralel bir anlam taşımaktadır. Diğer fotoğrafta cumhurbaşkanının selam vermek için ellerini kaldırdığı görülmektedir. Objektife bakıp selam veren bir görüntünün olması, karşılamaya gelen insanlara verilen bir selam olarak değerlendirilebilir. Ayrıca manşet cümlesindeki ifadelerin kime ait olduğunu göstermek amacında kullanıldığı düşünülebilir. Büyük fotoğrafta sol alt tarafında yer alan "VIP Karşılama" başlığının sarı renkle yazılması dikkat çekme amacında olduğu açıktır. Başlığı açıklayan metinde cumhurbaşkanının üst düzey protokol ile karşılandığı belirtilmiştir. Buna bağlı olarak haberin sağ alt tarafında paylaşılan fotoğrafta cumhurbaşkanının protokolde karşılandığı anda çekilen fotoğrafı yer almaktadır. Bu bakımdan farklı renkle yazılan başlığın kanıtı fotoğrafla gösterilmek istenmiştir. Fotoğrafın kırmızı çerçeve ile verilmiş olması ve eğik bir şekilde yerleştirilmiş olması haberle ilgili sıradanlığı kırıp hareket oluşturmuştur.

Manşet cümlesi beyaz renkle yazılmıştır. Harfler siyah renkle çevrelenmiş ve harflerin gölgesiyle beraber uyum içerisindedir. Manşet yazısının ve haberle ilgili metinlerin yer aldığı zemin ortak olup koyu maviden açık maviye doğru bir geçişkenlik göstermektedir. Koyu bir rengin tercih edilmesi söz konusu konuda ve cumhurbaşkanının söylemlerinde yer alan ciddiyetle paralel olduğu düşünülebilir. Haberin detayları beyaz renkle verilmiştir. Haber başlıklarının zeminlerinde ise kırmızı renk tercih edilmiştir.

Manşet cümlesinde yer alan tek tırnak işareti, manşet cümlesinin alıntı yapıldığını göstermektedir. Herhangi bir cümlede tek tırnak içerisinde bulunan cümlenin veya kelimenin belirtilmesi için kullanılan işaret, cumhurbaşkanına ait paylaşılan açıklamalardan alındığını göstermesinin yanında cumhurbaşkanının sözel olarak vurguladığı bir durumun yazıda vurgulanmak istendiğini göstermektedir.

Şekil 60: Trump Görüşürüz Dedi Yemeğine Gitmedim (Takvim Gazetesi)

TRUMP görüşürüz DEDİ
YEMEĞİNE GİTMEDİM
ABD BAŞKANI DONALD TRUMP
BM zirvesi nedeniyle gittiği ABD seyahatini tamamlayan Erdoğan dün, üç günlük resmi ziyaret için Almanya'ya geçti.
BAŞKAN ERDOĞAN, BİRLEŞMİŞ MİLLETLER'DE TRUMP'LA KARŞILAŞMASINI ANLATTI. ABD'NİN MENBİÇ'TE SÖZÜNÜ TUTMADIĞINI HATIRLATTI:
BM'DE Trump'la sadece muhabbet havasında bir karşılaşma oldu. 'Görüşürüz' dedi ama ben verdiği akşam yemeğine gitmedim.
AMERİKA Menbiç'te yol haritasına, takvime kesinlikle uymadı. Bize verdiği sözü tutmadı. PYD-YPG o bölgeyi terk etmedi.
FIRAT'IN doğusunda ABD'nin tahkimatı bizim sınıra çok yakın değil. Onlar yapıyor, biz de yapıyoruz. Tedbirimizi alıyoruz. ■ 11'DE

Cumhurbaşkanının BM Genel Kurulunda Trump ile karşılaşmasıyla ilgili olarak yaptığı açıklamalar üzerine manşet oluşturulmuştur. Bağımsız sıralı bir cümle olan manşet cümlesinde olumlu ve olumsuz yapılar bir arada yer almaktadır. İlk cümlede yer alan "dedi" yüklemi yapıca olumluyken ikinci cümlede yer alan "gitmedim" yüklemi olumsuzluk bildirmektedir. Bu nedenle cümlenin genel olarak iki yönlü bir anlam taşıdığı söylenebilir. Cümlede yer alan ifadelerden yola çıkılarak cümlenin bir tavır koyma durumunu bildirdiği düşünülebilir. Trump tarafından verilen yemeğe Trump "görüşürüz" dediği halde katılmayarak bir tavır içinde bulunulduğu söylenebilir. Günümüz toplum yapısında kişinin davet edildiği yere gitmesi nezaketin bir gereği olarak görülmesinden dolayı bir davete icap etmemek

ancak bazı nedenlerle açıklanacak bir durum olarak bilinmektedir. Bu nedenle manşet cümlesinin okuyucuyu meraklandırmak istediği düşünülebilir. Cumhurbaşkanının neden yemeğe katılmadığının açıklaması haber detaylarındaymış gibi bir çağrışıma sahiptir. Cumhurbaşkanına ait "BM'de Trump'la sadece muhabbet havasında bir karşılaşma oldu. 'Görüşürüz' dedi ama verdiği akşam yemeğine gitmedim." açıklaması, manşet cümlesinde bazı tasarrufların olduğunu göstermektedir. "…verdiği akşam yemeğine gitmedim" cümlesi ile "yemeğine gitmedim" cümlesi arasında anlam olarak farklılaşmayı sağlayan unsur iki cümlenin de farklı anlatım ifadesine sahip olmasından kaynaklanmaktadır. İlk cümlede tavırlı ama daha sakin bir durum söz konusuyken ikinci cümlede bazı sözcükler çıkarılarak anlam daha sert ve ciddi bir özellik kazanmıştır. Ayrıca söz konusu kişinin küresel siyasette söz sahibi bir politikacı olmasından dolayı tavır gösterilen kişiye de bir vurgunun olduğu anlamı çıkarılabilir. Dünya siyasetinde etkili bir ülkenin başkanı olan Trump'ın kendisini verdiği yemekte görmek istediğine rağmen bu davete rest çektiği anlamı ortaya çıkmaktadır.

Manşet yazısı soru cümlesi olmamasına rağmen okuyucunun zihninde soru oluşturan bir özelliktedir. Okuyucunun zihninde oluşan soru "Cumhurbaşkanı neden yemeğe katılmadı?" şeklinde öngörülebilir. Söz konusu soruların cevabı metinlerin okunması şartına bağlanmıştır. Haberle ilgili metinlerde geçen "Amerika Münbiç'te yol haritasına, takvime kesinlikle uymadı. Bize verdiği sözü tutmadı. PYD-YPG o bölgeyi terk etmedi." şeklindeki açıklamalar söz konusu soruların cevabını oluştururken cevabın bulunmasını teşvik eden manşetteki genel anlamın da göstergesi durumundadır.

Manşette yer alan konu ile ilgili olarak iki fotoğraf paylaşılmıştır. Küçük fotoğrafta ABD başkanı Donald Trump yer almaktadır. Manşette yer alan ifadelerin muhatabının göstergesini oluşturmaktadır denebilir. Büyük boy fotoğraf ise cumhurbaşkanı ile eşinin Almanya'da protokolde karşılandığı anda çekilmiştir. Fotoğrafın Almanya'da çekildiği bilgisi, fotoğrafın sağ tarafına sarı zemin üzerine kırmızı yazıyla yazılan yazı ile verilmiştir. Fotoğrafta yer alan ögelerden yola çıkılarak karşılamanın üst düzeyde yapıldığı anlaşılmaktadır. Devlet adamlarının yer alması, kırmızı halının serili olması, cumhurbaşkanının eşinin elinde çiçeklerin

bulunması ve ikiliyi karşılayanların içinde bulunduğu durumu yansıtan mimikler söz konusu karşılama ile ilgili ipuçları barındırmaktadır.

Manşet cümle farklı puntolarla ve farklı renklerle yazılmıştır. Manşet cümlesinde yer alan "görüşürüz" ifadesi kırmızı renkle ve daha küçük puntoyla yazılmıştır. Kırmızı renkle gösterilmesi birçok anlamı çağrıştırmaktadır. İfadenin Türk toplum yapısında genellikle vedalaşma anında söylenen bir söz olması ve aradaki iletişimin devamının olacağını iletmektedir. Buna ek olarak çeşitli olumsuz veya itiş kakışın olduğu şiddet durumlarında söylenen bir tehdit ünlemi olduğu da bilinmektedir. Bu nedenle kırmızı renkle gösterilen ifade, cumhurbaşkanının ABD'ye karşı duyduğu öfkeyi yansıtabileceği gibi düz anlam olarak ABD başkanının cumhurbaşkanı ile tekrar görüşüp iletişim halinde olacağı anlamını da çağrıştırmaktadır.

Manşeti oluşturan yazının alt ve üst şeklinde tasarlanmış olması ifadelerin farklı kişiler tarafından dile getirildiğini simgelemektedir. Bunu destekleyen en önemli gösterge ise manşetin ilk cümlesinin altında sarı rengin kullanılmasıdır. Sarı çizgi Trump'ın olduğu fotoğrafın çerçevesiyle bütünlük oluşturmakta ve belirtilen ifadenin tarafını simgelemektedir. Öte yandan manşet cümlesinin genelinde siyah rengin kullanılmış olması söz konusu durumu aktaran kişinin aynı olduğunu ve manşetin cumhurbaşkanının aktardığı durumdan oluşturulduğu bilgisini içermektedir.

Manşet cümlesini oluşturan ikinci cümle ilk cümlenin altında ve ilk cümleden daha büyük, cumhurbaşkanının ve onu karşılayanların arkasına gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Bu şekilde tasarlanan cümlenin, cumhurbaşkanının tutumunun gazete tarafından desteklendiğini göstermesinin yanında içinde yaptıklarının arkasında duran bir mesajı da çağrıştırdığı düşünülebilir. Manşetin ikinci kısmının daha büyük yazılması, ABD'ye karşı üstünlük kurma ve bunu yansıtma amacını taşıdığı çıkarımı yapılabilmektedir.

Haberle ilgili verilen metinler genel olarak siyah renkle yazılmıştır. Metinlerin ilk kelimeleri büyük harflerle ve mavi renkle yazılmıştır. Metinlerin için ayrı ayrı başlık oluşturulmamıştır. Üç bölüm halinde verilen metinlerin üstüne yer alan cümle, metinlerin ortak başlık altında verildiğini göstermektedir. Her üç

bölümde de metinlerin ilk iki mısrasında kırmızı dikdörtgen ve sarı ok yer almaktadır.

Şekil 61: Kirli Oyun (Fotomaç Gazetesi)

EURO 2024 Avrupa Şampiyonası için adaylığı bulunan iki ülke olan Almanya ve Türkiye arasında yapılan oylama sonucunda seçimin Almanya lehine olması üzerine manşet atılmıştır. Manşette yer alan ifadede söz konusu oylamada haksız bir durumun olduğu anlaşılmaktadır. Kullanılan "kirli" sıfatı, kararın hakkaniyetten uzak olduğunu gösterir niteliktedir. Kelimenin mecaz anlamı "3. Toplumun değer yargılarına aykırı olan" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1447) tanımlaması, kararın bazı değerlere aykırı olduğunu bildirmektedir. Eğretilemenin yapıldığı kelimede gerçek anlamda bir kirliliğin değil haksızlık durumuna bağlı olarak bir durumun aktarılmak istendiği açıktır. Tamlamada nitelenen öge olan "oyun" sözcüğü "10. Hile, düzen, desise, entrika" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1830) anlamlarını barındırmaktadır. Kelimenin temel anlamında bulunan eğlence durumunun söz konusu manşette yer alan anlamla bir olmadığı görülmektedir. Oyunların belirli kurallardan oluşması ve kişilerin kurallara uyarak oynaması sonucunda belli bir düzenin ortaya çıkmasına bağlı olarak manşetteki anlamıyla bağlantı kurulabilir. Hilelerin ve kurulan düzeneklerin kurallar dışında olması ve herkesin bildiği değil bazı amaçlar doğrultusunda bir planın oluşturulması ve bunun gizli tutularak sadece hile hakkında bilgisi olan kişiler tarafından yönetiliyor olması bir eğlence olarak görülen oyunun genel tanımından uzak olan ama işleniş bakımından ortak olan özellikler olarak gösterilebilir. Bu bakımdan "oyun" kelimesini niteleyen "kirli" sıfatı, genel olarak usulsüz ve hileli bir durumun bildiricisi olarak anlaşılmaktadır. İki

kelimenin olumsuz çağrışımlara yol açmasının temelinde de aynı durum söz konusudur. Manşeti anlam olarak destekleyen ve açıklamasına katkıda bulunan alt başlıklar olarak "Bir gecede oylar değişti." ve "İngiltere ve Almanya tezgâhı 2014'te kurdu." cümleleri gösterilebilir. Cümlelerde yer alan oyların değişmesi ve tezgâh kurmak gibi ifadeler yasal olmayan bir durumu yansıtan anlamlara sahip olup söz konusu kuruluşu ve kuruluşun başkanını suçlu olarak gösteren destekleyici ögeler olarak gösterilebilir.

Manşet cümlesiyle anlam bütünlüğü oluşturan ögelerin kullanımı dikkat çekmektedir. Emniyet güçlerinin herhangi bir olayda ya da ağır sonuçların olduğu durumlarda olay yerinin incelenmesi için olay yerinin sarı siyah ikaz şeritle çevrelenmesi, manşette ifade edilen kirli oyunun suç teşkil ettiğinin göstergesidir. UEFA logosunun üstüne çekilmiş gibi tasarlanan sarı şerit, olayın geçtiği yerin adresinin yanında suçlu olarak görülen tarafın da simgesi halindedir. Çapraz şekilde tasarlanan ve olay mahalini gösteren şeritler, görüntü itibariyle yanlış bir karar verildiğini yansıtmaktadır. Bu nedenle manşet cümlesinde belirtilen ve hileli olarak tanımlanan kuranın, karar veren ve kararın verildiği yer suçlu olarak gösterilmiştir. Kullanılan logo ile hem kurum hem de kurumun başkanı olan Ceferin işaret edilmiştir. Eğretilemenin yapıldığı haber başlığında alınan kararın toplumun değer yargılarından uzak olmasına bağlı olarak yanlış bir kararın verildiği ve bu kararla ilgili olarak araştırılma yapılması gerektiği de kullanılan ikaz şeridiyle sağlanmıştır. Ortada araştırılması gereken bir durumun olduğu ve araştırılacak yerin ve kişilerin göstergesi de UEFA'nın logosu paylaşılarak sağlanmıştır.

Manşetin yazıldığı zemin, haber detaylarının verildiği kısa bilgilendirme yazılarının yazıldığı zemin ve haberle ilgili olarak verilen görsel ögelerin zemini ortaktır ve beyazla renklendirilmiştir. Beyaz rengin saflığı ve açıklığı simgelediği bilinen bir gerçektir. Bu nedenle beyaz zemin üzerine serpiştirilen ögelerin suçlu tarafın açık bir şekilde ortaya çıkmasını sağlamak için tercih edildiği düşünülebilir. İkaz şerirlerinin sağ üst ve sol üst tarafında siyah püskürtmelerin kullanıldığı görülmektedir. Beyaz zemin üzerine leke izlenimi veren tasarım, alınan kararın doğru olmadığını ve bu nedenle UEFA'nın lekelendiği imajını yaratmaktadır denebilir. Manşet yazısının kırmızı renkle yazılmasına bağlı olarak haberin görsel

alanında kırmızı beyaz vurgunun olduğu görülmektedir. Bu bakımdan haksızlığa uğrayan tarafın Türkiye olduğu bir kez daha gösterilmek istenmiştir.

Haber ile ilgili olan kısımlarda sarı rengin yoğun bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Manşeti tanıtan yazının yanı sıra haber detaylarının verildiği metinlerin zemini ve kullanılan şeritlerde de sarı renk ağırlıktadır. Dikkat çeken bir renk olan ve siyah renkle kullanıldığında algıları yazının olduğu tarafa çeken bir özelliğe sahip olduğu söylenebilir. Haberle ilgili verilen metinler ve başlıklar siyah renkle yazılmıştır. Sarı zemin üzerine yazılan iki metin arasına beyaz zeminde yazılmış bir metin yer almaktadır. Sözü edilen toplam üç metnin altında, metinlerin zeminiyle ortak olan "İngiltere ve Almanya tezgâhı 2014'te kurdu." yazısı yer almaktadır. Bu nedenle hem içinde barındırdığı kelime ile hem de kullanılan renkler ile haber bütünlüğünü sağlayan bir yapı halini almıştır.

Manşet yazısının ve manşete konu olan haber ile ilgili olan tüm görsel ögelerin bir bütünlük sağladığı ve aynı mesajı vermesinin yanında anlam olarak birbirini pekiştirdiği söylenebilir.

3.1.15. 29 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 62: Aylan Affeder Mi (Hürriyet Gazetesi)

2015'te ailesiyle beraber Türkiye'den Kos adasına gitmek için bindikleri botun batması sonucu cesedinin Bodrum sahiline vuran Aylan Kurdi üzerinden manşet oluşturulmuştur. MHP'nin vermiş olduğu af teklifi üzerine araştırmalar yapan siyasi hukukçuların aralarında Aylan Kurdi'nin olayı ile ilgili suçlu bulunan

kişilerinde aftan yararlanabilecek olması gazete manşetinin ana konusunu oluşturmaktadır. Aylan Kurdi'nin paylaşılan fotoğrafıyla ilgili olarak tüm dünyada geniş yankı uyandıran ve dramın ana göstergesi olarak sunulan bir olayda suçlu kişilerin affedilecek olması, gazete tarafından yanlış bir karar ve teklif olarak değerlendirilmiştir denebilir. Gazete manşetinin soru cümlesi olmasından dolayı, okuyuculara ve teklifi veren partiye soru yoluyla bir seslenme olmuştur. Konunun temelinde affın olmasına bağlı olarak gazete manşetinde de "affetmek" bileşik fili kullanılmıştır. Affı içerisinde bulundurmasından dolayı, Aylan üzerinden af teklifi verenlere bir göndermede bulunulduğu söylenebilir. Bu bakımdan af teklifi verenlerin Aylan Kurdi'nin ölümü üzerinde suçu bulunan insanların da affedilmesini teklif etmiş ve kendi taraflarından kişileri affettiği düşünülebilir. Bu nedenle manşet cümlesi suçluları affeden kişilerin olmasına rağmen olayda canından olan kişinin kendilerini affetmeyeceği anlamı bulunmaktadır. Cümlenin basit bir şekilde ve olayın detayları bilinmeden yapılacak olan değerlendirmede Aylan'ın kim olduğu ve ne için affedeceği veya affetmeyeceği cevabı bilinmeyen bir soru olarak değerlendirilebilecek bir manşet şeklindedir. Bu nedenle Aylan Kurdi hakkında bilinen bir olayın olması ve olay hakkında bilgisi olan okurların manşet cümlesini soru anlamının dışında farklı bir şekilde algılayabilmeleri doğal bir çıkarım olarak değerlendirilebilir.

Manşet cümlesinin soru barındırması bakımından okuyucuda bir tepki oluşturmak istendiği söylenebilir. Aylan Kurdi'nin niçin affedeceği veya niçin etmeyeceği haberin okunması şartına bağlanmış olsa da dramatik bir şekilde ölen bir çocuğun ölümüne neden olanların affedilmesini de kapsayan bir af teklifinin olması, sorunun cevabının olumlu değil kesin bir şekilde olumsuz olacağı "Aylan" ismi kullanılarak sağlanmıştır. Başka bir perspektifle bakıldığında ise yalnız af teklifini verenlerin değil af teklifini kabul edeceklerin de Aylan Kurdi'yi unutmaması gerektiğini ve af teklifinin kabul edilmesi ihtimaline karşılık bunu Aylan'ın affetmeyeceği de bildirilmektedir.

Manşete konu olan haberle ilgili olarak az sayıda fakat etkili bir görsel paylaşımının olduğu söylenebilir. Manşet cümlesini tanıtan yazı, kırmızı renkle tasarlanmış patlama vektörü içerisinde verilmiştir. Olayın çarpıcılığını göstermesinin yanında manşetteki ifadenin kimler tarafından söylendiğini de işaret etmektedir.

Hukukçular tarafından yapılan yorumlardan yola çıkılarak manşetin oluşturulduğu vektör içerisindeki yazıdan anlaşılmaktadır. Bu nedenle patlama vektörünün uyarıcı işlevde kullanıldığı söylenebilir.

Haberde kullanılan tek fotoğrafta manşetin ve haberin temellendirildiği çocuk olan Aylan Kurdi'nin Bodrum sahiline vurmuş olan cesedi yer almaktadır. Dünyada geniş yankı uyandıran olay ve olayın görüntülendiği kare, yok edilen insani değerlerin ve çaresizliğin göstergesi olmasının yanında vicdan sahibi olan herkesin içini acıtacak ve üzecek bir görüntü olarak değerlendirilebilir. Bu nedenle fotoğrafta küçük bir çocuğun olması ve çocuğun hikâyesinin dramatik olması, af teklifi verenlerin insani değerlerine bir göndermede bulunulduğu söylenebilir.

Manşet cümlesinde yer alan "Aylan affeder mi?" sorusu ile bütünleşen fotoğraf, bazı anlamları ve çıkarımları da beraberinde getirmektedir. Fotoğrafı çekilen Aylan'ın ölü olmasından dolayı affetme veya affetmeme durumunun içerisinde bulunulan dünyada değil ebedi dünyada olacağını bildirmektedir. Öte yandan manşet cümlesinin sadece af teklifini veren, kabul edecek olan ve okuyucu kesime hitap etmediği, Aylan'ın ölümüne sebep olanların kanun nezdinde affedilse bile Aylan tarafından affedilmeyeceği çıkarımı yapılabilir. Buna bağlı olarak kullanılan kelimeler ve fotoğraf çok anlamlı bir yapı kazanmış ve durumdan haberdar olan herkesten bir tepki beklenildiği izlenimi ve çağrışımı yapıldığı söylenebilir.

Manşet yazısı siyah renkle ve Aylan Kurdi'nin paylaşıldığı fotoğrafın üzerine yazılmıştır. Manşetin yazıldığı zeminin deniz dalgalarından sonra tamamen beyaz renge dönüştüğü görülmektedir. "Aylan" isminin diğer ögelerden daha büyük yazılması ve tamamen beyaz zemin üzerine denk getirilmesi, saflığın rengi olarak kabul edilen beyaz rengin lekelendiği çağrışımını yapmaktadır. Beyaz renk Aylan Kurdi'yi temsil ederken siyah renkle yazılan "Aylan" ismi, ölüme sebep olan herkesi ve teklifi verenleri veya kabul edecekleri olumsuz bir şekilde temsil etmektedir. Yazının tamamen siyah renkle yazılmış olması da konunun dramatik boyutuna ve ciddiyetine yapılan bir gönderme olarak gösterilebilir.

Haber metinleri beyaz zemin üzerine siyah renkle; başlıkları ise kırmızı zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Fotoğraf üzerine yazılan kısa bilgilendirme

yazısı da siyah zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Yazı, fotoğrafta yer alan Aylan Kurdi'nin olayını kısaca özetlemekte ve habere geçişi sağlamaktadır.

Şekil 63: Sıcak Karşılama Güçlü İşbirliği (Sabah Gazetesi)

Cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan'ın Almanya'da gerçekleştirdiği görüşmeler ve Almanya'nın karşılama şekline bağlı olarak manşet atılmıştır. Manşet sıfat tamlamalarından oluşmaktadır. Tamlamalarda kullanılan sıfatlar niteleme işlevindedir. İlk tamlamada kullanılan "sıcak" sıfatıyla karşılamanın dostça ve sevgi gerçekleştiği belirtilirken, ikinci tamlamada yer alan "güçlü" sıfatıyla yapılan iş birliğinin etkili ve önemli bir özellikte olduğu vurgulanmıştır. Başka bir açıdan bakıldığında ise iş birliği yapan iki devletin "güçlü" olarak nitelendirildiği anlaşılabilir. Bu nedenle kullanılan sıfat, hem devletlerin hem de yapılan iş birliğinin niteliğine gönderimde bulunmuştur. Tamlamalarda kullanılan kelimelerin düz anlamlarının dışında, yan anlamlarda kullanıldığı görülmektedir. Bu bakımdan sıfatların yan anlamlarıyla etkili bir durum yaratmak istenmiştir denebilir. Sıfatların olumlu durumlar için kullanılmış olması, yapılan karşılamadan ve görüşmelerden duyulan memnuniyetin göstergesi olarak değerlendirilebilir. Ayrıca iki ülkenin ilk iletişim ortamının karşılama yeri olması ve karşılamanın iyi bir şekilde yapılması, yapılacak olan görüşmeleri de etkileyen ve görüşmelerin olumlu şekilde neticelendiğini gösteren bir anlam işaretçisi olarak değerlendirilebilir. Bu bakımdan karşılama iki devlet arasındaki ilk adımı oluştururken iş birliğinin etkili olması da son adımı oluşturmaktadır.

Manşette yer alan "karşılama" ve "iş birliği" kelimeleriyle okuyucuda merak oluşturma ve dikkat çekme isteminin olduğu düşünülebilir. Karşılamanın kimin

yaptığı ve iş birliği ile hangi konularda güçlü kararlar alındığı bilinmemektedir. Görsel anlamda karşılamanın hangi tarafın yaptığı bildirilse de iş birliği konusunda hangi maddelerin olduğu haberin devamını okuma şartına bağlanmıştır. Bu nedenle manşet, haberin okunmasını sağlayan ögeler barındırmaktadır.

Manşet haberine bağlı olarak birçok görsel öge kullanılmıştır. Haberle doğrudan bağlantılı iki fotoğrafın yanında dolaylı olarak bağlanabilecek bir fotoğraf yer almaktadır. Cumhurbaşkanının Almanya yetkilileri tarafından karşılanırken çekilen fotoğraf diğer fotoğraflara oranla daha büyük ve daha geniş yer kaplamaktadır. Bu nedenle karşılamanın "sıcak" olarak gerçekleşmesi önemli olarak görülmüş ve yansıtılmıştır. Bir diğer fotoğraf ise Türkiye Cumhuriyeti cumhurbaşkanı ile Almanya başbakanı Angela Merkel'le tokalaşırken çekilmiştir. Tokalaşma anında çekilen fotoğraf, manşet cümlesinde belirtildiği gibi görüşülen konularda alınan "güçlü" birliğin göstergesidir. Manşet cümlesinin anlam çözümlemesinde yer alan "güçlü devlet" ve "güçlü lider" ifadeleri fotoğraf aracılığıyla verilemek istenen mesajın daha güçlü bir şekilde iletilmesini sağlamasının yanında soyut olarak verilen bir durumun somut olarak sunulması olarak da değerlendirilebilir. İki fotoğraf üzerine yapılan bu değerlendirmeyle beraber manşette yer alan ifadelerin fotoğraflarla kanıtlanmak istendiği ve sözü edilen durumların okuyucuya somut olarak sunulmak istendiği çıkarımı yapılabilir.

Haberle doğrudan ilgisi bulunmayan, dolaylı olarak değerlendirilebilecek fotoğraf ise cumhurbaşkanının eşinin çekildiği fotoğraftır. Bergama Müzesi'ni gezerken çekilen fotoğraf, cumhurbaşkanının eşinin de Almanya'da olduğunu bildirmektedir.

Gazete manşeti beyaz renkle yazılmıştır. "Sıcak karşılama" tamlamasının zemini tamamen siyah renkten oluşurken "güçlü iş birliği" tamlamasının zemini karşılama anında çekilen fotoğraftan oluşmaktadır. Siyah rengin kullanılması, konunun ciddiyetini ve resmiyetini yansıtmaktadır. Haberle ilgili detayların verildiği metinlerin tamamı beyaz renkle yazılmıştır. Haber başlıkları ise kırmızı zemin üzerine yazılmıştır. Başlıkların farklı puntolarla ve şekillerle yazılmış olması, haberin hareket kazanmasını sağlamış ve oluşabilecek monotonluğu engellemiştir denebilir.

Şekil 64: Merkel'in Yanında 2 Net Cevap (Takvim Gazetesi)

Cumhurbaşkanının Almanya ziyaretindeyken Almanya başbakanı Angela Merkel ile yaptığı görüşme üzerine manşet oluşturulmuştur. Manşet cumhurbaşkanının Almanya'dayken dile getirdiği iki ifadeyi işaret etmektedir. Manşet cümlesinde yüklem bulunmamaktadır. Bu nedenle manşetin, yorumunda okuyucuya bırakılan yargıların olduğu söylenebilir. Manşette yer alan ifadelere dayanarak, gazetenin dikkat çekmek istediği konuların olduğu düşünülebilir. "2 net cevap" tamlamasıyla, iki sorunun olduğu bildirilmiştir. Manşette kullanılan "cevap" sözcüğü her ne kadar sorulara verilen bir karşılık olarak bilinse de manşet cümlesinde görüşme esnasında Angela Merkel'in söylediklerine karşılık olarak verilen açıklamalar kastedilmektedir. Bundan dolayı verilen cevapların sorulara karşılık değil, söylemlere karşılık olduğu çıkarımı yapılabilir. Tamlamada yer alan "net" sıfatıyla da açıklamaların gayet açık bir şekilde yapıldığı bildirilmektedir. "Merkel'in yanında" yer tamlayıcısı ile birlikte verilen cevapların nerede verildiği gösterilmektedir. Genel olarak manşette yer alan ifadelere dayanarak, cumhurbaşkanının söylemek istediklerini gizli bir şekilde değil de söylenmesi gereken yerde ve duyması gereken kişilerin yanından söylediği mesajı iletilmektedir.

Manşet cümlesinde yer alan "2 net cevap" tamlaması, haberin okunmasını sağlayan ve okuyucuda merakı tetikleyen öge olarak değerlendirilebilir. Verilen cevapların hangi konuyla ilgili olduğu bilgisi haberin detaylarında olduğu imajı yaratılmıştır.

Manşet haberiyle ilgili olarak bir fotoğraf paylaşılmıştır. Cumhurbaşkanının konuşma yaparken çekilen fotoğrafta Angela Merkel de yer almaktadır.

Cumhurbaşkanının fotoğrafta ciddi bir yüz ifadesine sahip olması, manşet cümlesinde yer alan "net" sözcüğünün fotoğraftaki yansıması olarak kabul edilebilir. Cumhurbaşkanının söylediklerinde ciddi olduğu ve iki konuya açık şekilde cevap verdiği yine fotoğraf aracılığıyla anlaşılmaktadır. Cumhurbaşkanının fotoğrafta sert bir duruşa sahip olması ve el işaretinin verdiği mesajın taviz vermeyecek bir şekilde algılanması, manşetin anlam örüntüsünde bulunan anlamlarla bütünlük göstermektedir. Kürsüde çekilen iki devlet başkanının arkasında yer alan zemin ise tek renk olarak tercih edilmiştir. Fotoğrafın ve manşet cümlesinin zemininin ortak olmasına bağlı olarak fotoğrafın çekildi mekândan kırpıldığı söylenebilir.

Manşet yazısı iki renkle ve farklı puntolarla yazılmıştır. "Merkel'in yanında" kısmı sarı renkle yazılmışken "2 net cevap" kısmı beyaz renkle yazılmıştır. İki kullanımda da harfleri çevreleyen renk mavidir. Manşet yazısının farklı özelliklere sahip olması, dikkat çekiciliğini artırmıştır denebilir. Fotoğrafın paylaşıldığı zeminle aynı zemine yazılan manşette tercih edilen renkler, hem yazıyı hem de fotoğrafı ön plana çıkarmıştır. Manşeti tanıtan yazı, iki devlet başkanının ortasına yerleştirilmiştir. Beyaz zemin üzerine siyah renkle yazılan yazı, ikili arasındaki boşluğa sığdırılmıştır.

Haberle ilgili olarak dikkat çeken diğer yazılar ise sarı zemin üzerine siyah renkle yazılan ve hem cumhurbaşkanının tarafında hem de Angela Merkel'in tarafında bulunan yazılardır. Mavi zeminin açık renk olmasından dolayı yazıda tercih edilen renklerle beraber yazılar ön plana çıkmıştır. Haberle ilgili detaylar ise beyaz zemin üzerine siyah renkle yazılmıştır. İki metin halinde verilen bilgilerin başlıklarında ise mavi renk tercih edilmiştir. Başlıkların parantez içine alınmış olması, metinlerin hangi konular hakkında bilgi taşıdığını göstermektedir. Ayrıca iki başlığın olması ve başlıkların parantez içerisinde verilmesi, manşette yer alan "2 net cevap" ifadesinin açıklamasını bildirmektedir. Bu nedenle manşet cümlesinin oluşturduğu sorular, metinlerde karşılığını bulmuştur çıkarımı yapılabilir.

Cumhurbaşkanı tarafından aktarılan ifadelerin açıklandığı ve gösterildiği yerlerden ve tercihlerden farklı olarak, Angela Merkel'in açıklamalarının bir kısmını içeren bir bölüm yer almaktadır. Beyaz renkle yapılan ve başlığın zeminini de oluşturan şekilde Almanya başbakanının söylemleri yer almaktadır. İfadelerin

kırmızı zemin üzerine verilmiş olması ve "Almanya" isminin sarı renkle belirtilmiş olması, söz konusu farklılığın göstergesi olmasının yanında ifadelerin tarafını da işaret etmektedir. Almanya bayrağının siyah, kırmızı ve sarı renkten oluştuğunun bilinmesi üzerine yazıda tercih edilen renklerin de aynı olması, sözü edilen Almanya çağrışımını desteklemektedir.

Haberle ilgili olarak verilen bir diğer gösterge ise bayraklardır. İki ülkeye ait bayraklar, iki devlet başkanının olduğu bölüme yerleştirilmiştir. Bayraklar, fotoğrafları verilen liderlerin ülkelerini simgelemektedir. Türkiye Cumhuriyeti bayrağının Almanya bayrağından daha yukarıda konumlandırılması, verilmek istenen üstünlük mesajının bir göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Şekil 65: Fatih'in Fedaisi (Fotomaç Gazetesi)

Galatasaray futbol takımının oynanan karşılaşmada galip gelmesi üzerine manşet atılmıştır. Galip gelen takımın teknik direktörü olan Fatih Terim'in, ismi manşette yer almıştır. "Fatih'in Fedaisi" şeklinde atılan manşette, teknik direktör için önemli bir futbolcuya göndermede bulunulmuştur. Teknik direktörün isminin "Fatih" olmasından dolayı manşette yer alan kelimeler Osmanlı İmparatorluğunun önemli padişahlarından biri olan Fatih Sultan Mehmet'i çağrıştırmaktadır. "Fedai" olarak nitelendirilen kişinin, bir futbolcu olduğu manşetin spor gazetesi olmasıyla açıklanabilecek bir durumdur. Fedai sözcüğü, "1. Bir ülkü uğruna tehlikeli işlere girişerek canını esirgemeyen kimse, serdengeçti. 2. Bir kimseyi veya bir yeri koruyan kimse" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 856-857) olarak açıklanmaktadır. Bu bakımdan manşette yer alan tamlamanın eski dönemleri çağrıştırdığı söylenebilir. Tarihle

ilişkilendirilen manşette "fedai" olarak nitelendirilen kişinin birinci tanımda açıklandığı gibi ölümü göze alan kişi olarak değil, karşılaşmalarda kritik goller atan ve bu yüzden takımının galip gelmesini sağlayan futbolcu olarak değerlendirmek mümkündür. Fedailerin tarih içerisinde önemli görevlerde bulunmaları ve özel kişiler olarak bilinmeleri üzerine manşette yer alan ifadenin takım için önemli olan bir futbolcunun teknik direktör için de önem taşıdığı anlaşılmaktadır. Ayrıca tamlamada iyelik ekinin çoğul biçimde değil de birinci tekil kişi ekiyle çekimlenmesi, belirli bir kişiye yapılan vurgunun göstergesi olarak değerlendirilebilir. Bunun dışında tekil olarak çekimlenen kelimenin karşılaşmanın sonucu hakkında ipucu taşıdığı da düşünülebilir. Karşılaşmanın tek golle sonuçlanmış olması ve golü atan kişinin önceki karşılaşmalarda da benzeri özellikler taşıması bu görüşü destelemektedir. "Fedai" olarak tanımlanan futbolcunun kim olduğu okuyucu için merak oluşturabilecek bir faktördür. Teknik direktör için ve dolayısıyla takım için önemli olarak görülen futbolcunun "fedai" olarak değerlendirilmesinin nedeni olarak; bir şeyi sürekli olarak yaptığı ve "kurtarıcı" olarak görülmesi gösterilebilir. Haberin detaylarında futbolcu için "Kritik gollerin adamı" nitelendirilmesinin yapılması belirtilen görüşleri destekleyen ve kanıtlayan özelliktedir.

Manşetin tamlayanını oluşturan "Fatih'in" ifadesi de birçok anlamı çağrıştıran yapıdadır. Ad aktarmasının yapıldığı sözcükte akla ilk gelen isim "Fatih Sultan Mehmet", kastedilmek istenen isim ise "Fatih Terim"dir. Bu bakımdan kuvvet ve başarının sembol padişahlarından olan Fatih Sultan Mehmet üzerinden teknik direktöre nitelik aktarımı yapılmıştır denebilir. Başarılı tarihî bir kişi üzerinden teknik direktörün başarısına vurgu yapılmıştır yorumu yapılabilir.

Manşet yazısı büyük harflerle, sarı kırmızı renklerle ve büyük boy olarak paylaşılan fotoğrafın zemini üzerine yazılmıştır. Yazının sarı ve kırmızı renk içermesi, söz konusu takıma yapılan bir vurgu olarak değerlendirilebilir. Manşet yazısı iki şekilde tasarlanmıştır. "Fatih'in" ifadesi sarı renkle yazılıp kırmızı renkle çevrelenmiştir; "Fedaisi" kısmı ise kırmızı renkle yazılıp sarı renkle çevrelenmiştir. Bu bakımdan sarı ve kırmızı renkle hem bir uyumun hem de bir hareketliliğin sağlandığı söylenebilir. Büyük boy fotoğrafta karşılaşmanın tek golünü atmış olan futbolcu ön plandadır. Sevincine orta olmak isteyen takım arkadaşları ise hemen arkasında yer almaktadır. Bu bakımdan manşette belirtilen "fedai" sözcüğünün

takımda yer alan bütün futbolcular çerisinde gol atan kişi için kullanılmış olduğu fotoğraf ile tekrar vurgulanmıştır. Kullanılan diğer fotoğraf ise rakımın teknik direktörüne aittir. Fotoğrafın diğer fotoğrafa oranla küçük olması, yazının fotoğrafa tercih edildiğinin göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Görseller içerisinde gol atan futbolcuya ait fotoğrafın daha dikkat çekmesi, teknik direktörden ziyade futbolcunun ön plana çıkarılmak istenmesine neden olarak gösterilebilir. Manşet yazısının iki şekilde tasarlanmış olması, kelimelerin iki kişiyi çağrıştırmasına bağlı olarak kullanılan fotoğraflar ile bağlantı oluşturmaktadır. "Fatih'in" tamlayanının altında teknik direktörün fotoğrafına; "Fedaisi" tamlananının üstüne ise gol atan futbol gelecek şekilde yerleştirilmiştir. Bu nedenle yazıda ve fotoğraflarda kişiler üzerinden bir bütünlük sağlanmıştır denebilir.

Manşetin anlam çıkarımlarında belirtilen teknik direktörün başarı vurgusu, patlama vektörü içerisinde verilen bilgiler aracılığıyla desteklenmektedir. Şekil içerisinde çalıştırıcının takımıyla beraber iç saha maçlarında yakalamış olduğu başarıyla ilgili istatistikler yer almıştır. Manşet haberiyle ilgili genel bilgiler alt kısımda yer almaktadır. Yazılar büyük fotoğrafın üstüne yazılmıştır; fakat yazıların yazıldığı bölümde şeffaf bir gölgelendirme işleminin yapıldığı anlaşılmaktadır. Beyaz renkle yazılan ve siyah renkle çevrelenen yazıların ön plana çıkması engellenerek, manşetin ve büyük boy fotoğrafın dikkat çekmesi sağlanmıştır. Fotoğraflarda ve manşet yazısında yapılan ekstra ışıklandırma bu görüşü desteklemektedir.

3.1.16. 30 Eylül 2018 Tarihli Gazete Manşetlerinin Anlamlandırılması

Şekil 66: Sahte Belge Hacıları (Hürriyet Gazetesi)

Kaçak bir acentenin sahte belge düzenleyerek insanları hacca götürmesi üzerine manşet atılmıştır. Manşette yer alan ifadelerden yola çıkılarak, hacca gidenlerin sahte belge ile hac görevlerini yerine getirdiği anlaşılmaktadır. Hacıların ne şekilde hacca gittikleri, kurulan sıfat tamlaması ile sağlanmıştır. "Sahte belge" olarak nitelenen şeyin alınan vizenin yanında bir şirket üzerinden basılan sahte davetler olduğu haberin detaylarında yer almaktadır. Bu nedenle tamlama, başka şeyleri içerisinde barındıran ve okuyucuya bunları sezdiren bir yapıdadır. Hacca gidenlerin hac görevlerini yerine getirmiş olmalarının bilinmesi, kurulan olumsuz çağrışımlı tamlamanın hacıların niteliğine değil, niteliklerini sağladıkları yola karşı olduğu çıkarılabilir. Bunu sağlayan temel olgunun hacıların saflığı ve temizliği sembol etmesidir denebilir. Toplum içerisinde "hacı" unvanını almış kişinin gayri resmi ve din dışı bir yola başvuramayacağı bilinen bir gerçektir. Bu nedenle manşet cümlesinin hacılara yönelik değil sahte belge düzenleyenlere yönelik olduğu anlaşılsa da hacıların "hacı" olmadan önce bu şekilde yola tamah etmelerine bir sezdirim yapıldığı düşünülebilir. Başka bir ifadeyle hacıların, "hacı" sıfatı almadan önceki girişimlerine vurgu yapılmıştır. Bu bakımdan olumlu bir çağrışıma sahip olan "hacı" kelimesi, "sahte belge" sıfatıyla nitelendirilerek olumsuz bir aktarım oluşturmuştur.

Olumsuz çağrışımı bulunan kelime ile "hacı" kelimesinin bir cümlede yer almış olması, okuyucu için umulmayacak bir durum olarak değerlendirilebileceğinden manşetin merak uyandıran bir özellik taşıdığı söylenebilir. Sahte belge ile hacı olanların birden fazla olduğu "+lar" çokluk eki ile sağlanmıştır. Tamlayanı sıfat tamlaması olan eksiltili cümle yapısındaki manşette, tamlayan eki yazılmamış olmasına rağmen hacıların sahte belge ile hacı oldukları iyelik ekiyle sağlanmıştır. Gramer yapısındaki eksikliğe rağmen cümlenin yaratmış olduğu genel anlam değişime uğramamış, verilmek istenen mesajın aktarılmasında olumsuz bir durum yaratmamıştır.

Manşete konu olan haberle ilgili olaak sadece bir fotoğraf paylaşılmıştır. Fotoğraf, ihram ile örtünen hacıların ortak bir hedefe doğru giderken çekilmiştir. Fotoğrafta yer alan hacıların tümünün sırtı çekim makinesine dönüktür. Bu bakımdan sahte belge ile hacca giden insanların kim olduğunun bilinmediği bu şekilde vurgulanmıştır. Ayrıca fotoğrafta yer alan hacıların tümü, ortak bir hedef için orada

bulunduğundan sahte belgeyle gidenlerle yasal yoldan gidenlerin hedefinin bir olduğu bu şekilde sezdirilmek istenmiştir. Manşet cümlesinde çokluk anlamının bulunması ile beraber fotoğrafta da birçok insanın bulunması arasında tutarlılık olduğu söylenebilir.

Manşet cümlesi beyaz renkle ve büyük puntolarla yazılmıştır. "Sahte belge" kısmı ile "hacıları" kısmı arasında yazı bakımdan büyüklük farkı bulunmaktadır. "Hacıları" kısmı sıfat tamlamasına oranla daha büyük yazılmıştır. Bu nedenle algıların tamlayan kısmına çekilmek istendiği düşünülebilir.

Manşetin yazıldığı fon mavi olarak tercih edilmiştir. Mavi zemin üzerine yazılan manşet yazısının yanında haberle ilgili tüm detaylar da beyaz renkle yazılmıştır. Bu bakımdan beyaz renk dengesinin korunmak istendiği düşünülebilir. Farklılık olarak ise haber ile ilgili bilgilerin verildiği metinlerin başlıklarında yapılmıştır. Beyaz renkle yazılan başlıkların zemininde kırmızı renk tercih edilmiştir. Bu nedenle başlıklara dikkat çekilmek istendiği söylenebilir. Haberi yapan muhabirin fotoğrafı ile birlikte isim bilgisinin verildiği kısımda da kırmızı renk kullanılmıştır. Bu bakımdan beyaz ve mavi gibi yumuşak renklerin arasına kırmızı renk tercih edilerek ön plana çıkarılmak istenen ögeler vurgulanmıştır. Mavi fonun fotoğrafa doğru kayan kısmında şeffaflığın bulunması ve fotoğrafın daraltmış izlenimini vermesi, fotoğraftan ziyade manşet yazının ön planda tutulduğunun göstergesi olarak değerlendirilebilir.

Haberle ilgili bilgilerin verildiği metinler içerisinde ikinci metnin sonunda yön gösterme işlevinde bulunan ok şekline benzer bir tasarım yer almaktadır. İşaretten sonra haberle ilgili detayların bulunduğu sayfa yer almaktadır. Bu işaret, okuyucuyu yönlendiren ve haberin bulunduğu sayfayı işaret eden gösterge olarak görülebilir.

Şekil 67: 500 Bin İşçiye 3 Bin TL İkramiye (Sabah Gazetesi)

Kadroya alınan taşeron işçilerine verilen ikramiyenin cumhurbaşkanının imzalamış olduğu kararla birlikte yükselmesi manşete konu olmuştur. Manşet cümlesi eksiltili bir yapıdadır. Bu nedenle cümledeki zaman açık değildir. Başka bir ifadeyle işçiye ikramiyenin verilip verilmediği veya ne zaman verileceği net değildir. Yüklemin kullanılmama nedenleri arasında, manşetin kısa ve çarpıcı şekilde verilmesinin yanında manşette kullanılan kelimeler arasında bir ahengin sağlanmak istendiği de düşünülebilir. Tek bir cümle olan fakat alt alta iki ifade şeklinde verilen cümleye "işçiye" ve "ikramiye" kelimeleri ile ahengin sağlandığı görülmektedir. Bu nedenle manşet cümlesinin şiirsel özellikler taşıdığı söylenebilir. Cümlede sayısal ifadeler iki şekilde yazılmıştır. Verilen sayıların dört ve daha fazla basamaktan oluşmasından dolayı daha rahat okunabilmesi için "bin" sözcüğü yazıyla yazılmıştır. Manşet cümlesinde kullanılan iki sıfat tamlamasında da "bin" ifadesi yer almaktadır. "3 bin işçiye" tamlamasında yer alan "bin" kelimesi sayı veya adet anlamındayken "3 bin TL" tamlamasındaki "bin" kelimesi ise miktar olarak maddî bir sayı için kullanılmıştır. Manşette sayısal ifadelerin kullanılmış olması, haber başlıklarının oluşum kurallarının dışında sayıların büyüklüğüne yapılmak istenen vurgudan kaynaklandığı düşünülebilir. Beş yüz bin kişinin sayı bakımdan fazla olması ve verilecek olan ikramiyenin "3 bin" olarak belirtilmesi, sayısal işlem sonucunda ortaya çıkan sayının büyüklüğü de kullanılan tamlamalarla sağlanmıştır. Ayrıca devletin kaç işçiye ne kadar ikramiye verileceği bilgisi tüm gerçekliğiyle verilmiştir. Manşet cümlesinde "işçi" ve "ikramiye" kelimelerinin olumlu bir anlam ağı içerisinde bir arada verilmesi, devletin işçileri sahiplendiğini ve desteklediğini okuyucuya aktarılmak istenen mesajın göstergeleri olarak düşünülebilir. Bu nedenle

kullanılan bu iki kelimenin birçok kişiye hitap etmesi, devlete karşı olumlu yargıların oluşmasını sağlayacak unsurlar olarak değerlendirilebilir.

Manşette yer alan bilgilerin hangi işçilere yönelik olduğu gizlenmiştir. "İşçi" olarak verilen bilginin normal olarak tüm işçileri kapsıyor olsa da haberin detaylarında verilen bilgiler ışığında ikramiyenin kamuda işe alınan taşeron işçilere yönelik olduğu anlaşılmaktadır. Manşette ikramiye alacak işçi sınıfının belirtilmemiş olması, gazetenin tüm işçilere seslenmeyi amaçlamasına bağlı olarak gazetenin okunabilirliğini artırmak olarak değerlendirilebilir. Manşette kullanılan "ikramiye" sözcüğü de sözü edilen durumu desteklemektedir. Haber detayları incelendiğinde ikramiye olarak nitelendirilen şeyin "ilave tediye" olduğu anlaşılmıştır. Bundan dolayı daha anlaşılır ve bilinir bir kelime kullanılarak, okuyucu kitlesini artırılmak istendiği düşünülebilir. "Tediye" olarak bilinen ek ödemelerin ikramiye olarak bilinmesi ve tanınması, manşette de "ikramiye" sözcüğünün kullanılmasını sağlamıştır. Ayrıca manşet cümlesinde belirtilen miktarın yıl içinde verilen toplam ikramiye olması, haber detayları okunmadan anlaşılmamaktadır. Bu nedenle "ikramiye" kelimesi kullanılarak, "3 bin TL" tamlamasının içinde barındırdığı anlam gizlenmiştir. Yıl içinde taksitler şeklinde verilen paranın toplamı verilerek ikramiye sözcüğünün içinde barındırmış olduğu "2. Piyangoda bir kimseye çıkan para veya nesne" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1169) anlamından da yararlanarak, manşet cümlesi, 500 bin işçiye piyangodan 3 bin TL para çıkmış gibi bir anlamı çağrıştırmaktadır.

Manşete konu olan habere bağlantılı olarak bazı görseller paylaşılmıştır. Manşet yazısının sol kısmında ve sol alt kısmında paylaşılan fotoğraflarda işçi ve ikramiye sözcüklerinin göstergesini oluşturan unsurlar yer almaktadır. Göze çarpan ilk fotoğrafta kaynak veya bir metal kesim anında çekilmiş olan ve kıvılcımlar yer almaktadır. Fotoğraflarda kullanılan bu ögeler işçi sınıfını sembolize etmektedir. İşçilerin kaynak veya kesim de yapıyor olmasının bilinmesi üzerine, fotoğraflarda yer alan unsurlar işçileri yansıtma görevinde kullanılmıştır çıkarımı yapılabilir. Diğer fotoğraf ise kâğıt 100 TL'ye aittir. Kullanılan kâğıt para, "ilave tediye" başka bir ifadeyle verilecek olan ikramiyeye yapılan bir gönderme olarak kabul edilebilir.

Manşet yazısını oluşturan zemin iki şekildedir. Sol taraf kıvılcımlardan ve kağıt paradan meydana gelmişken sağ taraf koyu lacivert bir tondan açık bir tona

geçiş halinde olan bir fondan meydana gelmektedir. Bu bakımdan manşetin yazıldığı zeminin hareket barındırdığı savunulabilir. Haberle ilgili verilen bilgilerde kısmen bu durum geçerli olmuştur. Manşeti açıklayan kısa bilgilendirme yazısı fotoğrafların olduğu kısmın üzerinde yazılmışken daha detaylı bilgilerin olduğu metinler mavi fon üzerinde yazılmıştır.

Manşet yazısı beyaz renkle ve büyük puntoyla yazılmıştır. Harfler siyah renkle çevrelenmiş şekildedir. Yazıların büyüklüğü arasında ufak farklılık bulunmaktadır. "500 bin işçiye" kısmı daha kalın bir şekilde yazılarak, bu kısmın daha çabuk algılanması ve dikkat çekmesi sağlanmak istenmiştir denebilir. Haberle ilgili verilen yazılar genellikle beyaz renkle yazılmışken ödemenin ne zaman yapılacağını belirten bilgilendirme yazısı diğerlerinden farklı olarak sarı renkle yazılmıştır. Bu bakımdan, ödeme yapılacak tarihe vurgu yapılmıştır çıkarımı yapılabilir. Haberle ilgili metinlerin başlıkları, kırmızı zemin üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Beyaz renkle sağlanan bütünlükten sıyrılan başlıklar, dikkat çeken bir özelliğe kavuşturulmuştur. Metinlerin altında haberi yapan muhabire ait bilgiler yer almaktadır. Fotoğrafla birlikte verilen bilgilerin yanında haber detaylarının bulunduğu sayfa numarası da verilmiştir. Bu nedenle siyah dikdörtgen şekil içerisinde verilen bilgiler, okuyucuyu, muhabir hakkında bilgilendirirken haberin olduğu sayfayı da bildirerek okuyucuyu habere yönlendirme işlevinde kullanılmıştır.

Şekil 68: Her Alanda İşbirliği (Takvim Gazetesi)

Cumhurbaşkanının Almanya'ya yapmış olduğu ziyaret ile Almanya başbakanı Angela Merkel ile yapılan görüşmenin detaylarına yönelik manşet oluşturulmuştur. Köln'de yapılan caminin açılışında konuşma yapan cumhurbaşkanının

söylemlerinden oluşturulmuş olan manşette kullanılan sözcükler dikkat çekmektedir. Eksiltili cümle ile oluşturulan manşetin temel anlamında, görüşmeler içerisinde konuşulan bütün konularda iş birliği ve ortak düşünce yer almaktadır. Bunu en önemli öge olarak "Önüne geldiği ismin benzerlerini 'teker teker hepsi, birer birer hepsi, birer birer tamamı' anlamıyla kapsayacak biçimde genelleştiren söz" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1084) anlamında olan "her" sıfatı sağlamaktadır. Tamlamada "tüm, bütün" anlamı veren sözcük, "alan" sözcüğünün anlam sınırlarını daha da genişlettiği söylenebilir. "Alan" sözcüğünün temel anlamında bulunan meydan, saha ve düz yer gibi anlamlar manşet cümlesinin anlamı içerisinde bulunmamaktadır. Mecaz olarak kullanılan kelimenin "5. Bir çalışma çevresi" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 83) anlamında kullanıldığı açıktır. Eğretilemenin yapıldığı sözcüğün vermiş olduğu bir başka anlam ise tanımda verilen açıklamayla bağlantılı olarak "konu" anlamıdır. Bu nedenle görüşmede konuşulan konuların bir çalışma çevresi oluşturduğunun bilinmesi, manşetin anlam çözümlemesinde kritik noktada olduğu savunulabilir. Manşette kullanılan "iş birliği" kelimesi de diğer kelimelerin nitelendiği öge durumundadır. Yapılan iş birliğinin sınırlarının ne olduğu ile ilgili cevaplar "Her alanda" tamlamasında bulunmaktadır. Öte yandan kelimenin "Amaç ve çıkarları bir olanların oluşturdukları çalışma ortaklığı, teşrikimesai" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1223) gibi bir anlama sahip olması, manşetin kurulan cümleler bakımdan anlam yönünden bütünlük gösterdiğinin göstergesi durumundadır. Sözcüğün açıklamasında "çalışma ortaklığı" gibi bir ifade içermesi ve çağrıştırdığı anlam bakımından, daha önce açıklaması yapılan "alan" ve "her" sözcükleriyle olumlu bir ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. "Her alan" ile kastedilenin "ortak çıkar ve amaç" olduğunun yanı sıra konuşulan "bütün konular" olarak algılanmasının ortak çalışma çerçevesinde değerlendirilebildiği için kullanılan "iş birliği" kelimesinin "her" ve "alan" kelimesiyle anlam ilişkisi yönünden ortaklık kurduğu söylenebilir.

Gazete manşetine konu olan habere doğrudan ve dolaylı olarak bağlanabilen fotoğraflar yer almaktadır. Göze çarpan ilk fotoğraf, cumhurbaşkanı ile Almanya başbakanının birlikte bir balkonda çekilmiş olan fotoğraftır. Fotoğrafta cumhurbaşkanı Recep Tayip Erdoğan tebessüm ederken Angela Merkel de ellerini bağlamış şekilde durmaktadır. Cumhurbaşkanının içinde bulunduğu durumdan memnun olduğu görülmektedir; diğer tarafta ise Angela Merkel'in de güven veren bir

pozisyonda olduğu çıkarımı yapılabilmektedir. Devlet başkanlarının olumlu bir görüntü sergiliyor olması ve gazete manşetinin de olumlu bir çağrışıma sahip olmasına bağlı olarak, görsel ve dilsel olarak ortak duygu ve mesaj verilmesi noktasında tutarlığın olduğu düşünülebilir. Devlet başkanlarının balkonda çekilmiş olduğu izlenimi, sayfa tasarımcıları tarafından gizlenmek istendiğini doğrulayan bazı kullanımlar olmuştur. Balkon korkuluklarının ilk olarak liderler arasındaki boşluğa yazılan bilgilendirme yazısıyla kapatıldığı açıktır. Diğer kapatma hareketi olarak cumhurbaşkanının açılışında bulunduğu camiye ait fotoğrafın korkulukların Angela Merkel'in arkasından devam eden kısmında yerleştirilmesiyle açıklanabilir. Balkon korkuluğunun kapatılmak istenmesi, liderlerin fotoğrafının çekildiği yerin manzarasında "alan" olarak nitelendirilebilecek bir yerin olmasıdır. Ağaçlık alanın dışında kalan ögelerin silinmek veya kapatılmak istenmesi, manşet cümlesinde verilen "alan" kelimesiyle ilgili çağrışımsal bir bütünlüğün oluşturulmak istenmesinin nedeni olarak görülebilir. Bunu destekleyen bir diğer tasarruf ise ağaçlık alanın uzağında beliren binaların ışıklandırmayla kapatılmak istenmesidir. Yapılan bu oynamalarla, görsel olarak "alan" algısı yaratılmıştır denebilir. Ayrıca gösterilmek istenen alanın ağaçlık olması veya başka bir bakış açısıyla bakıldığında yeşil bir alanın olması, ormanlık yerlerin ve yeşil rengin insana pozitif bir çağrışım uyandırmasına bağlı olarak manşet ve liderler arasındaki pozitif algıyla bütünleştirilebilecek bir gösterge olarak değerlendirilebilir.

Kullanılan bir başka fotoğraf da Köln'de yapılan bir camiye aittir. Caminin verilmiş olması, cumhurbaşkanının konuşma yaptığı yere bir gönderim olarak düşünülebilir. Ayrıca açılışı yapılan caminin Avrupa'da açılan en büyük cami olma özelliğine sahip olmasına bağlı olarak kullanılmış olduğu söylenebilir. Fotoğraflar dışında kullanılan diğer görseller ise ülke bayraklarıdır. Türkiye ve Almanya bayrakları sayfaya yerleştirilmiştir. Türkiye Cumhuriyeti bayrağının Almanya bayrağının üstüne yer alması, Türkiye'nin üstün tutulmak istendiğine dair bir hareket olarak değerlendirilebilir.

Manşet yazısı mavi fon üzerine beyaz renkle yazılmıştır. Harfler mavi renkle çevrelenmiştir. Mavi zeminin alt kısma doğru soyutlandığı görülmektedir. Bu bakımdan harfleri çevreleyen mavi rengin, fonun bittiği yerde mavi bütünlüğünü sağlayan unsur olarak değerlendirilebilir. Mavi rengin sakinliği ve dinginliği

yansıtmasına bağlı olarak fotoğrafta ve yazının anlamında bulunan olumlu etki mavi zeminle tekrar yansıtılmak istenmiştir. Haberle ilgili verilen bilgilendirme yazılarının genelinde siyah renk tercih edilmiştir. Manşeti açıklayan bilgilendirme yazısında bulunan "10 bin kişi" tamlaması kırmızı renkle yazılmıştır. Bu kullanımla birlikte Köln'de açılan caminin açılışına kaç kişinin katıldığına dikkat çekilmiştir. Kırmızı rengin kullanıldığı bir diğer yer ise cami fotoğrafı için atılan "Avrupa'nın en büyüğü" başlığıdır. Başlıkta kırmızı renk kullanılarak, genel konudan farklı olduğunu göstermek amacıyla farklı bir renk tercih edilmiştir. Yazı ve zemin bakımından dikkat çeken diğer kullanımlardan bir tanesi de bazı metinlerin zemininde sarı rengin kullanılmasıdır. Cumhurbaşkanının olduğu tarafta ve Angela Merkel'in olduğu tarafa yerleştirilen metinlerin zemini renk bakımından dikkat çekicidir. Beyaz bütünlüğünün sağlanmak istendiği haberde farklılık oluşturularak okuyucunun dikkatlerini çekebilecek niteliktedir. Ayrıca cami hakkında bilgilerin verildiği metnin zemininde de sarı renk kullanılmıştır. Diğer metinlerin zeminlerinde ise beyaz renk tercih edilmiştir. Haberle ilgili bilgilerin olduğu metinlerin ilk kelimesi büyük harfle ve mavi renkle yazılmıştır. Bu kullanım, metinlerin okunması ve dikkat çekmesi gibi bir nedene bağlanabilir. Cami ile verilen bilgiler dışında diğer iki metinde sarı ok ve kırmızı dikdörtgen kullanılmıştır. Okuyucuyu yönlendiren ve metinlere dikkat çekmesini sağlayan göstergeler olarak değerlendirilebilir.

Şekil 69: Özel Birlik (Fotomaç Gazetesi)

Beşiktaş futbol takımının Kayserispor karşısında almış olduğu galibiyet üzerine manşet atılmıştır. Karşılamada gol atan iki futbolcunun performansına değinen manşet, sıfat tamlaması şeklindedir. İkilinin "özel" olarak nitelendirilmesini sağlayan nedenler arasında attıkları goller ve yaptıkları asistler gösterilebilir. "Birlik" kelimesinin kullanılması ise galip gelen takım oyuncularının yanında gollerde katkısı

bulunan iki futbolcuya yapılan gönderme olarak değerlendirebilir. Kelimenin temel anlamında bulunan "Tek, bir olma durumu, vahdaniyet" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 359) tanımlamasının manşet için geçerli olmadığı açıktır. "Birlik" olarak nitelendirilen futbol takımının veya ikilinin "6. Bölük, tabur, alay vb. bir bütün sayılan topluluk" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 359) anlamına daha yakın olduğu söylenebilir. Bu nedenle futbol takımının "askeri birlik" olarak sezdirilmek istendiği düşünülebilir. Çağrışım olarak futbol takımından ziyade askeri birlik olarak anlaşılan tamlamada futbol takımı ve gol atan oyuncular başarılı olarak yansıtılmıştır. Bunu sağlayan en önemli neden de askeri özel birliklerin özel görevlerde yer alan profesyonel ve düşmana korku salan askerlerden oluşuyor olmasıdır. Bundan dolayı futbolcular özel görevlerde bulunan "özel birlik" askerlerine benzetilmiştir. Zor görevlerde yer alan askeri birliklerin görevlerinin üstesinden gelmeleri ve başarılı olmaları bakımından futbol takımı ve gol atan futbolcular da bu niteliklere sahip olarak sezdirilmiştir. "Özel birlik" tamlamasının olumlu bir anlama ve çağrışıma sahip olmasına bağlı olarak manşet yazısı galibiyeti sezdirmektedir. Mağlubiyet veya beraberlik durumunun başarı olarak sayılamamasından dolayı galibiyetle sonuçlanan karşılaşma, tamlama aracılığıyla maç sonucunu bildirmektedir.

Manşet cümlesinin ilk başta tüm takımı kapsadığı düşünülse de söz konusu durumun daha çok iki futbolcu için geçerli olduğu, manşetin üstünde verilen "Beşiktaş Kayserispor'u Love-Quaresma işbirliği ile yendi." bilgilendirme yazısıyla anlaşılmaktadır. Love adlı futbolcunun bir gol, Quaresma adlı futbolcunun bir gol bir asistle karşılaşmayı bitirmiş olması, kurulan tamlamanın ikiliye yönelik olduğunu kanıtlar niteliktedir. Sözü edilen düşünceyi destekleyen öge ise "özel" sıfatıdır. Kelimenin barındırmış olduğu "2. Benzerlerinden ayrılmasını sağlayan bir özelliği olan, spesiyal" (Türkçe Sözlük, 2011, s. 1866) anlamı, gol atan futbolcuların diğer takım arkadaşlarından ayrı olarak değerlendirmesini sağlayan ifade olarak gösterilebilir. Bu bakımdan gazete manşetinin hem tüm takıma hem de ikiliye gönderimde bulunması, çağrışım değerinin çok yönlü olduğunu göstermektedir.

Manşet yazısı paylaşılan tek fotoğraf ile destelenmiştir. Fotoğrafta gol atan futbolcular birbirine sarılmışken diğer futbolcular gol sevincine ortak olmak için ikilinin yanına yaklaşırken çekilmiştir. Bu bakımdan gol atan ve asist yapan futbolcuların ön planda olması ve gol sevincini yansıtmasının yanında diğer

futbolcuların da fotoğrafta yer alması, manşet cümlesinin göndermede bulunduğu ögelerin somutlanmasını sağlanmıştır. "Özel birlik" olarak nitelendirilen futbolcuların kimler olduğu fotoğraf sayesinde açıklığa kavuşturulmuştur.

Manşet yazısı hareket unsurlarını barındıran bir yapıdadır. Kırmızı harfler yazılan ve harflerin üzerinde beyaz noktaların serpiştirildiği yazıda harfler siyah renkle çevrelenmiştir. Beyaz noktaların boyutlarının eşit olmaması ve harflerin üst kısmında beyaz gölgelendirmenin işlenmesi sözü edilen hareketi simgelemektedir. Yazıda kullanılan renkler galip gelen takımı çağrıştırmaktadır. Ana renkleri siyah ve beyaz olan takımın formalarında bazen kırmızı rengi de kullanması, renkler üzerinden takıma bir gönderimde bulunulduğunu işaret etmektedir. Bu bakımdan manşet yazısının ve fotoğrafın bütünlük içerisinde olduğu söylenebilir. Haberle ilgili verilen bilgilerin yazımında da siyah ve beyaz renklerinin kullanılması, sözü edilen bütünlüğü desteklemektedir. Bilgilerin verildiği metinlerin son kısmında, karşılaşmayla ilgili detaylı bilgilerin hangi sayfalarda olduğu "Sayfa 2, 3 ve 4'te." cümlesiyle sağlanmıştır. Metinlerden daha büyük puntoyla yazılan cümle, okuyucuyu bilgilendiren ve yönlendiren gösterge olarak kabul edilebilir.

Karşılaşmanın hangi taraf lehine sonuçlandığı manşet yazısı ve fotoğrafla sağlanmışsa da kullanılan skor görselleri ile somutlaştırılmak istenmiştir. Beşiktaş ve Kayserispor'a ait amblemin yanında skoru gösteren rakamlar da kullanılmıştır. Bu nedenle karşılaşmanın hangi skorla tamamlandığı okuyucuya sunulmuştur.

SONUÇ

Yazılı basının üzerinde temellendiği en köklü iletişim aracı sayılan gazeteler, barındırdığı bilgi ve iletmiş olduğu mesajlar bakımından oldukça önemlidir. Teknolojinin ilerlemesine bağlı olarak gelişen ve varlığını farklı biçimlerde de devam ettiren gazeteler, gerek dilsel gerekse de görsel ögeler ve tasarımlar bakımından diğer iletişim araçlarından ayrılmaktadır.

Bağlı olduğu şirketlerin veya ajansların ticari hayatlarına devam etmeleri ve daha çok okuyucuya ulaşmaları için gazetelerin bir takım çalışmalar içerisinde oldukları bilinmektedir. Bu çalışmalarında gazetelerin en çok kullandıkları ögeler ise dil ve görsel unsurlar olmuştur. Gazetelerin istenen düşünce ve biçim gayretleri sebebiyle dili kullanmaları bu alanda "gazete dili" olarak tanımlanabilecek bir dilin ortaya çıkmasını beraberinde getirmiştir. Bu konuda da çeşitli gazetelerin bir farklılık yarışına girdiği gözlenmektedir. Bu rekabet çerçevesinde haberlerin farklı biçimlerde verilmek istenmesi aynı haberlerin farklı gazetelerde farklı biçimlerde ortaya çıkmasına neden olmuştur. Bu da gazetelerin çeşitli sebeplerle manşet dilini ve görselliğini değiştirerek kendi okur evrenine ulaştırdıklarını göstermektedir. Haberlerin farklı şekilde verilmek istenmesine bağlı olarak ortak haberlerin dilin barındırdığı anlam esnekliğiyle birlikte farklılaştığı görülmektedir. Bu nedenle gazeteler, elde ettikleri bilgileri gazetenin sahip olduğu görüş ve düşünce eğilimine bağlı olarak değişik biçimlere sokmakta ve kendi okur evrenini göz önünde bulundurarak haberin sunumunu yapmaktadır.

Seçilmiş olan dört gazetenin on altı günlük toplam altmış dört manşeti bu çalışmada göstergebilim ölçütleri temelinde ele alınmıştır. Gazetenin vitrin yüzü olan manşetlerin sahip olduğu anlam yapıları dil mantığı çerçevesinde ve göstergebilim sınırları içerisinde anlamlandırılmış ve şu sonuçlara ulaşılmıştır:

İncelenen gazetelerin birbirini takip eden sayılarında konu ve anlam olarak bir devamlılığın söz konusu olduğu saptanmıştır. Önceki günün manşetine bağlanan manşetlerin gündem oluşturma amacına hizmet ettiği söylenebilir. Fotomaç gazetesinin 27 Eylül sayısında "Coşkumuz Yeter" şeklinde manşet atılmış ertesi günün sayısında ise aynı konu için "Kirli Oyun" manşeti atılmıştır.

Manşet haberinde kullanılan fotoğraflar gazeteden gazeteye hem sayı hem de büyüklük bakımından farklılık göstermektedir. Bir haberde çok fazla fotoğrafın kullanılması haberin kanıtlanabilirliğini artırmakta ve ona görsel anlamda bir zenginlik sağlamaktadır. Ayrıca manşetlerin sahip olduğu anlama bağlı olarak fotoğrafların çeşitlendiği ve boyutlarının artıp azaldığı tespit edilmiştir. (bkz. Şekil 63 ve Şekil 64)

İncelenen gazetelerde manşet haberlerinin hemen hemen her konuda olduğu görülmüştür. Spor gazeteleri dışındaki gazetelerin konularını daha çok siyasi konular oluşturmuştur. Buna bağlı olarak da ciddi havadaki manşetlerin sayısı fazladır. Spor gazetesi dışındaki manşetlerin %75'ini siyasi konular oluştururken %25'ini sosyal konular oluşturmuştur.

Manşetlerde kullanılan yazı rengi ve boyutu okuyucu algısını ve çıkarılacak anlamı etkilemektedir. Renklerin çağrıştırmış olduğu anlama bağlı olarak manşetlerde kullanım yapılmış ve okuyucu dikkatinin çekilmesi sağlanmıştır. Spor gazetesinin habere konu olan takımın renklerine uygun olarak tercihte bulunması maksatlı bir seçimin ürünü olarak gösterilebilir. (bkz. Şekil 17, Şekil 45 ve Şekil 69)

Manşeti oluşturan yazıların ve görsel ögelerin uyum içerisinde olduğu tespit edilmiştir. Dilsel ve görsel ögelerin manşetlerde birlikte kullanılması, dikkat çekici yapılar oluşturmuş ve bu yapılar yoğun bir anlam içermiştir. (bkz. Şekil 21, Şekil 43 ve Şekil 51)

Söz konusu günün gündemini oluşturan bir konunun farklı gazetelerin manşetlerinde farklı biçimlerde yer aldığı görülmektedir. Farklılığın daha çok dil kullanımında olduğu da görülmektedir. 26 Eylül tarihinde aynı konu Takvim gazetesinde "Bunun Acısını Çekecekler" şeklindeyken Sabah gazetesinde "BM'nin Beşli Yapısı Zalimleri Cesaretlendiriyor" şeklinde manşet olmuştur.

Gazete manşetlerinde tam cümlelerin yanında eksiltili cümleler de bulunmaktadır. Eksiltili cümlelerin genellikle konuya merak uyandırma amacıyla tercih edildikleri, eksiltili olmayan cümlelerin ise bilgilendirme amacıyla kullanıldıkları görülmektedir. Bütün manşetler içerisinde eksiltili cümle oranı %54,6875 iken tam cümlelerin oranı %45,3125'tir.

Gazete manşetlerinde kullanılan kelimelerin gazetelerin okuyucu kitlesine uygun olarak seçildiği söylenebilir. Okuyucu üzerinde belirli bir algı oluşturmak isteyen gazeteler, bunu seçilen kelimeler ve kullanılan görsellerle sağlamaya çalışmışlardır. (bkz. Şekil 29, Şekil 33 ve Şekil 55)

Gazete manşetlerinde kullanılan kelimelerin dizimsel yapısının verilmek istenen mesaja ve anlama göre oluşturulduğu görülmektedir. Bu anlamın oluşturulması ise vurgulanan kelime öbeğinin yükleme yakın olarak kullanılmasıyla sağlanmıştır. "Aslan Garry Döndü" ve "Canımızı Erdoğan Kurtardı" gibi manşetler bu duruma örnek gösterilebilir. Bu manşetlerde yükleme yakın tutulan ve farklı öge konumunda olan isimler ön plana çıkarılmak istenmiştir.

Manşetlerde kullanılan kelimelerin genellikle yan anlamıyla kullanıldığı görülmektedir. Türkçenin zenginliğine bağlı olarak çeşitlenen yan anlam gazete manşetlerinde de hissedilmiştir. "Koca Gölü Öldürdük" ve "Sıcak Karşılama Güçlü İşbirliği" manşetleri örnek gösterilebilir.

Gazete manşetlerinde kullanılan metaforik ve metonimik ifadeler, anlamlandırma noktasında etkili olmuştur. Kaşıkçı Elması, Norveç Somonu, kartal, aslan, koltuk, Cenevre ve Soçi gibi isimlerde bu kullanımlar yapılmıştır.

Gazetelerin manşetleri genellikle bir tamlama veya cümleden oluşurken bazen bunun dışına çıkıldığı görülmüştür. Diyalog şeklinde verilen bazı manşetler, okuyucunun dikkatini çekme özelliğini yitirmesine neden olabilecek düzeydedir. Takvim gazetesinin "Koltuk Onu Bırakmazsa O Koltuğu Bırakmaz! - Söz Verdin Git Köyüne Tavuklara Yem Ver!" manşeti ve Sabah gazetesinin "Soçi'de 'ABD Ne Der' Diye Düşünmedik" manşeti bu durumu örneklendirmektedir.

Bazı gazete manşetlerinin kelime kadrosu habere konu olan liderin sözlerinin kısaltımından oluşmaktadır. Liderlerin sarf etmiş olduğu kelimelerle kurulan cümleler, biçim ve sayısal olarak aslından sıyrılmakta ve yeni bir anlam yapısını ve görüntüsünü oluşturmaktadır. Gazete manşetlerinin kısa ve çarpıcı şekilde olması gerekliliği, bu konuda gazeteleri söylemleri kısaltıp okuyucuya etkili bir şekilde bilgiyi aktarmaya yönlendirmiştir. Ayrıca başlıklar ve manşetler oluşturulurken sayfanın estetik yapısına ve haberlerin yer aldığı sütun sayısına da dikkat edilir. Bu etkenler dilin haberin estetik alanında da kullanıldığını göstermektedir. Bu kullanım

hiç şüphesiz gazete dili olarak adlandırılan dinamik dil yapısıyla uyumluluk göstermektedir. Bu duruma örnek olarak "İnsanlık Ölürken Nerede Bunlar" ve "Ezdik Beşiktaş'ı Ezdik" manşetleri verilebilir.

Gazete manşetlerinin haberine hizmet eden diğer göstergeler okuyucuyu yönlendirme işleviyle kullanılmıştır. Metinlerin sonunda verilen sayfa numaraları, ok işaretleri, muhabir künyesi ve görsel tasarım neticesinde oluşturulan şekiller okuyucu üzerinde işlevi bulunan yapılar olarak göze çarpar. Muhabire ait bilgilerin verilmesi, haber detaylarını gösteren sayfa numaralarının verilmesi ve konuyla bağlantılı olarak bazı grafik tasarımların oluşturulması bu durumu örneklendirmektedir.

Manşet başlıklarında şarkı sözlerine yer verildiği görülmektedir. Manşete konu olan şarkıların eğlence niteliğinde olması, manşete yaklaşım duygusunu değiştirmekte etkili rol oynamaktadır. Eğlence ve coşku algısını oluşturan manşetler, konu olan habere olumlu bir yaklaşım sağlamaktadır. "Tren gelir hoş gelir." , "Sevdim seni bir kere." gibi şarkı sözleri bu duruma örnek gösterilebilir.

Gazete manşetleri dildeki en az çaba ilkesine bağlı olarak bir oluşum içerisinde oldukları görülmüştür. İletilmek istenen mesajın kısa ve etkili bir şekilde verilmek istenmesi bu durumun göstergesidir. Gazete manşetlerinin detay metinlerinde asıl söylemin verilmesi ile gazete manşetlerinde tasarrufun hangi yönde yapıldığı anlaşılmaktadır. (bkz. Şekil 8, Şekil 50 ve Şekil 47)

Manşetlerde kavramların çeşitliliği göze çarpmaktadır. Militarist söyleme ait unsurların yanında sosyal yaşam içerisinde yer alan durumlar, ulusal semboller ve doğaya ait unsurlar, manşet yazısında ve manşette kullanılan görsellerde görülmektedir. *Savaş*, *birlik*, *üs*, *silah* ve *terör* gibi kelimeler militarist söylemle oluşturulan manşetleri örneklendirirken *göl*, *Norveç somonu*, *hacı* ve *okul* gibi kelimeler sosyal yaşam üzerine atılan manşetleri örneklendirmektedir.

Bu çalışmada farklı özellikleriyle ve anlamlarıyla incelenen manşetlerin bundan sonraki çalışmalarda daha birçok açıdan incelenmesi gerekmektedir. Edinilen haberin tekrar tasarlanıp okuyucuya sunulması bakımından bilmece niteliğine bürünen manşetler, bu anlamda zenginlikler barındırmaktadır. Ülkemizde bu konuyla ilgili yeterince çalışmanın bulunmamasından dolayı bu çalışmanın yerini bulacağı ve bu konuyla ilgili çalışmalara örnek teşkil edeceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

Acısını çekmek. (t.y.). *Türk Dil Kurumu atasözleri ve deyimler sözlüğü* içinde. Erişim adresi: http://www.sozluk.gov.tr.

Ağca, H. (2001). *Türk dili.* Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.

Akçataş, A. (2002). Türkçede işlev bakımından devrik cümleler. *Türk Dili*, (609), 604-607.

Akerson, F. E. (2016). *Göstergebilime giriş.* İstanbul: Bilge Kültür Sanat.

Akkök, E. A., ve Lee, Y. (2019). Büyük sıfatının Türkçe ve Korecedeki anlamsal görünümleri. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 5-23.

Aksan, D. (2016). *Anlambilim anlambilim konuları ve Türkçenin anlambilimi.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Aksan, D. (2015). *Türkçenin sözvarlığı.* Ankara: Bilgi Yayınevi.

Albayrak, N. (2009). *Türkiye Türkçesinde atasözleri.* İstanbul: Kapı Yayınları.

Ataol, M. (2010). Burdur Gölü'nde seviye değişimleri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 8(1), 77-92.

Aktekin, D. B., Şimşek, Y., ve Kaplan, B. (2011). Renklerin duygular üzerine etkisi. *Maltepe Tıp Dergisi*, 3(1), 31-33.

Barthes, R. (1979). *Göstergebilimin ilkeleri.* Çev. B. Vardar, vr M. Rifat. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bircan, U. (2015). Saussure'de dil, dilbilim ve göstergebilim. *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, (13), 43-66.

Bozkurt, N. (2002). Ticaret felsefesi tarihçesi ve etikle olan sıkı bağına ilişkin bazı saptamalar. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Dergisi*, (2), 153-179.

Bülbül, A. R. (2001). *Haberin anatomisi ve temel yaklaşımlar.* Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Can, A. (2003). Basın dili. *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 3(5), 33-39.

Chomsky, N. (2014). *Dilin mimarisi.* İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.

Çevik, M. (2006). *Basın dilinde atasözleri ve deyimler.* (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi) Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Ankara.

Doruk, Ö. (2013). Disiplin toplumu ve haber söylemi: Gökkuşağı Derneği'nce yapılması planlanan yürüyüşün engellenmesine ilişkin haberlerin çözümlenmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2(1), 106-132.

Eker, S. (2011). *Çağdaş Türk dili.* Ankara: Grafiker Yayınları.

Eyvallah etmemek. (t.y.). *Türk Dil Kurumu atasözleri ve deyimler sözlüğü* içinde. Erişim adresi: http://www.sozluk.gov.tr.

Fischer, S. R. (2013). *Dilin tarihi.* İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Fiske, J. (2003). *İletişim çalışmalarına giriş.* Çev. S. İrvan. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Geçer, E. (2015). *Medya ve popüler kültür.* İstanbul: Metamorfoz Yayıncılık.

Guiraud, P. (2016). *Göstergebilim.* Çev. M. Yalçın. Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.

Günay, V. (2004). *Dil ve iletişim.* İstanbul: Multilingual.

Günay, V., Şahin, A., Oflaz, E., Atak, A., Koç, H., ve İnceoğlu, T. (2009). Gazete söyleminde sık kullanılan söz sanatlarına ilişkin bir inceleme: gazete dilindeki yaratıcılık. M. Sarıca, N. Sarıca ve A. Karaca (Yay. haz.), *XXII. Ulusal Dilbilim Kurultayı Bildirileri* içinde (s. 98-113). Ankara: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Yayınları.

Hargreaves, I. (2006). *Gazetecilik.* Çev. Y. Özkan. Ankara: Dost Kitabevi Yayınları.

Hatipoğlu, M. (2010). *Kaşıkçı elması.* 09 28, 2018 tarihinde https://www.researchgate.net/: https://www.researchgate.net/publication/236233622 adresinden edinilmiştir.

Hodge, S. (2016). *Beş yaşındaki çocuk bunu neden yapamaz.* Çev. F. Candil Çulcu, ve G. Metin. İstanbul: Hayalperest Yayınevi.

Kaplan, M. (1983). *Kültür ve dil.* İstanbul: Dergah Yayınları.

Karaağaç, G. (2013). *Anlam (anlam bilimi ve iletişim).* İstanbul: Kesit Yayınları.

Kıran, Z. (1999). Sözceleme ve göstergebilim. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 10(-) 93-99.

Korkmaz, R. (2011). Küçürek öykü (short-short story) türü. R. Korkmaz içinde, *Yeni Türk edebiyatı el kitabı* (s. 623-629). Ankara : Grafiker Yayınları.

Korkmaz, Z. (2014). *Türkiye Türkçesi grameri şekil bilgisi.* Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

Kozan, O. (2014). *Rus ve Türk gazete haber başlığı dili kültürdilbilimsel yaklaşım.* Ankara: Gazi Kitapevi.

Kulüplerin adı nereden geliyor. (2015, 05 07). 10 04, 2018 tarihinde tr.eurosport.com: https://tr.eurosport.com/futbol/kuluplerin-adi-nereden-geliyor_dia3385/slideshow.shtml#slider-17 adresinden edinilmiştir.

Lakoff, G. and Johnsen M. (2003). *Metaphors and we live by*. London: The University of Chicago Press.

Martel, C. D. (1995). *Ben enerjiyim.* Çev. A. Ünel. İstanbul: Arion Yayınevi.

Martinet, A. (1998). *İşlevsel genel dilbilim*. Çev. B. Vardar. İstanbul: Multilingual.

Özbay, C. (2007). *Haberden yayına gazetecilik.* İstanbul: Der Yayınları.

Özerkan, Ş. (2002). Medya dil ve ideoloji. *İletişim Fakültesi Dergisi,* 1(12), 63-76.

Özkan, M. (2010). *İnsan iletişim ve dil.* İstanbul: Akademik Kitaplar.

Özmakas, U. (2009). Charles Sanders Pierce'in gösterge kavramı. *Uşak Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(1), 32-45.

Öztokat, N. (1999). Görsel nesnelerin çözümlenmesinde göstergebilimsel yöntem. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 10(-), 143-152.

Pajunen, J. (2008). *Linguistic analysis of newspaper discourse in theory and practice* (Pro graud thesis). University of Tampere English Philology: Tampere.

Parsa, S. ve Parsa A. F. (2014). G*östergebilim* çözümlemeleri (II.baskı). İzmir: Ege Üniversitesi Basımevi.

Porzig, W. (1995). *Dil denen mucize* (cilt I). Çev. V. Ülkü. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.

Rifat, M. (2014a). *Göstergebilimin ABC'si.* İstanbul: Say Yayınları.

Rifat, M. (2018). *Homo Semioticus ve genel göstergebilim sorunları.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Rifat, M. (2014b). *XX. Yüzyılda dilbilim ve göstergebilim kuramları.* İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

Saussure, F. d. (1998). *Genel dilbilim dersleri.* Çev. B. Vardar. İstanbul: Multilingual.

Storey, J. (2000). *Popüler kültür çalışmaları kuram ve metotlar.* Çev. K. Karaşahin. İstanbul: Babil Yayınları.

Şeker, M. (2004). *Kuramsal temeller ve uygulama ilkeleriyle sayfa düzeni.* Konya: Çizgi Kitabevi.

Taş, O. (2012). *Gazetecilik etiğinin mesleki sınırları.* İstanbul: İletişim Yayıncılık.

Tek tırnak işareti. (t.y.) *Türk Dil Kurumu noktalama işaretleri (açıklamalar)* içinde. Erişim adresi: http://tdk.gov.tr/icerik/yazim-kurallari/noktalama-isaretleri-aciklamalar/.

Tokgöz, O. (1981). *Temel gazetecilik.* Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bigiler Fakültesi Yayınları.

Türkçe sözlük. (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türkiye mülki idare bölümleri envanteri. (t.y.). 11 16, 2018 tarihinde www.e-icisleri.gov.tr: https://www.e-icisleri.gov.tr/Anasayfa/MulkiIdariBolumleri.aspx adresinden edinilmiştir.

Türkiye'deki En Büyük Göller. (2018, 03 15). Ekim 22, 2018 tarihinde Hayretyani.com: http://hayretyani.com/gezi/turkiyedeki-en-buyuk-goller/ adresinden edinilmiştir.

Türkiye'nin nüfusu 80 milyonu aştı. (2018, 02 01). 11 16, 2018 tarihinde www.ntv.com.tr: https://www.ntv.com.tr/turkiye/turkiyenin-nufusu-80-milyonu-asti-illere-gore-turkiyenin-nufusu,ja_jL7LhCUqiU9byi2064A adresinden edinilmiştir.

Ünal, M. F. (2016). Göstergebilimin serüveni. *Mütefekkir Dergisi*, 3(6), 379-398.

Üstünova, K., ve Aydın, H. (2018). Dile giren yeni göstergeler üzerine. İ. Erdem ve E. Aycan (Ed.), *IX. Uluslararası Dünya Dili Sempozyumu* içinde (s. 906-911). Malatya: İnönü Üniversitesi.

van Dijk, T. (2003). Söylem ve ideoloji çokalanlı bir yaklaşım. B. Çoban ve Z. Özarslan (Yay. haz.), *Söylem ve ideoloji- mitoloji, din, ideoloji* (ss. 13-112). İstanbul: Su Yayınları.

Vardar, B. (2002). *Açıklamalı dilbilim terimleri sözlüğü.* İstanbul: Multilingual Yayınları.

Varsa yoksa. (t.y.) *Türk Dil Kurumu atasözleri ve deyimler sözlüğü* içinde. Erişim adresi: http://www.sozluk.gov.tr.

Vygotsky, L. (1998). *Düşünce ve dil.* Çev. S. Koray. İstanbul: Toplumsal Dönüşüm Yayınları.

Yalçın, S. K., ve Şengül, M. (2007). Dilin iletişim süreci içerisindeki rolü ve işlevi. *Turkish Studies/Türkoloji Araştırmaları*, 1(4), 749-769.

Yaylagül, Ö. (2015). *Göstergebilim ve dilbilim.* Ankara: Hece Yayınları.

Yıldız Ekin, M. T. (2005). Spor alanında futbol anlatım dili: manşet ve başlıklar. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(1), 93-106.

Yıldız, Ş. (2005). *Dil kültür iletişim ve medya.* Ankara: Sinemis Yayınları.